

EST RES SANCTISSIMA CIVILIS SAPIENTIA
SCIENTIA DREPTULUI ESTE UN LUCRU DIN CELE MAI SFINTE
ЗАКОНЪ ПРАВА - НАЧЕРБЛЕГЕРИДЕС ДЕДО

UNIVERSITATEA DE STAT „ALECU RUSSO” DIN BĂLȚI
FACULTATEA DE DREPT ȘI ȘTIINȚE SOCIALE
CATEDRA DE DREPT

CZU:342.736(478)(075.8)

Petiționarea și accesul la informație în administrația publică a Republicii Moldova

Note de curs

Ciclul II - studii superioare de master

Denumirea programului: *Managementul administrației publice*

AUTOR:

Lucia RUSU,
lect.univ.,dr.

Bălți, 2020

Discutat și aprobat
la Ședința Consiliului Facultății
de Drept și Științe sociale,
proces-verbal nr. 4 din 28.10.2020

Discutat și aprobat
la Ședința Catedrei de drept,
proces-verbal nr. 3 din 13.10.2020

Recenzenți:

lect.univ., dr. Ludmila ȚARANU
conf.univ., dr. Elena BŢTNARI
conf.univ.,dr. Ina ODINOKAIA

CUPRINS

TEMA I. DREPTUL LA PETIȚIONARE: EVOLUȚIE, ESENȚĂ ȘI CONȚINUT.....	5
1. Reflecții de ordin general privind petiția și petiționarea.....	5
2. Apariția și evoluția dreptului la petiționare.....	6
3. Conceptul și substanța dreptului la petiționare.....	7
4. Esența și conținutul dreptului la petiționare.....	13
5. Delimitarea dreptului la petiționare de alte drepturi.....	16
TEMA II. EXAMINAREA ȘI SOLUȚIONAREA PETIȚIILOR.....	18
1. Inițierea procedurii de examinare a petițiilor.....	18
2. Petițiile individuale și petițiile colective.....	18
3. Obligația și ordinea de examinare a petițiilor și restricționarea dreptului la petiționare.....	21
4. Răspunderea pentru încălcarea dreptului la petiționare.....	23
TEMA III. ACCESUL LA INFORMAȚIE: EVOLUȚIE, CONȚINUT ȘI REGLEMENTĂRI.....	25
1. Reflecții de ordin istoric privind accesul la informație.....	25
2. Conceptul de „informație”.....	26
3. Reglementări privind accesul la informație.....	28
4. Esența și obiectivele Legii privind accesul la informație și principiile accesului la informație.....	31
TEMA IV. PREZENTAREA INFORMAȚIILOR ȘI REFUZUL PREZENTĂRII ACESTORA.....	36
1. Cererea privind accesul la informație.....	36
2. Termene de prezentare a informațiilor.....	38
3. Proceduri, modalități și forme de obținere a informațiilor.....	39
4. Obligații pozitive ale furnizorilor de informație.....	40
5. Incasarea de plăți pentru furnizarea informațiilor.....	43
TEMA V. INFORMAȚIILE CU ACCESIBILITATE LIMITATĂ.....	45
1. Restricții privind accesul la informații – reflecții de ordin general.....	45
2. Informația cu accesibilitate limitată: clasificare, concept, conținut și condiții.....	47
3. Informațiile „secret de stat”.....	51
4. Secretul comercial.....	54
5. Secretul fiscal.....	58
6. Secretul bancar.....	60
7. Secretul profesional.....	63
8. Secretul de serviciu.....	66
9. Secretul profesional medical.....	67
10. Informațiile ce țin de activitatea specială de investigații și de urmărire penală.....	69
11. Secretul profesional al avocatului.....	72
12. Secretul profesional religios.....	74
13. Secretul profesional al jurnalistului.....	76
TEMA VI. PARTICULARITĂȚILE PROTECȚIEI DATELOR CU CARACTER PERSONAL.....	79
1. Caracterul și esența instituției protecției datelor cu caracter personal.....	79
2. Specificul protecției datelor cu caracter personal în Uniunea Europeană.....	83

3. Conținutul dreptului la protecția datelor cu caracter personal.....	85
4. Datele cu caracter personal și furnizorii de informații.....	87
5. Prelucrarea datelor cu caracter personal.....	93
6. Condițiile și termenele de stocare a datelor cu caracter personal.....	97
7. Drepturile subiectului datelor cu caracter personal.....	97
8. Registrul deținătorilor de date cu caracter personal.....	98

TEMA VII. REFUZUL DE A FURNIZA INFORMAȚII ȘI SUBIECȚII RĂSPUNDERII ÎN DOMENIUL PROTECȚIEI DATELOR CU CARACTER PERSONAL.....100

1. Refuzul de a furniza informații.....	100
2. Subiecții activității de protecție a datelor cu caracter personal.....	100
3. Subiecții răspunderii în domeniul protecției datelor cu caracter personal.....	101

TEMA VIII. CĂILE DE ATAC ȘI EXAMINAREA CAZURILOR DE LEZARE A DREPTULUI LA INFORMAȚIE.....104

1. Modalitățile de apărare a dreptului protecției datelor cu caracter personal.....	104
2. Reclamația administrativă.....	105
3. Sesizarea instanței de judecată.....	106
4. Rolul Avocatului Parlamentar în procesul petiționării și accesului la informație.....	107

TEMA IX. INFORMAREA, CONSULTAREA ȘI PARTICIPAREA CETĂȚENEASCĂ.....109

1. Relecții de ordin general.....	109
2. Dreptul la informare și mijloacele de informare publică.....	110
3. Etapele asigurării transparenței procesului de elaborare a deciziilor.....	111
4. Aprobarea deciziilor.....	112

TEMA X. TRANSPARENȚĂ ACHIZIȚIILOR PUBLICE.....113

1. Anunțurile de intenție privind achizițiile publice.....	113
2. Anunțul de atribuire a contractului, informațiile autorității contractante și darea de seamă privind procedura de achiziție.....	114

Bibliografie.....	116
-------------------	-----

TEMA I. DREPTUL LA PETIȚIONARE: EVOLUȚIE, ESENȚĂ ȘI CONȚINUT.

1. Reflecții de ordin general privind petiția și petiționarea

Una dintre cele mai actuale probleme în ziua de astăzi o constituie statutul intereselor personale ale omului și mecanismele juridice de apărare. Necesitatea mecanismelor juridice este justificată de natura statului de drept, unde ca condiție esențială a dezvoltării instituțiilor democratice reprezintă prioritatea inviolabilității drepturilor omului și obligația statului de a le garanta. Dreptul de petiționare este un element indispensabil al statutului juridic al omului și cetățeanului oricărui stat democratic dezvoltat¹.

Înainte de toate, este de precizat că petiționarea constituie o parte a dreptului constituțional, întrucât este reglementat de Constituția Republicii Moldova prin art. 52. Reglementarea acestui drept în legea supremă a statului, care este Republica Moldova, demonstrează importanța pe care i-o atribuie statul, întrucât „nu toate drepturile și libertățile, pe care le posedă omul și cetățeanul, sunt stabilite în Constituție, ci doar cele de bază și fundamentale”².

Astfel, datorită încadrării în categoria drepturilor-garanții, dreptul de petiționare constituie și o garanție juridică generală pentru alte drepturi și libertăți fundamentale ale omului³. Alin. (1), art. 52 din Constituție conform căruia cetățenii au dreptul să se adreseze autorităților publice cu petiții formulate numai în numele semnatarilor, este destul de complex și urmează a fi analizat sub mai multe aspecte.

Textul constituțional se referă la o *pluralitate de subiecți* ai dreptului de petiționare, deoarece conține noțiunea *cetățeni*, ceea ce înseamnă că autorităților publice le pot fi adresate atât petiții formulate *individual* (de către un singur semnatar), cât și petiții formulate *colectiv* (de către grupuri de persoane).

Norma constituțională utilizează noțiunea de *cetățeni* și nu prevede în mod expres dreptul de petiționare al cetățenilor străini și apatrizi. Norma constituțională este dezvoltată de alte reglementări care conferă cetățenilor străini și apatrizilor dreptul de petiționare, dacă drepturile și interesele lor legitime au fost lezate pe teritoriul Republicii Moldova.

Petițiile se adresează *autorităților publice*, adică numai organelor și persoanelor care se înscriu în această categorie, și anume:

a) Președintelui, Parlamentului și Guvernului Republicii Moldova li se adresează petițiile care țin de problemele securității naționale, de drepturile și interesele legitime ale unor grupuri largi de cetățeni, care conțin propuneri privind modificarea legislației, deciziilor organelor de stat;

b) Petițiile în care sunt abordate alte probleme decât cele menționate mai sus se adresează organelor (persoanelor oficiale) de a căror competență nemijlocită ține soluționarea lor. Petițiile pot fi adresate, după caz, organelor emitente sau organelor ierarhic superioare celor al căror act este atacat sau (în lipsa organelor ierarhice superioare, în cazul atacării deciziilor consiliilor raionale ori consiliilor locale, precum și actele primarilor) instanței judecătorești⁴.

Importanța acestui drept al cetățeanului constă în faptul că prin el se manifestă existența firească a libertății omului, în posibilitatea de exprimare, de apărare a drepturilor și libertăților, precum și de implicare în treburile statului. Dreptul de petiționare este un drept constituțional,

¹ Conicov I. Noțiunea și elementele structurale ale dreptului la petiționare. În: Teoria și practica administrării publice. Materiale ale Conferinței internaționale științifico-practice, Chișinău, 20 mai 2016. Chișinău, 2016, p. 310.

² Баглай М. В. Конституционное право. М., 2005, с. 168.

³ Constituția Republicii Moldova. Comentariu. Coordonator de proiect: Sollfrank Klaus. Ed. ARC. Chișinău, 2012, p. 206.

⁴ Ibidem, p. 206-207.

drept urmare el reprezintă obiectul științei dreptului constituțional, iar cercetarea mecanismului realizării dreptului de petiționare trebuie privit din perspectiva științei dreptului constituțional⁵.

Esența și conținutul noțiunii de „petiție” este una cuprinzătoare, prin ea înțelegându-se:

- **Cerere** - adresare privind realizarea dreptului sau interesului legal, neavând legătură cu încălcarea lor;

- **Reclamație** - adresare prin care se cere, se pretinde sau se revendică ceva, se aduc anumite învinuiri împotriva cuiva sau împotriva a ceva (a pîrî - popular);

- **Propunere** - adresare prin care se solicită atenția asupra imperfecțiunii organizării, activității sau reglementării într-o anumită sferă și se indică modul de înlăturare a lacunelor;

- **Sesizare** - adresare către persoane (organe) oficiale în vederea verificării legalității unor acte (acțiuni) sau a cercetării unui anumit caz (efectuării unui anumit control);

- **Cererea prealabilă** - o adresare prin care se contestă un act administrativ sau nesoluționarea în termenul stabilit de lege a unei cereri⁶.

Or, petiția reprezintă o modalitate prin care cetățeanul are posibilitatea de a-și valorifica un drept, de a cere o explicație cu privire la orice problemă personală sau de interes general⁷. Conform Dicționarului Universal al limbii române, „petiția presupune o expunere scrisă adresată unei autorități, în care se formulează o cerere, o revendicare, un punct de vedere”⁸. Prin **petiție** se subînțelege orice *cerere, reclamație, propunere, sesizare* adresată autorităților publice, instituțiilor, organizațiilor, întreprinderilor etc., inclusiv *cererea prealabilă*, prin care se contestă un act administrativ sau nesoluționarea în termenul stabilit de lege a unei cereri. *Cererea prealabilă* se adresează organului emitent. În cazul în care organul emitent are un organ ierarhic superior, la alegerea dvs. cererea prealabilă poate fi adresată organului emitent sau organului ierarhic superior⁹.

Petiția trebuie semnată de autor (indicându-se numele, prenumele și domiciliul), în caz contrar ea se consideră anonimă și nu se examinează. Potrivit cercetătorilor, sub restricțiile de mai sus nu se încadrează adresările cetățenilor (scrisori, telefoane, fax, mesaje electronice etc.) prin care se furnizează informații referitoare la violarea ordinii de drept (infrațiuni, acte de teroare, diversiuni, trafic ilegal, securitate a statului, încălcare a ordinii publice etc.). În astfel de cazuri, este și firesc ca petiționarul, din motiv de securitate personală, din frică sau din alte considerente, să nu se identifice. În atare de circumstanțe, organele de drept nu vor putea lăsa adresările neexamineate pentru motivul că sînt anonime. Informația va trebui verificată în mod operativ, pentru a se lua măsuri în vederea restabilirii și asigurării ordinii de drept¹⁰. Conform art. 75 din Codul administrativ al Republicii Moldova, Petiția conține următoarele elemente: a) numele și prenumele sau denumirea petiționarului; b) domiciliul sau sediul petiționarului și adresa de poștă electronică dacă se solicită răspuns pe această cale; c) denumirea autorității publice; d) obiectul petiției și motivarea acesteia; e) semnătura petiționarului ori a

---

⁵ Conicov I. Noțiunea și elementele structurale ale dreptului la petiționare. În: Teoria și practica administrării publice. Op. cit., p. 310.

⁶ Creangă I., Gurin C. Drepturile și libertățile fundamentale: sistemul de garanții. Chișinău: TISH, 2005, p. 147; Conicov I. Dreptul la petiționare în Republica Moldova. În: Legea și Viața, nr. 8/2012, p. 21.

⁷ Cârnaț T., Cârnaț M. Protecția juridică a drepturilor omului. Chișinău: Reclama, 2006, p. 90; Conicov I. Dreptul la petiționare în Republica Moldova. Op. cit., p. 21.

⁸ Oprea I., Pamfil C.-G., Radu R., Zăstroiu V. Noul dicționar universal al limbii române. Ediția a doua. Ed. Litera Internațional. București, 2006, p. 1020.

⁹ Dreptul la petiționare. Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova. Chișinău, 2010, p. 3.

¹⁰ Creangă I., Gurin C. Op. cit., p. 148; Conicov I. Dreptul la petiționare în Republica Moldova. Op. cit., p. 21.

reprezentantului său legal sau împuternicit, iar în cazul petiției transmise în formă electronică – semnătura electronică.

Pentru celeritatea exercitării dreptului de petiționare, autoritățile publice pot să ofere petiționarilor formulare de cereri în domeniile de competență, atât în format electronic, prin intermediul propriilor pagini web oficiale, cât și în format tipărit, prin intermediul subdiviziunii sau persoanei responsabile de relațiile cu publicul. Formularele de cerere se utilizează în măsura în care acestea sînt puse la dispoziție de autoritatea publică. Petițiile depuse fără utilizarea formularului pot fi trecute pe formular într-un termen stabilit de autoritatea publică. Petiția este însoțită, după caz, de documentul confirmativ al reprezentantului legal sau de procura reprezentantului împuternicit, de documente sau dovezi prevăzute de reglementările legale în vigoare sau considerate utile de către petiționar pentru susținerea petiției sale¹¹.

Prin cerința formulării petițiilor numai în numele semnatarilor, Constituția subliniază că toate petițiile trebuie să aibă o anumită formă și să nu fie anonime. Petiția trebuie semnată de autor (indicându-se numele, prenumele și domiciliul), în caz contrar ea se consideră anonimă și nu se examinează.

Restricțiile de mai sus nu se extind asupra adresărilor cetățenilor (scrisori, telefoane, faxuri, mesaje electronice etc.) prin care se furnizează informații referitoare la violarea ordinii de drept (infrațiuni, acte de teroare, diversiuni, trafic ilegal, securitate a statului, oncălcare a ordinii publice etc.). În astfel de cazuri, este firesc ca petiționarul, din motive de securitate personală, din frică sau din alte considerente, să nu se identifice. În aceste împrejurări, organele de drept nu vor putea lăsa adresările neexaminat pentru motivul că sunt anonime. Informația va trebui verificată în mod operativ pentru a se lua măsuri în vederea restabilirii și asigurării ordinii de drept¹².

2. Apariția și evoluția dreptului la petiționare.

Dispoziția constituțională, care stipulează dreptul de petiționare, are o istorie lungă și glorioasă și se poate spune că ea stă la originea formelor constituționale ale statului. Întreg parlamentul englez, întreg regimul constituțional englez, oricât de curios ar părea acest lucru, s-a dezvoltat din dreptul de petiționare. Englezii au dus timp de secole lupte pentru reglementarea și asigurarea acestui drept. Vorba e că la începuturile constituirii sale ca popor din amestecul diferitelor grupuri etnice englezii aveau deja un parlament. Parlamentul englez propriu-zis s-a născut odată cu poporul englez. Oricât de departe merge noaptea istoriei, nu găsim poporul englez fără această organizație. Această instituție a avut drept germene sfatul bătrânilor și adunarea poporului, cunoscute și celor mai primitive triburi germane care au stat la originea poporului englez¹³.

Provenind din aceste instituții ale triburilor germanice, parlamentul englez în momentul apariției sale nu avea dreptul de legiferare propriu-zis. Unicul izvor de legiferare rămânea regele. Regele emitea legile, stabilea măsurile generale, pe care poporul era obligat să le respecte. Regele englez a avut o situație deosebită în istoria țării: el era privit ca un reprezentant al intereselor poporului și, în concepția juridică, regele era un ideal național. Regele era legalmente singurul izvor al legii. Parlamentul nu a primit dreptul de legiferare nici după proclamarea

¹¹ Codul administrativ al Republicii Moldova, nr. 116 din 19.07.2018. // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 309-320/466 din 19.07.2018.

¹² Constituția Republicii Moldova. Comentariu. Op. cit., 207-208.

¹³ Stere C. Curs de drept constituțional. (Litografiat). Biblioteca Academiei de Științe a României, 1920, p.622-623; Grecu R. Constantin Stere despre dreptul la petiționare ca garanție a tuturor drepturilor. În: Revista Națională de Drept, septembrie, nr. 9/2009, p. 23.

celebrei Magna Charta Libertatum, care asigura poporul împotriva abuzurilor regale. În fond, parlamentul era convocat de rege doar pentru aprobarea noilor dări sau impozite, pentru a căror instituire era necesar acordul parlamentului. Dar complicarea vieții de stat, creșterea puterii statului, a expansiunii lui puneau în față noi probleme. Ceea ce a dus în mod firesc la situația când, convocat pentru exprimarea atitudinii sale față de noi dări și impozite, parlamentul a început să adreseze regelui unele plângeri, în care își exprima opinia cu privire la unele chestiuni ale vieții de stat. Regele era în drept să țină sau nu cont de aceste deziderate, formulate, de fapt, ca simple petiții. Ulterior acestea au început să fie însoțite de unele proiecte de decizie, iar de aici, spune profesorul, până la legiferare nu era decât un singur pas. Proiectul de lege care însoțea petiția era votat de parlament, dar pentru punerea legii în acțiune era necesar asentimentul regelui, care nu avea dreptul de a modifica legea, ci doar de a o aproba sau respinge. Pe această cale, din simplul drept de petiționare a parlamentului la adresa regelui s-a dezvoltat procedura de legiferare¹⁴.

Sub aspect istoric, dreptul de petiționare fiind o modalitate eficientă de rezolvare a intereselor personale și de grup, este cunoscut încă de pe timpurile Moldovei feudale, când cei care doreau să li se facă dreptate mergeau cu *jalba în proșap* la boier, vornic, domnitor etc.¹⁵.

Art. 28 din Constituția României din anul 1866 susținea că fiecare are dreptul de a se adresa autorităților publice prin petițiuni subscrise de către una sau mai multe persoane. În legătură cu formula „fiecare” se puneau în discuție problema dacă dreptul de petiționare aparține doar cetățenilor sau și străinilor. Concluzia este că în cazul când un organ administrativ jignește un drept sau un interes al unei persoane, e indiferent dacă acea persoană este un cetățean sau un străin, nimănui nu i se poate tăgădui dreptul la petiționare. Doar atunci când petiția nu se mărginește la reclamarea unui drept sau interes individual, dar urmărește ca scop transformarea acțiunii politice a statului, a instituțiilor statului, când ea este un mijloc de exprimare a opiniei publice pentru a determina linia de conduită a guvernului sau anumite direcții ale procesului legislativ, această petiție e un mijloc de participare la guvernare, de participare la exercițiul suveranității naționale, care nu poate fi recunoscut decât cetățenilor, membrilor statului.

Însă, distincția în această privință nu este prea simplă de făcut, deoarece câteodată îndreptarea unor rele, de pe urma cărora poate suferi un individ, poate fi realizată doar prin modificări legislative, indiferent dacă individul este sau nu cetățean. Din aceste motive, se considera că este necesară adoptarea unei legi, care să reglementeze dreptul de petiționare și eventualele lui limite pentru cetățeni și pentru străini. Concluzia finală provine din viziunile profund democratice ale juristului Constantin Stere și ea este următoarea: atât timp cât o asemenea lege nu există, dreptul de petiționare nu poate fi mărginit pentru nimeni.

Cât privește unele reglementări constituționale ale dreptului de petiționare, și anume: norma care susține că, în cazul înaintării unei petiții din partea a mai multor persoane, nu se poate petiționa decât în numele celor subscrși, profesorul le găsește întru totul îndreptățite. Savantul relevă că, în conformitate cu Constituția, numai autoritățile constituite au dreptul de a adresa petiții în nume colectiv¹⁶.

O altă reglementare constituțională a dreptului de petiționare se conținea în art. 50 din Constituție, care stipula că oricine are dreptul de a adresa petiții Adunărilor (Reprezentatiunea națională era constituită din două Adunări: Senatul și Adunarea deputaților) prin mijlocirea

¹⁴ Grecu R. Op. cit., p. 23.

¹⁵ Creangă I., Gurin C. Op. cit., p. 147; Conicov I. Dreptul la petiționare în Republica Moldova. Op. cit., p. 21; Constituția Republicii Moldova. Comentariu. Op. cit., p. 206.

¹⁶ Stere C. Op. cit., p.634-636; Grecu R. Op. cit., p. 24.

biroului sau a unuia din membrii săi. Rațiunea acestei reglementări constă în faptul că, spre deosebire de tribunale, organe administrative, unde cetățeanul se prezintă personal pentru depunerea petiției, el nu se poate prezenta personal în fața Adunării pentru a depune o petiție. Norma provine din legislația franceză și are o explicație istorică. Ea a fost adoptată în scopul evitării tulburărilor și abuzurilor frecvente pe timpul Revoluției Franceze, când grupurile de cetățeni intrau direct în sediul parlamentului pentru a revendica anumite drepturi, încercând prin strigăte și amenințări să obțină o soluționare favorabilă a petițiilor înaintate¹⁷.

În perioada sovietică, s-a acordat o atenție deosebită mecanismului de realizare a dreptului de adresare (de petiționare). În anul 1968 a fost adoptat Decretul Prezidiului Sovietului Suprem al URSS despre modul de examinare a propunerilor, cererilor și plîngerilor cetățenilor, ale cărui prevederi sînt aplicate și în prezent pe teritoriul Federației Ruse.

La nivel constituțional, dreptul de petiționare a fost reglementat pentru prima dată în Constituția URSS, ale cărei stipulări au fost preluate de constituțiile republicilor unionale, inclusiv de Constituția RSSM din 1978, conform art.47 al căreia fiecare cetățean avea dreptul să adreseze organelor de stat și organizațiilor obștești propuneri vizînd îmbunătățirea activității acestora și să critice neajunsurile din lucrul lor. Se stabilea, de asemenea, obligația persoanelor cu funcții de răspundere să examineze petițiile și cererile cetățenilor, să dea răspunsuri și să ia în termen măsurile necesare. Prigonirea pentru critică era interzisă și pedepsită prin lege. Realizarea dreptului la petiționare în condițiile statului totalitar însă nu era plenară, fiind excluse pretențiile legate de exercitarea drepturilor politice, a libertății de informare și exprimare, a libertății conștiinței, legate de respectul vieții private și de familie, de secretul corespondenței etc.¹⁸.

Importanța istorică a dreptului de petiționare nu constă doar în a fi stat la originile procesului contemporan de legiferare parlamentară. În condițiile când cetățenii de rînd, majoritatea absolută a populației, nu aveau dreptul de a invoca legile într-un proces judiciar împotriva agenților statului (legile pur și simplu nu vizau raportul cetățean-stat), petiția a devenit unica modalitate de apărare a cetățenilor împotriva abuzurilor comise de autorități. Umila plîngere a cetățeanului către suprema autoritate în stat - regele - era unicul mijloc de a căpăta dreptate. În aceste condiții s-a declanșat o luptă aprigă între aparatul birocratic, care privea petițiile cetățenilor ca o eventuală sursă de pericol pentru existența și activitatea sa, și masele poporului. Petițiile, care nu erau decît o smerită plîngere, erau considerate drept manifestări ale unei stări de spirit de nemulțumire față de autorități, ca un act subversiv, care sapă la temeliiile vieții de stat. Aparatul birocratic, care era în drept să decidă dacă urmează sau nu să ajungă petiția în atenția înaltei instanțe regale, se străduia să ridice un zid între masele poporului și rege¹⁹.

3. Conceptul și substanța dreptului la petiționare.

Dreptul de petiționare este un drept fundamental, ce conferă cetățenilor posibilitatea de a se adresa organelor de stat, unităților economice și altor organizații cu propuneri, sesizări, reclamații și cereri privind interesele personale sau obștești și obligația acestor organisme de a primi, examina și rezolva petițiile, precum și de a comunica petiționarilor soluțiile adoptate²⁰. Respectiv, dreptul de petiționare este un drept ce-și găsește reflecția în libertatea de exprimare,

¹⁷ Grecu R. Op. cit., p. 24-25

¹⁸ Creangă I., Gurin C. Op. cit., p. 147; Conicov I. Dreptul la petiționare în Republica Moldova. Op. cit., p. 21; Constituția Republicii Moldova. Comentariu. Op. cit., p. 206.

¹⁹ Stere C. Op. cit., p.625-631; Grecu R. Op. cit., p. 23-24

²⁰ Cârnaț T. Drept constituțional. Chișinău: Print-Caro SRL, 2010, p. 306; Goriuc S., Crasnobaev A. Aspecte cu referire la exercitarea dreptului constituțional de petiționare. În: Administrare publică, nr. 3/2018, p. 39.

libertatea de opinie și libertatea de gândire, aceasta presupunând existența unui pluralism de idei, crearea ideilor și comunicarea acestora.

Prin urmare, petiția reprezintă atât una din formele de a-și realiza libertatea de exprimare, libertatea de opinie și libertatea de gândire, dar și o modalitate prin care cetățenii sau organizațiile legal constituite își valorifică dreptul de a sesiza ori de a cere unei autorități publice o explicație sau o solicitare, în numele unui interes general sau particular. În principiu, o petiție se adresează de către cel interesat, indiferent dacă drepturile și interesele sale legitime au fost vătămate sau neglijate în cadrul unor raporturi sociale determinate, acelei autorități de stat care deține puterea și care are, potrivit acestei puteri, competența să analizeze petiția și să o soluționeze, într-un anumit termen, potrivit dispozițiilor legale în vigoare.

Constituționalizarea dreptului de petiționare a urmărit, cel puțin, două scopuri principale:

- în primul rând, se garantează dreptul cetățenilor de a-și exprima liber opiniile personale, sugestiile, cererile, nemulțumirile, chiar și plângerile referitoare la activitatea diferitelor autorități publice sau a unor funcționari ori demnitari ai statului;

- în al doilea rând, cetățeanul care recurge la această posibilitate, este protejat de norma constituțională, împotriva oricăror acte de persecuție, sancționare și pedepsire a sa pentru petițiile adresate potrivit legii. Mai mult chiar, dacă autoritățile publice refuză să răspundă la cererile primite sub formă de petiții, adresanții acestora au deschisă calea contenciosului administrativ²¹.

Dreptul de petiționare este un fenomen ce aparține statului de drept - un fapt complex și dificil, în același timp, pe care îl urmărim să-l deschidem pe deplin cu elucidarea întregii esențe cu toate formele lui pe care le îmbracă. După părerea multor savanți din domeniu, esența dreptului constituțional o constituie dreptul de petiționare care se identifică prin două scopuri de bază.

Primul constă în faptul că, prin intermediul acestui drept, cetățenii au posibilitatea de a participa în treburile statului²². A doua manifestare a dreptului de petiționare constă în apărarea intereselor și drepturilor personale ale cetățeanului prin intermediul înaintării petițiilor, reclamațiilor și sesizărilor²³. În contextul primului sens, esența dreptului de petiționare, ca opțiune de a se implica în treburile statului, în literatura juridică se regădesc două abordări. Susținătorii primei abordări presupun că dreptul de petiționare reprezintă o formă directă a democratismului. Prin forma directă a democratismului ei înțeleg: mijloace de exprimare unificată, care au drept scop de a influența deciziile organelor statului, controlul punerii în aplicare a deciziilor și introducerea corectărilor în procesul de lucru al oficialilor statului în corespundere cu doleanțele solicitantului²⁴. Susținătorii celei de-a doua abordări, consideră că dreptul de petiționare nu trebuie privit ca o formă directă a democratismului²⁵.

Această părere este argumentată de faptul că realizarea în sine nu reflectă întreaga voință a poporului și nu poartă un caracter public obligatoriu, cu atât mai mult, că instituțiile directe ale

²¹ Goriuc S., Crasnobaev A. Op. cit., p. 39.

²² Алистратов Ю. Н. Право граждан на обращения в государственные органы местного самоуправления в условиях становления демократического правового государства в России. М., 1995, с. 76-77; Conicov I. Noțiunea și elementele structurale ale dreptului la petiționare. În: Teoria și practica administrării publice. Op. cit., p. 311.

²³ Баглай М. В. Op. cit., p. 52; Conicov I. Noțiunea și elementele structurale ale dreptului la petiționare. În: Teoria și practica administrării publice. Op. cit., p. 311.

²⁴ Алистратов Ю. Н. Op. cit., p. 10; Conicov I. Noțiunea și elementele structurale ale dreptului la petiționare. În: Teoria și practica administrării publice. Op. cit., p. 311.

²⁵ Conicov I. Noțiunea și elementele structurale ale dreptului la petiționare. În: Teoria și practica administrării publice. Op. cit., p. 311; Комарова В. В. Формы непосредственной демократии. Учебник. 1998, с. 8-9.

democratismului sunt reglementate direct în Constituție, cum sunt referendumul și alegerile libere. De aceea susținătorii acestei abordări percep instituția dreptului de petiționare ca o instituție de „lobby civic” - un fel de influență moderată asupra statului²⁶.

Dreptului de petiționare reprezintă mijloc de control asupra activității agenților statului și, prin aceasta, o modalitate de participare a populației la guvernarea țării²⁷. În viziunea lui Constantin Stere, dreptul de petiționare presupune o răsturnare a întregii concepții a raporturilor între agenții statului și masa cetățenilor. „Atunci când șeful statului e considerat ca stăpîn, cînd membrii statului sînt considerați ca supuși, agenții statului apar ca agenți ai stăpînului și, deci, ei apar ca stăpîni față de masa cetățenilor, înțelegeți, dreptul de petiționare poate fi un act, care se adresează la mila stăpînului și el are tot dreptul să se creadă în anume condiții ofensat. Numai cînd se răstoarnă această concepție, cînd masa e considerată ca stăpîn și agenții statului în cap cu șeful sînt considerați ca slujitori ai statului, petiția capătă alt caracter, de reclamare și revendicare a unui drept”, susține constituționalistul. Pentru ca o petiție să poarte un asemenea caracter de reclamare, de revendicare a unui drept, ea trebuie să-și urmeze cursul său și nimeni nu poate fi refuzat în dreptul său de petiționare. În asemenea condiții dreptul de petiționare poate apărea ca unul dintre mijloacele cele mai sigure de control. Următoarea concluzie făcută de profesor este de o importanță covârșitoare pentru conștientizarea locului și rolului dreptului de petiționare într-un stat democratic: „Din moment ce în toate evoluțiile statelor moderne opinia publică apare ca un factor de guvernămînt, prezentarea de petiții e un mijloc de manifestare a opiniei publice și în chestiunile generale, care nu privesc interesele individuale ale unui cetățean determinat”²⁸.

Cercetătorul Ion Guceac, este de părere că exercitarea acestui dreptului de petiționare este o modalitate de rezolvare a unor probleme personale sau de grup²⁹. Autorii Ioan Muraru și Simina Tănăsescu susțin despre dreptul de petiționare următoarele: „Exercitarea dreptului de petiționare este o modalitate eficientă de rezolvare a unor probleme personale sau care privesc o colectivitate”³⁰. Definiția dată dreptului de petiționare de către Gheorghe Iancu este mai relevantă pentru conceptualizarea actului de petiționare ca act de cooperare a cetățeanului și autorităților publice în cadrul guvernării: „Dreptul de petiție este dreptul pe care îl are o persoană de a se adresa, de a aduce la cunoștința autorităților publice, prin petiții, un fapt sau o stare de lucruri și de a solicita intervenția acestora”³¹. Unii savanți scriu că forme ale democratismului direct reprezintă doar acele apariții care instituționalizează voința celui care deține puterea deplină în stat - poporul. Nici scrisorile, nici adresările cetățenilor și nici activitatea organizațiilor sociale nu reprezintă suveranitatea poporului, nu instituționalizează puterea de voință directă³².

Întrucât, dreptul de petiționare nu întrunește toate elementele formei directe a regimului democratic, iar separat - nici interesele voinței suverane populare, nu este legată cu deciziile luate de către puterea statului, astfel nu poate fi considerat dreptul de petiționare ca formă directă a democratismului³³. Bazînd-ne pe caracterul complex al conceptului dreptului de petiționare,

---

²⁶ Козлова Е. И., Кутафин О. Е. Конституционное право России, М., 1999, с. 86-87; Conicov I. Noțiunea și elementele structurale ale dreptului la petiționare. În: Teoria și practica administrării publice. Op. cit., p. 311.

²⁷ Grecu R. Op. cit., p. 25

²⁸ Stere C. Op. cit., p.631-633; Grecu R. Op. cit., p. 24.

²⁹ Guceac I. Curs elementar de drept constituțional. Vol.II. Chișinău, 2004, p. 121.

³⁰ Muraru I., Tănăsescu S. Drept constituțional și instituții politice. București, 2002, p. 237.

³¹ Iancu Gh. Drept constituțional și instituții politice. București, 2007, p. 187.

³² Комарова В. В. Op. cit., p. 8-9; Conicov I. Noțiunea și elementele structurale ale dreptului la petiționare. În: Teoria și practica administrării publice. Op. cit., p. 311.

³³ Conicov I. Noțiunea și elementele structurale ale dreptului la petiționare. În: Teoria și practica administrării publice. Op. cit., p. 311.

înțelegem cum se manifestă și ce reprezintă procesul de feedback și, în același timp, interacționează foarte strâns cu alte ramuri ale dreptului constituțional.

Pe lângă toate acestea, dreptul de petiționare se referă și la drepturile personale (dreptul de a se autoapăra, de a-și exprima deschis opinia prin libertatea cuvântului), precum și la cele politice (dreptul de a participa la treburile statului) și, ca rezultat, reprezintă partea de bază a statutului omului și cetățeanului Republicii Moldova³⁴.

Conceptul dreptului de petiționare are un caracter destul de complex, în temeiul căruia cetățenii, datorită acestui drept, au posibilitatea de a participa la treburile statului și, totodată, să-și apere drepturile, interesele și drepturile garantate de însăși legea. Însă conceptul dreptului de petiționare nu se limitează doar la acțiunile enumerate mai sus, aceasta pentru că acest drept este de nedespărțit de libertatea cuvântului. Libertatea cuvântului constă din posibilitatea fiecăruia de a se exprima liber, iar exprimarea opiniei personale se realizează inclusiv prin intermediul dreptului de petiționare către organele structurale ale statului de drept.

De aceea, considerăm că deținerea de către cetățean a dreptului de petiționare reprezintă condiția supremă ca acest subiect de drept să-și realizeze liber și nevicat prin libertatea cuvântului opinia personală, care este înaintată către organele statului sau oficialilor responsabili³⁵. Realizarea dreptului de petiționare de către subiectul în cauză este realizată prin calea înaintării petițiilor prin scrisorile scrise și pe cale orală (prin audieri). Astfel, prin expedierea nemijlocită a oricăror tipuri de petiții, cetățeanul își exteriorizează off-urile dobândite în ducerea traiului în interiorul statului de drept care este organizat după un sistem și mecanism democratic stabilit de actele codificate sau, în același timp, își exprimă atitudinea fie prin aprobare sau dezaprobare față de regimurile politice care guvernează puterea statului de drept. Aici am putea identifica într-o anumită măsură și influența politicului sau, cum o desprindem din titlul temei lucrării noastre, „*valoarea politico-juridică a dreptului de petiționare*”, pe care o credem una foarte importantă întrucât dreptul de petiționare privit ca o posibilitate, un instrument în mâna celui condus, adică a cetățeanului, de a influența într-o anumită măsură regimul politic care mănuieste sistemul și toate mecanismele statului de drept.

Dreptul de petiționare mai posedă și un caracter interpenetrat cu alte drepturi de bază ale cetățeanului, de care este nedespărțit sau, altfel spus, nu poate exista, fiind atât de interdependent unul de altul. Prin urmare, subiectul are dreptul liber de a căuta, primi, transmite, crea și a propaga informațiile care se realizează nemijlocit prin înaintarea petițiilor către organele statului privind oferirea diferitelor informații legate de activitatea acestor organe sau structuri ale statului de drept, dacă acestea nu contravin normelor de drept, cum sunt legile din domeniul accesului la informație și datele cu caracter personal sau alte acte care reglementează interesele și drepturile personale ale omului, cum, de exemplu, garantează art. 32 al Constituției Republicii Moldova „*libertatea exprimării nu poate prejudicia onoarea, demnitatea sau dreptul altei persoane la viziune proprie.*” Totodată, dreptul de petiționare este legat și de dreptul la întrunire, demonstrații sau alte manifestații, cum este precizat în art. 40 al Constituției Republicii Moldova, „*mitingurile, demonstrațiile, manifestările, procesiunile sau orice alte întruniri sunt libere și se pot organiza și desfășura numai în mod pașnic, fără nici un fel de arme.*”

Sensul acestor manifestații constă în atragerea atenției organelor statului și oficialilor responsabili, cărora societatea le înaintează anumite pretenții în forma publică deschisă, de

³⁴ Ibidem, p. 313.

³⁵ Бондарчук Р. Ч., Прокопьев Е. В. Комментарии о порядке рассмотрения обращений граждан. Юстициформ, 2007, СПС «Консультант плюс», с. 12-14; Conicov I. Noțiunea și elementele structurale ale dreptului la petiționare. În: Teoria și practica administrării publice. Op. cit., p. 312.

obicei, după desfășurarea unor astfel de mitinguri sau adunări publice, are loc înaintarea diferitelor adresări colective către destinatarii statului de drept, care sunt reprezentanții organelor din care este alcătuit. Iar destinatarii, la rândul lor, trebuie să vină cu decizii concrete legate de doleanțele înaintate³⁶.

Dreptul de petiționare reprezintă o garanție generală pentru celelalte drepturi și libertăți, care prin esența lor reprezintă și o modalitate eficientă de rezolvare a unor probleme personale sau care privesc o colectivitate³⁷. Prin urmare, scopul principal al petiției individuale este de a apăra interesul personal al individului care a adresat petiția organelor statului competente de rezolvarea problemei respective, iar cel al petiției colective este satisfacerea interesului public asigurat de interesul social comun, adică realizarea căruia este decisivă pentru asigurarea garanției de existență și dezvoltare.

Reieșind din conținutul art. 52 al Constituției Republicii Moldova, dreptul de petiționare se caracterizează prin următoarele:

- cetățenii au dreptul să se adreseze autorităților publice prin petiții formulate numai în numele semnatarilor;
- organizațiile legal constituite au dreptul să adreseze petiții exclusiv în numele colectivelor pe care le reprezintă;
- exercitarea dreptului de petiționare este scutită de taxă;
- autoritățile publice au obligația să răspundă la petiții în termenele și în condițiile stabilite potrivit legii.

În virtutea celor expuse „supra”, ar fi de reiterat faptul că dreptul de petiționare are o funcție socială, care constă în stabilirea unei garanții constituționale aflate la îndemâna cetățenilor de a atrage atenția autorităților publice competente asupra unor situații concrete de încălcare a unor drepturi și interese legitime, fără a fi nevoie să se mai recurgă la intervenția unei instanțe judecătorești, fiind astfel tratat în doctrina constituțională franceză clasică și ca o garanție de ordin constituțional pentru apărarea libertăților³⁸.

4. Esența și conținutul dreptului la petiționare.

Potrivit conceptelor filozofice, prin „*conținut se înțelege totalitatea notelor esențiale ale unei noțiuni, determinate în raport cu sfera acesteia, comprehensiune sau fondul de idei și afectiv al unei opere literare sau artistice, cuprins, temă, miez*”³⁹. Astfel, pentru a putea elucidă mai bine conținutul dreptului de petiționare, este necesar de a analiza fiecare element din care este alcătuit.

Dreptul de petiționare poate fi examinat sub două aspecte principale: *obiectiv* și *subiectiv*. În sensul obiectiv, dreptul de petiționare este - o instituție a dreptului constituțional, ce reprezintă în sine totalitatea normelor de drept, ce asigură realizarea dreptului constituțional a fiecăruia cu înaintarea petițiilor către organele statului de drept într-o participare la treburile statului și revendicarea unor drepturi încălcate. Cu toate acestea, în afară de cele menționate mai sus, este de precizat că procedura de realizare a dreptului constituțional de petiționare este reglementată

³⁶ Conicov I. Noțiunea și elementele structurale ale dreptului la petiționare. În: Teoria și practica administrării publice. Op. cit., p. 312-313.

³⁷ Constituția României, revizuită. Comentarii și explicații. București: AII Beck, 2004, p. 104; Foca M. Drept constituțional. Drepturi și libertăți fundamentale. Constanța: Europolis, 2005, p. 58; Goriuc S., Crasnobaev A. Op. cit., p. 40.

³⁸ Goriuc S., Crasnobaev A. Op. cit., p. 40.

³⁹ Conicov I. Noțiunea și elementele structurale ale dreptului la petiționare. În: Teoria și practica administrării publice. Op. cit., p. 313; <http://dexonline.ro>

de multiple acte normative ce aparțin diferitelor ramuri de drept, de exemplu, prin înaintarea reclamațiilor în instanțele de judecată li se aplică normele codului de procedură civilă și normele contenciosului administrativ. Toate acestea ne fac să credem că dreptul de petiționare, în sensul obiectiv, este un drept interramural sau o instituție interramurală a dreptului, care include norme, proceduri de examinare, luări de decizii și responsabilitatea oficialului care răspunde pentru petiția primită spre examinare. Însă rolul de bază în mecanismul realizării dreptului constituțional îi aparține totuși normelor de drept constituțional⁴⁰.

În opinia prof. Andrei Smochină, dreptul constituțional de petiționare poate fi examinat sub două aspecte principale: obiectiv și subiectiv. În sensul obiectiv, dreptul de petiționare este o instituție a dreptului constituțional, ce reprezintă în sine totalitatea normelor de drept, ce asigură realizarea dreptului constituțional al fiecăruia cu înaintarea petițiilor către organele statului de drept într-o participare la treburile statului și revendicarea unor drepturi încălcate.

Indiferent de faptul că procedura de realizare a dreptului constituțional de petiționare este reglementată de multiple acte normative ce aparțin diferitelor ramuri de drept, de exemplu, prin înaintarea reclamațiilor în instanțele de judecată, li se aplică normele codului de procedură civilă și normele contenciosului administrativ, rolul de bază în mecanismul realizării dreptului constituțional îi aparține totuși normelor de drept constituțional⁴¹.

În sensul subiectiv, dreptul constituțional de petiționare presupune o totalitate de abilități, competențe speciale care formează conținutul lui, precum și generarea unor drepturi în procesul examinării petiției de către instituția petiționată: a) să expună personal argumente organului sau persoanei oficiale care examinează petiția; b) să beneficieze de serviciile avocatului; c) să prezinte organului sau persoanei oficiale care efectuează examinarea materialelor suplimentare ori să solicite organului sau persoanei oficiale de a cere aceste materiale; d) să ia cunoștință de materialele examinării dacă aceasta nu aduce atingere intereselor, drepturilor și libertăților altor persoane; e) să primească răspuns în scris, oral sau în formă electronică despre rezultatele examinării și/sau înștiințarea despre remiterea petiției organului sau persoanei oficiale, de competența căreia ține soluționarea chestiunilor abordate; f) să ceară repararea pagubei în modul stabilit de legislație; g) să solicite în scris sau în formă electronică sistarea examinării petiției; h) alte drepturi prevăzute de legislația în vigoare.

De regulă, dreptul de petiționare se exercită în speranța obținerii unui răspuns favorabil, care fie întârzie să apară, fie nu apare niciodată, fie apare invers decât s-a solicitat. Există însă și situații în care dreptul de petiționare, odată exercitat, se întoarce împotriva celui care îl exercită, atunci când acest drept se exercită în fața autorităților publice cu activitate administrativ-jurisdicțională, sesizată să ia măsuri din oficiu cu privire la o problemă de interes general. Dornică să evite autosesizarea, dar nu și să ignore în totalitate problema, autoritatea publică alege să confere problemei un nepretins caracter personal, pe care îl atribuie din oficiu petiționarului, împotriva intenției, scopului și voinței acestuia. Într-o asemenea situație, în aparență dispută se regăsesc dreptul de petiționare, gratuitatea sa garantată constituțional și libera sa exercitare în fața autorităților publice, pe de o parte, și dreptul la apărare, cu sarcinile sale financiare aferente, pe de altă parte⁴².

În ceea ce privește identificarea esenței dreptului de petiționare, în literatura juridică se conturează doar o singură idee comună în acest sens. Majoritatea autorilor din literatura juridică

⁴⁰ Ibidem, p. 314.

⁴¹ Smochină A. Noțiunea și elementele structurale ale dreptului de petiționare. În: Studii Juridice Universitare, nr. 3-4 din 2015, p. 51.

⁴² Goriuc S., Crasnobaev A. Op. cit., p. 40-41.

privesc dreptul de petiționare ca pe o formă de apărare a drepturilor și intereselor cetățenilor în stat⁴³. De exemplu, autorul rus Hamanov N., consideră că dreptul de petiționare reprezintă un drept decisiv al cetățenilor ca sursă de apărare a drepturilor și intereselor, pe de altă parte, acest drept este unul inalienabil și nelimitat⁴⁴.

Mulți autori percep dreptul de petiționare ca pe o modalitate de apărare: a) adresările către organele statului și către autoritățile publice; b) contestarea deciziilor persoanelor responsabile care au încălcat drepturile cetățenilor; c) adresările către sursele de informare mass-media și organizațiile nonguvernamentale și alte forme sociale.

Însă, după părerea altor doctrinari, conceptul „apărarea drepturilor” nu corespunde cu cel reglementat de Constituția Republicii Moldova prin art. 26, alin. (2), unde „*fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.*”.

Conceptul de „a apăra drepturile” gravitează către conceptul de „autoapărare a drepturilor”, dreptul de petiționare urmează a fi examinat prin prisma adresării către organele statului de drept pentru revendicarea anumitor drepturi. Or, dreptul de petiționare nu reprezintă o formă de autoapărare a drepturilor și intereselor personale, ci reprezintă o adresare către organele statului de a fi protejat. Aceasta pentru că menirea statului de drept este de a proteja libertățile și drepturile fundamentale ale omului, precum și alte drepturi constituționale ale cetățeanului. Protecția de stat poate îmbrăca două forme de bază: administrativă și judecătorească. Astfel, dreptul de petiționare este valorificat sub forma obișnuită a apărării, întrucât este imposibil de a beneficia de protecția statului de drept, fără a apela la organele competente conform procedurii prestabilite (acțiunea judecătorească, reclamațiile, adresările etc.)⁴⁵.

Forma în care pot fi adresate petițiile este reglementată în Codul administrativ, potrivit căruia acestea se depun în scris sau în formă electronică în limba de stat sau într-o altă limbă, în conformitate cu *Legea cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova*, concretizându-se că petiția în formă electronică trebuie să corespundă cerințelor față de documentul electronic, inclusiv aplicarea semnăturii digitale, în conformitate cu legislația în vigoare. Petițiile în formă electronică conțin informații privind numele, prenumele, domiciliul și adresa electronică a petiționarului. Petițiile ce nu întrunesc aceste condiții se consideră anonime și nu se examinează. Fac excepție petițiile ce conțin informații referitoare la securitatea națională sau ordinea publică, care se remit spre examinare organelor competente.

În ceea ce privește subiecții cărora pot fi adresate petiții, putem observa că Constituția se referă la „autoritățile publice”. Petițiile ce țin de problemele securității naționale, de drepturile și interesele legitime ale unor grupuri largi de cetățeni, ori care conțin propuneri privind modificarea legislației, deciziilor organelor de stat se adresează Președintelui Republicii Moldova, Parlamentului și Guvernului. Petițiile în care sînt abordate oricare alte probleme se adresează organelor sau persoanelor oficiale, de a căror competență nemijlocită ține soluționarea lor. Petițiile în care este atacat un act, o decizie, o acțiune ori inacțiune a unui organ administrativ sau persoană oficială, care au lezat drepturile și interesele legitime ale

⁴³ Баглай М. В. Оп. cit., p. 199; Conicov I. Noțiunea și elementele structurale ale dreptului la petiționare. În: Teoria și practica administrării publice. Op. cit., p. 311.

⁴⁴ Хаманов Н. Конституционное право граждан на подачу обращений. // «Государство и право», 1996, № 11, с. 12-13; Conicov I. Noțiunea și elementele structurale ale dreptului la petiționare. În: Teoria și practica administrării publice. Op. cit., p. 311.

⁴⁵ Conicov I. Noțiunea și elementele structurale ale dreptului la petiționare. În: Teoria și practica administrării publice. Op. cit., p. 311-312.

petiționarilor, se adresează organului ierarhic superior de primă instanță. Petițiile în care sînt atacate deciziile organizațiilor care nu au organele lor superioare, precum și deciziile executivelor raionale, primăriilor orașelor de subordonare republicană se adresează instanței de contencios administrativ. Or, putem constata că petițiile pot fi adresate atît autorităților administrației publice, cît și instanțelor judecătorești. Totuși considerăm că instituția petiționării nu se extinde în sfera puterii judecătorești, ea fiind circumscrisă doar domeniului administrației publice, deoarece sesizarea instanțelor de judecată trebuie să constituie o modalitate de apărare a dreptului de petiționare lezat al persoanei.

Constituția Republicii Moldova nu prevede expres obligația autorităților publice de a răspunde la petiții, de a lua măsuri în legătură cu examinarea lor, după cum nu prevede nici termenul examinării lor. Sub aspect comparativ, vom cita Constituția României, care în art. 51 alin. (4) stabilește că “autoritățile publice au obligația să răspundă la petiții în termenele și în condițiile stabilite potrivit legii”⁴⁶.

Esența dreptului de petiționare se rezumă și la faptul că el reprezintă un fel de canal informațional, care leagă aparatul statului de drept și cetățenii, adică un canal dintre putere și popor, acest canal este o sursă de comunicare a trebuințelor sociale. Dreptul de petiționare reprezintă o modalitate de exprimare a opiniei sociale per ansamblu și o sursă sigură de a afla despre problemele cu care se confruntă statul în procesul de cîrmuire. Petiția este un canal de retroacțiune sau, după cum am menționat mai sus, un „feedback clasic” dintre popor și putere. Nemijlocit prin petiție, statul primește semnale de jos (de la popor), cu atît mai mult cu cît aceste semnale sunt total imparțiale sau, altfel spus, puterea citește off-urile poporului prin intermediul petițiilor. Prin urmare, statul are posibilitatea de a înlătura toate neajunsurile și, astfel, să-și poată continua activitatea, pe de o parte, însă pe de altă parte, aceasta este o posibilitatea decisivă pentru partidele politice să persiste mai mult timp la cîrma statului.

Deci putem deduce cît de important este dreptul de petiționare pentru politic sau, altfel spus, care este valoarea politico-juridică a dreptului de petiționare, căci regimul politic, care va putea înțelege mai bine dreptul de petiționare al cetățenilor, va avea o mai mare posibilitate să se afle la cîrma statului, este ca și o recompensă pentru buna citire și înțelegere a cetățenilor, adică a poporului. Astfel, dreptul de petiționare reprezintă acel flux informațional, analiza căruia oferă organelor statului să ia decizii curente și juste.⁴⁷

5. Delimitarea dreptului la petiționare de alte drepturi.

Astfel, cum rezultă din reglementarea constituțională, accesul la justiție, care presupune o cerere adresată instanței, nu este identic cu dreptul de petiționare, fiecare dintre aceste drepturi avînd determinări specifice și exclusive. De regulă, cererea în justiție se rezolvă în cadrul unei proceduri jurisdicționale, iar petiția, de regulă, în cadrul unei proceduri administrative, avînd o anumită specificitate de natură necontencioasă.

Or, între aceste două drepturi există unele deosebiri, care le atribuie o individualitate proprie, și anume:

- spre deosebire de dreptul de petiționare, al cărui obiect poate fi atît valorificarea

⁴⁶ Conicov I. Dreptul la petiționare în Republica Moldova. Op. cit., p. 21; Constituția României din 21 noiembrie 1991. În: Monitorul Oficial al României, 21.11.1991, nr. 233. Republicată în Monitorul Oficial, 31.10.2003, nr.767.

⁴⁷ Conicov I. Noțiunea și elementele structurale ale dreptului la petiționare. În: Teoria și practica administrării publice. Op. cit., p. 313.

unor drepturi și interese personale, cât și a unor interese obștești, liberul acces la justiție este chemat să protejeze numai drepturi subiective și, în cazurile prevăzute de lege, interese personale;

- pe calea dreptului de petiționare pot fi valorificate chiar interese personale sau obștești eventuale, iar în cazul liberului acces la justiție acesta poate fi invocat, în principiu, doar în vederea apărării unor drepturi subiective sau, atunci când este cazul, a unor interese individuale născute și actuale;

- dreptul de petiționare este aplicabil în raporturile persoanelor cu toate organele statului, începând cu parlamentul și mergând până la autoritățile administrației publice locale, pe când liberul acces la justiție vizează raporturile lor cu o singură categorie de organe: instanțele judecătorești;

- liberul acces la justiție nu poate fi valorificat în fața instanțelor judecătorești decât de persoanele fizice sau juridice, care au capacitatea procesuală de folosință și capacitatea procesuală de exercițiu (capacitatea de a sta în judecată), pe când dreptul de petiționare poate fi exercitat chiar și de cei care sunt lipsiți de capacitatea procesuală de folosință și de exercițiu, cum ar fi, de exemplu, cazul minorilor, care nu pot sta în proces decât cu asistența părinților sau, în lipsa acestora, a tutorelui;

- exercitarea dreptului de petiționare dă naștere în sarcina organului sesizat numai la obligația de a răspunde în termenul prevăzut de lege, în timp ce liberul acces la justiție obligă instanțele judecătorești să examineze în fond litigiul și să pronunțe o hotărâre care, după epuizarea căilor de atac sau dacă acestea nu sunt exercitate în termen, se bucură de autoritatea lucrului judecat;

- dreptul de petiționare nu presupune în mod necesar existența unui litigiu juridic, adică a unei situații în care o parte susține în contradictoriu cu alta că un drept subiectiv a fost încălcat sau ordinea de drept a fost violată, iar liberul acces la justiție se exercită tocmai în vederea soluționării unei asemenea situații;

- exercitarea dreptului de petiționare este întotdeauna gratuită, în timp ce, în cazul liberului acces la justiție, o asemenea dispoziție lipsește, fiind cunoscute și admise anumite limitări ale acestuia⁴⁸.

Deosebirea substanțială dintre dreptul de petiționare și liberul acces la justiție se concretizează în faptul că, pe baza liberului acces la justiție, partea interesată se adresează în vederea recunoașterii dreptului său, a anulării actului administrativ ilegal sau a acordării de despăgubiri unui organ imparțial, altul decât cel care a emis actul, în timp ce atunci când acționează în temeiul dreptului de petiționare, ea sesizează însuși organul autor al actului sau autoritatea superioară acestuia, ambele interesate, direct sau indirect, ca decizia administrativă să rămână în picioare⁴⁹.

---

⁴⁸ Goriuc S., Crasnobaev A. Op. cit., p.41-42; Drăganu T. Liberul acces la justiție. București: Lumina Lex, 2003, p. 18-20.

⁴⁹ Goriuc S., Crasnobaev A. Op. cit., p.42.

TEMA II. EXAMINAREA ȘI SOLUȚIONAREA PETIȚIILOR

1. Inițierea procedurii de examinare a petițiilor.

Prin petiție poate fi inițiată o procedură administrativă sau aceasta poate face parte dintr-o procedură administrativă deja inițiată. Petiția poate fi:

- a) depusă în scris la autoritatea publică ori expediată prin poștă sau fax;
- b) transmisă în formă electronică;
- c) depusă verbal, fiind consemnată într-un proces-verbal.

Dacă se transmite în formă electronică, petiția trebuie să corespundă cerințelor legale stabilite pentru un document electronic.

Autoritatea publică este obligată să primească și să înregistreze imediat petiția sau alte documente depuse în cadrul procedurii administrative. Autoritatea publică nu are dreptul să refuze primirea petițiilor doar din motiv că nu se consideră competentă sau pentru că ar considera petiția ca fiind inadmisibilă sau neîntemeiată.

În cazul petițiilor sau al altor documente depuse la sediul autorității publice, subdiviziunea responsabilă de relațiile cu publicul eliberează dovada înregistrării lor. Petițiile sau alte documente depuse în scris la o autoritate publică sau prin fax se consideră a fi depuse odată cu înregistrarea lor în cadrul autorității publice.

Petițiile sau alte documente trimise prin poștă se consideră depuse în termen dacă au fost predate recomandat la oficiul poștal înainte de expirarea termenului. În cazul petițiilor sau al documentelor depuse în formă electronică, autoritatea publică este obligată să comunice în cel mult 2 zile, prin aceleași mijloace, numărul de înregistrare al petiției. În caz de litigiu, dovada depunerii petiției în formă electronică, respectiv a comunicării numărului de înregistrare, este mesajul salvat în dosarul „Trimise” al contului de poștă electronică. Pentru o gestionare în bune condiții a activității de soluționare a petițiilor prin mijloace electronice, autoritățile publice sînt obligate să ofere posibilitatea depunerii petițiilor on-line prin intermediul propriilor pagini web oficiale, iar petiționarul să primească automat dovada de înregistrare.

Petițiile pot fi formulate verbal în cadrul programului de audiență cu publicul. Aceste petiții se consemnează într-un proces-verbal și se înregistrează de către subdiviziunea sau persoana responsabilă de relațiile cu publicul din cadrul autorității publice. Dacă petiția ține de competența altei autorități publice, originalul petiției se expediază autorității publice competente în termen de 5 zile lucrătoare de la data înregistrării petiției, fapt despre care petiționarul este informat⁵⁰.

2. Petițiile individuale și petițiile colective.

Dreptul la petiționare este un drept fundamental, oferind posibilitate cetățenilor de a se adresa organelor de stat, unităților economice și altor organizații cu propuneri, sesizări, reclamații și cereri privind interesele personale sau obștești și obligația acestor organisme de a primi, examina și rezolva petițiile, precum și de a comunica petiționarilor soluțiile adoptate⁵¹. Prin esența sa, exercitarea dreptului de petiționare este o modalitate eficientă de rezolvare a unor probleme personale sau care privesc o colectivitate. Acest drept este încadrat în clasificările de

⁵⁰ Codul administrativ al Republicii Moldova, nr. 116 din 19.07.2018. // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 309-320/466 din 19.07.2018, art. 72-74.

⁵¹ Cârnaț T. Drept constituțional. Ediția a II-a, revăzută și adăugită. Op. cit., p. 306.

drepturi, în categoria drepturilor garanții, el fiind și o garanție generală pentru celelalte drepturi și libertăți⁵².

În prezent, dreptul de petiționare este reglementat în Constituția Republicii Moldova⁵³, în art.52, potrivit căruia: „(1) Cetățenii au dreptul să se adreseze autorităților publice prin petiții formulate numai în numele semnatarilor. (2) Organizațiile legal constituite au dreptul să adreseze petiții exclusiv în numele colectivelor pe care le reprezintă”.

Reglementarea dată de Constituție are un caracter deosebit de larg. Aceasta se exprimă prin faptul că petițiile cetățenilor privesc nu numai valorificarea unor drepturi, ci și a unor simple interese personale. Prin urmare, chiar dacă un interes personal, nefiind ocrotit prin posibilitatea sancționată de lege de a cere unui terț îndeplinirea unei acțiuni sau o abstențiune, nu constituie un drept subiectiv, el poate fi totuși apărat prin intermediul dreptului de petiționare.

Totodată, caracterul extins al reglementării constituționale își găsește expresie și în faptul că petițiile pot avea ca obiect nu numai drepturi și interese personale, ci și drepturi și interese colective⁵⁴. Reieșind din prevederile Constituției, putem afirma că dreptul constituțional la petiționare este unul complex și urmează a fi analizat sub mai multe aspecte. În acest sens, cercetătorii menționează că textul legii fundamentale se referă la o pluralitate de subiecți ai dreptului de petiționare, deoarece conține noțiunea *cetățeni*, ceea ce înseamnă că autorităților publice le pot fi adresate atât petiții formulate individual (de către un singur semnatar), cât și petiții formulate colectiv (de către grupuri de persoane).

Conform art.52 din Constituția Republicii Moldova, dreptul de petiționare poate fi exercitat fie individual, de către cetățean, fie de către un grup de cetățeni, fie de către organizații legal constituite. Sub incidența acestuia cad nu doar cetățenii Republicii Moldova, ci și cetățenii străini și apatrizii, ale căror drepturi și interese legitime au fost lezate pe teritoriul Republicii Moldova. Reținându-ne atenția asupra subiecților ce dispun de dreptul de petiționare, vom sublinia semnificația deosebită a faptului că și organizațiile legal constituite au dreptul să adreseze petiții exclusiv în numele colectivelor pe care le reprezintă. Menirea unor astfel de stipulări este garantarea dreptului la petiționare al unor colectivități organizate, care pot astfel să-și realizeze mai eficient interesele comune și să obțină soluționarea unor probleme generale. Totodată, prin acordarea acestui drept, se presupune posibilitatea apariției și existenței unor probleme care vizează un cerc larg de persoane, organizate pe anumite criterii⁵⁵.

Cercetătorii consideră că, în primul rând, prin stipularea respectivă se înțeleg organizațiile a căror existență este prezumată de textul constituțional: partidele politice, asociațiile obștești și sindicatele salariaților

În al doilea rând, textul constituțional vizează organizațiile religioase, cooperatiste, comerciale, de imobil, de locatari etc., care se constituie și activează în conformitate cu prevederile diferitelor acte normative. În al treilea rând, este necesar nu numai ca organizația ce adresează petiția să facă acest lucru în numele celor pe care îi reprezintă, ci și să se respecte condiția ca acea organizație să fie împuternicită de reprezentanții săi. Cu alte cuvinte, este

---

⁵² Conicov I. Dreptul la petiționare în Republica Moldova. Op. cit., p. 21; Constantinescu M., Iorgovan A., Muraru I., Tănăsescu E.S. Constituția României revizuită. Comentarii și explicații. București: Editura All Beck, 2004, p. 104; Cârnaț T. Drept constituțional. Ediția a II-a, revăzută și adăugită. Op. cit., p. 306.

⁵³ Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.1 din 18.08.1994.

⁵⁴ Foca M. Op. cit., p. 58; Conicov I. Dreptul la petiționare în Republica Moldova. Op. cit., p. 21.

⁵⁵ Creangă I., Gurin C. Op. cit., p. 147-148; Conicov I. Dreptul la petiționare în Republica Moldova. Op. cit., p. 21.

interzisă adresarea unor petiții în numele organizației, dacă acest drept nu este prevăzut de actele de constituire și funcționare sau nu rezultă din voința membrilor săi.

Din cerința constituțională, ca petițiile să fie adresate autorităților publice numai în numele petiționarilor sau în numele colectivelor pe care organizațiile petiționare le reprezintă, rezultă că orice petiție trebuie semnată și, deci, trebuie să conțină datele de identificare ale petiționarului. Prin formularea sa clară, textul constituțional nu privește și deci, nici nu protejează juridic petițiile anonime⁵⁶.

Formularea textului constituțional presupune că petiția unei organizații poate fi adresată doar în numele colectivității ei. Dar nu toate organizațiile legal constituite reprezintă în mod obligatoriu un colectiv, ceea ce nu înseamnă însă că o persoană juridică, având ca fondatori una sau două persoane fizice, deși este o organizație legal constituită, nu ar putea adresa petiții. În acest sens, se consideră că textul constituțional trebuie interpretat în sensul că vizează toate colectivitățile de persoane, indiferent de forma lor de constituire și de desfășurare a activității, precum și de existența unei reglementări normative a modului de constituire și de desfășurare a activității lor. Această concluzie se impune, deoarece noțiunea organizație legal constituită nu este definită limitativ și exhaustiv, de aceea este atotcuprinzătoare⁵⁷.

În pofida valorii deosebite a instituției dreptului de petiționare într-un stat de drept și o societate democratică, reglementarea constituțională și legislativă a acesteia în Republica Moldova este totuși marcată de o serie de carențe, care în mare parte afectează eficiența realizării practice de către fiecare cetățean a dreptului său de petiționare. Prin urmare, este necesară o consolidare substanțială a garanțiilor juridico-constituționale a acestui drept fundamental, deoarece incontestabil este un element și un instrument important al democrației din societatea noastră⁵⁸.

Conform alin. (2) al art. 52 din Constituție, organizațiile legal constituite au dreptul să adreseze petiții exclusiv în numele colectivelor pe care le reprezintă. Menirea acestei dispoziții este garantarea dreptului la petiționare al unor colectivități organizate, care pot astfel să-și realizeze mai eficient interesele comune și să obțină soluționarea unor probleme generale.

Totodată, prin acordarea acestui drept, se presupune posibilitatea apariției și existenței unor probleme care vizează un cerc larg de persoane, organizate pe anumite criterii. Considerăm că prin sintagma „organizațiile legal constituite” textul constituțional are în vedere partidele, alte organizații social-politice (fronturi, mișcări, ligi), asociații obștești și sindicate ale salariaților. De asemenea, textul constituțional vizează organizațiile religioase, cooperatiste, comerciale, de imobil, de locatari etc., care se constituie și activează în conformitate cu prevederile actelor normative. Norma constituțională sugerează ca organizația ce adresează petiția în numele celor pe care îi reprezintă să respecte condiția de a fi omputernicită de reprezentanții săi. Cu alte cuvinte, este interzisă adresarea unor petiții în numele organizației dacă acest drept nu este prevăzut de actele de constituire și funcționare sau nu rezultă din voința membrilor ei.

Textul art. 52 din Constituție este imperfect. Argumentăm această opinie prin următoarele:

1. Nici Constituția, nici legea nu prevede că petițiile trebuie să fie scutite de taxă. Această lacună trebuie lichidată, în caz contrar, pot avea loc diferite abuzuri. Spre exemplu, de la petiționari pot fi solicitate taxe poștale, pentru lucrări de cancelarie și arhivă, pentru deplasare etc.

⁵⁶ Creangă I., Gurin C. Op. cit., p. 149; Constantinescu M., Iorgovan A., Muraru I., Tănăsescu E. S. Op. cit., p. 104; Conicov I. Dreptul la petiționare în Republica Moldova. Op. cit., p. 21.

⁵⁷ Creangă I., Gurin C. Op. cit., p. 149; Conicov I. Dreptul la petiționare în Republica Moldova. Op. cit., p. 21.

⁵⁸ Conicov I. Dreptul la petiționare în Republica Moldova. Op. cit., p. 21.

2. Formularea textului din alin. (2) presupune ca petiția unei organizații să fie adresată numai în numele colectivului său. Dar nu toate organizațiile legal constituite reprezintă în mod obligatoriu un colectiv, ceea ce nu înseamnă însă că o persoană juridică, având ca fondatori una sau două persoane fizice, deși este o organizație legal constituită, nu ar putea adresa petiții.

Or, textul constituțional din alin. (2) trebuie interpretat în sensul că vizează toate colectivitățile de persoane, indiferent de forma lor de constituire și de desfășurare a activității, precum și de existența în acest sens a unei reglementări normative. Această concluzie se impune, deoarece noțiunea *organizație legal constituită* nu este definită limitativ și exhaustiv, de aceea este atotcuprinzătoare⁵⁹.

3. Obligația și ordinea de examinare a petițiilor și restricționarea dreptului la petiționare.

Constituția Republicii Moldova nu prevede expres obligația autorităților publice de a răspunde la petiții, de a lua măsuri în legătură cu examinarea lor, după cum nu prevede nici termenul examinării lor. Modul și procedurile aplicate sunt reglementate de Codul administrativ. Încălcarea ordinii de examinare a petițiilor sau neluarea de măsuri în legătură cu examinarea lor atrage, după caz, răspundere disciplinară, administrativă sau penală.

Constituția se referă și la consecințele nesoluționării unei cereri legale, stabilind, on art. 53 alin. (1), că persoana vătămată într-un drept al său de o autoritate publică printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea on termenul legal a unei cereri este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins, anularea actului și repararea pagubei.

Petiționarii pot fi primiți în audiență de către persoane oficiale, conform unui grafic stabilit. În prezent, primirea în audiență este reglementată de:

– Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 104 din 28.05.2010 privind asigurarea dreptului cetățenilor la petiționare (MO nr. 13-1/149 din 27.02.1997), conform căruia Președintele Republicii Moldova primește în audiență în fiecare a patra zi de luni, de la ora 14.00 până la ora 19.00. Prin același decret se recomandă conducătorilor și reprezentanților altor autorități publice să stabilească zilele de primire în audiență;

– Hotărârea Parlamentului nr. 71-XIV din 02.07.1998 privind asigurarea dreptului la petiționare și programul de audiențe on Parlament (MO nr. 98-99/296 din 15.06.2010), prin care se stabilește cercul de probleme ce pot fi examinate în Parlament și graficul de primire în audiență (inclusiv on teritoriu) a cetățenilor de către Președintele și vicepreședinții Parlamentului, președinții fracțiunilor parlamentare, comisiilor permanente și deputații în Parlament.

Textul constituțional și actele normative referitoare la petiționare contribuie cel mai eficient la asigurarea și realizarea dreptului la *informație* al oricărei persoane⁶⁰.

Ca orice drept, fundamental inclusiv, dreptul de petiționare poate fi restricționat în condițiile art. 54 din Constituție, însă restrângerea trebuie să fie aplicată în mod nediscriminatoriu și să nu afecteze însăși substanța dreptului fundamental garantat, respectiv:

- a) în condițiile limitative prevăzute de lege;
- b) atunci când restrângerea este necesară într-o societate democratică;
- c) numai dacă restrângerea este necesară în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă

⁵⁹ Constituția Republicii Moldova. Comentariu. Op. cit., p. 208-209.

⁶⁰ Ibidem, p. 208.

și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției;

d) cu respectarea criteriului proporționalității, respectiv fără a atinge existența dreptului sau a libertății.

La examinarea propriu-zisă a petițiilor, executorul urmează să stabilească dacă cele invocate de petiționar sunt de competența organului pe care îl reprezintă sau țin de competența mai multor organe. În cazul în care este de competența organului pe care îl reprezintă și a subdiviziunii structurale din care face parte, executorul urmează să analizeze motivele de fapt și de drept care au stat la baza acesteia, să determine temeiul juridic în baza căruia s-a adresat solicitantul și să stabilească posibilitatea de examinare, să acumuleze informații ce vizează chestiunile invocate de petiționar. Dacă însă petiția este una ce vizează mai multe subiecte, care țin de competența mai multor organe, iar problemele expuse nu se intercalează, petiția poate fi examinată de toate organele separat. Astfel, originalul petiției se expediază acestui organ în termen de 5 zile lucrătoare de la data înregistrării petiției, fapt despre care este informat petiționarul.

Petițiile se examinează de către organele corespunzătoare în termen de 30 de zile, iar cele care nu necesită o studiere și examinare suplimentară - fără întârziere sau în termen de 15 zile de la data înregistrării. Legiuitorul a instituit două termene generale, fără însă a determina care sunt petițiile care nu necesită o studiere și examinare suplimentară. Astfel, în prezența respectivei lacune, în practică, în marea majoritate a cazurilor, petițiile sunt examinate în termen maxim de 30 de zile lucrătoare. În situațiile în care petițiile conțin o problemă mai complexă, care necesită o examinare suplimentară, sau care urmează a fi efectuată de către un alt organ, termenul de examinare poate fi prelungit cu cel mult 30 de zile lucrătoare.

Termenul de prelungire poate fi aplicat și în situațiile în care petiționarii cu rea-credință expediază aceluiași organ sau aceleiași persoane oficiale concomitent și/ sau consecutiv mai multe petiții sesizând aceeași problemă. Din considerentul că petiționarii nu întotdeauna au cultura juridică necesară, adesea aceștia adresează petițiile organelor, în conformitate cu convingerile lor, care, consideră ei, că le-ar soluționa petiția, ori depun mai multe cereri consecutiv, fiind în așteptarea răspunsului la fiecare din ele. În acest sens, în cazul în care petiționarul adresează aceluiași organ sau aceleiași persoane oficiale concomitent și/sau consecutiv mai multe petiții sesizând aceeași problemă, acestea se vor comasa și se vor examina, cu respectarea termenelor prevăzute, iar petiționarul urmează să primească un singur răspuns, care trebuie să facă referire la toate petițiile primite și să conțină răspuns la solicitările petiționarului.

Despre prelungirea termenului de examinare a petiției urmează a fi informat petiționarul, în scopul evitării întârzierii unei acțiuni în ordinea contenciosului administrativ, deoarece petiționarii, care consideră că drepturile lor sunt lezate și nu sunt de acord cu deciziile organului sau persoanei oficiale care au examinat petiția, au dreptul de a se adresa în instanța de contencios administrativ în termen de 30 de zile de la data comunicării deciziei, dacă, conform legii, se adresează direct în instanță, sau de la data primirii răspunsului la cererea prealabilă, sau, în caz dacă în intervalul menționat nu au primit răspuns - din ziua când trebuiau să-l primească⁶¹.

Colaboratorii din cadrul autorităților publice sînt obligați să soluționeze numai petițiile care le sînt repartizate, fiindu-le interzis să le primească direct de la petiționari sau să intervină în

---

⁶¹ Goriuc S., Crasnobaev A. Op. cit., p.42-43.

soluționarea acestora în afara cadrului legal. Încălcarea acestor dispoziții constituie abatere disciplinară și se sancționează conform legislației în vigoare.

Procedura administrativă se finalizează prin efectuarea unei operațiuni administrative sau prin emiterea unui act administrativ individual, respectiv încheierea unui contract administrativ. Participantul care a inițiat procedura poate retrage petiția inițială pînă la finalizarea procedurii. Prin renunțare procedura se declară finalizată, cu excepția cazului în care există obligația continuării ei din oficiu, despre aceasta fiind informați și ceilalți participanți.

În cazul în care participantul care a inițiat procedura nu prezintă documentele sau dovezile solicitate de autoritatea publică în termenele rezonabile stabilite de aceasta și nu există temeiuri de suspendare a procedurii sau de repunere în termen, autoritatea publică poate constata renunțarea tacită la procedură. Decizia se notifică participantului în cauză. Odată cu stabilirea termenului, participantul este informat despre posibilitatea încetării procedurii.

4. Răspunderea pentru încălcarea dreptului la petiționare.

O funcție esențială a statului o constituie protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, având în dotare un sistem complex ce include atât măsuri de supraveghere și control asupra comportamentului legal al subiecților de drept pentru a depista cazurile de încălcare a dreptului, măsuri de apărare juridică, forme procesuale de protecție a dreptului, cât și abilitează diferite autorități de stat și instituții cu atribuții de garantare și apărare a drepturilor și libertăților fundamentale.

În fapt, dreptul la apărare reprezintă un aspect important al dreptului la un proces echitabil, care se află în serviciul eficienței realizării dreptului constituțional al cetățenilor de a se adresa justiției pentru apărarea drepturilor, libertăților și intereselor lor legitime, de rînd cu dreptul la asistență juridică, care se afirmă ca unul dintre aspectele fundamentale ale unui proces echitabil, dar și o garanție eficientă.

Dreptul la apărare, ca valoare socială, este necesar oricărui mediu sociouman, iar recunoașterea acestui drept reprezintă un numitor comun în toate sistemele procedurale ale statelor democratice, lucru ce derivă și din faptul că statele sunt semnatare ale documentelor internaționale ce consacră în mod expres acest drept.

Persoana poate să-și apere drepturile sale atât pe cale judiciară, cât și pe cale extrajudiciară, iar drepturile și libertățile sale fundamentale sunt garantate atât prin acte naționale cât și internaționale. Deoarece dreptul de petiționare oferă posibilitatea persoanelor să se adreseze instituțiilor de stat în vederea asigurării oricărui alt drept al acestora, acesta reprezintă un drept de a se apăra pe cale extrajudiciară, precum și o modalitate de rezolvare a unor probleme personale sau colective⁶².

Vom preciza că dreptul la apărare este garantat pentru toți cetățenii, potrivit art. 26, alin (1) al Constituției Republicii Moldova - „*Dreptul la apărare este garantat*”, prin urmare, oricare cetățean care se simte violat în drepturi poate înainta acțiunea în sistemul judecătoresc care îi este garantat prin legea supremă.

Pe cale administrativă, apărarea de drept are loc prin intermediul art. 53 al Constituției Republicii Moldova, unde se menționează că „*persoana vătămată într-un drept al său de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins, anularea actului și repararea*

---

⁶² Ibidem, p. 39.

pagubei," iar dacă aceasta este efectuată defectuos, atunci „statul răspunde patrimonial, potrivit legii, pentru prejudiciile cauzate prin erorile săvârșite în procesele penale de către organele de anchetă și instanțele judecătorești”.

Pe lângă cele menționate, există și alte mecanisme sau instrumente de apărare a drepturilor, cum sunt cele internaționale, întemeiate de legea supremă, Constituția, ce oferă cetățeanului dreptul de a se adresa în organizațiile internaționale după apărarea intereselor și libertăților personale, dacă sunt „consumate” toate căile de atac, drept exemplu elocvent servește Curtea Europeană pentru Drepturile Omului⁶³.

Încălcarea ordinii de examinare a petițiilor sau ne luarea de măsuri în legătură cu examinarea lor atrage, după caz, răspundere disciplinară, administrativă sau penală. Constituția se referă și la consecințele nesoluționării unei cereri legale, stabilind la art.53 alin.(1) că persoana vătămată într-un drept al său de o autoritate publică printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins, anularea actului și repararea pagubei.

În baza celor menționate, considerăm totuși necesară reglementarea constituțională a obligației autorităților publice de a răspunde la petiții și de a le soluționa, aceasta constituind o garanție în plus pentru respectarea și realizarea dreptului de petiționare al cetățenilor.

Un alt moment la care ne vom opri este faptul că nici Constituția, nici legea-cadru nu prevede că petițiile trebuie să fie scutite de taxă. Este relevantă în acest sens Constituția României, care stipulează expres în art.51 alin.(3) că “exercitarea dreptului de petiționare este scutită de taxă”. În viziunea cercetătorilor români, scutirea de taxă pentru exercitarea dreptului de petiționare asigură acestui drept posibilitatea realizării sale depline. Respectiv, o asemenea lacună din Constituția Republicii Moldova trebuie acoperită, deoarece, în caz contrar, pot fi favorizate diferite abuzuri. Spre exemplu, de la petiționari pot fi solicitate taxe poștale, pentru lucrări de cancelarie și arhivă, pentru deplasare etc.⁶⁴.

---

⁶³ Conicov I. Noțiunea și elementele structurale ale dreptului la petiționare. În: Teoria și practica administrării publice. Op. cit., p. 312.

⁶⁴ Foca M. Op. cit., p. 58; Conicov I. Dreptul la petiționare în Republica Moldova. Op. cit., p. 21.

TEMA III. ACCESUL LA INFORMAȚIE: EVOLUȚIE, CONȚINUT ȘI REGLEMENTĂRI

1. Reflecții de ordin istoric privind accesul la informație.

Până la începutul erei moderne, ideea transparenței activității autorităților publice era tratată doar în legătură cu necesitatea de a spori eficacitatea ordinelor emise de organele puterii de stat. Instaurarea primelor democrații europene a condus la consolidarea principiului responsabilității autorităților publice față de popor în procesul de guvernare. La 16 iunie 1870 Alexandru al II-lea a permis publicarea în *Noutățile Guberniale* a hotărârilor dumelor orășenești (în același rând ale celei chișinăuene), dar numai în baza deciziei guvernatorului. Publicarea acestora era preconizată în scopul de a face transparentă activitatea organelor de administrare. Situația tot mai complicată în sistemul de producție socială în anii revoluției industriale din sec. al XIX-lea, războaiele mondiale și confruntările internaționale ideologice din sec. al XX-lea, alte evenimente pe scena politică au condus la intensificarea presiunii asupra aparatului de conducere. Aceasta a avut ca urmare creșterea numărului de documente în sistemul de administrare publică, tergiversarea circulației acestora, birocratizarea puterii. Ideea de transparență a puterii în fața societății se recunoaște, însă realizarea acesteia obține din ce în ce mai mult un caracter formal. În cadrul unui sistem, în care domină haosul și în care la documentele de ordin public populația nu are liber acces, nu mai prezintă importanță faptul divulgării anumitor date confidențiale, ci faptul oferirii cetățenilor a unor informații de importanță socială esențială.

În 1946, Adunarea Generală a ONU a primit în prima sa ședință Rezoluția 59 (1), în care e stipulat că libertatea informațională prezintă bazele dreptului omului. În Rezoluție acest fapt a fost notat ca o regulă fundamentală care poate servi ca bază pentru alte drepturi. Dezvoltarea democrației poate avea loc doar în societățile unde își găsesc liberă dezvoltare ideile, unde la fel liber este accesul la informație.

Birocratizarea puterii și abuzul de putere au determinat necesitatea renașterii principiului dreptului la exprimare. Concepția dreptului persoanei de a avea acces liber la informație s-a format datorită doctrinelor juridice naționale ale țărilor vestice. Din punct de vedere juridic, rezultatele acestor procese s-au materializat în garantarea principiului liberei exprimări prin dispoziții legale. Și în prezent majoritatea țărilor dezvoltate au adoptate legi fundamentale cu privire la transparența informației deținute de către autoritățile publice: Finlanda (1951), Franța și Olanda (1978), Canada (1983), Austria (1987), Belgia (1994) și altele. Din rândul statelor care au adoptat mecanisme juridice speciale pentru asigurarea accesului la informația de interes public face parte și Elveția, unde o lege în acest sens a fost adoptată încă în 1766⁶⁵.

Douăzeci de ani mai târziu, în 1966, în SUA a fost adoptat Actul cu privire la transparența informației. Președintele SUA Johnson a explicat clar care este însemnătatea acestui Act pentru o guvernare democratică: „Un Act adevărat se bazează pe unul dintre cele mai esențiale principii - democrația. Și cel mai bine funcționează în condițiile în care oamenii dispun de informații în deplinătatea lor în limitele asigurării securității statului. Nimeni nu trebuie să dispună de posibilitatea de a crea o atmosferă secretă în jurul unei decizii, care poate fi adusă la cunoștința cetățenilor fără a cauza prejudicii intereselor de stat”. Actul cu privire la transparența informației a instituit regula conform căreia toate persoanele care doresc să primească informații de la

⁶⁵ Borșevski A. Probleme actuale privind accesul la informația publică: istorie și contemporanietate. În: Revista Națională de Drept, nr. 4/2006, p. 64; Боршевский А. П. Основные права и свободы граждан в ведущих демократических странах мира и в Молдове. - Кишинев, 2004, с. 36.

instituțiile de stat federale (și din arhivele acestora) au dreptul în mod oficial de a o solicita. Acestui drept îi corespunde obligația persoanelor competente de a oferi cetățeanului informații de care acesta este interesat, dacă aceste informații nu constituie excepție de la regula menționată mai sus, adică nu sunt informații personale, informații referitoare la boala unui pacient, alte dosare personale (ce nu au legătură cu persoana interesată), date, informații ce constituie secret comercial sau de stat, informații cu privire la hotărârile care încă nu sunt adoptate etc.

Un rol important îl are cerința cuprinsă în Actul menționat mai sus, conform căreia instituțiile de stat sunt obligate să elibereze, la cererea fiecărei persoane, orice document solicitat, cu excepția cazurilor când instituția de stat respectivă invocă un anumit temei legal în baza căruia eliberarea documentului interzis prin lege este refuzată.

Prevederile Actului cu privire la transparența informației sunt obligatorii pentru toate ministerele ce fac parte din componența Cabinetului de Miniștri, pentru comisiile independente și pentru alte comitete împuternicite de a exercita puterea.

Unul dintre aspectele esențiale ale Actului cu privire la transparența informației constă în faptul că persoana căreia i-a reușit obținerea unui anumit document nu este obligată să explice motivele solicitării acestuia. În cazul primirii cererii de către instituția de stat căreia îi este adresată, aceasta este obligată de a oferi documentul solicitat dacă nu poate demonstra că asemenea document cade sub incidența prevederilor de prohibiție ale Actului cu privire la transparența informației. În anul 1976 Congresul SUA a adoptat Actul cu privire la publicitatea activității organelor de stat, care a permis accesul la informație despre toate ședințele ținute de organele federale internaționale.

Actele teroriste de la 11 septembrie 2001 nu puteau să nu lase amprente asupra acestui proces: în SUA, ca și într-un șir de alte state dezvoltate, multe surse de informație erau închise, de aceea accesul la informația oficială era limitat esențial. De exemplu, în Canada după evenimentele de la 11 septembrie procurorul general a primit dreptul de a interzice accesul la informația ce interesează sub aspectul relațiilor internaționale și securității internaționale. Cu toate acestea, interesul societății față de informația publică a puterii nu a scăzut. Mai mult ca atât, problema asigurării unei asemenea transparențe a informației a luat amploare în legătura cu fortificarea juridică internațională a dreptului la informație.

Dreptul cetățenilor la informație în URSS practic nu a existat. În ce privește Republica Moldova, menționăm că doar o dată cu obținerea independenței societății i s-a recunoscut prin lege dreptul la informație. În conformitate cu Constituția Republicii Moldova, dreptul de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi limitat nici unei persoane, instituțiile de stat fiind obligate să acorde cetățenilor informații veridice cu privire la chestiuni publice și cu caracter personal.

În 2002, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a adoptat o recomandare privind accesul la documentele oficiale în care se spune că statele-participante trebuie să garanteze fiecărui om accesul la orice informație de interes public cuprinsă în documentele oficiale care se află la dispoziția acestor organe⁶⁶.

2. Conceptul de „informație”.

Informații reprezintă orice documente, date, obiecte sau activități, indiferent de suport, formă, mod de exprimare sau de punere în circulație. Informații sunt date despre lumea și

---

⁶⁶ Borșevski A. Probleme actuale privind accesul la informația publică: istorie și contemporanietate. Op. cit., p. 65-66.

procesele care apar în ea, percepute de o persoană sau un dispozitiv special, ori mesaje care informează despre anumite stări și fenomene. În glosarul termenilor și definițiilor privind problemele de securitate, „*informația*” este definită ca informație despre persoane, obiecte, evenimente, fenomene, procese și obiecte (indiferent de forma prezentării lor) folosite pentru a obține cunoștințe, pentru a optimiza deciziile luate, pentru a gestiona obiectele⁶⁷.

Autorul A. A. Strelitov propune următorul sistem de definiții care să dezvăluie conținutul fenomenului „*informație*”: *informații* - date și mesaje despre persoane, obiecte, fapte, evenimente și procese, indiferent de forma prezentării lor; *informație* - forma existenței informațiilor, care este rezultatul reflexiei în corpul uman a mișcării obiectelor lumii reale; *mesaje* - o formă de existență a informațiilor, care este un set ordonat de caractere, cu ajutorul căruia informația este transmisă de la o persoană la alta în timp și spațiu și prezentată pentru a controla funcționarea mijloacelor tehnice, indiferent de modul în care sunt reprezentate caracterele. Particularitatea unei persoane ca purtător de informații constă în posibilitatea acesteia de a acumula informații devenind astfel un model „*informațional*”, posibilitatea fiind limitată numai de cantitatea de memorie⁶⁸.

Informația este o substanță universală, care pătrunde în toate sferile activității umane, servind ca dirijor al cunoașterii și opiniei, un instrument de comunicare, înțelegere și cooperare reciprocă, de stabilire a stereotipurilor de gândire și comportament. Ca orice produs, informațiile au un cost, care este determinat de costul obținerii lor. Informațiile sunt obținute în scopul unui profit sau al unui alt avantaj față de concurenți, părțile opuse etc.⁶⁹.

Ținând cont de natura imaterială a informației, putem susține că informația: este inepuizabilă și neconsumabilă în procesul de utilizare a acesteia; nu poate fi înstrăinată fizic de la posesorul acesteia; poate fi copiată; poate fi multiplicată și reprodusă nelimitat; poate fi utilizată de un cerc nelimitat de persoane.

Informația ca formă de manifestare are un număr impunător de proprietăți, dintre care cele mai importante sunt: *spiritualitatea (non-materialitatea)* - existentă numai în conștiința umană și, ca rezultat, imposibilitatea percepției prin simțuri; *subiectivitatea* - dependența cantității și valorii informației de „*modelul de informare*” a subiectului care primește informații (spre exemplu, în cazul secretului comercial, *valoarea comercială* este avantajul economic ce există (valoarea comercială reală) sau ce apare după o perioadă de timp (valoarea comercială potențială) la persoana care posedă astfel de date în comparație cu terțe persoane care nu cunosc o astfel de informație); *indestructibilitatea* - imposibilitatea distrugerii fizice a informațiilor consacrate în modelul „*informațional*” al unei persoane; *dinamism* - abilitatea de a schimba valoarea informațiilor capturate, precum și relațiile care o conectează cu alte elemente ale modelului „*informațional*”, sub influența timpului, dar și cu alte informații primite. Se poate afirma că proprietățile fundamentale și cele mai semnificative ale informațiilor ca concepte, care reflectă esența acestui fenomen, sunt următoarele patru: 1) intangibilitatea (idealitatea) naturii informațiilor; 2) independența informațiilor față de transportator; 3) valoarea subiectivă a informațiilor; 4) universalitatea informațiilor⁷⁰.

În format electronic informația reprezintă simboluri, litere, numere, semne, texte, date,

⁶⁷ Moțoc C. Secretul profesional în legea penală a României și în cea a Republicii Moldova. Studiu de drept penal. Monografie. Chișinău, 2020, p. 45-46.

⁶⁸ Стрельцов А. А. Обеспечение информационной безопасности России. Теоретические и методологические основы. М : МЦНМО, 2009, с. 38.

⁶⁹ Moțoc C. Op. cit., p. 46.

⁷⁰ Ibidem, p. 47.

imagini sub formă de desene, diagrame, alte modele semnale, sunete înregistrate pe dispozitive electronice de stocare sau pe suporturi magnetice, optice, electrice ori transmise sub formă de curenți, tensiuni sau câmp electromagnetic, în eter sau în rețele de comunicații. Informație în format electronic întâlnim în sistemele de calcul, în rețelele de transmisii date, în telefonia fixă sau mobilă, în transmisiile radio etc. *Document electronic* constituie informații documentate furnizate în formă electronică, adică într-o formă potrivită percepției umane cu ajutorul computerelor electronice, precum și pentru transmiterea peste rețele de informare și telecomunicații sau prelucrarea în sisteme informatice.

Un mesaj electronic este transmis sau primit de către un utilizator al unei rețele de informații-telecomunicații. Un mesaj electronic semnat de o semnătură digitală sau alt analog al unei semnături scrise de mână este recunoscut ca un document electronic echivalent unui document semnat de o semnătură scrisă în cazul în care legile sau alte acte normative nu stabilesc sau implică obligația de a pregăti un astfel de document pe hârtie⁷¹.

Una dintre formele de prezentare a informațiilor sunt **datele**. Acest concept înseamnă prezentarea informațiilor într-o formă formalizată, adecvată pentru transmisie, prelucrare sau interpretare. Datele pot fi procesate prin mijloace automate sau prin persoane. În sensul art.3 din Legea Republicii Moldova *cu privire la schimbul de date și interoperabilitate*, nr.142 din 19.07.2018⁷², *date/seturi de date* constituie informații oficiale documentate, precum și metadata, prezentate în formă electronică, care, la accesarea prin intermediul platformei de interoperabilitate, se prezumă a fi autentice. În această ordine de idei, **resursele de informații** pot fi definite ca documente separate și seturi de documente prezentate pe cont propriu sau în sisteme informații (biblioteci, arhive, fonduri, baze de date etc.). Resursele de informații pot fi clasificate: 1) *după tipul de informații* - juridice, științifice, tehnice, politice, financiare și economice, statistice, metrologice, sociale, personale, medicale, situații de urgență etc.; 2) *după modul de acces* - acces deschis, restricționat, secret de stat, informații confidențiale, secret comercial, secret profesional, secret de serviciu, secret personal; 3) *după formele de proprietate* - statale, municipale, private, colective; 4) *după tipul de purtător* - pe hârtie (documente, scrisori, cârduri medicale, directoare telefonice ale organizațiilor, schițe și amprente aruncate), pe ecran, în memoria computerului, într-un canal de comunicație, pe discuri magnetice flexibile și dure și pe alte suporturi media.

Informațiile pot exista sub diferite forme: tipărite sau scrise pe hârtie, stocate electronic, transmise prin poștă sau prin mijloace electronice, prezentate în filme sau rostite în cadrul unor conversații. Orice formă ar avea informațiile și indiferent de mijloacele utilizate pentru a fi distribuite sau stocate, trebuie întotdeauna să fie protejate corespunzător. Protejarea informației este asigurată prin instituirea de regimuri secrete⁷³.

3. Reglementări privind accesul la informație.

Este cunoscut faptul că regimurile autoritare (mai ales cele totalitare) limitează libertatea cuvântului și a exprimării, libertatea conștiinței, libertatea presei și a celorlalte mijloace de

⁷¹ Моџос С. Оп. cit., p. 47-48; Савельев Д. А., Информационное право и электронное государство. Вводный курс. Учебное пособие. НИУ ИТМО. Санкт-Петербург, 2012, с. 14; Куняев Н. Н., Демушкин А. С., Фабричнон А. Г. Кнфиденциальное делопроизводство и защищенный электронный документооборот. Учебник. Изд. ЛОГОС. М., 2011, с. 62.

⁷² În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 295-308.

⁷³ Моџос С. Оп. cit., p. 48-49; Ghid de securitate informatică pentru fuinționari publici. Versiunea 1.1., p. 5. <https://www.cert.ro/> (accesat pe 22.07.2021).

informare în masă, dreptul de acces la informația vizând modul, mijloacele și condițiile în care se realizează administrarea treburilor de stat și dreptul de a difuza astfel de informații. Limitarea dreptului de acces la informația cu caracter public se realizează prin *monopolizarea* mijloacelor de informare în masă și supunerea lor unui control politic total, prin intermediul *cenzurii*; prin *dezinformarea* cetățenilor și *interzicerea difuzării* informațiilor nefavorabile puterii etc.

Acest drept a constituit preocuparea comunității internaționale, fiind înscris în actele internaționale referitoare la drepturile omului (Declarația Universală a Drepturilor Omului (art. 19); Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (art. 19); Rezoluții adoptate în cadrul ONU privind: măsurile de facilitare a accesului la informație și transmiterii ei peste frontiere; măsurile de liberă publicare și liberă recepționare a informației; crearea unui organism permanent care să favorizeze libera circulație a informației; Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale (art. 10); *Recomandarea Rec (2002)2 privind accesul la documentele publice*, adoptată de Comitetul Miniștrilor al CE). Constituția Republicii Moldova are un șir de articole tangențiale problemei dreptului la informație⁷⁴.

La moment, pe plan european, dar și internațional, există multiple metode de reglementare a problemei accesului la informație. Astfel, la nivel universal există următoarele reglementări:

1. Art.19 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată de Națiunile Unite în decembrie 1948, conține o formulare a dreptului la informație ca un drept corelativ libertății de exprimare: “Orice persoană are dreptul la libertatea opiniei și a expresiei; acest drept include libertatea de a susține opinii fără nici o interferență și de a căuta, primi și răspîndi informații și idei prin orice mijloace, indiferent de frontiere”.

2. Art.19 din Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice (1966) reia și precizează această formulare: “Orice persoană va avea dreptul de a susține opinii fără nici o interferență din partea autorităților publice.

Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare; acest drept cuprinde libertatea de a căuta, de a primi și de a răspîndi informații și idei de orice fel, indiferent de frontiere, sub formă orală, scrisă, tipărită ori artistică, sau prin orice alt mijloc la alegerea sa”.

Exercitarea drepturilor prevăzute în paragraful 2 al acestui articol comportă datorii și răspunderi speciale. În consecință, ea poate fi supusă anumitor limitări, care trebuie însă stabilite în mod expres prin lege și care sînt necesare: a) respectării drepturilor sau reputației altora; b) apărării securității naționale, ordinii publice, sănătății sau moralității publice.

Articolul 10 din Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale recunoaște, în mod similar Declarației Universale a Drepturilor Omului, dreptul la informație ca un drept corelativ libertății de exprimare: “Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere”⁷⁵.

În ceea ce privește Republica Moldova, conceptul de acces la informație este introdus prin prevederile Constituției din 1994. Astfel, art.34 din legea fundamentală, intitulat „Dreptul la informație”, stipulează următoarele:

„(1) Dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit.

⁷⁴ Constituția Republicii Moldova. Comentariu. Op. cit., p. 147-148.

⁷⁵ Pînzaru T. Unele particularități privind accesul la informație în lumina ultimelor modificări aduse legislației Republicii Moldova. În: Legea și viața, nr. 4/2012, p. 53-54.

(2) Autoritățile publice, potrivit competențelor ce le revin, sînt obligate să asigure informarea corectă a cetățenilor asupra treburilor publice și asupra problemelor de interes personal.

(3) Dreptul la informație nu trebuie să prejudicieze măsurile de protecție a cetățenilor sau siguranța națională.

(4) Mijloacele de informare publică, de stat sau private sînt obligate să asigure informarea corectă a opiniei publice.

(5) Mijloacele de informare publică nu sînt supuse cenzurii⁷⁶.

De fapt, Republica Moldova a trecut recent deja peste un deceniu de existență a unei legi speciale ce reglementează problema accesului la informație. Constatăm că acum doisprezece ani, la 11 mai 2000, a fost adoptată Legea privind accesul la informație, care creează cadrul legal pentru facilitarea informării, consultării și participării cetățenești, avînd drept scop crearea cadrului normativ general al accesului la informațiile oficiale; eficientizarea procesului de informare a populației și a controlului efectuat de către cetățeni asupra activității autorităților publice și a instituțiilor publice; stimularea formării opiniilor și participării active a populației la procesul de luare a deciziilor în spirit democratic.

În conformitate cu alin.1 art.4 din Legea 982/2000, „oricine are dreptul de a căuta, de a primi și de a face cunoscute informațiile oficiale”⁷⁷.

Constatăm că acest drept nu este unul absolut, fiind instituite anumite restricții. Astfel, exercitarea drepturilor în ce privește accesul la informație poate fi supusă unor restricții pentru motive specifice, care corespund principiilor dreptului internațional, inclusiv pentru apărarea securității naționale sau a vieții private a persoanei. Prin urmare, restricțiile menționate și-au găsit materializare într-un șir de acte normative, fapt care înseamnă că aplicarea Legii 982/2000 urmează a fi coroborată cu prevederile mai multor acte normative. Cu titlu de exemplu, ar putea servi următoarele acte normative:

a) Art.7 “Informațiile oficiale cu accesibilitate limitată” și art.8 “Accesul la informația cu caracter personal” din Legea 982/2000 privind accesul la informație⁷⁸.

b) Legea cu privire la secretul de stat nr.245 din 27.11.2008⁷⁹.

c) Regulamentul cu privire la asigurarea regimului secret în cadrul autorităților publice și al altor persoane juridice (aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.1176 din 22.12.2010)⁸⁰.

d) Legea cu privire la protecția datelor cu caracter personal nr.17 din 15.02.2007⁸¹.

De menționat că dreptul persoanei de a avea acces la informații, inclusiv la informațiile cu caracter personal, nu poate fi îngrădit decît în condițiile legii. Iar orice persoană care solicită acces la informații este absolvită de obligația de a-și justifica interesul pentru informațiile solicitate (alin. 3 din Legea 982/2000).

---

⁷⁶ Constituția Republicii Moldova: Legea Republicii Moldova din 29 iulie 1994. // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr.1. În vigoare din 27 august 1994.

⁷⁷ Legea nr.982-XIV din 11.05.2000 privind accesul la informație. Publicată în Monitorul Oficial al RM nr.88-90 din 28.07.2000, art.664.

⁷⁸ Legea nr.982-XIV din 11.05.2000 privind accesul la informație. Publicată în Monitorul Oficial al RM nr.88-90 din 28.07.2000, art.664.

⁷⁹ Legea cu privire la secretul de stat nr.245 din 27.11.2008. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.45-46 din 27.02.2009, art.123. Data intrării în vigoare: 27.05.2009.

⁸⁰ Hotărîrea Guvernului nr.1176 din 22.12.2010 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la asigurarea regimului secret în cadrul autorităților publice și al altor persoane juridice. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.139-145 din 26.08.2011, art.686.

⁸¹ Legea nr.17 din 15.02.2007 cu privire la protecția datelor cu caracter personal. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.107-111 din 27.07.2007, art.468.

Problema restricționăm accesului la informație este una delicată și mereu urmează a fi tratată cu atenție. Tocmai din aceste considerente, legiuitorul Republicii Moldova a intervenit recent în materia accesului la informație prin adoptarea a două acte normative importante. Este vorba de:

1. Legea nr.133 din 08.07.2011 privind protecția datelor cu caracter personal (publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.170-175 din 14.10.2011, art.492)⁸²;

2. Legea nr.208 din 21.10.2011 pentru modificarea și completarea unor acte legislative (publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.222-226 din 16.12.2011, art.619).

4. Esența și obiectivele Legii privind accesul la informație și principiile accesului la informație.

Drepturile și libertățile fundamentale ale omului constituie o componentă esențială a sistemului de valori general umane, prin a căror respectare se atinge un înalt nivel de civilizație în sfera juridico-politică, constituind și un criteriu de apreciere a dezvoltării societății la etapa contemporană a evoluției umane. Unul dintre drepturile fundamentale ale cetățenilor îl constituie dreptul persoanei de a avea acces la informație. Dreptul cetățenilor de a primi informație cu privire la activitatea autorităților publice se consideră a fi una dintre condițiile esențiale ale democrației⁸³.

Istoria mai veche sau mai recentă ne arată că o guvernare proastă are nevoie de secrete pentru a putea rezista. Însă aceeași istorie ne-a arătat că secretomania și autoritarismul guvernărilor duce, în mod inevitabil, la proliferarea abuzului, a corupției și a ineficienței și, practic de fiecare dată, la falimentul regimurilor de acest tip. De aceea, accesul neîngrădit al cetățenilor la informația de interes public și participarea lor la luarea deciziilor sînt considerate două dintre premisele cele mai importante ale guvernărilor democratice. Informația le permite cetățenilor, pe de o parte, să aprecieze în cunoștință de cauză acțiunile guvernului, iar pe de altă parte - să participe în mod avizat la dezbaterile și la luarea deciziilor care îi privesc⁸⁴.

Transparența oricărei instituții publice constituie un indiciu sigur al onestității, competenței și profesionalismului; transparența instituției publice e o condiție pentru antrenarea populației la adoptarea deciziilor, asigurându-se, astfel, o mai bună calitate a lor. Populația trebuie să cunoască strategia, tactica și manevrele guvernării, acopul și sensul acțiunilor preconizate; populația neinformată poate fi ușor manipulată⁸⁵.

Constituția Republicii prevede în articolul 1: „Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate”⁸⁶. Nu putem vorbi despre democrație în cazul nerespectării drepturilor omului. Dimpotrivă, consolidarea democrației creează condiții pentru respectarea drepturilor omului. Protejînd valorile personalității umane puterea de stat și societatea civilă dau naștere în acest mod unei stabilități politice, unui consens social și unei dezvoltări dinamice a țării. Unul dintre drepturile fundamentale ale cetățenilor îl constituie dreptul accesului la informație. Dreptul

⁸² Legea nr.133 din 08.07.2011 privind protecția datelor cu caracter personal. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.170-175 din 14.10.2011, art.492. Data intrării în vigoare: 14.04.2012.

⁸³ Borșevski A. P. Caracteristica dreptului accesului liber la informație al cetățenilor: evoluția istorică situația actuală. În: Buletinul Clinicilor Juridice, 2005, nr.3, p. 35.

⁸⁴ Pînzaru T. Op. cit., p. 53.

⁸⁵ Antohi L., Crețu V., Duca M., Pîrțac O. Ai dreptul să știi. Ghid practic pentru accesul la informațiile oficiale. Centrul Acces-Info. Chișinău, 2003, p. 5.

⁸⁶ Constituția Republicii Moldova // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr.1.

cetățenilor de a primi informație cu privire la activitatea autorităților publice se consideră a fi una dintre condițiile esențiale ale democrației⁸⁷.

Constituția Republicii Moldova⁸⁸ stipulează că dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngădit. Conform Legii privind accesul la informație⁸⁹, oricine are dreptul de a căuta, de a primi și de a face cunoscute informațiile oficiale⁹⁰.

În anul 2000, Curtea Constituțională a Republicii Moldova a declarat că dreptul la informație constituie un drept fundamental al omului, deoarece dezvoltarea personalității în societate, realizarea libertăților fundamentale prevăzute de Constituție, inclusiv a libertății gândirii, opiniei și exprimării, libertății creației, libertății exprimării în public prin cuvânt, imagine sau prin alt mijloc posibil sunt de neconceput fără accesul liber la informație despre viața socială, politică, economică, științifică, culturală etc.⁹¹.

Esența Legii privind accesul la informație⁹² este accesibilitatea oricărei informații de interes public: secretizarea este excepția. Prin această lege este asigurat accesul cetățenilor Republicii Moldova și al altor locuitori ai republicii la informația oficială deținută de autoritățile publice centrale și locale (Parlament, Președintele Republicii Moldova, Guvernul, Administrația publică, Autoritatea judecătorească), de instituțiile publice centrale și locale (organizațiile fondate de către stat în persoana autorităților publice și finanțate de la bugetul de stat, care au ca scop exercitarea unor atribuții de administrare, social-culturale și a altor funcții cu caracter necomercial) și de persoanele fizice și juridice care, în baza legii sau a contractului cu autoritatea/ instituția publică, sunt abilitate cu gestionarea unor servicii publice și culeg, selectează, posedă, păstrează, dispun de informații oficiale, inclusiv de date cu caracter personal. Deci, legea ne asigură accesul la informația elaborată, selectată, prelucrată, sistematizată, adoptată sau pur și simplu deținută de entități publice, finanțate din bugetul statului, a căror activitate este îndreptată spre interesul general al populației (informația „oficială”).

Accesul se asigură atât la informația propriu-zisă, cât și la documentul (material, electronic) care o conține⁹³.

În scopul asigurării transparenței activității instituțiilor, eficientizării accesului la informație, creării condițiilor pentru căutarea, identificarea operativă a documentelor și informațiilor, autoritățile publice, instituțiile publice:

---

⁸⁷ Borșevski A. P. Caracteristica dreptului accesului liber la informație al cetățenilor: evoluția istorică și situația actuală. Op. cit., p. 35; Borșevski A., Proțenco V. Dreptul la accesul de informații și realizarea lui în Republica Moldova. În: Revista Națională de Drept, nr. 10/2006, p. 78.

⁸⁸ Constituția Republicii Moldova: Legea Republicii Moldova din 29 iulie 1994. // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr.1. În vigoare din 27 august 1994.

⁸⁹ Legea Republicii Moldova privind accesul la informație, nr. 982-XIV din 11.05.2000. // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 88-90/664 din 28.07.2000.

⁹⁰ Accesul la informație: pas cu pas. Întrebări și răspunsuri. Ghid pentru toți. Director de proiect: Spinei V. Asociația Obștească Centrul de Promovare a Libertății de Exprimare și a Accesului la Informație „Acces-Info”. Chișinău, 2009, p. 5.

⁹¹ Borșevski A. Probleme actuale privind accesul la informația publică: istorie și contemporaneitate. Op. cit., p. 66; Постановление Конституционного Суда Республики Молдова № 42 от 14 декабря 2000 г. „О контроле конституционности ст.231 ч.(2) Закона о телевидении и радио № 603-XIII от 3 октября 1995 года” // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr. 163.

⁹² Legea Republicii Moldova privind accesul la informație, nr. 982-XIV din 11.05.2000. // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 88-90/664 din 28.07.2000.

⁹³ Rîbca E., Pîrțac O. Accesul la informație – provocare în procesul de democratizare. În: Revista Națională de Drept. Ediție specială. Nr. 12/2006, p. 53.

- vor edita, cel puțin o dată pe an, îndrumare ce vor conține liste ale dispozițiilor, hotărîrilor, altor documente oficiale, emise de instituția respectivă, și domeniile în care poate furniza informații;

- vor pune la dispoziția reprezentanților mijloacelor de informare în masă date oficiale despre propria activitate, inclusiv despre domeniile în care poate furniza informații;

- vor proceda și la alte forme de informare activă a cetățenilor și a mijloacelor de informare în masă⁹⁴.

În cadrul unor dezbateri asupra Legii privind accesul la informație a fost exprimată opinia că persoanele juridice nu pot fi solicitanți ai informațiilor oficiale, dreptul în cauză fiind recunoscut doar cetățenilor Republicii Moldova și, în anumite condiții, cetățenilor străini și apatrizilor. Apreciem ca fiind greșit acest punct de vedere; argumentele sunt următoarele: Mai întâi, este eronată contrapunerea a două noțiuni care nu au același gen proxim, mai mult - care aparțin unor ramuri de drept diferite. Conceptul „cetățean” este al dreptului constituțional, corelativele lui fiind, cum rezultă de altfel și din textul de lege citat, „cetățean strain” și „apatrid”. Conceptul „persoană juridică” aparține dreptului civil, corelativul lui fiind „persoană fizică”, ambele avînd genul proxim „subiectele de drept civil”, sau „persoanele” - ca să folosim termenul din Codul civil. Apoi legiuitorul, atunci cînd folosește termenul „persoane” (art.10, 22, 23 din Legea privind accesul la informație), nu face deosebirea dintre persoane fizice și persoane juridice, iar *ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*. Pe urmă, în art.4 alin.(1) legiuitorul spune: „Oricine, în condițiile prezentei legi, are dreptul de a căuta, de a primi și de a face cunoscute informațiile oficiale”. Mai mult, potrivit art.12 alin.(3) din aceeași lege, „cu excepția cazurilor solicitării informațiilor cu caracter personal, solicitantul poate să nu indice în cerere datele sale de identificare”; prin urmare, concluzia nu poate fi decît una - pentru legiuitor nu a fost o chestiune de principiu cine depune cererea în cauză: o persoană fizică sau o persoană juridică. De altfel, calitatea de fondator (membru) sau reprezentant al unei persoane juridice nu o exclude pe cea de cetățean; un ziarist, de exemplu, fie că depune cererea de acces la informație din nume propriu, fie că o face în numele ziarului ce l-a împuternicit, este și într-un caz și în altul cetățean al Republicii Moldova. Mai adăugăm aici că dreptul la informație este unul din drepturile fundamentale prevăzute de Constituție, iar, în scopul unei mai eficiente exercitări a acestora, cetățenii au dreptul de asociere. În consecință, dacă orice cetățean al Republicii Moldova în parte este în drept să solicite informații oficiale, *a fortiori*, este în drept să facă acest lucru organizația - persoană juridică constituită de mai mulți cetățeni. Ar fi existat o problema reală de interpretare dacă Legea privind accesul la informație nu ar fi numit ca solicitanți de informații oficiale cetățenii, ci persoanele fizice. În acest caz, într-adevăr, potrivit argumentului logic *per a contrarie*, urma să deducem că persoanele juridice nu au acest drept, însă, deoarece legiuitorul de la 2000 a numit titular al dreptului de acces la informație cetățeanul, distincția dintre persoanele fizice și persoanele juridice, așa cum am arătat, nu mai prezintă interes⁹⁵.

Jurisprudența Curții Constituționale a statuat câteva principii privind dreptul la informație:

1. Dreptul la informație este un drept *fundamental* al persoanei, deoarece dezvoltarea persoanei în societate, exercitarea libertăților prevăzute de Constituție, inclusiv libertatea gândirii, a opiniei, a creației, a exprimării în public prin cuvînt, imagine sau prin alt mijloc posibil, presupune și posibilitatea de a recepționa informații asupra vieții sociale, politice,

⁹⁴ Accesul la informație: pas cu pas. Întrebări și răspunsuri. Ghid pentru toți. Op. cit., p. 46.

⁹⁵ Borșevski A., Proțenco V. Op. cit., p. 78-79.

economice, științifice, culturale etc. (HCC nr. 19 din 16.06.1998, MO nr. 174-176/1331 din 20.12.2002).

2. *Accesul* persoanei la orice informație de interes public cuprinde: dreptul persoanei de a fi informată prompt, corect și clar asupra măsurilor preconizate și mai ales asupra măsurilor luate de autoritățile publice; accesul liber la sursele de informare publică; posibilitatea persoanei de a recepționa direct și în bune condiții emisiunile radiofonice și televizate; obligația autorităților publice de a crea condițiile materiale și juridice necesare pentru difuzarea liberă și amplă a informației de orice natură (HCC nr. 1 din 11.01.2000, MO nr. 8-9/3 din 20.01.2000).

3. Sistemul de mijloace de informare on masă este un *element indispensabil* al societății democratice. Aceste mijloace trebuie să fie puse la dispoziția publicului și accesul la ele trebuie să se facă ușor, ele trebuie să reflecte caracterul pluralist al societății și nu trebuie să fie controlate, în regim de monopol, de niciun grup de persoane sau de interese ori să fie aservite vreunei ideologii (HCC nr. 42 din 14.12.2000, MO nr. 163-165/46 din 29.12.2000). Mass-media trebuie să furnizeze informații imparțiale, pentru ca cetățenii să poată să-și formeze, în cunoștință de cauză, o opinie clară despre viața socială, economică și politică a țării. În cazul în care instituțiile audiovizualului nu respectă dispozițiile legii, acestea sunt pasibile de măsuri de constrângere legală, cu drept de contestare în justiție⁹⁶.

Informarea, cunoașterea înseamnă descătușare spiritual și intelectuală, e calea spre realizarea celorlalte drepturi și libertăți ale omului⁹⁷. Exercițarea dreptului la informație poate fi supusă unor restricții pentru motive specifice, ce corespund principiilor dreptului internațional, inclusiv pentru apărarea securității naționale sau vieții private a persoanei⁹⁸.

Obiectivele Legii privind accesul la informație sunt, în esență, următoarele:

a) „Eficientizarea ... controlului efectuat de către cetățeni asupra activității autorităților publice și a instituțiilor publice”. Esența acestei idei își găsește temei în unul din principiile fundamentale ale statului democratic: puterea (autoritățile statului) activează în interesul populației. Autoritățile publice sunt finanțate din bani publici, din contul contribuabililor și, în consecință, urmează să satisfacă necesitățile acestora din urmă: funcționarul public este în serviciul populației, și nu invers. Orice cetățean este în drept să cunoască ce face, cum lucrează și care sunt rezultatele activității fiecărei instituții (organizații) finanțate din bani publici. Accesul la informație înseamnă, în cele din urmă, transparența instituțiilor statale și controlul populației asupra activității acestora. Statul nu poate avea activități secrete, decât îndreptate spre binele populației: orice activități ale statului trebuie să fie conforme interesului public.

b) Stimularea formării opiniilor și participării active a populației la procesul de luare a deciziilor în spirit democratic. Un stat democratic este un stat, ai cărui cetățeni sunt informați și participă conștient la guvernare. Dreptul la informație reprezintă un element indispensabil al participării cetățenilor la administrarea treburilor publice, deoarece participarea populației la procesul de adoptare a deciziilor poate avea loc doar în condițiile unei informări active și permanente cu privire la activitatea desfășurată de autoritățile și instituțiile publice. Secretizarea nejustificată și/sau ilegală a informației de interes public este un atribut inerent unei guvernări birocratice. Ingrădirea de către autoritățile și instituțiile publice a accesului populației la informație stimulează activitatea ineficientă, corupția și risipa finanțelor publice. Informația

⁹⁶ Constituția Republicii Moldova. Comentariu. Op. cit., p. 148.

⁹⁷ Antohi L., Crețu V., Duca M., Pîrțac O. Ai dreptul să știi. Ghid practic pentru accesul la informație. Op. cit., p. 6.

⁹⁸ Accesul la informație: pas cu pas. Întrebări și răspunsuri. Ghid pentru toți. Op. cit., p. 5.

permite persoanelor să examineze acțiunile Guvernului și reprezintă fundamentul unei dezbateri corecte, conștientizate asupra acestor acțiuni⁹⁹.

Scopurile urmărite prin Legea privind accesul la informații sunt următoarele:

- crearea cadrului normativ general în domeniu;
- armonizarea procesului de informare a populației;
- instituirea contralului permanent și eficient al populației asupra activității puterii;
- impulsionarea formării diverselor opinii, pluralismului în societate;
- antrenarea și participarea active a populației la adoptarea și executarea deciziilor¹⁰⁰.

---

⁹⁹ Ribca E., Pîrțac O. Op. cit., p. 53-54.

¹⁰⁰ Antohi L., Crețu V., Duca M., Pîrțac O. Ai dreptul să știi. Ghid practic pentru accesul la informație. Op. cit., p. 7.

TEMA IV. PREZENTAREA INFORMAȚIILOR ȘI REFUZUL PREZENTĂRII ACESTORA.

1. Cererea privind accesul la informație.

Informații oficiale sînt considerate toate informațiile aflate în posesia și la dispoziția furnizorilor de informații, care au fost elaborate, selectate, prelucrate, sistematizate și/sau adoptate de organe ori persoane oficiale sau puse la dispoziția lor în condițiile legii de către alți subiecți de drept¹⁰¹. Orice cerere de informații oficiale, afară de faptul că răspunde necesității firești a persoanei de a cunoaște, presupune un control, direct sau indirect, asupra activității autorității (instituției) publice și a modului de gestionare a banilor publici¹⁰².

Informațiile oficiale vor fi puse la dispoziția solicitanților în baza unei cereri scrise sau verbale.

Cererea scrisă va conține:

- detalii suficiente și concludente pentru identificarea informației solicitate (a unei părți sau unor părți ale acesteia);

- modalitatea acceptabilă de primire a informației solicitate;

- date de identificare ale solicitantului.

Cu excepția cazurilor solicitării informațiilor cu caracter personal, solicitantul poate să nu indice în cerere datele sale de identificare.

Cererea poate fi înaintată verbal în cazurile în care este posibil răspunsul pozitiv, cu satisfacerea imediată a cererii de furnizare a informației.

În cazul în care furnizorul intenționează să refuze accesul la informația solicitată, el va informa solicitantul despre aceasta și despre posibilitatea depunerii unei cereri scrise¹⁰³.

Documente purtătoare de informații sînt considerate oricare din următoarele (sau o parte din acestea):

- orice hîrtie sau alt material pe care există un înscris;

- o hartă, un plan, un desen, o fotografie;

- orice hîrtie sau alt material pe care sînt marcaje, figuri, simboluri sau perforări care au un sens pentru persoanele calificate să le interpreteze;

- orice obiect sau material din care pot fi reproduse sunete, imagini sau înscrisuri cu sau fără ajutorul unui alt articol sau mecanism;

- orice alt înregistrator de informație apărut ca rezultat al progresului tehnic;

- orice copie sau reproducere a purtătorilor de informații menționați mai sus¹⁰⁴.

Persoana poate solicita orice informații oficiale, deținute de instituțiile care utilizează banii publici. Informațiile pot fi solicitate personal sau prin reprezentant. Informațiile oficiale sunt orice informații care se referă sau rezultă din activitățile autorității/instituției publice, altor structure care utilizează banii publici. Informațiile oficiale pot fi solicitate și din simplă curiozitate. Orice persoană este absolvită de obligația de a-și justifica interesul pentru informațiile solicitate. Orice instituție publică este obligată să justifice, în mod argumentat, refuzul de a prezenta informații oficiale.

Informațiile oficiale sunt obținute:

¹⁰¹ Accesul la informație: pas cu pas. Întrebări și răspunsuri. Ghid pentru toți. Op. cit., p. 6.

¹⁰² Antohi L., Crețu V., Duca M., Pîrțac O. Ai dreptul să știi. Ghid practic pentru accesul la informație. Op. cit., p. 5.

¹⁰³ Accesul la informație: pas cu pas. Întrebări și răspunsuri. Ghid pentru toți. Op. cit., p. 46-47.

¹⁰⁴ Ibidem, p. 6.

1) **din oficiu** (fără a depune cerere). Din oficiu sunt comunicate informațiile ce conțin:

- descrierea structurii și adresa acesteia (tel., fax, e-mail etc.);
- descrierea funcțiilor, direcțiilor, formelor de activitate ale instituției;
- descrierea subdiviziunilor și competențelor acestora;
- indicarea zilelor și orelor de primire în audiență de către funcționarii responsabili de furnizarea informațiilor;
- deciziile finale asupra principalelor probleme examinate.

De asemenea, din oficiu, la dispoziția solicitantului vor fi puse informații generale despre:

- sursele financiare, bugetul, bilanțul contabil ale instituției;
- programele și strategiile proprii;
- căile de atac ale solicitantului.

Toate documentele care se comunică din oficiu vor fi puse la dispoziția solicitantului, exceptând cele ce țin de procedura de examinare a cererii.

2) la **cererea verbală**;

3) la **cererea scrisă**¹⁰⁵.

Cererile scrise cu privire la accesul la informație vor fi înregistrate în conformitate cu legislația cu privire la registre și petiționare. Cererile respective vor fi examinate și satisfăcute de funcționarii publici responsabili de furnizarea informațiilor. Deciziile vor fi comunicate solicitantului într-un mod ce ar garanta recepționarea și conștientizarea acestora¹⁰⁶.

Informațiile oficiale nedocumentate, care se află în posesia furnizorilor (persoanelor responsabile ale acestora), vor fi puse la dispoziția solicitanților în ordine generală¹⁰⁷. În cadrul satisfacerii cererii privind accesul la informație, furnizorii vor lua toate măsurile necesare pentru nedivulgarea informațiilor cu acces limitat, pentru protecția integrității informațiilor și excluderea accesului nesancționat la ele¹⁰⁸.

Legea privind accesul la informație nu prevede întocmirea și depunerea cererii de acces la informație după un anumit model sau formular. În vederea facilitării accesului la informație, furnizorii de informație trebuie să elaboreze și să afișeze pe panoul de informație un model de cerere de acces la informațiile oficiale. Fiecare instituție este în drept să elaboreze și să prezinte, cu titlu de recomandare, un anumit model de cerere de acces la informație. Acest model trebuie să fie formulat simplu și în termeni clari și să nu îngreuneze accesul la informație. Restricțiile accesului la informațiile oficiale, ce ar putea fi impuse prin modelul de cerere, sunt ilegale; în domeniul dreptului la informație restricțiile pot fi impuse doar prin lege organică (art. 7 alin. (2)).

Legea privind accesul la informație nu impune solicitantului de informație obligația de a specifica titlul și/sau numărul de înregistrare (de referință) al documentului pe care îl solicită. Refuzul de a accepta cererea de acces la informație pe motiv că nu s-a indicat titlul exact sau numărul de înregistrare al documentului solicitat este ilegal.

Furnizorii de informații nu sunt în drept să refuze înregistrarea cererii de furnizare a informației nici în cazul în care nu le este clară cererea - aceasta nu conține detalii suficiente și concludente pentru identificarea informației solicitate (art. 11 alin. (2) lit. d)).

¹⁰⁵ Antohi L., Crețu V., Duca M., Pîrțac O. Ai dreptul să știi. Ghid practic pentru accesul la informație. Op. cit., p. 8-9.

¹⁰⁶ Accesul la informație: pas cu pas. Întrebări și răspunsuri. Ghid pentru toți. Op. cit., p. 48.

¹⁰⁷ Ibidem, p. 6.

¹⁰⁸ Ibidem, p. 49.

Solicitanții de informații trebuie, totuși, să prezinte o descriere clară a informației solicitate, așa încât persoanele responsabile ale furnizorului de informație să poată determina, cu un efort rezonabil, dacă instituția/organizația deține sau nu informația respectivă.

Înaintarea cererii în formă verbală este un drept al solicitantului de informații. Reprezentanții furnizorului de informație nu sunt în drept să refuze înregistrarea cererii privind accesul la informațiile oficiale, când aceasta este înaintată în formă verbală. Pe de altă parte, reprezentanții furnizorului de informații sunt în drept să nu accepte spre examinare cererile verbale, pentru care nu este posibil un răspuns pozitiv și/sau care nu pot fi satisfacute imediat (totodată, Legea privind accesul la informație nu exclude dreptul furnizorilor de informație de a înregistra cererile verbale). În vederea eficientizării procesului de informare a populației, în regulamentele cu privire la drepturile și obligațiile funcționarilor în procesul de furnizare a informațiilor oficiale poate fi stipulată obligația înregistrării cererilor verbale. Menționăm, în acest context, și prevederea de la art. 11 alin. (2) lit. d): reprezentanții furnizorului de informație sunt obligați să acorde „asistența și sprijinul necesar solicitanților pentru căutarea și identificarea informațiilor”¹⁰⁹.

Elaborarea și furnizarea unor informații analitice, de sinteză sau inedite pot fi efectuate în baza unui contract între solicitant și furnizorul de informații, contra unei plăți negociabile, dacă furnizorul va fi disponibil și în drept să realizeze o asemenea ofertă¹¹⁰. Nimeni nu poate fi pedepsit pentru că a făcut publice anumite informații cu accesibilitate limitată, dacă dezvăluirea informațiilor nu atinge și nu poate să atingă un interes legitim legat de securitatea națională sau dacă interesul public de a cunoaște informația depășește atingerea pe care ar putea să o aducă dezvăluirea informației¹¹¹.

2. Termene de prezentare a informațiilor.

Informațiile vor fi puse la dispoziția solicitantului din momentul în care vor fi disponibile pentru a fi furnizate. Termenul maxim de prezentare a informației solicitate este de 15 zile lucrătoare de la data înregistrării cererii de acces la informație. Termenul de furnizare poate fi prelungit cu 5 zile lucrătoare dacă:

- 1) cererea se referă la un volum mare de informații care necesită eforturi suplimentare;
- 2) sunt necesare consultații suplimentare pentru a satisface cererea.

Solicitantul va fi informat despre prelungirea termenului de furnizare a informației și despre motivele acesteia cu 5 zile până la expirarea termenului inițial.

Readresarea cererii către alt furnizor de informații se face în cazurile în care:

- 1) informația nu se află în posesia furnizorului căruia i-a fost adresată inițial cererea;
- 2) informația solicitată, aflată în posesia altui furnizor, va satisface mai deplin interesul solicitantului.

Or, în acest caz, este necesar să se respecte condiția informării obligatorii a solicitantului în decurs de 3 zile lucrătoare din momentul depunerii cererii, cu acordul solicitantului.

Nerespectarea termenelor legale pentru comunicarea în scris a refuzului sau a informației echivalează cu refuzul nejustificat de rezolvare a cererii și de aplicare a Legii privind accesul la informație.

¹⁰⁹ Rîbca E., Pîrțac O. Op. cit., p. 55.

¹¹⁰ Accesul la informație: pas cu pas. Întrebări și răspunsuri. Ghid pentru toți. Op. cit., p. 47.

¹¹¹ Ibidem, p. 44.

În cazul în care refuzul sau informația vor fi comunicate cu depășirea termenelor legale, autoritatea/instituția publică nu va fi absolvită de obligația de a plăti solicitantului despăgubiri morale și/sau material pentru vătămarea produsă prin încălcarea legislației¹¹².

Exercitarea dreptului la informație nu va implica în nici un caz discriminarea bazată pe rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau pe origine socială¹¹³. Informațiile oficiale, documentele, părțile acestora, extrasele din registre, copiile traducerilor, eliberate conform Legii privind accesul la informație, vor fi semnate de persoana responsabilă.

Refuzul de a furniza o informație, un document oficial va fi făcut în scris, indicându-se:

- data întocmirii refuzului,
- numele persoanei responsabile,
- motivul refuzului, făcându-se în mod obligatoriu trimitere la actul normativ (titlul, numărul, data adoptării, sursa publicației oficiale), pe care se bazează refuzul,
- precum și procedura de recurs a refuzului, inclusiv termenul de prescripție.

Furnizorii de informații nu pot fi obligați să prezinte probe ale inexistenței informațiilor nedocumentate¹¹⁴.

3. Proceduri, modalități și forme de obținere a informațiilor.

Modalitățile accesului la informațiile oficiale sînt:

- audierea informației pasibile de o expunere verbală;
- examinarea documentului (unor părți ale acestuia) la sediul instituției;
- eliberarea copiei de pe documentul, informația solicitate (de pe unele părți ale acestora);
- eliberarea copiei traducerii documentului, informației (unor părți ale acestora) într-o altă limbă decît cea a originalului, pentru o plată suplimentară;
- expedierea prin poștă (inclusiv poșta electronică) a copiei de pe document, informație (de pe unele părți ale acestora), copiei de pe traducerea documentului, informației într-o altă limbă, la cererea solicitantului, pentru o plată respectivă.

Persoana are dreptul de a solicita furnizorilor de informații, personal sau prin reprezentanții săi, orice informații aflate în posesia acestora, cu excepțiile stabilite de legislație. Dreptul persoanei de a avea acces la informații, inclusiv la informațiile cu caracter personal, nu poate fi îngădit decît în condițiile legii. Orice persoană care solicită acces la informații în conformitate cu Legea privind accesul la informație este absolvită de obligația de a-și justifica interesul pentru informațiile solicitate¹¹⁵.

Răspunsul la cererea verbală se comunică imediat. Dacă informațiile solicitate nu sunt disponibile imediat, solicitantul este îndrumat să le ceară în scris. Cererea întocmită în acest sens poate fi:

- pe hârtie sau pe support electronic;
- depusă la sediul instituției;
- expedită prin poștă.

Cererea va conține:

- a) denumirea și sediul instituției;

¹¹² Antohi L., Crețu V., Duca M., Pîrțac O. Ai dreptul să știi. Ghid practic pentru accesul la informație. Op. cit., p. 12.

¹¹³ Accesul la informație: pas cu pas. Întrebări și răspunsuri. Ghid pentru toți. Op. cit., p. 5.

¹¹⁴ Ibidem, p. 50.

¹¹⁵ Ibidem, p. 44-47.

- b) numele, prenumele, semnătura solicitantului;
- c) adresa la care se va expedia răspunsul;
- d) informația solicitată (cât mai detaliat, pentru a facilita căutarea);
- e) disponibilitatea de a plăti costul serviciilor de copiere a documentelor.

Solicitantul poate cere să i se pună la dispoziție atât documentul integral, cât și părți ale acestuia.

După înregistrarea cererii, de la persoana responsabilă se va solicita confirmarea primirii cererii, în care se va indica data, numărul înregistrării, numele persoanei care a primit cererera.

Accesul la informație se realizează prin:

- răspunsul verbal;
- examinarea documentului în sediul instituției;
- eliberarea copiei informației solicitate;
- eliberarea copiei traducerii documentului într-o altă limbă decât cea a originalului (contra unei plăți suplimentare);
- expedierea prin poștă, inclusiv prin poșta electronică, a copiei documentelor sau traducerii acestora.

Informațiile solicitate vor fi puse la dispoziția solicitantului:

- pentru a fi examinate în sediul instituției;
- dactilografiate;
- fotocopiate;
- copiate într-o altă formă;
- înscrise pe un purtător electronic video, audio.

Informația va fi pusă la dispoziția solicitantului în limba oficială a statului sau într-o altă limbă în care a fost elaborată. La cererea solicitantului, instituția este obligată să prezinte o copie a traducerii autentice a documentului în limba oficială a statului. De asemenea, documentele eliberate trebuie să fie semnate de persoana responsabilă pentru furnizarea informațiilor¹¹⁶.

În scopul facilitării liberului acces la informație, furnizorul de informații va publica sau va face în alt mod general și direct accesibile populației informațiile ce conțin:

- descrierea structurii instituției și adresa acesteia;
- descrierea funcțiilor, direcțiilor și formelor de activitate ale instituției;
- descrierea subdiviziunilor cu competențele lor, programului de lucru al acestora, cu indicarea zilelor și orelor de audiență a funcționarilor responsabili de furnizarea informațiilor, documentelor oficiale;
- deciziile finale asupra principalelor probleme examinate. Aceste informații vor fi făcute publice în afara procedurii de examinare a cererilor privind accesul la informație¹¹⁷.

4. Obligații pozitive ale furnizorilor de informație.

Conform art. 34 alin. (2), autoritățile publice, potrivit competențelor ce le revin, sunt obligate să asigure informarea corectă asupra treburilor publice și asupra problemelor de interes personal. În categoria „autorități publice” se includ organele puterii de stat și diversitatea lor (atât la nivel central, cât și local), precum și celelalte structuri și instituții care îndeplinesc funcții auxiliare, dar care sunt indispensabile organelor puterii. Prevederea arată că orice autoritate

¹¹⁶ Antohi L., Crețu V., Duca M., Pîrțac O. Ai dreptul să știi. Ghid practic pentru accesul la informație. Op. cit., p. 10-11.

¹¹⁷ Accesul la informație: pas cu pas. Întrebări și răspunsuri. Ghid pentru toți. Op. cit., p. 46.

publică este îndreptățită și în același timp obligată să informeze asupra treburilor (problemelor) publice care țin numai de competența sa, precum și să informeze cetățenii asupra problemelor personale pe care este competentă să le examineze și asupra cărora este competentă să ia decizii. Totodată, este inadmisibilă intervenția unei autorități publice în sfera de competență a altei autorități, chiar dacă solicitantului i se creează impresia că i se refuză soluționarea problemei și i se limitează accesul la informație.

Noțiunea „treburi publice” presupune informarea corectă asupra hotărârilor și acțiunilor întreprinse de autorități în legătură cu problemele ce vizează un cerc larg de persoane: întreaga populație, locuitorii unei unități administrativ-teritoriale, reprezentanții unei anumite profesii, ai unui grup social, ai unei confesiuni, ai unei comunități locale etc. Sintagma „probleme de interes personal” semnifică informarea corectă și promptă a cetățeanului, a oricărei alte persoane fizice, indiferent de cetățenie și stare socială, asupra acțiunilor și măsurilor pe care le ia autoritatea publică în legătură cu problemele lui personale. Informarea trebuie să fie „corectă”, adică veridică și obiectivă, asupra unor evenimente ce se produc în realitate la nivel național, regional sau local.

Legea privind accesul la informație stabilește, în art. 5 alin. (2), că furnizori de informații, adică posesori de informații oficiale, obligați să le furnizeze solicitanților, sunt: autoritățile publice centrale și locale (autoritățile administrației de stat prevăzute în Constituția Republicii Moldova); instituțiile publice centrale și locale; organizațiile fondate de stat în persoana autorităților publice și finanțate de la bugetul de stat, care au atribuții de administrare, social-culturale și atribuții cu caracter necomercial; persoanele fizice și juridice care, în baza legii sau în bază de contract cu autoritatea publică ori cu instituția publică, sunt abilitate cu gestionarea unor servicii publice, culeg, selectează, posedă, păstrează, dispun de informații oficiale, inclusiv de informații cu caracter personal. Prezentarea informațiilor de către autoritățile publice competente este garantată nu numai de Legea privind accesul la informație, dar și de alte legi implementate în sistemul de drept al Republicii Moldova (Legea presei nr. 243-XIII din 26.10.1994, MO nr. 2/12 din 12.01.1995), art. 3, 20; Codul audiovizualului, Legea nr. 260-XVI din 27.07.2006, MO nr.131-133/679 din 18.08.2006, art. 1, 10)¹¹⁸.

În conformitate cu competențele care îi revin, furnizorul de informații este obligat:

- să asigure informarea activă, corectă și la timp a cetățenilor asupra chestiunilor de interes public și asupra problemelor de interes personal;
- să garanteze liberul acces la informație;
- să respecte limitările accesului la informație, prevăzute de legislație, în scopul protejării informației confidențiale, vieții private a persoanei și securității naționale;
- să respecte termenele de furnizare a informației, prevăzute de lege;
- să dea publicității propriile acte adoptate în conformitate cu legea;
- să păstreze, în termenele stabilite de lege, propriile acte, actele instituțiilor, ale căror succesoare sînt, actele ce stabilesc statutul lor juridic;
- să asigure protejarea informațiilor ce se află la dispoziția sa de accesul, distrugerea sau modificarea nesancționate;
- să mențină informațiile, documentele aflate la dispoziția sa, în formă actualizată¹¹⁹.

Obligația prezentării informațiilor oficiale este pusă în sarcina:

¹¹⁸ Constituția Republicii Moldova. Comentariu. Op. cit., p. 149-150.

¹¹⁹ Accesul la informație: pas cu pas. Întrebări și răspunsuri. Ghid pentru toți. Op. cit., p. 45.

1) Instituțiilor publice centrale și locale (organizațiile fondate de către stat și finanțate de la bugetul de stat);

2) Autorităților publice centrale și locale (Parlamentul, Președintele Republicii Moldova, Guvernul, Administrația publică, autoritatea judecătorească, structurile și subdiviziunile acestora);

3) persoanelor fizice și juridice, care prestează servicii publice, activează conform contractului cu autoritatea/instituția publică și gestionează banii publici¹²⁰.

Nu se vor impune restricții ale libertății de informare decât dacă furnizorul de informații poate demonstra că restricția este reglementată prin lege organică și necesară într-o societate democratică pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanei sau protecției securității naționale și că prejudiciul adus acestor drepturi și interese ar fi mai mare decât interesul public în cunoașterea informației¹²¹.

Dreptul la informație include două componente: dreptul de a accesa informația deținută de instituțiile și organele publice, dar și obligația pozitivă a organelor de a răspândi informația despre funcțiile și activitățile lor, precum și alte informații determinate prin lege. De exemplu, furnizorul de informație este obligat să difuzeze pentru publicul larg informația care i-a devenit cunoscută (chiar și dacă nimeni nu i-o cere) în următoarele cazuri, când informația:

- a) poate preîntâmpina sau diminua pericolul pentru viața și sănătatea oamenilor;
- b) poate preîntâmpina, diminua pericolul producerii unor prejudicii de orice natură;
- c) poate opri răspândirea informației neveridice sau diminua consecințele negative ale răspândirii acesteia;
- d) comportă o deosebită importanță socială.

Aceste prevederi urmăresc inclusiv scopul evitării situațiilor similare celor care s-au produs în perioada avariei de la Cemobâl. În acest sens, legea nu stabilește exact modalitatea de difuzare a informației, fapt care impune pentru reprezentanții furnizorului de informație obligația de a întreprinde toate acțiunile ce ar avea ca rezultat informarea populației. De regulă, termenul „difuzare” indică procesul de răspândire a informației de către instituțiile audiovizuale (posturile de radio și/sau studiourile de televiziune). În acest context, termenul „difuzare” dobândește semnificația cea mai largă - răspândire a unei informații (acțiune întreprinsă de reprezentanții furnizorului de informații). În acest caz, va trebui să recunoaștem și dreptul/obligația furnizorului de informații de a difuza propriu-zis. Modalități de informare a populației ar putea fi:

- afișarea informației pe panourile respective ale furnizorului de informație (ale primăriei localității, de exemplu) și/sau la intrarea în blocurile locative (după caz);
- organizarea unor întruniri sau ședințe publice, la care vor asista reprezentanții mijloacelor de informare în masă, în cadrul cărora vor fi abordate probleme de interes public, care astfel vor fi mediatizate;
- organizarea unor conferințe de presă (în cazul în care în localitate există mai multe mijloace de informare în masă) sau difuzarea unui comunicat de presă (în cazul în care în localitate există un singur mijloc de informare în masă);
- plasarea informației pe site-ul autorității/ instituției publice și/sau furnizarea informației către agențiile de presă și alte mijloace de informare în masă etc.

Dispoziția legală ce obligă furnizorul de informații să difuzeze de urgență informația oficială, care poate opri răspândirea informației neveridice sau diminua consecințele negative ale

¹²⁰ Antohi L., Crețu V., Duca M., Pîrțac O. Ai dreptul să știi. Ghid practic pentru accesul la informație. Op. cit., p. 8.

¹²¹ Accesul la informație: pas cu pas. Întrebări și răspunsuri. Ghid pentru toți. Op. cit., p. 44.

răspândirii acestei informații, se circumscrie principiului promovării active de către autoritățile publice a guvernării transparente. Totodată, furnizorul de informații nu este în drept:

- să interzică difuzarea unei informații oficiale de interes public sub motivul că astfel ar „opri răspândirea informației neveridice”;

- să interzică populației și/sau mass-media răspândirea unei informații neveridice. Răspândirea informației neveridice poate avea loc prin următoarele forme: zvonuri, plângeri (numeroase) ale publicului asupra activității instituției, publicarea/difuzarea informației de către mass-media etc.¹²².

Dacă accesul la informațiile, documentele solicitate este parțial limitat, furnizorii de informații sînt obligați să prezinte solicitanților părțile documentului, accesul la care nu conține restricții conform legislației, indicîndu-se în locurile porțiunilor omise una din următoarele sintagme: „secret de stat”, „secret comercial”, „informație confidențială despre persoană”.

În scopul informării operative autoritatea/instituția publică este obligată să difuzeze de urgență pentru publicul larg informația care i-a devenit cunoscută în cadrul propriei activități, dacă această informație:

- poate preîntîmpina sau diminua pericolul pentru viața și sănătatea oamenilor;
- poate preîntîmpina sau diminua pericolul producerii unor prejudicii de orice natură;
- poate opri răspîndirea informației neveridice sau diminua consecințele negative ale răspîndirii acesteia;

- comportă o deosebită importanță socială.

În scopul garantării liberului acces la informațiile oficiale, furnizorul de informații:

- va asigura un spațiu amenajat pentru documentare, accesibil solicitanților;
- va numi și va instrui funcționarii responsabili pentru efectuarea procedurilor de furnizare a informațiilor oficiale;

- va elabora, în conformitate cu Legea privind accesul la informație, regulamente cu privire la drepturile și obligațiile funcționarilor în procesul de furnizare a documentelor, informațiilor oficiale;

- va acorda asistența și sprijinul necesar solicitanților pentru căutarea și identificarea informațiilor;

- va asigura accesul efectiv la registrele furnizorilor de informații, care vor fi completate în conformitate cu legislația cu privire la registre;

- va desfășura întrunirile și ședințele sale în mod public, în conformitate cu legislația¹²³.

În cazurile în care informația pusă la dispoziția solicitantului conține inexactități sau date incomplete, instituția publică este obligată să efectueze rectificările și completările respective gratuit, cu excepția cazurilor în care completarea informației implică eforturi și cheltuieli considerabile care n-au fost prevăzute și taxate la eliberarea primară a informațiilor¹²⁴.

5. Incasarea de plăți pentru furnizarea informațiilor.

Pentru furnizarea informațiilor oficiale pot fi percepute, în afara excepțiilor prevăzute de lege, plăți în mărimile și conform procedurii stabilite de organele reprezentative, acestea fiind vărsate în bugetul de stat.

¹²² Rîbca E., Pîrțac O. op. cit., p. 55-56.

¹²³ Accesul la informație: pas cu pas. Întrebări și răspunsuri. Ghid pentru toți. Op. cit., p. 44-46.

¹²⁴ Ibidem, p. 51.

Mărimile plăților nu vor depăși mărimile cheltuielilor suportate de către furnizor pentru facerea copiilor, expedierea lor solicitantului și/sau pentru traducerea, la cererea solicitantului, a informației, documentului.

Plățile pentru furnizarea informațiilor analitice, de sinteză sau inedite, executate la comanda solicitantului, se vor stabili conform contractului dintre solicitant și furnizorul de informații.

Vor fi puse, fără plată, la dispoziția solicitanților, informațiile oficiale care:

- ating nemijlocit drepturile și libertățile solicitantului;
- sînt expuse oral;
- sînt solicitate pentru a fi studiate la sediul instituției;
- prin faptul că au fost furnizate, contribuie la sporirea gradului de transparență a activității instituției publice și corespunde intereselor societății.

Instituția publică va aduce la cunoștința solicitanților într-un mod cît mai adecvat și mai amănunțit posibil modalitatea de calculare a plăților pentru furnizarea informației¹²⁵.

Plățile nu trebuie să depășească cheltuielile suportate de furnizor pentru:

- eliberarea copiilor informațiilor solicitate;
- expedierea copiilor solicitantului;
- traducerea informațiilor, la cererea solicitantului.

Plățile sunt stabilite de organelle reprezentative și sunt vărsate în bugetul de stat.

Plățile separate se achită pentru furnizarea informațiilor:

- 1) analitice;
- 2) de sinteză;
- 3) inedite.

Acestea se execută la comanda solicitantului, conform contractului dintre solicitant și furnizorul de informații.

Fără plată sunt puse la dispoziția solicitantului informațiile oficiale care:

- ating nemijlocit drepturile și libertățile solicitantului;
- sunt expuse verbal;
- sunt solicitate pentru a fi studiate la sediul instituției;
- prin faptul că au fost furnizate, contribuie la sporirea gradului de transparență a activității instituției publice și corespund intereselor societății.

Dacă informația pusă la dispoziția solicitantului conține inexactități sau date incomplete, furnizorul de informații este obligat să efectueze rectificările și completările respective gratuit. Excepție de la această regulă le constituie cazurile în care completarea informației implică eforturi și cheltuieli considerabile care n-au fost prevăzute și taxate la eliberarea primară a informațiilor¹²⁶.

---

¹²⁵ Ibidem, p. 50-51.

¹²⁶ Antohi L., Crețu V., Duca M., Pîrțac O. Ai dreptul să știi. Ghid practic pentru accesul la informație. Op. cit., p. 14.

TEMA V. INFORMAȚIILE CU ACCESIBILITATE LIMITATĂ

1. Restricții privind accesul la informații – reflecții de ordin general.

Art. 34 alin. (3) din Constituție stipulează expres câteva limite ale dreptului la informație, stabilind că dreptul la informație nu trebuie să prejudicieze *măsurile de protecție a cetățenilor sau siguranța națională*. Aceste limite oși au rațiunea on faptul că există o serie de situații cbind liberul acces la informație și, mai ales, publicitatea unei informații, pot aduce grave prejudicii morale sau materiale unei persoane sau intereselor statului on ansamblu. On virtutea cauzelor expuse, este firesc ca prin lege să se prevadă anumite limite, enumerându-se cazurile cbind informația nu poate fi adusă la cunoștința publică, deoarece ar putea să prejudicieze drepturile, interesele legale și măsurile de protecție ale cetățenilor. Astfel de limitări conțin o serie de acte legislative: Legea nr. 982-XIV din 11.05.2000 privind accesul la informație (MO nr. 88-90/664 din 28.07.2000, art. 8; Legea nr. 245-XVI din 27.11.2008 cu privire la secretul de stat (MO nr. 45-46/123 din 27.02.2009), art. 1, 7; Legea ocrotirii sănătății nr. 411-XIII din 28.03.1995, (MO nr. 34/373 din 22.06.1995), art. 14, 27; Legea nr. 158-XVI din 04.07.2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public (MO nr. 230-232/840 din 23.12.2008), art. 22; Legea comunicațiilor electronice nr. 241-XVI din 15.11.2007 (MO nr. 51-54/155 din 14.03.2008), art. 5, 41; Legea nr. 1453-XV din 08.11.2002 cu privire la notariat (MO nr. 154-157/1209 din 21.11.2002), art. 6, 19; Legea instituțiilor financiare nr. 550-XIII din 21.07.1995 (republicată on MO nr. 78-81/199 din 13.05.2011), art. 22; Legea nr. 212-XV din 24.06.2004 privind regimul stării de urgență, de asediu și de război (MO nr. 132-137/696 din 06.08.2004), art. 22 etc.¹²⁷.

În prezent există aproximativ șaiszeci de tipuri de informații confidențiale, ceea ce, la rândul său, conduce la necesitatea unei anumite clasificări a informațiilor confidențiale. Informațiile protejate pot fi de diferite categorii: informații politice, economice, militare, informații de contraintelligence, științifice, tehnologice și comerciale. Informațiile secrete au și o anumită proprietate genetică: **informațiile, documentele și produsele create pe baza unor informații secrete devin, de regulă, secrete**. Specificăm, în acest sens, că definiția corectă a secretului nu poate fi dedusă doar din categoria informației, pentru că orice secret legal constituie nu doar *o informație ca atare*, ci este menținut într-o *stare de prohibițiune/interzicere* (retragere din circuitul informațional accesibil) a accesului la o astfel de informație¹²⁸.

Exercitarea dreptului de acces la informație poate fi supusă doar restricțiilor reglementate prin lege organică și care corespund necesităților:

a) respectării drepturilor și reputației altei persoane;

b) protecției securității naționale, ordinii publice, ocrotirii sănătății sau protecției moralei societății.

Nu se vor impune restricții ale libertății de informare decât dacă furnizorul de informații poate demonstra că restricția este reglementată prin lege organică și necesară într-o societate democratică pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanei sau protecției securității naționale și că prejudiciul adus acestor drepturi și interese ar fi mai mare decât interesul public în cunoașterea informației.

Refuzul de a furniza o informație, un document oficial va fi făcut în scris, indicându-se data întocmirii refuzului, numele persoanei responsabile, motivul refuzului, făcându-se în mod

¹²⁷ Constituția Republicii Moldova. Comentariu. Op. cit., p. 150.

¹²⁸ Moțoc C. Op. cit., p. 5.

obligatoriu trimitere la actul normativ (titlul, numărul, data adoptării, sursa publicației oficiale), pe care se bazează refuzul, precum și procedura de recurs al refuzului, inclusiv termenul de prescripție.

Articolul 21 ale Legii sus-menționate prevede dispozițiile generale privind apărarea dreptului accesului la informație. Astfel, persoana care se consideră lezată într-un drept sau interes legitim de către furnizorul de informații poate ataca acțiunile acestuia atât pe cale extrajudiciară, cât și direct în instanța de contencios administrativ competentă. De asemenea, persoana se poate adresa pentru apărarea drepturilor și intereselor sale legitime avocatului parlamentar. Consecințele prejudicierii dreptului de acces la informații sunt stabilite de articolul 24 ale Legii, conform căruia în funcție de gravitatea efectelor pe care le-a avut refuzul nelegitim al funcționarului public, responsabil pentru furnizarea informațiilor oficiale, de a asigura accesul la informația solicitată, instanța de judecată decide aplicarea unor sancțiuni în conformitate cu legislația, repararea prejudiciului cauzat prin refuzul nelegitim de a furniza informații sau prin alte acțiuni ce prejudiciază dreptul de acces la informații, precum și satisfacerea neîntârziată a cererii solicitantului.

Articolul 180 al Codului penal al Republicii Moldova prevede că încălcarea intenționată de către o persoană cu funcție de răspundere a procedurii legale de asigurare și de realizare a dreptului de acces la informație, pricinuirea unor pierderi în limitele dreptului, apărarea de către lege a intereselor persoanei, cererea informației despre asigurarea sănătății populației, securitate comună, apărarea mediului, se pedepsește cu privațiune la libertate pe termen de la 3 ani la 5 ani.⁶

Un șir de alte legi ale Republicii Moldova la fel reglementează problema accesului la informație. Legea serviciului public prevede în articolul 4 că unul dintre principiile fundamentale de activitate a serviciului public este respectarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor fizice și juridice, punerea în discuție publică a proiectelor de decizii în probleme de importanță socială, informarea organelor de presă și a altor mijloace de informare în masă despre activitatea autorităților publice (cu excepția datelor ce constituie secret de stat sau un alt secret ocrotit de lege), însă nu prevede procedura asigurării accesului la informație în domeniul serviciului public, ceea ce ar garanta substanțial realizarea acestui drept constituțional.

Accesul la informația cu privire la activitatea instanțelor judecătorești este reglementat de Codul de procedură penală, în conformitate cu care examinarea cauzelor penale în instanțele de judecată de orice nivel are loc în mod public, cu excepția cazurilor în care publicitatea ar putea să prejudicieze intereselor de păstrare a secretului ocrotit prin lege (a vieții particulare a persoanei), intereselor justiției, precum și în cazurile prevăzute de lege.⁷

Legislația Republicii Moldova prevede și alte limitări cu privire la răspîndirea informației inserate în Legea cu privire la secretul de stat, Legea telecomunicațiilor, Legea poștei. Legea ocrotirii sănătății prevede în articolul 14 obligația de a păstra secretul informațiilor referitoare la boala pacientului, cu excepția cazurilor stabilite de lege; Legea cu privire la notariat prevede obligația notarilor de a păstra secretul actelor notariale; Codul familiei prevede în articolul 115 limitarea accesului la informația referitoare la adopție.

În scopul creării unui mecanism de protejare a altor drepturi în cazul limitării accesului la informație, legislația națională prevede în Codul penal și în Codul cu privire la contravențiile administrative răspunderea în cazul răspîndirii informației: referitoare la secretul de stat sau militar, la secretul adopției, la secretul corespondenței, la secretul drepturilor electorale, la datele investigației operative sau ale investigației preliminare, la datele privind mijloacele de apărare, la

datele cu caracter militar și de alt caracter, sub formă de răspundere pentru calomnie, insultare, propagarea prostituției, inclusiv prin mass-media, producerea sau comercializarea obiectelor pornografice, producerea sau distribuirea unor lucrări care propagă cultul violenței și cruzimii, încălcarea legislației privind petițiile, încălcarea legislației privind cultele etc. În conformitate cu Legea presei, statul garantează tuturor persoanelor dreptul la exprimarea liberă a opiniilor și ideilor, la informare veridică asupra evenimentelor din viața internă și cea internațională prin intermediul publicațiilor periodice și al agențiilor de presă, care își desfășoară activitatea în condițiile pluralismului politic, precum și respectarea legislației cu privire la drepturile de autor.

Articolul 4 al Legii presei stabilește anumite limite în ceea ce privește libertatea exprimării: „Publicațiile periodice și agențiile de presă publică, potrivit aprecierilor proprii, orice fel de materiale și informații, ținând cont de faptul că exercițiul acestor libertăți ce comportă datorii și responsabilități este supus unor formalități, condiții, restrângeri și unor sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea crimei, ocrotirea sănătății, protecția moralei, protecția reputației sau apărarea drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea unor informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judiciare”.

În ansamblu, legislația Republicii Moldova cu privire la accesul la informație corespunde principalelor standarde internaționale în domeniu, însă nerespectarea în masă a acestei legislații și necunoașterea acesteia atât de cetățeni, cât și de funcționarii publici, împiedică realizarea *de facto* a dreptului cetățenilor privind accesul la informație¹²⁹.

2. Informația cu accesibilitate limitată: clasificare, concept, conținut și condiții.

În funcție de natura relațiilor sociale apărute în legătură cu protejarea unui secret privat (ce conține un interes particular), pot fi evidențiate următoarele tipuri: *secret personal* - secret legat de asigurarea drepturilor constituționale și a altor drepturi conexe ale persoanei; *secret familial și secret de adopție* - secrete legate de interesele vieții de familie; *secrete comerciale și secrete bancare* - secrete legate de activitățile comerciale; *secrete de stat* - secrete legate de securitatea statului; *secrete de serviciu* - secrete legate de interesele serviciului public și serviciului în autoritățile publice centrale și locale; secrete legate de interesele serviciului în cadrul organizațiilor comerciale și al altor organizații; *secretul urmăririi penale* - secret legat de desfășurarea anchetei preliminare; *secrete ale martorilor* - secrete legate de administrarea normală a justiției și de urmărirea penală; *secrete de asigurare a securității interne la nivel de conducere a instituției*¹³⁰.

Secretele mai pot fi clasificate în funcție de metoda de formare a acestora. În funcție de continuitatea secretelor, informațiile confidențiale sunt împărțite în două clase de dimensiuni diferite: 1) secrete inițiale (primare) și 2) secrete derivate. *Secrete inițiale (primare)* sunt acele secrete ai căror proprietari, inclusiv angajatori, protejează ei înșiși informațiile confidențiale și solicită angajaților să nu le dezvăluie (date personale, secrete comerciale). *Secrete derivate (secundare)* sunt informații obținute de către angajator (mandatar) de la persoanele pe care le are în subordine și care impun angajatului să nu dezvăluie terților confidențialitatea informațiilor ce le aparțin. Anume această categorie include secretele profesionale. Secretele derivate se bazează

¹²⁹ Borșevski A., Proțenco V. Op. cit., p. 79-80; Боршевский А. П. Op. cit., p. 160

¹³⁰ Моџос С. Op. cit., p. 58.

pe secrete primare¹³¹.

În doctrină se precizează că secretele „*primare*” sunt direct legate de activitățile subiectului și asigură realizarea dreptului său de a restricționa accesul la informațiile care îl privesc (astfel de secrete sunt informații generate de subiect în procesul activității sau vieții sale), iar secretele „*derivate*” sunt legate de obligația subiectului de a proteja informațiile unui alt subiect primite în mod secret (în mod confidențial). Structura secretelor „*primare*” include: 1) *secrete personale și familiale* (secretul unui individ); 2) *secrete comerciale* (secretul unei entități juridice angajate în activități antreprenoriale); 3) *secrete de stat și secrete de serviciu* în ceea ce privește informațiile intra-sistem (secrete ale statului, inclusiv în persoana unei autorități de stat).

Pe cale de consecință, secretele derivate includ: 1) *secrete profesionale*, atunci când informațiile sunt transmise persoanei ca fiind secrete personale sau familiale (secret medical, secret privind confesiunea, secret privind depozitul bancar, secret privind adopția, secret fiscal, secret notarial etc.) sau unei persoane juridice ca fiind secrete comerciale (secret fiscal, secret bancar, secret notarial etc.); 2) *secrete de serviciu*, acestea sunt informații la care accesul este limitat, fiind transmise autorităților de la persoane fizice și juridice (în funcție de tipul de secrete profesionale ale angajaților de stat și municipali). Principala diferență dintre aceste categorii de secrete rezidă în faptul că pentru secretele „*primare*” subiecții (deținătorii de informații relevante) au dreptul să stabilească confidențialitatea, iar pentru secretele „*derivate*” persoana căreia i se încredințează accesul limitat are obligația de a asigura confidențialitatea adecvată a informațiilor străine. Astfel, în cazul unui *secret primar*, proprietarul secretului își protejează propriile informații, iar în cazul unui *secret derivat (secundar)* informațiile se obțin de la alte persoane¹³².

Interesul public este mai presus de orice secrete; secretizarea excesivă este o barieră în calea democratizării¹³³. **Regimul secret** este un sistem de norme juridice care reglementează relațiile sociale pentru protecția, obținerea, precum și utilizarea informației confidențiale. Spre exemplu, în conformitate cu Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Regulamentului cu privire la asigurarea regimului secret în cadrul autorităților publice și al altor persoane juridice, nr. 1176 din 22.12.2010¹³⁴, *regimul secret al informației* reprezintă ansamblul de măsuri organizatorico-juridice, care fac parte din sistemul național de protecție a secretului de stat, privind metodele și mijloacele utilizate de protejare a informațiilor și a purtătorilor materiali de informații atribuite la secret de stat, precum și acțiunile întreprinse în acest domeniu.

Regimul juridic de protecție a informațiilor desemnează normele stabilite în lege care determină gradul de deschidere, procedura de documentare, accesare, stocare, distribuire și protecție a informațiilor. Regimul juridic de protecție a informațiilor poate fi recunoscut drept temelie juridică pentru realizarea dreptului la informație. Tipuri ale regimurilor juridice de protecție a informației: tipul de acces liber - conține *regimul drepturilor exclusive, regimul informațiilor clasificate în domeniu public, regimul mass-media*; tipul de acces restricționat - conține *regimul confidențial*.

¹³¹ Моџос С. Ор. cit., p. 58-59; Топоркова С. А. Разглашение охраняемой законом тайны как основание расторжения трудового договора с работником по инициативе работодателя. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. СПб, 2014, с. 28.

¹³² Моџос С. Ор. cit., p. 59-60; Волчинская Е. К. Место персональных данных в системе информации ограниченного доступа. В: Право. Журнал Высшей Школы экономики, №4/2014, с. 205.

¹³³ Antohi L., Crețu V., Duca M., Pîrțac O. Ai dreptul să știi. Ghid practic pentru accesul la informație. Op. cit., p. 5.

¹³⁴ În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr. 139-145.

Regimul confidențial se realizează prin procedeul de clasificare. Astfel, *procedeul de clasificare* se realizează în scopul protejării informației împotriva acțiunilor de spionaj, compromitere sau acces neautorizat, alterării sau modificării conținutului acestora, precum și împotriva distrugerilor neautorizate. Sistemul de protecție prin clasificare subzistă atât timp cât dezvăluirea sau diseminarea neautorizată a informației poate prejudicia siguranța națională, apărarea țării, ordinea publică sau interesele persoanelor juridice de drept public sau privat¹³⁵.

Exercitarea dreptului de acces la informație poate fi supusă doar restricțiilor reglementate prin lege organică și care corespund necesităților:

- respectării drepturilor și reputației altei persoane;
- protecției securității naționale, ordinii publice, ocrotirii sănătății sau protecției moralei societății¹³⁶.

Pornind de la sensul filosofic, „*secretul*” are două semnificații semantice: ceva *complet necunoscut, misterios* și ceva *relativ necunoscut* pentru orice persoană. Noțiunea „*informații cu acces restricționat*” înseamnă informații necunoscute terțelor persoane în legătură cu titularul, a căror utilizare neautorizată și a căror difuzare i-ar putea încălca drepturile și interesele.

În literatura de specialitate simt definite două tipuri de informații confidențiale: 1) secrete ascunse/necunoscute, pe care nu le putem înțelege sau percepe, în prezent nerealizate de intelectul uman - *secrete obiective* (mistere ale Universului, pământului, oceanului, naturii, omului, nașterii sale, morții etc., secrete ale cercetării în cunoașterea cărora sunt implicați oamenii de știință și centrele de cercetare); 2) secrete cunoscute, însă ascunse de anumite persoane - așa-numite *secrete subiective* ce aparțin unui individ, unei organizații, unei întreprinderi etc. (informații despre o persoană, activități profesionale sau de serviciu, relații de familie și de căsătorie etc.), adică informații protejate, accesul la care este unul restricționat, iar accesul neautorizat la ele duce la dezvăluirea/divulgarea neautorizată sau diseminarea informațiilor, ceea ce poate prejudicia drepturile și interesele legitime ale deținătorului de informații sau poate conduce la pierderi economice, financiare, politice, morale și de altă natură¹³⁷.

La baza Legii privind accesul la informație se află principiul dezvăluirii maxime, principiu care presupune că orice informație deținută de organele publice ar putea fi dezvăluită și că această presupunere poate fi contrazisă numai într-un număr foarte restrâns de situații. Excepțiile de la dezvăluire sunt stabilite exhaustiv în art. 7 al Legii: secretul de stat, secretul comercial, informațiile cu caracter personal, a căror divulgare este considerată drept o imixtiune în viața privată, informațiile ce țin de activitatea operativă și de anchetă a organelor de resort (dar numai în cazurile în care: divulgarea acestor informații ar putea prejudicia urmărirea penală, interveni în desfășurarea unui proces de judecată; poate lipsi persoana de dreptul la o judecare corectă și imparțială a cazului său; ar pune în pericol viața sau securitatea fizică a oricărei persoane) și informațiile ce reflectă rezultatele finale sau intermediare ale unor investigații științifice și tehnice și a căror divulgare privează autorii investigațiilor de prioritatea de publicare sau influențează negativ exercitarea altor drepturi, protejate prin lege¹³⁸.

¹³⁵ Moțoc C. Op. cit., p. 49-50.

¹³⁶ Accesul la informație: pas cu pas. Întrebări și răspunsuri. Ghid pentru toți. Op. cit., p. 6.

¹³⁷ Moțoc C. Op. cit., p. 52-53; Бушков Д. В. Тайна личной корреспонденции в уголовном праве. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Ставрополь, 2003, с. 14; Бакланов В. В. Введение в информационную безопасность. Направления информационной защиты : Учебное пособие. Изд-во Уральского Университета. Екатеринбург, 2012, с. 93-98.

¹³⁸ Rîbca E., Pîrțac O. Op. cit., p. 54-55.

Informația clasificată reprezintă orice informație, care, datorită nivelurilor de importanță și consecințelor care s-ar produce ca urmare a dezvăluirii și diseminării neautorizate, trebuie să fie protejată. Principalul criteriu definitoriu pentru clasificarea informațiilor ca confidențiale și protejarea acestora împotriva scurgerilor este *posibilitatea de a obține beneficii de la utilizarea informațiilor datorită necunoașterii acestora de către terți*. Acest criteriu implică două componente: 1) informațiile nu trebuie să fie cunoscute terților; 2) obținerea de beneficii de la utilizarea informațiilor (obținerea de beneficii, prevenirea daunelor politice, economice sau morale). În absența criteriilor de mai sus nu există niciun motiv pentru a transfera informațiile în categoria celor protejate¹³⁹.

Accesul la informațiile oficiale nu poate fi îngădit, cu excepția:

- informațiilor ce constituie secret de stat, reglementate prin lege organică și calificate ca informații protejate de stat, în domeniul activității militare, economice, tehnico-științifice, de politică externă, de recunoaștere, de contrainformații și activității operative de investigații, a căror răspândire, divulgare, pierdere, sustragere poate periclita securitatea statului;

- informațiilor confidențiale din domeniul afacerilor, prezentate instituțiilor publice cu titlu de confidențialitate, reglementate de legislația privind secretul comercial, și care țin de producție, tehnologie, administrare, finanțe, de altă activitate a vieții economice, a căror divulgare (transmitere, scurgere) poate atinge interesele întreprinzătorilor;

- informațiilor cu caracter personal, a căror divulgare este considerată drept o imixtiune în viața privată a persoanei, protejată de legislație, accesul la care poate fi admis numai cu respectarea prevederilor legale;

- informațiilor ce țin de activitatea operativă și de urmărire penală a organelor de resort, dar numai în cazurile în care divulgarea acestor informații ar putea prejudicia urmărirea penală, interveni în desfășurarea unui proces de judecată, lipsi persoana de dreptul la o judecare corectă și imparțială a cazului său, ori ar pune în pericol viața sau securitatea fizică a oricărei persoane - aspecte reglementate de legislație;

- informațiilor ce reflectă rezultatele finale sau intermediare ale unor investigații științifice și tehnice și a căror divulgare privează autorii investigațiilor de prioritatea de publicare sau influențează negativ exercitarea altor drepturi protejate prin lege¹⁴⁰.

Or, *confidențialitatea* informațiilor presupune im standard, conform căruia persoanele care au acces la anumite informații trebuie să respecte cerința de a nu transfera astfel de informații terților fără consimțământul proprietarului¹⁴¹.

Conceptul de informație confidențială coincide cu cel de secret. Conceptul „*secret*” este identificat cu termenul „*taină*”, iar „*confidențialitatea informațiilor*” este starea de informare într-o anumită perioadă de timp, caracterizată de o restricție privind distribuirea acestora și accesul la ele datorită protecției din partea statului sau a altui deținător de informații documentate. Informațiile confidențiale sunt secrete, indiferent de forma în care sunt prezentate, care, în virtutea unei legi sau a altui act de însemnătate juridică, sunt disponibile numai unui anumit cerc restricționat de persoane (stat, cetățeni, lucrători, angajator) care nu au dreptul să

¹³⁹ Моџос С. Оп. cit., p. 50-51.

¹⁴⁰ Accesul la informație: pas cu pas. Întrebări și răspunsuri. Ghid pentru toți. Оп. cit., p. 7.

¹⁴¹ Жигулин Г. П. Организационное и правовое обеспечение информационной безопасности. НИУИТМО. СПб, 2014, с. 41.

transmită astfel de informații către terți fără consimțământul titularului acestora și pentru care a fost stabilit un regim juridic de diferite grade de secret¹⁴².

De asemenea, putem evidenția următoarele semne ce permit identificarea informațiilor confidențiale:

1) sunt informații specificate (mesaje, date), care constituie o valoare subiectivă considerabilă pentru proprietarul acestora (fie persoană fizică, fie persoană juridică, fie statul) - informațiile sunt considerate confidențiale tocmai pentru că fac obiectul deținerii și utilizării exclusive de către o anumită persoană;

2) restricționarea accesului la acest gen de informații este stabilită în conformitate cu prevederile normative;

3) informațiile sunt încredințate și, respectiv, cunoscute unui cerc restricționat și *a priori* definit de persoane;

4) persoanele cărora li se încredințează aceste informații trebuie să exercite anumite atribuții într-un anumit domeniu de activitate, inclusiv să dispună de anumite competențe legate de prevenirea difuzării/diseminării acestor categorii de date (spre exemplu, proprietarul informațiilor confidențiale are dreptul să solicite ca informația să nu fie transmisă terților fără consimțământul/autorizația acestuia);

5) încălcarea regimului confidențial al informațiilor conduce la încălcarea drepturilor și intereselor legitime ale proprietarului acestor informații sau ale altor beneficiari;

6) divulgarea neautorizată a informațiilor confidențiale implică survenirea răspunderii (penale, administrative, civile, disciplinare)¹⁴³.

3. Informațiile „secret de stat”¹⁴⁴.

Pot constitui secrete de stat informațiile:

- din activitatea militară;
- economică;
- tehnico-științifică;
- de politică externă;
- de recunoaștere, de contrainformații și din activitatea special de investigații.

În context, trebuie respectată condiția ca aceste informații să fie reglementate prin lege organică și să fie calificate ca informații protejate de stat, a căror răspândire, divulgare, pierdere sau sustragere poate periclita securitatea statului¹⁴⁵.

Conform Legii cu privire la secretul de stat¹⁴⁶, sistemul național de protecție a secretului de stat trebuie:

- să prevină accesul neautorizat, divulgarea și pierderea secretului de stat;
- să identifice împrejurările, precum și persoanele care, prin acțiunile sau inacțiunile lor, pot pune în pericol securitatea secretului de stat;

¹⁴² Moțoc C. Op. cit., p. 52; Семенов А. Г., Журавленко Н. И. Понятие защищаемой информации и ее классификация. В: Информационные технологии, связь и защита информации МВД России, №2/2012, с. 113.

¹⁴³ Moțoc C. Op. cit., p. 57.

¹⁴⁴ Conceptul de „secret de stat” este reflectat în [Legea Republicii Moldova „Cu privire la secretul de stat”, nr. 245-XVI din 27.11.2008. // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 45-46/123 din 27.02.2009](#)

¹⁴⁵ Antohi L., Crețu V., Duca M., Pîrțac O. Ai dreptul să știi. Ghid practic pentru accesul la informație. Op. cit., p. 15.

¹⁴⁶ [Legea Republicii Moldova „Cu privire la secretul de stat”, nr. 245-XVI din 27.11.2008. // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 45-46/123 din 27.02.2009.](#)

- să garanteze că informațiile atribuite la secret de stat sînt accesibile exclusiv persoanelor îndreptățite să le cunoască în legătură cu îndeplinirea atribuțiilor de serviciu sau în baza unui alt temei legal;

- să asigure securitatea sistemelor de telecomunicații, a sistemelor informaționale și a rețelelor de transmitere a secretului de stat.

Nu se atribuie la secret de stat și nu pot fi secretizate informațiile privind:

- faptele de încălcare a drepturilor și libertăților omului și ale cetățeanului;
- starea mediului înconjurător, calitatea produselor alimentare și a obiectelor de uz casnic;
- accidente, catastrofele, fenomenele naturale periculoase și alte evenimente extraordinare care periclitizează securitatea cetățenilor;
- starea sănătății populației, nivelul ei de trai, inclusiv alimentația, îmbrăcămintea, deservirea medicală și asigurarea socială, indicatorii sociodemografici;
- starea sănătății persoanelor care ocupă funcții de demnitate publică;
- faptele de încălcare a legii de către autoritățile publice și persoanele cu funcții de răspundere din cadrul acestora;
- starea reală de lucruri în domeniul învățămîntului, culturii, comerțului, agriculturii și al ordinii de drept.

Nu se atribuie la secret de stat și nu pot fi secretizate și alte informații conform legislației naționale și tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

Se interzice secretizarea informațiilor în cazul în care aceasta:

- ar putea limita accesul la informațiile de interes public;
- s-ar putea răsfrînge negativ asupra realizării programelor de stat și de ramură ale dezvoltării social-economice și culturale;
- ar putea reține concurența dintre agenții economici.

Orice cetățean sau persoană juridică are dreptul să se adreseze persoanelor cu funcții de răspundere care au secretizat anumite informații cu o cerere motivată privind desecretizarea acestor informații.

Persoanele cu funcții de răspundere în cauză sînt obligate, în termen de o lună, să dea un răspuns scris cetățeanului sau persoanei juridice la această cerere. Persoanele cu funcții de răspundere care se eschivează de la examinarea în fond a cererii poartă răspundere conform legislației¹⁴⁷.

Decizia de secretizare a informațiilor poate fi contestată la organul sau la persoana cu funcție de răspundere ierarhic superioară, la Comisia interdepartamentală pentru protecția secretului de stat sau în instanța de contencios administrativ. În cazul respingerii cererii înaintate în ordine ierarhică, cetățeanul sau persoana juridică are dreptul să conteste în instanța de contencios administrativ decizia organului sau a persoanei cu funcție de răspundere ierarhic superioară. Dacă una dintre aceste autorități recunoaște secretizarea drept neîntemeiată, informațiile respective urmează a fi desecretizate în modul stabilit de prezenta lege¹⁴⁸.

Dreptul de acces la secretul de stat îi este refuzat cetățeanului în cazurile:

- în care acesta nu expune o necesitate motivată de a lucra cu informații atribuite la secret de stat;
- sprijinirii de către acesta a activității unui stat străin, a unei organizații străine sau a reprezentanților acestora, precum și a unor cetățeni străini sau apatrizi ce cauzează prejudicii

¹⁴⁷ Accesul la informație: pas cu pas. Întrebări și răspunsuri. Ghid pentru toți. Op. cit., p. 7-9.

¹⁴⁸ Ibidem, p. 9.

intereselor și/sau securității Republicii Moldova sau în cazul participării cetățeanului la activitatea unor partide sau asociații obștești a căror activitate este suspendată, limitată sau interzisă în modul stabilit de lege;

- descoperirii, în urma măsurilor de verificare, a altor acțiuni ale acestuia care prezintă pericol pentru securitatea Republicii Moldova;

- refuzului acestuia de a-și da consimțământul scris pentru aplicarea măsurilor de verificare din partea organelor competente, pentru limitarea drepturilor sale în legătură cu accesul la secretul de stat, prevăzută de prezenta lege, sau refuzului de a-și asuma obligația scrisă privind păstrarea secretului de stat ce îi va fi încredințat;

- prezenței la acesta a antecedentelor penale pentru infracțiuni săvârșite cu intenție, aflării acestuia sub urmărire penală sau al limitării de către instanța de judecată a capacității sale de exercițiu;

- depunerii la autoritatea publică competentă a cererii de renunțare la cetățenia Republicii Moldova;

- deținerii cetățeniei altui stat;

- prezenței la acesta a unor contraindicații medicale pentru lucrul cu informațiile atribuite la secret de stat, conform nomenclatorului aprobat de Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale;

- comunicării de către cetățean a unor date incomplete sau neautentice la perfectarea dreptului de acces la secretul de stat;

- domicilierei permanente a cetățeanului peste hotare sau al perfectării documentelor pentru plecarea cu traiul permanent într-o altă țară;

- neexecutării de către cetățean a obligațiilor privind păstrarea secretului de stat care i-a fost încredințat.

Decizia privind refuzul de a acorda dreptul de acces la secretul de stat se adoptă de către conducătorul autorității publice sau al altei persoane juridice ținându-se cont de rezultatele verificării fiecărui cetățean în parte, se comunică în scris cetățeanului și poate fi atacată în organul ierarhic superior sau în instanța de judecată.

Cetățeanul căruia i s-a perfectat dreptul de acces la secretul de stat este obligat:

- să nu admită divulgarea, prin orice metodă, a secretului de stat care i-a fost încredințat sau i-a devenit cunoscut în legătură cu îndeplinirea obligațiilor funcționale;

- să nu participe la acțiunile partidelor și asociațiilor obștești a căror activitate a fost suspendată, limitată sau interzisă în modul stabilit de lege;

- să nu sprijine activitatea unui stat străin, a unei organizații străine sau a reprezentanților acestora, precum și a cetățenilor străini și apatrizilor ce cauzează prejudicii intereselor și/sau securității Republicii Moldova;

- să execute cerințele asigurării regimului secret;

- să comunice persoanei cu funcție de răspundere care i-a acordat dreptul de acces la secretul de stat și subdiviziunii de protecție a informațiilor atribuite la secret de stat despre apariția circumstanțelor prevăzute în Legea cu privire la secretul de stat sau a altor împrejurări ce împiedică păstrarea secretului de stat care i-a fost încredințat, precum și despre ieșirea sa de pe teritoriul Republicii Moldova;

- să respecte alte prevederi ale legislației privind secretul de stat¹⁴⁹.

---

¹⁴⁹ Ibidem, p. 9-10.

4. Secretul comercial.

Informațiile confidențiale din domeniul afacerilor țin:

- de producție;
- tehnologie;
- administrare;
- finanțe;
- de altă activitate economică.

În acest caz, trebuie respectate următoarele condiții: să fie prezentate furnizorului de informații cu titlu de confidențialitate; să fie reglementate de legislația privind secretul comercial; divulgarea (transmiterea, scurgerea) acesteia să poată atinge interesele întreprinzătorilor.

Informațiile ce constituie secret comercial sînt proprietatea agentului antreprenoriatului sau se află în posesia, folosința sau la dispoziția acestuia în limitele stabilite de el în conformitate cu legislația. Informațiile ce constituie secret comercial trebuie să corespundă următoarelor cerințe:

- să aibă valoare reală sau potențială pentru agentul antreprenoriatului;
- să nu fie, conform legislației, notorii sau accesibile;
- să aibă mențiunea ce ar corespunde cu desfășurarea de către agenții antreprenoria-tului a măsurilor respective necesare pentru păstrarea confidențialității lor prin aplica-rea sistemului de clasificare a informațiilor date, elaborarea regulamentelor interne de secretizare, marcarea corespunzătoare a documentelor și altor purtători de informație, organizarea lucrărilor secrete de secretariat;
- să nu constituie secret de stat și să nu fie protejate de dreptul de autor și de brevet;
- să nu conțină informații despre activitatea negativă a persoanelor fizice și juridice care ar putea atinge interesele statului¹⁵⁰.

Actualmente, noțiunea de secret comercial o regăsim în Codul civil al Republicii Moldova¹⁵¹. Astfel, conform art. 2047 din acest cod, cel care a dobîndit, a utilizat sau a divulgat în mod ilegal un secret comercial (făptuitor) este obligat să repare prejudiciul patrimonial și moral cauzat persoanei fizice sau juridice care deține controlul legal asupra aceluși secret comercial (deținător al secretului comercial), în condițiile prezentei secțiunii.

Deținătorul secretului comercial are dreptul să exercite mijloacele juridice de apărare prevăzute de prezenta secțiune și de alte dispoziții legale pentru a preveni dobîndirea, utilizarea sau divulgarea ilegală a secretelor lui comerciale sau pentru a obține reparație în urma unor astfel de fapte.

În acest sens, se consideră secrete comerciale informațiile care îndeplinesc cumulativ următoarele cerințe:

- a) sînt secrete în sensul că nu sînt, ca întreg sau astfel cum se prezintă sau se articulează elementele acestora, cunoscute la nivel general sau ușor accesibile persoanelor din cercurile care se ocupă, în mod normal, de tipul de informații în cauză;
- b) au valoare comercială prin faptul că sînt secrete;
- c) au făcut obiectul unor măsuri rezonabile, în circumstanțele date, luate de către persoana care deține în mod legal controlul asupra informațiilor respective, pentru a fi păstrate secrete.

---

¹⁵⁰ Ibidem, p. 11.

¹⁵¹ Codul civil al Republicii Moldova, nr. 1107-XV din 06.06.2002. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 82-86/661 din 22.06.2002. Republicat: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 66-75/132 din 01.03.2019.

Secretul comercial posedă anumite caracteristici, și anume:

1. Are caracter tehnic (este una din trăsăturile esențiale ale secretului comercial, enunțată în majoritatea lucrărilor de specialitate. Caracterul tehnic trebuie perceput în sens larg, în concordanță cu tendința modernă de extindere a cunoștințelor utile, virtual, în toate domeniile unei unități.

2. Este aplicabil industrial (termenul *industrie* deja depășește durata de un secol, semnificația tradițională din dispozițiile Convenției de la Paris pentru protecția proprietății intelectuale constă în posibilitatea utilizării repetate, cu efecte identice, nu numai în industrie ca atare, ci și în alte ramuri ale economiei, în tot ceea ce presupune și este datorat muncii omului, activității sale asupra naturii.

3. Poate fi transmisibil (în care componentele incorporate sunt transmisibile prin contracte de asistență tehnică.

4. Trebuie să fie nou (se determină exclusiv prin raportarea la persoana care dorește să achiziționeze în sistem de cesiune sau licență un know-how, ceea ce determină caracterul relativ și subiectiv al acesteia. Mai mult, în cazul unui contract de schimb de know-how, gradul de subiectivitate se dublează, pentru că sistemul de referință nu mai este unic, raportarea făcându-se la nivelul de cunoștințe al fiecăruia dintre contractanți. Departe de accesivitatea din materia brevetelor, dar suficient pentru a suscita interesul economic, noutatea know-how-ului poate consta doar într-o nouă modalitate de angrenare a elementelor, nefiind necesară noutatea integrală a componentelor.

5. Să aibă caracter secret. Secretele comerciale care întrunesc condițiile de brevetabilitate se află la originea unei dileme pentru titular: protecția de facto, sau protecția instituțională, prin brevet. În prima variantă avantajele includ caracterul virtual nelimitat, în timp și efectul imediat al acesteia, evitarea costurilor inerente procedurilor administrative de brevetare, precum și avantajele rezultând din evitarea divulgării în fața autorităților publice și a apariției breșelor de confidențialitate.

Elementele luate în considerare pentru determinarea a ceea ce este un secret al comerțului includ limita până la care informația este cunoscută în afara afacerii, limita până la care informația este cunoscută de către angajații implicați în afacere, limita până la care informația este păstrată, valoarea informației pentru afacere și pentru concurență, și ușurința cu care această informație poate fi copiată¹⁵².

Avantajele pe care le oferă secretul comercial includ:

a) protecția secretului comercial are avantajul de a nu fi limitat în timp (de exemplu, brevetul de invenție este limitat prin protecție de până la 20 de ani). Prin urmare, protecția secretului comercial poate continua la nesfârșit, atâta timp, cât secretul nu este dezvăluit pentru public;

b) secretele comerciale nu implică costuri de înregistrare, spre deosebire de brevetele de invenție (deși pot exista costuri ridicate legate de păstrarea informațiilor confidențiale);

c) secretele comerciale au efect imediat;

d) protecția secretului comercial nu are nevoie de respectarea formalităților, cum ar fi dezvăluirea de informații către o autoritate a statului, prin depunerea la (AGEPI) a cererii de brevet de invenție, unde secretul comercial este obligat să fie suficient de clar expus în materialele cererii de brevet de invenție, conform art. 36 din Legea privind protecția brevetelor de invenție.

¹⁵² Turner A. The Law of Trade Secrets. Sweet and Maxwell. London, 1999, p. 97.

Există totuși unele dezavantaje concrete de protejare a informațiilor confidențiale de afaceri ca un secret comercial, în special atunci când informațiile îndeplinesc criteriile de brevetabilitate. Conform legii privind protecția brevetelor, ca un obiect să fie înregistrat ca brevet de invenție, el trebuie cumulativ să corespundă la trei criterii, adică să fie industrial aplicabil, să fie nou și să corespundă criteriului de activitate inventivă:

a) în cazul în care un produs inovator este încorporat în secret comercial, terții pot fi capabili să-l inspecteze, prin desfacere și analiză în scopul de a descoperi secretul comercial ca apoi să-l poată utiliza. Protecția secretului comercial, în cadrul unui brevet de invenții, nu este prevăzută, deci nu este prevăzut nici dreptul exclusiv de a exclude terții de la utilizarea comercială a acestuia. Doar brevetele pot oferi acest tip de protecție.

b) odată ce secretul este făcut public, oricine poate avea acces la acesta, și să-l utilizeze cum dorește.

c) un secret comercial este mai dificil să fie pus în aplicare decât un brevet. Nivelul de protecție acordat la secretele comerciale variază semnificativ de la o țară la alta, dar este considerat în general slab, mai ales în comparație cu protecția acordată de un brevet.

Un secret comercial poate fi brevetat de către altcineva care a dezvoltat informațiile relevante, prin mijloace legitime¹⁵³.

Prin divulgarea secretului comercial se înțeleg acțiunile intenționate sau din imprudență ale funcționarilor publici, demnitarilor de stat, lucrătorilor agentului economic, precum și ale altor persoane care dispun de informații ce constituie secret comercial care le-au fost încredințate sau le-au devenit cunoscute în legătură cu serviciul sau munca lor, ce au condus la dezvăluirea prematură, folosirea și răspîndirea necontrolată a acestora.

Obiecte ale secretului comercial (know-how) sînt interesele economice și informațiile tînuite intenționat despre diferitele aspecte și domenii ale activității economice de producție, de administrare, tehnico-științifice, financiare a agentului economic, a căror protecție este condiționată de interesele concurenței și posibila periclitare a securității economice a agentului economic. Atribuirea neîntemeiată a informației accesibile la secret comercial este interzisă. Conținutul și volumul de informații ce constituie secret comercial sînt stabilite de agentul antreprenoriatului¹⁵⁴.

Obiecte ale secretului comercial nu pot fi:

- documentele de constituire, precum și documentele ce dau dreptul de a practica activitate de antreprenoriat și anumite tipuri de activitate economică ce urmează a fi licențiate;
- informațiile în forma stabilită a dărilor de seamă statistice, precum și a dărilor de seamă privind exercițiul economico-financiar și alte date necesare pentru verificarea corectitudinii calculării și achitării impozitelor și a altor plăți obligatorii;
- documentele de achitare a impozitelor, a altor plăți la bugetul public național;
- documentele care atestă solvabilitatea;
- informațiile privind componența numerică și structura personalului, salariul lucrătorilor, condițiile de muncă, precum și cele privind disponibilitatea locurilor de muncă;
- informațiile cu privire la poluarea mediului înconjurător, încălcarea legislației antimonopol, nerespectarea regulilor de protecție a muncii, comercializarea producției care dăunează sănătății consumatorilor, precum și cu privire la alte încălcări ale legislației și mărirea prejudiciului cauzat.

¹⁵³ Iustin V. Secretul comercial – obiect al proprietății intelectuale. În: Revista Națională de Drept, Nr. 8/2011, p. 36.

¹⁵⁴ Accesul la informație: pas cu pas. Întrebări și răspunsuri. Ghid pentru toți. Op. cit., p. 11-12.

Modul de apărare a secretului comercial se stabilește de către agentul antreprenoriatului sau de către conducătorul numit de acesta, care îl aduce la cunoștința lucrătorilor care au acces la informațiile ce constituie secret comercial. Agentul antreprenoriatului poartă răspundere pentru atribuirea neîntemeiată a informației-ei accesibile la secret comercial.

La secretul comercial au acces lucrătorii, cercul cărora este stabilit de agentul antreprenoriatului. Organele de stat, în limitele competențelor stabilite de legislație, au dreptul, în baza unei cereri scrise, semnate de către persoana împuternicită, să solicite și să primească, cu titlu gratuit, informații ce constituie secret comercial.

Persoanele cu funcții de răspundere ale acestor organe poartă răspunderea prevăzută de legislație pentru divulgarea informațiilor ce constituie secretul comercial al agentului economic. Alte organe și organizații, inclusiv mijloacele de informare în masă, nu au dreptul să ceară de la agenții economice informații ce constituie secret comercial¹⁵⁵.

Obligația asigurării și nedivulgării secretului profesional este asigurată prin norme speciale consacrate reglementării regimului juridic al confidențialității activității profesionale specifice:

1) în conformitate cu alin. (1) art. 22 din Legea Republicii Moldova *privind auditul situațiilor financiare*, nr. 271 din 15.12.2017¹⁵⁶ (Confidențialitatea și secretul profesional), auditorul și entitatea de audit respectă confidențialitatea și secretul profesional privind informațiile referitoare la activitatea entității auditate, obținute în timpul exercitării auditului. Obligația de a respecta confidențialitatea și secretul profesional rămâne în vigoare și după încetarea contractului de audit. Mai mult, potrivit prevederilor de la alin. (2) art. 22 din Legea Republicii Moldova *privind auditul situațiilor financiare*, auditorul și entitatea de audit asigură respectarea confidențialității și a secretului profesional și din partea personalului care își desfășoară activitatea sub controlul său, precum și din partea persoanelor care oferă consultanță și asistență.

2) conform prevederilor de la art. 96 (*Obligativitatea păstrării confidențialității*) din Legea Republicii Moldova nr. 202 din 06.10.2017¹⁵⁷, *banca este obligată să păstreze confidențialitatea asupra tuturor faptelor, datelor și informațiilor referitoare la activitatea sa, precum și asupra oricăror fapte, date sau informații, aflate la dispoziția sa, referitoare la persoana, bunurile, activitatea, afacerea, relațiile personale sau de afaceri ale clienților băncii ori informațiile referitoare la conturile clienților (solduri, rulaje, operațiuni derulate), tranzacțiile încheiate de clienți, precum și a altor informații despre clienți care i-au devenit cunoscute*. Tot în acest articol se interzice furnizarea de către bancă a informației referitoare la clienții altei bănci, chiar dacă numele/denumirea acestora sunt indicate în documentele și contractele clientului sau figurează în cadrul operațiunilor acestuia. În conformitate cu prevederile de la alin. (1) art. 126 din Legea nr. 202 din 06.10.2017, membrii organelor de conducere și salariații Băncii Naționale a Moldovei, precum și salariații societăților de audit sau experții numiți de Banca Națională a Moldovei pentru efectuarea de verificări la sediul băncilor sunt obligați să păstreze secretul profesional asupra oricărei informații confidențiale de care iau cunoștință în cursul exercitării atribuțiilor lor în aplicarea acestei legi.

3) Potrivit prevederilor de la alin. (1) art. 7 (Secretul profesional) din Legea Republicii

---

¹⁵⁵ Ibidem, p. 12-13.

¹⁵⁶ Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 7-17/2017.

¹⁵⁷ Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 434-439/2017.

Moldova *cu privire la organizarea activității notarilor*, nr. 69 din 14.04.2016¹⁵⁸, notarul este obligat să păstreze secretul profesional cu privire la actele îndeplinite și faptele ce i-au devenit cunoscute în cadrul activității sale, indiferent de modul de obținere ori sursa informației, inclusiv după încetarea activității sale;

4) În conformitate cu alin. (1) art. 9 (Principiul păstrării secretului profesional) din Legea Republicii Moldova *cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar*, nr. 68 din 14.04.2016¹⁵⁹, informațiile, faptele și documentele de care expertul a luat cunoștință și pe care le deține ca urmare a exercitării atribuțiilor sale în vederea efectuării expertizei judiciare nu pot fi divulgate și nu pot fi utilizate în interes personal ori în interesul unui terț;

5) Obligația de păstrare a secretului profesional o întâlnim și în prevederile art. 30 al Legii Republicii Moldova *cu privire la administratorii autorizați*, nr. 161 din 18.07.2014¹⁶⁰, unde se menționează că „pe perioada de exercitare a mandatului și după terminarea acestuia, administratorul este obligat să nu divulge secretul comercial și să respecte confidențialitatea informației de care a luat cunoștință în exercitarea obligațiilor sale profesionale.

5. Secretul fiscal.

Secretul fiscal ca formă specială a secretului de serviciu nu se regăsește în mod expres în legea penală a Republicii Moldova. Totuși, luând în considerare importanța valorilor sociale lezate în caz de încălcare a secretului fiscal, acesta urmează a fi analizat.

Secretul fiscal poate fi definit ca *informație confidențială (nepublică sau cu acces restricționat) despre contribuabil sau un terț care i-a devenit cunoscută organului fiscal, organului de afaceri interne, organului de urmărire penală, organului vamal, precum și funcționarilor publici care fac parte din aceste instituții sau altor persoane în virtutea exercitării drepturilor și obligațiilor stabilite de legislația fiscală*. Divulgarea secretului fiscal este permisă numai cu consimțământul contribuabilului sau al unei alte persoane, precum și divulgarea expres prevăzută de legislație.

Regimul juridic al accesului la informație fiscală confidențială poate fi definit ca un ansamblu de prevederi legale care asigură integritatea resurselor informaționale și care exclud uzul lor neautorizat. Conținutul datelor confidențiale ocrotite în regim de secret fiscal include: *obiectul secretului fiscal; metoda (calea) de obținere a datelor ce constituie secretul fiscal; persoanele care sunt obligate să respecte secretul fiscal (subiecți ai obligației); persoanele care sunt în drept să solicite respectarea secretului fiscal (subiecți ai dreptului)*.

Informația fiscală constituie temelia obiectului secretului fiscal și devine necesară pentru procesul de impozitare, ceea ce presupune calcularea corectă, precum și achitarea la timp a impozitelor și a altor taxe fiscale. Informația fiscală poate fi de două tipuri: informație pentru acces public (care poate fi diseminată pe scară largă) și informație confidențială (cu acces restricționat).

Sursele informațiilor confidențiale ale organelor fiscale ce sunt ocrotite în regim de secret fiscal includ: date documentate, precum și date de altă natură cu privire la contribuabili ce sunt prezentate organului fiscal sau altui organ de drept; informație-comunicare către organul fiscal de către agenții economici, autoritățile ce efectuează înregistrarea, instituțiile financiare; informație obținută de către organul fiscal sau de către alt organ de drept în procesul de efectuare

¹⁵⁸ Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 277-287/2016.

¹⁵⁹ Monitorul oficial al Republicii Moldova, nr. 157-262/2016.

¹⁶⁰ Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 293-296/2014.

a controlului fiscal; date obținute de către organele vamale, organele de urmărire penală în procesul de efectuare a măsurilor speciale de investigații sau în procesul de investigare a materialelor; informație obținută prin transmiterea către organul fiscal și către alt organ de drept în procesul de schimb informațional, inclusiv în limitele cooperării internaționale. Sursele acestor date pot fi împărțite în două grupe: date oferite organelor fiscale și date obținute de organele fiscale.

Prima grupă de surse include date oferite direct de către contribuabili, instituții financiare și autoritățile de control care furnizează informația necesară organelor fiscale sau altor organe de drept.

A doua grupă de surse de informații confidențiale cu caracter fiscal protejate în regim de secret fiscal include datele care sunt obținute în procesul de activitate specială de investigații și de activitate procesual-penală, precum și în procesul de efectuare a controlului fiscal. Aceste date constituie secret profesional și pot fi transmise acestor autorități în limitele schimbului informațional, inclusiv ale celui internațional care este controlat de organele de drept ale altor state.

Așadar, secretul fiscal constituie informație cu acces restricționat care constituie secret de serviciu, profesional și comercial, datele personale și secretul industrial. Reieșind din cele expuse putem concluziona că secretul fiscal constituie un institut complex, deoarece este reglementat prin mai multe norme de drept: administrativ, financiar, informațional, civil. După esența sa, secretul fiscal este concomitent și secret de serviciu. Excepție de la secretul fiscal fac datele publice care au devenit accesibile cu acordul posesorului acestor date, spre exemplu: informațiile fiscale, prezentate în mod public, ale candidaților la alegeri, la ocuparea posturilor de demnitate publică etc.

Divulgarea trebuie să fie privită în calitate de o formă separată de încălcare a regimului juridic al secretului fiscal, de rând cu uzul fără drept și pierderea datelor confidențiale cu privire la contribuabil sau o altă persoană¹⁶¹.

Secretul fiscal se bucură de o protecție juridico-penală distinctă în *legea penală germană*. În conformitate cu alin. (1) din paragraful 355 (încălcarea secretului fiscal) din Codul penal german, cel care dezvăluie sau folosește în mod ilegal:

1) informațiile fiscale cu privire la o altă persoană care i-au devenit cunoscute în calitate de funcționar public: (a) într-o procedură administrativă sau într-o procedură judiciară în materie fiscală; (b) într-o procedură penală din cauza unei infracțiuni fiscale sau într-o procedură de impunere a unei amenzi sumare din cauza unei infracțiuni fiscale sumare; (c) cu altă ocazie, din comunicarea făcută de o autoritate fiscală sau prin depunerea în mod expres a unui aviz de impozitare sau a unui certificat privind constatările stabilite în momentul impozitării; *sau*

2) secretul comercial ori industrial al unei alte persoane care i-a devenit cunoscut în calitate de funcționar public în una dintre procedurile enumerate la punctul 1) de mai sus - este supus unei pedepse cu închisoarea pe un termen de cel mult doi ani sau unei amenzi.

În sensul alin.(2) din Secțiunea 355, sunt echivalenți cu un funcționar public în sensul subsecțiunii 1) de mai sus: a) persoanele cărora le-au fost încredințate funcții speciale de serviciu

---

¹⁶¹ Моџос С. Ор. cit., p. 100-101; Белишко И. А. Правовой режим налоговой тайны. В, Вестник УоФО. Безопасность в информационной сфере, №4 (10)/2013, с. 45.

public; b) experții-consultanți oficiali, precum și 3) cei care dețin funcții în biserici și în alte asociații religioase de drept public¹⁶².

6. Secretul bancar.

Secretul bancar, unul din pilonii de bază în funcționarea sistemelor financiare, a suferit schimbări majore în ultima perioadă, chiar și în țările recunoscute pentru respectarea acestuia. Acest lucru denotă transformarea semnificativă a paradigmei financiar-economice mondiale sub presiunea tot mai puternică a crizei. Din punct de vedere etimologic, secretul bancar constă în obligația băncilor de a nu divulga sau comunica date și informații bancare, deci de a păstra confidențialitatea asupra tuturor acelor informații legate de activitatea sa, care, odată făcute publice, ar cauza prejudicii fie băncii, fie propriei clientele, dăunând intereselor sau prestigiului acestora, fiind practic o variantă a secretului comercial¹⁶³.

Noțiunea de secret bancar este una juridică și asigură confidențialitatea datelor în scopul protecției clientului băncii contra influenței externe din partea statului, autorităților publice și a altor subiecți. Secretul bancar constituie un ansamblu de mijloace pentru asigurarea confidențialității datelor stabilite prin lege despre clienții și corespondenții instituțiilor financiare, precum și despre operațiunile bancare, divulgarea necontrolabilă a cărora poate să conducă la destabilizarea sistemului bancar. Așadar, secretul bancar asigură secretul personal al cetățeanului privind starea lui financiară (depozitele lui, istoria de credit etc.). În acest sens, datele ce constituie secret bancar pot include atât informația cu privire la operații, depozite și conturi bancare ale clienților, cât și secretele comerciale ale băncii, alte informații stabilite de instituția financiară. Institutul secretului bancar este obligat să protejeze *dreptul la inviolabilitatea vieții personale a clientului*, când este vorba despre secretul depozitelor personale, al conturilor, al operațiunilor și al datelor personale prelucrate cu privire la client, precum și bazele de date cu privire la clienții băncii, care reprezintă o valoare incontestabilă în lupta împotriva concurenței neloiale¹⁶⁴.

Secretul bancar și secretul profesional. Conform art. 22 alin. (1) al Legii cu privire la instituțiile financiare intitulat „Secretul bancar și obligațiile fiduciare”, „Secret bancar constituie orice informație referitoare la persoana, la bunurile, la activitatea, la afacerea, la relațiile personale sau de afaceri ale clienților băncii, la conturile clienților (solduri, rulaje, operațiuni derulate), la tranzacțiile încheiate de clienți, precum și altă informație despre clienți, care i-a devenit cunoscută băncii. Client al băncii este considerată orice persoană care beneficiază sau a beneficiat de serviciile unei bănci ori persoana cu care banca a negociat o tranzacție, chiar dacă tranzacția respectivă nu s-a finalizat”¹⁶⁵.

Printre obligațiile care guvernează activitatea instituțiilor de credit în realizarea operațiunilor clienților, există unele care au ca obiectiv protecția clienților pe fondul unui set de reguli care constituie politica bancară. Astfel, instituția de credit, este ținută de obligația

¹⁶² Моџоc С. Оp. cit., p. 102-103; Тоader Т. CODEX PENAL. Codurile penale ale statelor membre ale Uniunii Europene. Vol. II. Ed. С. Н. БЕСК. București, 2018, p. 1094.

¹⁶³ Sanduța V. Secretul bancar și secretul profesional în dreptul bancar. Revista Națională de Drept, Nr. 8/2014, p. 61; Burac V. Drept bancar. Chișinău, 2001, p. 164-170.

¹⁶⁴ Моџоc С. Оp. cit., p. 105; Ариков Г. Уголовно-правовой анализ тайны частной жизни, обеспечиваемой профессиональными тайнами. В: Revista Națională de Drept, nr. 11/2013, p. 62; Фаткина Е. В. Правовая природа банковской тайны. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. М., 2013, с. 13.

¹⁶⁵ Legea Republicii Moldova cu privire la instituțiile financiare nr.550 din 21.07.1995, publicată: 13.05.2011.// Monitorul Oficial al RM, nr 78-81 art. 199. Data intrării în vigoare: 01.01.1996.

secretului profesional, de obligația de a se informa despre client și de a informa autoritățile publice. Activitatea băncii este guvernată de câteva principii: principiul neimixtiunii băncii în afacerile clientului, principiul prudenței, principiul secretului profesional și principiul obligației de a informa clientul¹⁶⁶.

Legea BNM, la art. 36, prevede condițiile exprese în care informațiile ce intră în secretul profesional, pot fi divulgate

a) când există consimțământul expres al persoanei la care se referă informațiile;

b) când aceste informații urmează a fi publicate conform legislației;

c) în cazul furnizării acestor informații în formă sumară sau agregată, astfel încât nu poate fi identificată banca sau persoana la care acestea se referă, precum și în cazul exercitării atribuțiilor privind informarea publicului;

d) la cererea băncilor centrale, organelor de supraveghere a băncilor, a pieței financiare și a sistemelor de plăți din alte state¹⁶⁷.

Este important de făcut distincție între noțiunea de „*secret bancar*” care constituie totalitatea informațiilor confidențiale cu privire la titularii conturilor bancare, cu privire la conturile bancare propriu-zise și la operațiunile bancare efectuate de către titularii conturilor, pe când „*secretul profesional în domeniul bancar*” reprezintă obligația personalului băncii de a păstra secretul bancar, în timpul exercitării atribuțiilor sale de serviciu, precum și după finalizarea raportului de muncă cu banca. Bunăoară, în legislația Republicii Moldova, din exemplele ilustrate mai sus, aceste două noțiuni se confundă, lăsând însă pe seama doctrinei sarcina de a defini secretul bancar și secretul profesional în dreptul bancar și de a identifica deosebirea între aceste două noțiuni¹⁶⁸.

De asemenea, în art. 22 al Legii instituțiilor financiare nr. 550-XIII din 21 iulie 1995, se prevăd un șir de situații legale când secretul bancar poate fi divulgat. Obligația de păstrare a secretului profesional mai poate fi încălcată și în cadrul acordurilor de cooperare cu alte autorități publice sau din inițiativa Băncii Naționale, în scopul exercitării atribuțiilor specifice de supraveghere și control asupra respectării prevederilor legale, în cazul furnizării acestor informații Fondului de garantare a depozitelor în sistemul bancar, neclare exercitării atribuțiilor acestuia; în cadrul procedurilor legate de lichidarea silită a unei bănci, cu excepția informațiilor referitoare la terții implicați în acțiuni legate de lichidarea băncii respective; sau când interesele Băncii Naționale necesită dezvăluirea acestor informații în cadrul unor proceduri judiciare¹⁶⁹.

În dreptul francez, spre exemplu, prin dispozițiile legii franceze din 1945, se pune în aplicare art. 378 din Codul penal care privea secretul profesional bancar și sancționa divulgarea secretului aflat în exercitarea profesiei, faptă ce era până atunci sancționată doar civil, iar din 1941, situația bancherilor francezi este clar reglementată printr-un statut profesional care prevede expres obligația păstrării secretului profesional. Legea bancară din 24 ianuarie 1984 privind Codul monetar și financiar nu a modificat această stare de drept, astfel încât și azi, bancherii francezi trebuie să se abțină de la divulgarea informațiilor despre clienți, altfel fiind pasibili de sancțiuni civile sau penale. Secretul bancar se referă exclusiv la informațiile confidențiale.

Această obligație de confidențialitate a băncii se referă la nedivulgarea informațiilor

¹⁶⁶ Sanduța V. Secretul bancar și secretul profesional în dreptul bancar. Op. cit., p. 61; Ignat C. E. Secretul profesional în dreptul bancar. Publicat în sursa electronică: <http://avocatura.lexignat.ro> (vizitat la 16.07.2021).

¹⁶⁷ Legea Republicii Moldova cu privire la Banca Națională a Moldovei nr.548-XIII din 21.07.95 // Monitorul Oficial al R.Moldova, nr.56-57/624 din 12.10.1995.

¹⁶⁸ Sanduța V. Secretul bancar și secretul profesional în dreptul bancar. op. cit., p. 61-62.

¹⁶⁹ Ibidem, p. 62-63.

privind tranzacțiile și serviciile oferite clienților, identitatea titularilor conturilor, soldul sau rulajul unui client, contractele încheiate sau conținutul unor astfel de contracte etc.

Trebuie subliniat încă o dată că sunt confidențiale informațiile privind tranzacțiile încheiate și serviciile oferite de bancă și acceptate de client; cele privind identitatea titularilor de conturi, privind sumele și operațiunile efectuate în numele persoanelor fizice sau juridice.

În dreptul francez, nu sunt considerate confidențiale informațiile de ordin general ce pot fi date unor terți care se interesează de solvabilitatea unuia dintre clienții băncii. Ca și în dreptul spaniol, fundamentul juridic al obligației băncii de a păstra discreția asupra informațiilor deținute cu privire la clientelă este și în doctrina noastră controversat, în sensul ca există o teză contractuală potrivit căreia obligația secretului bancar se naște din înseși clauzele de confidențialitate inserate în contractele dintre bancă și clienți, dar și teoria potrivit căreia fundamentul acestei obligații o constituie norma legală¹⁷⁰.

Secretul bancar elvețian este o instituție de drept, o barieră juridică impusă de lege în jurul relației dintre bancă și clientul său cu scopul de a proteja curiozitatea unei terțe persoane, indiferent dacă este vorba despre persoane private sau despre autorități publice, cu excepțiile prevăzute de lege. Prin extensie, secretul bancar desemnează un ansamblu de practici destinate să asigure discreția clienților. Spre exemplu, principalul atu al băncilor elvețiene nu era dat de calitatea serviciilor sau de dobânzile atractive, nici chiar de siguranța plasamentelor făcute de bănci, ci de secretul bancar. Atunci când venea vorba de bănci străine, primul gând se îndrepta automat către Elveția. Aici secretul bancar făcea ca sistemul bancar elvețian să fie considerat cel mai sigur, aceasta desigur până în anul 2013, când Elveția a renunțat la secretul său bancar, în favoarea cooperării internaționale în lupta cu evaziunea fiscală și spălarea banilor¹⁷¹.

În Liechtenstein, Legea bancară din 1993, care cuprinde o parte din directivele Comunității Economice Europene, obligă la păstrarea secretului bancar atât personalul băncii, cât și pe auditori sau pe alte autorități publice responsabile cu supravegherea și autorizarea bancară. Există interdicția ca aceste informații confidențiale deținute de aceste autorități să fie folosite în alte scopuri decât cele pentru care au fost solicitate.

În Austria, prin Legea bancară din 1984, art.39 alin. (1), se instituie în sarcina angajaților băncii obligația de a păstra secretul bancar referitor la negocierile și tranzacțiile individuale ale băncii, în special cele referitoare la creditele acordate de bancă, numele împrumutaților, gajurile și alte depozite deținute de bancă, numărul, natura și valoarea acestora. Consiliul de Administrație al băncii este responsabil de aplicarea legii, controlează aceste operațiuni și este cel în măsură a stabili sancțiunile disciplinare. Prin art. 44 alin. (1), legea bancară austriacă îi conferă Băncii Naționale a acestei țări dreptul de a solicita orice informație și orice documente de la instituțiile financiare în legătură cu activitatea de supraveghere bancară sau în scopuri statistice, fără însă a putea dezvălui numele instituțiilor.

Eventualele refuzuri de furnizare de informații în temeiul art. 44, informarea incorectă sau incompletă sunt sancționate administrativ. Competența materială exclusivă de soluționare a acțiunilor judiciare pornite împotriva băncilor aparține Curții de Comerț din Viena, iar în ceea ce privește judecarea acțiunilor penale intentate împotriva unei bănci, competența materială absolută este a Curții Penale Provinciale din Viena.

---

¹⁷⁰ Sanduța V. Secretul bancar și secretul profesional în dreptul bancar. Op. cit., p. 64; Ignat C. E. Op. cit: <http://avocatura.lexignat.ro> (vizitat la 16.07.2021).

¹⁷¹ Mailat C. Elveția a renunțat la secretul bancar. Publicat la data de 16.10.2013 în sursa electronică: www.capital.ro. (vizitat la 16.08.2021); Sanduța V. Op. cit., p. 65.

în Germania, obligația secretului bancar este una contractuală, neexistând reglementări constituționale sau statutare, iar băncile germane sunt obligate să păstreze secretul informațiilor referitoare la relațiile de afaceri cu clienții săi chiar și în lipsa unui contract, așa cum a stabilit practica judiciară a Curții Supreme¹⁷².

7. Secretul profesional.

Subiecții raportului juridic privind asigurarea secretului profesional sunt două părți egale: 1) persoana care desfășoară în mod profesional anumite activități (de exemplu, un notar, un medic, o instituție financiară, un avocat etc.); 2) clientul acestei persoane (beneficiar) care îi încredințează informații despre viața privată. În calitate de subiecți principali ai raporturilor juridice în acest domeniu sunt: a) proprietarii/posesorii; b) deținătorii și c) utilizatorii secretelor profesionale. *Posesorul secretului* - persoană (indiferent de cetățenie) care a încredințat unele informații ce vizează viața privată a acesteia sau a succesorilor săi unei alte persoane. *Deținătorul (titularul) secretului* este persoana fizică sau persoana juridică, căreia exclusiv în legătura cu activitatea ei profesională i-a fost încredințată sau i-a devenit cunoscută informația ce constituie secret profesional. *Utilizatorul (utilizatorii)* este persoana sau persoanele cărora în mod legal le-au devenit cunoscute anumite date ce constituie secret profesional în legătura cu exercitarea de către aceasta (acestea) a obligațiilor de serviciu în cazurile și în modalitatea prevăzută de lege.

Protecția secretului profesional începe din momentul obținerii de către deținător a datelor confidențiale din partea beneficiarului, în unele cazuri din momentul încheierii contractului dintre beneficiar și deținător care posedă astfel de date confidențiale, în cazul în care protecția secretului profesional nu este stabilită de normele de drept. În normele de drept și în contractul încheiat trebuie să fie reglementate și rapoartele de drept ce apar între beneficiar, deținător și utilizatorul secretului profesional. Deținătorii și utilizatorii secretului profesional trebuie să respecte următoarele obligații: 1) *să-i confirme beneficiarului garantarea protecției secretului profesional*; 2) *să stabilească regimul de protecție a secretului profesional*; 3) *să asigure păstrarea datelor ce constituie secret profesional, precum și să solicite asigurarea acestei protecții din partea tuturor persoanelor cărora această informație le-a devenit cunoscută de la ei în baza temeiurilor legitime*; 4) *să respingă solicitarea oricărei persoane de a i se oferi date ce constituie secret profesional fără acordul beneficiarului, dacă aceste cerințe nu sunt prevăzute expres de lege*. Posesorul unor astfel de informații confidențiale are dreptul subiectiv absolut de a solicita îndeplinirea obligației de a nu dezvălui informații¹⁷³ ю

Potrivit pct. (28) din Regulamentul UE) nr. 537/2014¹⁷⁴, *autoritățile competente ar trebui să respecte normele corespunzătoare de confidențialitate și de păstrare a secretului profesional*. În conformitate cu art. 8 (Evaluarea controlului calității misiunii) din acest Regulament, furnizarea de documente sau de informații către evaluatorul independent în sensul prezentului articol nu constituie o încălcare a secretului profesional. Documentele sau informațiile furnizate

¹⁷² Ignat C. E. Op. cit., Publicat în sursa electronică: <http://avocatura.lexignat.ro> (vizitat la 16.07.2021); Sanduța V. Secretul bancar și secretul profesional în dreptul bancar. Op. cit., p. 66-67.

¹⁷³ Моџос С. Op. cit., p. 63-64; Голубчиков С. В., Новиков В. К., Баранова А. А. Виды профессиональной тайны и уу защита. В: Журнал «Гуманитарные, социально-экономические и общественные науки», №1/2018.

¹⁷⁴ Regulamentul (UE) nr.537/2014 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 aprilie 2014 privind cerințe specifice referitoare la auditul statutar al entităților de interes public și de abrogare a Deciziei 2005/909/CE a Comisiei. Text cu relevanță pentru SEE. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0537&from-RO> (accesat pe 22.07.2021).

evaluatoarei în sensul prezentului articol fac obiectul secretului profesional.

În mod special, este important să menționăm Recomandarea Consiliului Europei Rec (2000) 21 din 25 octombrie 2000 despre libertatea exercitării profesiei de avocat în Europa, care prevede că „ar trebui luate toate măsurile pentru a asigura respectarea confidențialității relației avocat-client. Excepțiile la acest principiu ar trebui permise doar dacă sunt compatibile cu statul de drept” (principiul I, alineatul 6) și că „secretul profesional ar trebui respectat de către avocați în conformitate cu normele, regulamentele și standardele profesionale. Orice încălcare a acestei confidențialități fără acordul clientului ar trebui să facă obiectul unor sancțiuni co-respunzătoare” (principiul III, alineatul 2). Totodată, posibilitatea divulgării secretului de avocat reiese din Principiul I stipulat în pct.6 al Recomandării nr.(2000) 21 a Comitetului de Miniștri către statele membre ale UE privind libertatea de a exercita profesia de avocat, conform căruia excepțiile de la principiul confidențialității pot fi admise dacă ele sunt compatibile cu preeminența legii¹⁷⁵.

În conformitate cu art. 54 (Secretul profesional) al Directivei 2004/39/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 aprilie 2004 privind piețele instrumentelor financiare, de modificare a Directivelor 85/611/CEE și 93/6/CEE ale Consiliului și a Directivei 2000/12/CE a Parlamentului European și a Consiliului și de abrogare a Directivei 93/22/CEE a Consiliului¹⁷⁶, „nicio informație confidențială pe care au primit-o ...în exercitarea funcțiilor lor nu poate fi divulgată niciunei persoane sau autorități, decât într-o formă rezumată sau agregată care împiedică identificarea întreprinderilor de investiții, a operatorilor, a piețelor reglementate sau a oricărei persoane în cauză, fără a se aduce atingere cazurilor reglementate de dreptul penal sau de alte dispoziții ale prezentei Directive”. În același context, potrivit prevederilor de la alin. (l) art.22 (Secretul profesional și cooperarea între autorități) al Directivei 2003/71/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 4 noiembrie 2003 privind prospectul care trebuie publicat în cazul unei oferte publice de valori mobiliare sau pentru admiterea valorilor mobiliare la tranzacționare și de modificare a Directivei 2001/34/CE¹⁷⁷, „obligația secretului profesional se aplică tuturor persoanelor care exercită sau au exercitat o activitate pentru autoritatea competentă și pentru instituțiile cărora aceste autorități le-au delegat eventual unele sarcini. Informațiile reglementate de secretul profesional nu se pot divulga niciunei persoane sau autorități, numai în cazul în care legea nu dispune altfel”.

La nivel internațional este stabilită obligativitatea obținerii consimțământului din partea persoanei ale cărei date confidențiale cu caracter personal sunt supuse prelucrării. Astfel, conform articolului 4 din Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016¹⁷⁸, „**consimțământ**” al persoanei vizate înseamnă *orice*

---

¹⁷⁵ Moțoc C. Op. cit., p. 12.

¹⁷⁶ Directiva 2004/39/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 aprilie 2004 privind piețele instrumentelor financiare, de modificare a Directivelor 85/611/CEE și 93/6/CEE ale Consiliului și a Directivei 2000/12/CE a Parlamentului European și a Consiliului și de abrogare a Directivei 93/22/CEE a Consiliului. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2004L0039:20070921:RO:PDF> (accesat pe 30.07.2021).

¹⁷⁷ Directiva 2003/71/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 4 noiembrie 2003 privind prospectul care trebuie publicat în cazul unei oferte publice de valori mobiliare sau pentru admiterea valorilor mobiliare la tranzacționare și de modificare a Directivei 2001/34/CE <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003L0071&from=RO> (accesat pe 30.07.2021).

¹⁷⁸ Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor). În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 119/1, 04.05.2016. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=EL> (accesat pe 25.07.2021).

manifestare de voință liberă, specifică, informată și lipsită de ambiguitate a persoanei vizate prin care aceasta acceptă, printr-o declarație sau printr-o acțiune fără echivoc, ca datele cu caracter personal care o privesc să fie prelucrate.

Prejudicierea intereselor proprietarului în cazul prezentării sau diseminării unor informații secrete este determinată de valoarea subiectivă a acestor informații care este menținută și asigurată prin obscuritatea și lipsa acestor date în circuitul civil. Totodată, în conformitate cu pct.138 din Proiectul de Recomandare a Parlamentului European adresată Consiliului și Comisiei în conformitate cu articolul 198 alineatul (12) din Regulamentul de procedură în urma anchetei privind spălarea de bani, evitarea sarcinilor fiscale și evaziunea fiscală (2016/3044(RSP)), *secretul profesional nu poate fi utilizat pentru protejarea sau ascunderea ilegalităților și nici pentru a acționa în contradicție cu spiritul legii*¹⁷⁹.

Protecția secretelor profesionale ar trebui să se bazeze pe trei principii de confidențialitate:

1) secretul profesional este transmis de către posesorul acestor date confidențiale unui reprezentant al profesiei care implică necesitatea cunoașterii acestor date confidențiale;

2) secretul profesional se bazează pe obținerea informației cu privire la viața privată a unei alte persoane urmărindu-se un anumit scop - îndeplinirea eficace a atribuțiilor sale profesionale (obținerea datelor private ale unei alte persoane constituie condiția succesului unei anumite profesii);

3) subiecții care posedă secrete profesionale poartă răspundere pentru divulgarea acestor date confidențiale¹⁸⁰.

La momentul actual, reieșind din caracterul de încredere al anumitor profesii și al activității umane specifice, secretul profesional poate să cuprindă următoarele tipuri: secret bancar; secret fiscal; secretul corespondenței și al telecomunicațiilor; secretul asigurării; secretul redacției și al jurnalistului; secret medical; secret medical derivat din coraportul donator-recipient; secret de audit; secret notarial; secretul votării; secretul avocatului; secretul urmăririi penale și al examinării judiciare; secret muzeistic; secretul organului de stare civilă; secret arhivistic; secretul testamentului; secretul pazei de stat; secretul spovedaniei; secretul deputatului; secretul deliberării judecătorului; secret cu privire la intențiile beneficiarului referitoare la contractul de antrepriză sau la prestările de servicii (spre exemplu, un proiect design de arhitectură sau reparație); secret cu privire la invenție sau la alt obiect de proprietate intelectuală ca orice rezultat al activității intelectuale, până la confirmarea și protejarea acestuia prin drepturile corespunzătoare privind utilizarea acestuia: a) obiecte de proprietate industrială; b) obiecte ale dreptului de autor și ale drepturilor conexe; secret comercial (know-how); secret privind denumirea comercială; secret cu privire la măsurile de siguranță ce pot fi luate față de judecători, participanții la procesul penal, colaboratorii din cadrul organelor de drept și al autorităților de supraveghere și control, precum și față de rudele apropiate ale acestora; secret dactilosocopic; secretul istoriei de credit; secretul hărățiilor de valoare; secret vamal etc.

În funcție de criteriul accesului la informații, secretele profesionale se divizează în: secrete absolute, secrete relative și secrete mixte. Secretele absolute presupun lipsa totală a accesului la aceste date fără permisiunea deținătorului autentic al informației private. În calitate de secret absolut urmează a fi recunoscute secretul profesional al avocatului, secretul profesional al reprezentantului, secretul adopției și secretul profesional al spovedaniei. Secretele relative pot fi

---

¹⁷⁹ Moțoc C. Op. cit., p. 12-14.

¹⁸⁰ Ibidem, p. 61.

dezvăluite printr-o hotărâre judecătorească, iar tipurile mixte de secrete presupun accesul restricționat al anumitor subiecți împuterniciți de lege printr-o prevedere specială¹⁸¹.

8. Secretul de serviciu.

Secretul de serviciu este tipul de secret ce include informația obținută de către autoritățile publice centrale sau locale. Include în sine două componente: date încredințate autorității de stat de către alte persoane cu condiția păstrării acestora în regim de confidențialitate (date cu privire la persoane fizice și persoane juridice); date cu privire la activitatea internă a autorității publice centrale sau locale, limitarea diseminării cărora este determinată de necesitatea de serviciu; date create de către autoritățile de stat în procesul de executare a propriei activități, iar răspândirea acestor date poate să conducă la consecințe negative. Devine evident că primul grup de secrete aparține celor secundare, pe când a doua categorie - la cele primare. Secretul de serviciu există doar atunci când secretizarea acestuia este prevăzută expres în lege, iar regimul secret se aplică față de informația cu privire la activitatea organelor de stat ori cu privire la alte organizații care sunt supuse acestor instituții de stat, sau față de informația care este obținută din sursele externe de către angajații organelor de stat în procesul de îndeplinire a obligațiilor de serviciu. Posesorii acestor informații sunt, în exclusivitate, angajații organelor de stat în virtutea activității lor de serviciu.

Regimul secretului de serviciu poate fi definit ca un ansamblu de reguli care reglementează rapoartele informaționale dintre colaboratorii autorităților publice și alte persoane. *Obiectul secretului de serviciu* îl constituie informația îndreptată spre asigurarea securității informaționale a acestor autorități. În cazul în care informația referitoare la secretul comercial, secretul know-how, secretul profesional etc. este prezentată în autoritățile împuternicite, aceasta va deveni secret de serviciu al acestor autorități. Secret de serviciu este informația care a devenit accesibilă cetățeanului la executarea de către acesta a obligațiilor de serviciu. Este rezonabil ca secretul de serviciu să fie privit în calitate de una dintre categoriile informației cu acces limitat¹⁸².

Confidențialitatea informației de serviciu și confidențialitatea informației corporativiste trebuie tratate *în mod identic*. Informația poate fi recunoscută drept secret de serviciu în cazul în care ea va corespunde următoarelor cerințe: 1) prin prevederile legale se atribuie la informația de serviciu cu privire la activitatea autorităților publice sau locale, accesul la care este restricționat în baza legii sau în baza necesității de serviciu (secretul de serviciu propriu-zis); 2) este informație confidențială ce aparține unei alte persoane (secret personal sau secret familial, secret profesional) și este pasibilă de protecție legală; 3) această informație nu constituie secret de stat și nu se înscrie în lista datelor accesul la care nu poate fi restricționat; 4) această informație este primită de către reprezentantul autorității publice sau locale doar în legătură cu exercitarea obligațiilor de serviciu în cazurile și în ordinea prevăzută de lege; 5) informația vizată conține o valoare potențială din cauza necunoașterii acesteia de către terți. Informația care nu corespunde

¹⁸¹ Голубчиков С. В., Новиков В. К., Баранова А. А. *Op. cit.*; Прокопенко А. Н. Профессиональная тайна в российской правовой науке. В: Проблемы правоохранительной деятельности, №1/2015, с. 23; Моџос С. *Op. cit.*, p. 73.

¹⁸² Моџос С. *Op. cit.*, p. 83; Конфиденциальное делопроизводство и защищенный электронный документооборот. Учебник./ Н. Н. Куняев, А. С. Демущкин, А. Г. Фабричнов. Изд. ЛОГОС. М., 2011. с. 153; Кармановский Н. С. Савченко-Новопавловская С. Л. Организационно-правовые основы охраны слежebной тайны на предприятии. Учебное пособие. Университет ИТМО. СПб, 2018, с. 12.

acestor cerințe nu poate fi recunoscută secret de serviciu și nu se poate bucura de o protecție juridică specială¹⁸³.

9. Secretul profesional medical.

Secretul profesional medical reprezintă o informație inaccesibilă privită ca, un ansamblu de date referitoare la starea de sănătate a persoanei, precum și datele obținute pe parcursul examinării și tratamentului medical, care i-au devenit cunoscute lucrătorului medical în virtutea îndeplinirii de către acest lucrător a obligațiilor profesionale, informație ce constituie o valoare reală sau potențială pentru pacient (persoană fizică), precum, și pentru alte persoane cointeresate (rudele apropiate, succesorii în drepturi etc.), divulgarea cărora poate să cauzeze prejudicii acestor persoane sau față de care sunt luate măsuri corespunzătoare pentru păstrarea confidențialității. Pe de altă parte, secretul medical ca drept și ca obligație diferă în funcție de conținutul datelor pe care subiecții pot și trebuie să le ascundă. Conținutul secretului medical pe care lucrătorul medical trebuie să-l păstreze include două categorii de informații: datele medicale propriu-zise și datele ce țin de viața privată a pacientului.

Datele pe care medicul poate să le ascundă de la pacient sunt doar informații cu privire la diagnosticul veridic. În acest mod, dreptul medicului de a nu-i comunica pacientului despre starea lui constă în faptul că dacă medicului îi devine cunoscută informația cu privire la o boală gravă a pacientului, el nu este obligat imediat și din propria inițiativă să comunice despre acest fapt pacientului. Totodată, medicul este limitat în acest drept. Cu alte cuvinte, accentul principal se pune pe convingerea și discreția profesională a medicului, și nu pe solicitarea și dorința pacientului. Medicul trebuie să aprecieze starea persoanei și să concluzioneze dacă este posibilă divulgarea datelor cu privire la pronosticul posibil al bolii, deoarece orice pronostic este doar probabil (verosimil). De mai multe ori, succesul tratamentului depinde de starea lăuntrică și de atitudinea psihică a pacientului, de încrederea lui în medic și de dorința acestuia de a se vindeca. Uneori, anume necunoașterea unor stări periculoase pentru viață îl ajută pe pacient să-și păstreze spiritul entuziasmat și încrederea într-un final fericit.

Acțiunile medicului sunt considerate legitime doar în cazul în care sunt respectate următoarele trei condiții: ascunderea informației se face în scopul de a-l elibera pe pacient de suferințe psihice; informația se referă la o boală incurabilă gravă, periculoasă pentru viața pacientului; această boală nu pune în pericol viața și sănătatea altor persoane¹⁸⁴.

Obiectul secretului medical este tot ceea ce medicul, în calitate de profesionist, a aflat direct sau indirect în legătura cu viața intimă a bolnavului, a familiei, a aparținătorilor, precum și problemele de diagnostic, pronostic, tratament, circumstanțe în legătură cu boala și cu cele mai diverse fapte, chiar și cu rezultatul autopsiei. Evidențele medicului (registru, fișe, foi, condici de operație, procese-verbale de necropsie) trebuie păstrate ca materiale secrete.

Secretul medical include date privind: rezultatele examinării medicale a persoanei care încheie căsătoria; faptul adresării persoanei pentru îngrijiri medicale; date privind starea sănătății, diagnosticul bolii sau alte date obținute pe parcursul examinării și tratamentului persoanei; metodele de tratament aplicate și eficacitatea lor; persoana, care s-a adresat pentru asistență medicală, trecutul acesteia, deprinderile, înclinațiile, deficiențele fizice și psihice, legăturile intime etc.; familia pacientului și aspecte referitoare la modul lui de viață, particularitățile domiciliului; efectuarea fecundării artificiale sau implantarea embrionului,

---

¹⁸³ Moțoc C. Op. cit., p. 84.

¹⁸⁴ Ibidem, p. 247-248.

precum și persoana donatorului; donatorul și recipientul în cadrul transplantului de organe și sau țesuturi ale persoanei; prezența tulburării psihice, faptul adresării la asistență psihiatrică și tratament în cadrul instituției care acordă o astfel de asistență, precum și alte date cu privire la sănătatea mentală a cetățeanului; în caz de deces – date despre autopsie; alte date care se conțin în actele medicale ale pacientului. Informațiile despre solicitarea asistenței medicale, despre starea sănătății, diagnostic și alte date obținute de medic în cursul examinării și tratamentului pacientului constituie *informații personale* și nu pot fi divulgate. Astfel, menționarea faptului că o persoană s-a rănit la picior și se află în repaos din considerente medicale constituie date cu caracter personal privind starea ei de sănătate. Confidențialitate se atribuie și datelor cu caracter personal când acestea au o legătură clară și apropiată cu descrierea stării de sănătate a unei persoane: datele privind consumul de medicamente, alcool sau droguri, precum și datele genetice sunt, fără îndoială, „*date cu caracter personal privind starea de sănătate*”, în special dacă sunt incluse într-un dosar medical. De asemenea, orice alte date - de exemplu, datele administrative (numărul de asigurări sociale, data internării în spital etc.) - aflate în documentația medicală a pacientului vor fi considerate ca fiind confidențiale: dacă nu ar fi fost relevante în contextul medical al pacientului, ele nu ar fi trebuit incluse în dosarul medical¹⁸⁵.

Datele ce se referă la secretul medical pot fi divizate în două grupe: 1) datele medicale sau datele personale biometrice; 2) informațiile cu privire la viața privată a pacientului obținute de către lucrătorul medical în procesul de îndeplinire a obligațiilor profesionale și de serviciu.

Secretul medical este unul profesional, însă trebuie să fie interpretat extensiv, fiind recunoscuți în calitate de subiecți nu doar medicii, dar și alți lucrători medicali, moașele, felcerii, asistenții medicali, precum și alți angajați ai instituțiilor medicale la care s-a adresat pacientul. Garanția confidențialității trebuie să fie asigurată pacientului atât de către lucrătorii medicali și auxiliari, cât și de studenții-medici pe parcursul perioadei de stagiere. Cu acordul pacientului, informația ce constituie secret profesional medical poate fi transmisă altor persoane, în scop de examinare și tratament, cercetări medicale, publicații științifice, folosirea acestor informații în scop de instruire în procesul de învățământ la specialitate. Persoanele care au obținut informația ce constituie secret profesional medical, împreună cu lucrătorii medicali, sunt responsabile pentru asigurarea confidențialității informației obținute, precum și pentru divulgarea secretului profesional¹⁸⁶.

Secretul profesional reproductiv. Apariția, implementarea în practică și expansiunea noilor tehnologii medicale în domeniul reproducerii umane implică luarea deciziei asupra vieții produsului de concepție și utilizarea informației genetice etc. Fertilizarea sau procrearea, în termeni medicali, reprezintă actul prin care este adusă pe lume o nouă ființă. Când doi soți suferă de sterilitate, ei au o modalitate consacrată juridic de a-și aduce în preajma lor un copil: adopția. Știința modernă, însă, a oferit o nouă cale celor cu deficiențe reproductive pentru a-și îndeplini dorința de a avea copii proprii: reproducerea umana asistată medical. Actul presupune însă mari probleme de natură morală și juridică. În scop de protecție a informației ce constituie secret profesional reproductiv, avem nevoie de concretizare a regimului respectiv de confidențialitate în actele normative extrapenale care reglementează raporturile sociale legate de tehnologii

---

¹⁸⁵ Ibidem, p. 248.

¹⁸⁶ Павлов А. В. Гражданско-правовая защита медицинской тайны. В: Исторические, философские, политический и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики. №11(61)/2015. Часть 2. Изд. Грамота. Тамбов, 2015, с. 153-154; Иванова И. Я. Методика расследования ятрогенных преступлений, совершаемых в сфере родовспоможения. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. М., 2017, с. 115; Моџос С. Op. cit., p. 250.

reproductive și care stabilesc răspundere pentru divulgarea secretului profesional reproductiv.

Încălcarea regimului confidențial al acestor informații poate, cauza un prejudiciu considerabil drepturilor și intereselor legitime ale omului. În comparație cu divulgarea datelor medicale cu caracter general (*a se vedea: cauza Radu contra Republicii Moldova, 15 aprilie 2014*)¹⁸⁷.

Secretul profesional reproductiv vizează dreptul la viață privată nu doar al cuplului care a purces la tehnici reproductive medical asistate, dar și dreptul *donatorului la viață privată*, precum și *dreptul persoanei generate din acea tehnică reproductivă la cunoașterea originii sale biologice*¹⁸⁸.

10. Informațiile ce țin de activitatea specială de investigații și de urmărire penală.

Informațiile ce țin de activitatea specială de investigații și de urmărire penală, sunt secretizate, protejate numai în cazurile în care divulgarea ar putea:

- prejudicia urmărirea penală;
- interveni în desfășurarea unui proces de judecată;
- lipsi persoana de dreptul la judecarea echitabilă și imparțială a cazului său;
- ar pune în pericol viața sau securitatea fizică a persoanei.

Totodată, este necesar ca aceste aspect să fie reglementate de legislație¹⁸⁹.

Secretul urmăririi penale cuprinde informația de serviciu cu caracter limitat, creată și culeasă în sistem de activitate pentru identificarea și descoperirea infracțiunilor, precum și folosită de către colaboratorii organelor de drept care exercită această activitate în scop de investigare a infracțiunilor și de contracarare a acestora. Așadar, nedivulgarea datelor urmăririi penale este îndreptată spre neadmiterea divulgării informației care poate să cauzeze prejudiciu irecuperabil cauzei penale, poate să împiedice identificarea adevărului, să creeze condiții pentru falsificarea probelor, amenințarea martorilor infracțiunii, tănuirea bunurilor și actelor, precum și eschivarea persoanelor vinovate de la urmărirea penală¹⁹⁰.

Materialele urmăririi penale nu pot fi date publicității decât cu autorizația persoanei care efectuează urmărirea penală și numai în măsura în care ea consideră că aceasta este posibil, cu respectarea prezumției de nevinovăție, și ca să nu fie afectate interesele altor persoane și ale desfășurării urmăririi penale.

Dacă este necesar a se păstra confidențialitatea, persoana care efectuează urmărirea penală previne martorii, partea vătămată, partea civilă, partea civilmente responsabilă sau reprezentanții lor, apărătorul, expertul, specialistul, interpretul, traducătorul și alte persoane care asistă la efectuarea acțiunilor de urmărire penală despre faptul că nu au voie să divulge informația privind urmărirea penală.

Aceste persoane vor da o declarație în scris că au fost prevenite despre răspunderea pe care o vor purta conform Codului penal. Divulgarea datelor urmăririi penale de către persoana care

¹⁸⁷ Paladi Gh. Realizări în domeniul sănătății reproductive: eficiență, riscuri, aspecte etico-morale. În: Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale, nr. 2 (2)/2005, p. 20; Guțan S. Reproducerea umană asistată medical și filiația. Universitatea „Lucian Blaga”, Facultatea de Drept. Sibiu, 2009, p. 7; Moțoc C. Op. cit., p. 274.

¹⁸⁸ Moțoc C. Op. cit., p. 287.

¹⁸⁹ Antohi L., Crețu V., Duca M., Pîrțac O. Ai dreptul să știi. Ghid practic pentru accesul la informație. Op. cit., p. 15.

¹⁹⁰ Moțoc C. Op. cit., p. 97; Павловец Г. А. Недопустимость разглашения предварительного расследования как его общее условие. Тезисы докладов III Международной научно-практической конференции (Могилев 20 марта 2015 года. Могилевский Институт Внутренних Дел Республики Беларусь. Могилев, 2015, с. 135.

efectuează urmărirea penală sau de către persoana abilitată cu controlul asupra activității de urmărire penală, dacă această acțiune a cauzat daune morale sau materiale martorului, părții vătămate și reprezentanților acestora sau a prejudiciat procesul de urmărire penală, are ca urmare răspunderea penală prevăzută în Codul penal.

În cursul procesului penal, pentru apărarea informației ce constituie secret de stat se întreprind măsurile prevăzute Codul penal, de Legea cu privire la secretul de stat și de alte acte normative. Persoanele cărora organul de urmărire penală sau instanța le solicită să comunice sau să prezinte date care constituie secret de stat au dreptul să se convingă de faptul că aceste date se colectează pentru procesul penal respectiv, iar în caz contrar să refuze de a comunica sau de a prezenta date. Persoanele cărora organul de urmărire penală sau instanța le solicită să comunice sau să prezinte date ce constituie secret de stat nu pot refuza îndeplinirea acestei cerințe, motivînd prin necesitatea păstrării secretului de stat, însă au dreptul să primească în prealabil de la persoana care efectuează urmărirea penală sau de la instanța o explicație care ar confirma necesitatea furnizării datelor menționate, cu includerea acestei explicații în procesul-verbal al acțiunii procesuale respective¹⁹¹.

Informația judiciară de serviciu cu caracter restricționat (nepublic) cuprinde: datele personale ale părților din proces cu excepția celor ce pot deveni de interes public în măsura în care afectează capacitatea de exercitare a unei funcții publice; datele personale ale judecătorilor și ale personalului auxiliar; informațiile despre activitatea de deliberare - discuțiile purtate între membrii completului de judecată, în procedura de deliberare din camera de consiliu, nu sunt supuse publicității, ci doar rezultatul acestor discuții, respectiv hotărârea judecătorească; informațiile clasificate depuse la dosar cu această mențiune; informațiile cu privire la procedurile judiciare, dacă publicitatea acestora aduce atingere unui proces echitabil, interesului legitim al oricăreia dintre părțile implicate în proces ori drepturilor fundamentale ale persoanelor implicate într-o procedură judiciară; informațiile cu privire la condamnarea unor minori; identitatea sau alte date care ar conduce la identificarea unor martori, dacă prin aceasta s-ar pune în pericol viața, sănătatea, integritatea corporală a acestora; datele din dosarele aflate în arhivă, acestea putând fi furnizate numai acelor persoane ce justifică un interes; consemnările din caietul grefierului; corespondența instanței cu alte autorități; informațiile din sfera de activitate a instanței, care aduc atingere intimității unei persoane; cuprinsul unei cereri de judecată, deoarece în aceasta sunt inserate date despre existența unui raport juridic, existența unei atitudini culpabile a persoanei chemate în judecată, sume de restituit, bunuri importante de împărțit, încât până la soluționarea definitivă a unor astfel de cereri s-ar crea o imagine deformată asupra unora dintre părți; rechizitoriul parchetului, în care sunt menționate persoanele care sunt trimise în judecată, faptele acestora, încadrarea juridică, încât prin publicarea unui asemenea act s-ar afecta prezumția de nevinovăție a inculpatului; încheierile prin care s-au luat măsuri preventive; în vederea garantării principiului „prezumției de nevinovăție” nu trebuie făcute publice anumite date personale ale celui față de care se desfășoară urmărirea penală: 1) locul de muncă, 2) membrii familiei, 3) pentru minori - unitatea de învățământ și persoanele în îngrijirea cărora se găsesc; cauzele în care s-au admis cererile de judecare în ședință secretă, în acest caz informațiile fiind publice numai cu acordul părților din dosar; informațiile din sfera de activitate a instanțelor de judecată, în cazul dosarelor penale aflate în stadiul de urmărire penală și care ajung în această fază a procesului penal la instanța de judecată pentru soluționarea diverselor cereri formulate de cei implicați, ca de exemplu: cereri de revocare a măsurii arestării preventive, cereri de înlocuire

¹⁹¹ Accesul la informație: pas cu pas. Întrebări și răspunsuri. Ghid pentru toți. Op. cit., p. 26-27.

a măsurii arestării preventive cu alte măsuri de siguranță etc.; până la soluționarea definitivă a cauzelor se impune a nu se da informații despre stadiul judecării, despre probele administrate și cele ce urmează a fi administrate; informațiile dintr-un dosar aflat în arhiva instanței ce vizează alte persoane decât părțile sau acelea care justifică un interes (ex.: pentru studiu științific), având în vedere că, potrivit art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, orice persoană are dreptul la viață intimă și privată¹⁹².

Funcționarul public care a făcut declarații privitor la datele ce îi sînt încredințate și ce constituie secret de stat comunică în scris despre acest fapt conducătorului organului de stat care dispune de această informație dacă comunicarea nu îi va fi interzisă în scris de către organul de urmărire penală sau instanță.

Efectuarea urmăririi penale sau judecarea cazului în cauzele legate de informația ce constituie secret de stat se încredințează numai persoanelor care au dat în scris declarație de nedivulgare a unor asemenea informații.

Declarația de nedivulgare se ia de către conducătorul organului de urmărire penală sau președintele instanței și se anexează la dosarul penal respectiv.

Apărătorii și alți reprezentanți, precum și alte persoane cărora, în conformitate cu normele de procedură penală, le vor fi prezentate spre a lua act sau comunicate în alt mod date ce constituie secret de stat vor da în prealabil în scris o declarație de nedivulgare a acestor date.

În cazul în care apărătorul sau un alt reprezentant, cu excepția reprezentantului legal, refuză să dea o astfel de declarație, acesta este lipsit de dreptul de a participa la procesul penal în cauză, iar celelalte persoane nu vor avea acces la datele ce constituie secret de stat. Declarația de nedivulgare de la persoanele menționate în prezentul alineat se ia de către persoana care efectuează urmărirea penală sau instanță și se anexează la dosarul penal respectiv. Obligația de nedivulgare asumată de către participanții la proces nu îi împiedică să ceară examinarea datelor ce constituie secret de stat în ședință de judecată închisă¹⁹³.

Legea penală a Republicii Moldova incriminează două categorii de fapte infracționale: divulgarea datelor urmăririi penale (art. 315 CP RM¹⁹⁴) și divulgarea datelor privind măsurile de asigurare a securității aplicate față de judecător, executorul judecătoresc, participantul la procesul penal sau angajatul organului abilitat cu protecția martorilor (art. 316 CP RM). Datele privind măsurile de asigurare a securității aplicate față de judecător, executorul judecătoresc, participantul la procesul penal sau angajatul organului abilitat cu protecția martorilor este o noțiune mai restrânsă decât noțiunea de secret judiciar de serviciu; prin urmare, lista altor date ce constituie secret judiciar de serviciu nu va constitui obiectul imaterial al infracțiunii prevăzute la art. 316 CP RM. Pe de altă parte, în art. 325 din Codul contravențional¹⁹⁵ al Republicii Moldova este prevăzută răspunderea contravențională pentru divulgarea datelor despre măsurile de securitate care va fi aplicat cu condiția *dacă fapta nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii*.

În plan comparativ, în *Codul penal al Germaniei*, în paragraful 353d (Încălcarea interdicției de comunicare cu privire la ședințele de judecată) cuprinde următoarele fapte infracționale: *Orice persoană care 1) face public, contrar unei interdicții legale, o comunicare*

¹⁹² Moțoc C. Op. cit., p. 97-98.

¹⁹³ Accesul la informație: pas cu pas. Întrebări și răspunsuri. Ghid pentru toți. Op. cit., p. 27.

¹⁹⁴ Codul penal al Republicii Moldova: Legea Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002. [on-line]. Disponibil: <http://lex.justice.md/md/331268/>. (accesat pe 15.07.2021).

¹⁹⁵ Codul Contravențional al Republicii Moldova. Aprobabil prin Legea nr. 218-XVI din 24.10.2008. // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 3-6/15 din 16.01.2009.

privind o audiere judiciară de la care publicul a fost exclus sau despre conținutul unui document oficial care se referă la această chestiune; 2) în mod ilegal și contrar obligației de tăcere impusă de instanță în baza unui statut, prezintă fapte care i-au fost aduse la cunoștință în cadrul unei audieri judiciare neguvernamentale sau printr-un document oficial al care se referă la această chestiune; sau 3) comunică în mod public părțile esențiale verbale sau toate actele de rechizitoriu sau alte documente oficiale ale unei proceduri penale, o procedură de impunere a unei amenzi sumare sau o procedură disciplinară înainte ca acestea să fie comunicate într-o audiere publică sau înainte de încheierea procedurii - este pedepsită cu închisoare pe un termen de până la un an sau cu amendă. Devine observabil că legiuitorul german prevede expres obligația de tăcere/nedivulgare ce precedează săvârșirea infracțiunii¹⁹⁶.

11. Secretul profesional al avocatului.

Mijloacele juridice prin care se asigură funcționarea regimului juridic al secretului profesional al avocatului sunt: 1) interdicțiile adresate avocatului, precum și altor persoane ce garantează confidențialitatea acordării obținerii asistenței juridice, dreptul avocatului la secret profesional și obligația de a păstra acest secret; 2) răspunderea juridică a avocatului și a terților pentru încălcarea nesancționată a secretului profesional al avocatului¹⁹⁷.

Secretul avocatului este starea accesului interzis la informație prin stabilirea regimului special. Regimul special al secretului profesional al avocatului reprezintă ordinea specială de reglementare juridică care acționează în sfera de acordare a asistenței juridice calificate, îndreptată spre formarea și protecția imunității beneficiarului prin stabilirea interdicțiilor pentru obținerea și divulgarea nesancționată a oricărei informații ce a devenit cunoscută avocatului¹⁹⁸.

Secretul profesional de avocat presupune caracterul de încredere între un specialist în jurisprudență (avocat) și beneficiarul acestuia, un sistem de garanții și norme etice profesionale, precum și protecția unui ansamblu determinat de interese publice și private ce constituie obiectul acestui secret profesional. Clientul este nevoit să informeze o persoană străină (avocat) despre împrejurările vieții sale care nu întotdeauna au un caracter pozitiv. Asigurarea raporturilor de încredere dintre avocat și clientul lui constituie scopul principal al realizării principiului de confidențialitate. Inițial, secretul profesional este instituit în beneficiul clientului. Clientul este considerat o persoană fizică care solicită o consultanță din partea unui jurist. Juristul este o persoană care are anumite atribuții privind acordarea asistenței juridice. Deținătorul imunității este clientul. Din momentul creării avocaturii, practica trădării clientului a fost și rămâne interzisă. Cea mai amorală este încălcarea săvârșită în scopul de a ajuta partea învinuirii, deoarece astfel de încălcări se comit din cauza legăturii corupte dintre participanții la procesul penal. Grație acestui secret profesional este posibilă interconexiunea dintre avocat și client, care îl motivează pe client să ofere informație completă și veridică în cadrul solicitării asistenței juridice fără careva temeri că informația respectivă va fi divulgată.

Obligația păstrării confidențialității este subînțeleasă de textul de incriminare, prin raportare la obligațiile generale ale avocatului și la principiile de exercitare a - profesiei acestuia. Obligația avocatului cu privire la secretul profesional servește atât intereselor administrării justiției, cât și intereselor clientului. În consecință, acesta trebuie să beneficieze de o protecție

¹⁹⁶ Моџос С. Оp. cit, p. 99-100; Тоадер Т. Оp. cit., p. 1093-1094.

¹⁹⁷ Моџос С. Оp. cit., p. 314.

¹⁹⁸ Пилипенко Ю. С. Адвокатская тайна: теория и практика реализации. Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора юридических наук. М., 2009, с. 8.

specială din partea statului. Mai mult, secretul profesional este considerat un instrument prin care se poate asigura accesul la justiție și menținerea statului de drept¹⁹⁹.

Obiectul (conținutul) secretului profesional al avocatului include informații obținute nemijlocit de la beneficiar, precum și date obținute din alte surse în interesele beneficiarului. Secretul profesional al avocatului se referă la categoria secretelor secundare, deoarece informația ce constituie secret este transmisă avocatului de către beneficiarul acesteia.

Secretul profesional al avocatului reprezintă starea de interdicție a accesului la informație ce formează conținutul acestui secret prin instituirea unui regim special de protecție. Această informație nu doar este păstrată în secret, dar și este utilizată de către avocat pe parcursul comunicării acestuia cu terțele persoane. Astfel, în opinia noastră, în secretul profesional al avocatului sunt incluse: date cu privire la apelarea la servicii de avocat, inclusiv numele beneficiarului; date și acte obținute de către avocat pe parcursul pregătirii cauzei; alte informații cu privire la beneficiar care au devenit cunoscute în procesul de acordare a asistenței juridice; consultațiile date sau destinate clientului; corespondența dintre avocat și clientul său; corespondența profesională dintre avocat și confrății avocați; toate probele și actele care sunt culese pe parcursul pregătirii cauzei; notițele luate cu ocazia interviului profesional realizat de avocat cu clientul său pentru analiza faptelor, a unui dosar judiciar- sau a unor documente cu relevanță juridică; conținutul actelor juridice și al sfaturilor juridice bferite sau destinate beneficiarului; condițiile de acordare a asistenței juridice; mărturiile primite de avocat în exercitarea profesiei; suportul material al probelor puse la dispoziția avocatului în interesul pregătirii și realizării apărării; agenda profesională a avocatului; documentele financiare și operațiunile bancare ,ce vizează prestațiile profesionale; alte informații în legătură cu acordarea asistenței juridice.

Obiectul secretului profesional al avocatului trebuie să conțină toată informația obținută pe parcursul acordării asistenței juridice. Ea poate fi divizată în două categorii: toată informația pe marginea cauzei, în baza căreia cetățeanul sau persoana juridică s-au adresat la avocat; informația lipsită de conținut juridic, referitoare la viața personală și familială. Cercul informațiilor care constituie secretul avocatului cuprinde: 1) secretul comercial al participantului în procesul de acordare a asistenței juridice pe marginea dosarului; 2) secretul vieții personale²⁰⁰.

Un alt aspect sensibil conex secretului profesional al avocatului ar fi secretul profesional al unui translator. Vorbim despre diferite situații de viață pând participarea unui translator este necesară. De exemplu, dacă o persoană care, nu vorbește limba română solicită consultanță juridică de la un avocat, atunci trebuie să utilizeze serviciile unui interpret. în această situație, avocatul nu are dreptul să dezvăluie informațiile pe care i le-a spus interpretul. Dar translatorul nu este obligat să respecte astfel de obligații și, în conformitate cu legislația în vigoare, ele nu se aplică persoanelor cu imunitate martoră. Adică, el poate furniza informații care i-au devenit cunoscute și constituie un secret profesional pentru un avocat atât din proprie inițiativă, cât și, de exemplu, în timpul interogatoriului. O situație similară este posibilă atunci când se contactează un preot sau un medic dacă este necesar, un interpret. în astfel de cazuri, este posibilă încălcarea

---

¹⁹⁹ Dolea I. Drepturile persoanei în probatoriul penal: conceptul promovării elementului privat. Ed. Cartea Juridică. Chișinău, 2009, p. 334; Моџос С. Ор. cit., p. 306-307; Герасимов Ю. Е., Червяков М. Э. Этические основы взаимодействия адвоката-защитника со своим доверителем на стадии предварительного расследования. В: Международный научно-практический журнал «Эпока науки», №14 (июнь)/2018, с. 53.

²⁰⁰ Моџос С. Ор. cit., p. 310-311; Гуськова А. П., Дашицыренова О. Г. Институт адвокатской тайны по законодательству России и Китая. В: Вестник Оренбургского Государственного Университета, №3 (109)/2010, с. 40.

confidențialității unei persoane care nu cunoaște limba română.

Pe de o parte, trebuie remarcat faptul că activitatea unui translator poate fi atribuită profesionistului. În acest caz, trebuie să se considere că informațiile primite de la client se referă la secretul profesional. Dar, pe de altă parte, există prevederi extrem de rare în legile care impun obligația translatorului de a respecta confidențialitatea acestor informații.

Devine impetuos să constatăm că astăzi este necesară reglementarea legislației și a altor cazuri de responsabilitate a translatorului, adică clasificarea informațiilor care pot să-i devină cunoscute acestuia ca urmare a activității profesionale sau reglementarea serviciului de traducere a secretului profesional²⁰¹.

12. Secretul profesional religios.

Convingerile religioase constituie parte componentă a secretului personal și sunt supuse protecției și ocrotirii juridice egale cu alte forme ale secretului personal. Din diferite motive, cetățenii încredințează propriile secrete personale reprezentanților diferitor profesii, care, în virtutea atribuțiilor sale, sunt obligați să păstreze tainele încredințate. În acest mod, încrederea se impune a fi condiția indispensabilă a oricărui raport social, mai cu seamă în cazul raporturilor sociale apărute între persoană și slujitorul de cult religios, căruia aceasta îi încredințează propriile informații confidențiale.

Anume reieșind din calitatea acestor raporturi de încredere va depinde caracterul intim și personal al informației oferite în procesul spovedaniei. Prin urmare, interdicția de a interoga preotul trebuie să fie examinată în calitate de condiție necesară a atitudinii respectuoase pentru sentimentele religioase ale credincioșilor²⁰².

Raporturile apărute între cel credincios și preot sunt deosebite, fiind întemeiate pe încredere nelimitată față de slujitorul de cult, iar pătrunderea în aceste relații și distrugerea lor ar fi un sacrilegiu extrem. *Falsul*, prin natura sa, aduce totdeauna o atingere încrederii pe care oamenii sunt nevoiți și trebuie deci să și-o acorde reciproc în relațiile dintre ei, sau pe care trebuie să o aibă în funcție de lucrurile socotite, în mod obișnuit, ca fiind expresia și proba adevărului. Fără un minim de încredere reciprocă, realizarea acestor relații ar fi real și continuu stânjenită, lipsa de încredere impunând la tot pasul efectuarea de investigații, verificări de afirmații, luări de garanții etc.

Ocrotirea încrederii în cadrul relațiilor sociale nu este însă realizată numai prin sancționarea infracțiunilor de fals, ci și prin incriminarea altor fapte care, fără a conține o alterare de adevăr, se înfăptuiesc însă prin nesocotirea încrederii acordate unei persoane (acțiunile de divulgare a secretului profesional, delapidare, abuz de încredere, divulgarea secretului economic și altele). Însă, în timp ce la infracțiunile săvârșite prin violarea încrederii această încredere este de regulă acordată *intuitu personae*, adică ținându-se seama de condiția personală a celui căruia i se acordă încrederea, la infracțiunile de fals încrederea este acordată *in rem*, adică însuși lucrului care este considerat ca fiind expresia adevărului și deci nu ne găsim în fața violării unei încrederi acordate unei anumite persoane, ci în fața încrederii acordate lucrului căruia i se atribuie juridic însușirea de a exprima adevărul, adevăr care a fost însă alterat. Mărturisirea (informațiile auzite din acest procedeu religios) are loc în perioada în care slujitorul de cult este angajat în cadrul

---

²⁰¹ Moțoc C. Op. cit., p. 322-323.

²⁰² Ibidem, p. 290.

organizației religioase; totodată, în cazul în care preotul își va pierde acest statut special, el nu are dreptul să divulge informația obținută²⁰³.

Caracterele specifice ale secretului religios ce ne permit să-l deosebim de la alte tipuri de secrete protejate de legea penală este prezența unei forme și a unui conținut specific religios bazat pe raporturi deosebite de transformare a secretului profesional în raporturi religioase. Spre regret, la momentul actual legislația extrapenală în vigoare nu conține definiții clare ale secretului religios, iar secretul religios este redus nejustificat la secretul mărturisiri; la fel, legislația nu conține norme clare care ar reglementa în mod expres raporturile ce apar în legătură cu secretul religios.

Natura normativă a secretului religios este determinată de recunoașterea la nivel legislativ a acestuia în calitate de obiect care urmează a fi protejat și ocrotit, reieșind din necesitatea asigurării libertății de credință proclamate de normele constituționale, precum și din legitimitatea prevederilor *lex canonica*.

Dreptul la secret religios în toată pluralitatea tipurilor acestuia constituie componenta indispensabilă și importantă a libertății de credință privită ca obiect al protecției constituționale ce decurge din garanțiile libertății de credință. Dreptul persoanei la secret religios este strâns legat de convingerile sale religioase, de organizația religioasă și de prevederile interne ale acesteia.

Semne specifice secretului religios care ne permit să-l distingem de alte secrete reglementate de legislația extrapenală în vigoare sunt următoarele: prezența unei forme speciale și a unui conținut deosebit care este condiționat de specificul libertății de credință și al obligațiilor de a asigura încredere în slujitorii de cult; secretul religios este rezultatul transformării secretului profesional în sfera raporturilor religioase; natura normativă a secretului religios este definită prin faptul că statul laic recunoaște dreptul la secret religios, ceea ce în final duce la recunoașterea secretului religios drept obiect care urmează a fi protejat și ocrotit prin norme juridico-penale și la legitimitatea acordată din partea statului prevederilor *lex canonica*.

Doctrina evidențiază următoarele tipuri ale secretului religios:

1) *Informații ce sunt obținute din împrejurări și condiții de comunicare duhovnicească între slujitorul de cult religios și cel credincios*: secretul informațional ce apare din taina pocăinței și din taina spovedaniei (mărturisirii) în creștinism sau analoagele acestora în alte religii; secretul informațional apărut din comunicarea duhovnicească directă dintre slujitorul de cult și cel credincios în afara tainei pocăinței și a mărturisirii;

2) *Informații ce sunt legate de dreptul constituțional la protecția informației personale, familiale și corporativiste și a organizației religioase care este protejată de lege*: secretul personal și secretul familial al credincioșilor; secretul personal al trăirilor sufletești ale credinciosului (spre exemplu, în timpul participării la un rit religios, în partea interzicerii la fixarea video a feței persoanei); secretul informației cu privire la datele personale ale celui care a jertfit în fondul organizațiilor religioase anumite resurse financiare și/sau materiale sau ale reprezentantului acestuia; secretul corporativ intern al organizației religioase; obligația religioasă de a nu divulga informația cu privire la propria persoană, precum și cu privire la alte persoane; secretul votării în procesul de alegere a conducătorului organizației; secretul informațional cu privire la activitatea instanțelor religioase care este condiționată de cerințele ritului religios și de

---

²⁰³ Ibidem, p. 295.

prevederile statutului; secretul informațional ce decurge din exercitarea ritului religios; secretul religios apărut din regulile de contactare cu locurile și obiectele materiale sfinte²⁰⁴.

13. Secretul profesional al jurnalistului.

Pe lista secretelor profesionale este înscris și secretul profesional al jurnalistului sau secretul profesional al redacției. Pentru a nu se produce repercusiuni negative cu privire la activitatea sa profesională, relațiile sociale ori personale, sau chiar referitoare la integritatea fizică și viața sa, jurnalistul este nevoit adesea să nu divulge identitatea sursei. Singurul caz când o persoană poate fi obligată să divulge sursa de informare poate avea loc exclusiv în cadrul unui proces penal și doar dacă sunt întrunite cumulativ următoarele condiții: dosarul penal vizează infracțiuni deosebit de grave sau excepțional de grave; divulgarea sursei este absolut necesară pentru urmărirea penală; au fost epuizate toate posibilitățile de a identifica sursa de informare prin alte mijloace²⁰⁵.

Un jurnalist este în mod normal o persoană fizică. Deținători ai informației furnizate de către o sursă pot fi, totuși, nu doar jurnaliștii înșiși, ci și patronii lor. Persoanele juridice, cum sunt editurile sau agențiile de presă, trebuie de asemenea să fie protejate ca „jurnaliști”. În actele internaționale regionale UE este proclamat principiul proporționalității dintre dreptul la respectul vieții private și dreptul la libertatea exprimării.

În domeniul mass-media protecția vieții private a persoanelor la nivel internațional este garantată de următoarele acte normative: Recomandarea 582 (1970) *privind comunicarea media și drepturile omului*; Rezoluția 1954 (2013) „*Securitatea națională și accesul la informație*”; Rezoluția 957(1991)1 „*Cu privire la situația radioului local în Europa*”; Rezoluția 1003 (1993)1 „*Cu privire la etica în jurnalism*”; Rezoluția 1165 (1998)1 „*Dreptul la viață privată*”, în cadrul căreia se accentuează principiul proporționalității dintre dreptul la respectul vieții private și dreptul la libertatea exprimării; Recomandarea 1555 (2002)1 „*Imaginea femeii în media*”; Recomandarea 1882 (2009) „*Promovarea serviciilor Internet și a altor servicii media online apropiate minorilor*”; Rezoluția 1970(2014) „*Internetul și politica: impactul noilor tehnologii informaționale și de comunicare asupra democrației*”; Rezoluția 1843 (2011) „*Protecția vieții private și a datelor personale pe Internet și în media online*”²⁰⁶.

În conformitate cu pct.3.1 (Protecția surselor) din Codul deontologic al jurnalistului din Republica Moldova²⁰⁷, *jurnalistul protejează identitatea surselor, inclusiv în fața instanței și judecată, procurorilor, polițiștilor și altor organe de drept.* Protecția secretului profesional și a confidențialității surselor este în egală măsură un drept și o obligație a jurnalistului. Protecția surselor se acordă doar în acele cazuri când dezvăluirea identității acestora le pune în pericol viața, securitatea sau activitatea profesională.

În conformitate cu alin. (1) art. 7 al Legii *audiovizualului*, nr. 504 din 11.07.2002²⁰⁸, caracterul confidențial al surselor de informare utilizate în conceperea sau elaborarea de știri, de emisiuni sau de alte elemente ale serviciilor de programe este garantat de această lege. Mai mult,

²⁰⁴ Андреев К. М. Особенности тайны при реализации конституционной свободы вероисповедания (Российский и зарубежный опыт). Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. М., 2015, с. 7-11; Моџос С. Op. cit., p. 298-300.

²⁰⁵ Моџос С. Op. cit., p. 324-325.

²⁰⁶ <https://ro.coe.int/16806461f9>

²⁰⁷ Codul deontologic al jurnalistului din Republica Moldova. <https://consiliuldepresa.md/upload/cod-deontologic-al-jurnalistului-din-republica-finalpdf-5a427fc6d6d40pdf-5-a44b059936bd.pdf> (accesat pe 01.08.2021).

²⁰⁸ În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 534/2002.

potrivit alin. (2) art. 7 al acestei legi, orice jurnalist sau realizator de programe este liber să nu dezvăluie date de natură să identifice sursa informațiilor obținute în legătură directă cu activitatea sa profesională.

Astfel, devin relevante prevederile din alin. (3) art. 7 al Legii *audiovizualului*, conform cărora se consideră date de natură să identifice o sursă următoarele: a) numele și datele personale, precum și vocea sau imaginea unei surse; b) circumstanțele concrete ale obținerii informațiilor de către jurnalist; c) partea nepublicată a informației furnizate de sursă jurnalistului; d) datele cu caracter personal ale jurnalistului sau ale radiodifuzorului, legate de activitatea pentru obținerea informațiilor difuzate. Însemnătate crucială pentru determinarea revocabilității secretului profesional al jurnalistului are prevederea de la alin. (6) art. 7: *„Dezvăluirea unei surse de informare poate fi dispusă de instanțele judecătorești numai dacă aceasta este necesară pentru apărarea siguranței naționale sau a ordinii publice, precum și în măsura în care această dezvăluire este necesară pentru soluționarea cauzei aflate în fața instanței judecătorești, atunci când: a) nu există sau au fost epuizate măsuri alternative la divulgare cu efect similar; b) interesul legitim al divulgării depășește interesul legitim al nedivulgării”*²⁰⁹.

Pentru a proteja în mod adecvat identitatea unei surse, este necesar să fie protejate toate formele de informație care simt susceptibile să ducă la identificarea acestei surse. Potențialul de identificare a sursei determină deci tipul de informații protejate și amploarea acestei protecții. În măsura în care dezvăluirea poate duce la identificarea unei surse, sunt protejate următoarele informații: numele unei surse și adresa acesteia, numărul ei de telefon și de fax, numele patronului său și alte date personale, precum și vocea sursei, fotografiile pe care aceasta figurează; *„circumstanțele concrete ale obținerii informației”*, de exemplu ora și locul unei întâlniri cu o sursă, mijlocul de corespondență utilizat sau particularitățile convenite între o sursă și un jurnalist; *„partea nepublicată a informației furnizate de către o sursă unui jurnalist”*, de exemplu alte fapte, date, sunete sau imagini care pot indica identitatea unei surse și care nu au fost încă publicate de către jurnalist; *„datele personale ale jurnaliștilor și ale patronilor lor, legate de activitatea lor profesională”*, respectiv date personale legate de activitatea jurnaliștilor, care ar putea fi găsite, de exemplu, în listele de adrese, în notele de apeluri telefonice, de comunicații informatice, în documentele de călătorie sau în extrasele de pe conturi bancare.

Mai mult, în conformitate cu prevederile art. 18 (Nedivulgarea sursei de informație) din Legea *presei* a Republicii Moldova, nr. 243 din 26.10.1994²¹⁰, *„publicațiile periodice și agențiile de presă nu sunt în drept să divulge sursa de informație sau pseudonimul autorului, fără consimțământul lor. Sursa de informație sau pseudonimul autorului pot fi divulgate doar în cazul în care materialul difuzat întrunește elementele constitutive ale infracțiunii și doar la decizia instanței de judecată”*.

Trebuie să fie posibil de a dovedi în mod convingător că divulgarea răspunde unui interes legitim care prevalează în mod clar asupra interesului general legat de nedivulgare. În acest context, expresia *„în mod convingător”* înseamnă că evaluarea faptelor unui anumit caz și folosirea unei puteri discreționare trebuie să fie susceptibile de verificare ulterioară. Se recomandă autorităților competente să specifice motivele pentru care un interes serios prevalează asupra interesului de nedivulgare. Trebuie să fie dovedită *legătura de cauzalitate dintre divulgare și interesul legitim*. Divulgarea nu ar trebui să fie justificată decât dacă alte mijloace sau surse au fost în prealabil epuizate fără succes de către părțile la o procedură de divulgare. S-

²⁰⁹ Moțoc C. Op. cit., p. 333-334.

²¹⁰ În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 243/1994.

ar putea să nu se țină cont de interesul public de nedivulgare, în special dacă divulgarea este necesară pentru „protecția vieții umane”, „prevenirea unei, crime grave” sau pentru „apărarea, în cadrul unei proceduri judiciare, a unei persoane acuzate sau inculpate de comiterea unei crime grave”²¹¹.

De asemenea, în calitate de categorii aparte, sunt protejate:

1) **informațiile ce reflectă rezultatele finale sau intermediare ale unor investigații științifice și tehnice**, cu condiția:

- divulgarea ar putea priva autorii investigațiilor de prioritatea de publicare;
- divulgarea ar influența negativ exercitarea altor drepturi protejate prin lege.

2) **Datele cu caracter personal**, cu condiția ocrotirii acestora prin lege²¹².

---

²¹¹ Moțoc C. Op. cit., p. 335-336.

²¹² Antohi L., Crețu V., Duca M., Pîrțac O. Ai dreptul să știi. Ghid practic pentru accesul la informație. Op. cit., p. 15.

TEMA VI. PARTICULARITĂȚILE PROTECȚIEI DATELOR CU CARACTER PERSONAL.

1. Caracterul și esența instituției protecției datelor cu caracter personal.

Complexitatea instituției protecția datelor cu caracter personal se manifestă și prin faptul că aceasta capătă limite nu doar în spațiul juridic, dar și în cel tehnic; mai mult ca atât, între aceste două domenii se creează o interdependență care nu ar putea fi înlăturată²¹³. Datorită caracterului său absolut și inalienabil, luându-se în considerare rolul său asupra celorlalte drepturi, dreptul la protecția datelor cu caracter personal este perceput și consacrat ca un nou drept fundamental. Prin esența sa, dreptul la protecția datelor cu caracter personal se consideră a fi identificat ca prerogativă extrapatrimonială intim atașată persoanei, care exprimă chintesența ființei umane. Există păreri, în special în literatura americană, care abordează dreptul la protecția datelor cu caracter personal ca formă de manifestare a dreptului de proprietate, explicând acest fapt prin dreptul de a dispune de informație²¹⁴.

Necesitatea socială de identificare a persoanei a constituit întotdeauna o preocupare atât pentru puterea publică, cât și pentru sectorul privat. Datele personale au făcut întotdeauna obiectul unor dorințe de a le afla, uneori și numai din pură curiozitate. Dar, cu adevărat, importanța lor deosebită crește odată cu explozia tehnologiilor de comunicații. Aceste evoluții tehnologice fac să avanseze și dreptul, care în acest fel se îmbogățește cu un nou domeniu²¹⁵.

Datele personale trebuie obținute și prelucrate în mod legal pe baza legislației în vigoare. Acest lucru poate fi explicat prin faptul că: *în primul rând*, nu toate datele cu caracter personal sunt protejate în mod confidențial (unele informații cu caracter personal ar trebui să fie făcute publice, cum ar fi datele personale ale candidaților pentru deputați; altele pot fi făcute publice prin decizia deținătorului de date cu caracter personal conținute, de exemplu, în enciclopedii profesionale). *În al doilea rând*, datele cu caracter personal pot fi protejate prin diferite regimuri de acces limitat. Astfel, ca secret de stat sunt protejate datele personale ale unor persoane care au acces la secrete de stat. Ca secrete comerciale pot fi protejate datele personale privind know-how. În regim de secretizare comercială sau profesională sunt protejate informațiile personale care caracterizează utilizatorii serviciilor furnizate. În regim de secrete personale - informațiile despre particularitățile individului, despre pasiunile, obiceiurile, interesele lui. Reglementarea legislativă a colectării și utilizării datelor cu caracter personal se datorează protejării vieții private ca principiu constituțional fundamental²¹⁶.

Scopul Legii nr.133 din 08.07.2011 a fost asigurarea protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal, în special a dreptului la inviolabilitatea vieții intime, familiale și private²¹⁷. Fiind un produs al societății informatizate, desemnând niște realități noi, termenul „date cu caracter personal” este unul încă destul de confuz. În fond, acest termen derivă din sfera personală, astfel se remarcă numeroase tangențe conceptuale cu noțiunile de identitate, intimitate și viață privată. Datorită

²¹³ Mocanu V. Natura juridică a dreptului la protecția datelor cu caracter personal. În: Studia Universitatis. Revistă științifică a Universității de Stat din Moldova. Nr. 8 (58)/2012, p. 12.

²¹⁴ Ibidem, p. 15.

²¹⁵ Ungureanu O., Munteanu C. Dreptul la protecția datelor cu caracter personal, un drept autonom. În: Revista Română de Drept privat, Nr. 1/2014, p. 168.

²¹⁶ Моџоc С. Оp. cit., p. 147; Волчинская Е. К. Оp. cit., p. 194.

²¹⁷ Legea nr.133 din 08.07.2011 privind protecția datelor cu caracter personal. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.170-175 din 14.10.2011, art.492. Data intrării în vigoare: 14.04.2012.

apariției relativ recente și din cauza diferențelor de abordare, inexistenței unei practici unice și lipsei unor tratări științifice multi-aspectuale ale problemei date, expresia „date cu caracter personal” este de multe ori confundată.

Termenul „date cu caracter personal” derivă din sfera personală, fiind considerat, în același timp, drept o particularitate a vieții private ce formează un domeniu nou - domeniul protecției datelor cu caracter personal, care se impune a fi recunoscut ca una dintre principalele forme de asigurare a respectării identității și intimității, ca drepturi fundamentale umane²¹⁸.

Sub incidența reglementărilor protecției datelor cu caracter personal nu poate fi indicată orice relație care implică prelucrarea de date cu caracter personal. Din conținutul actelor de normare a protecției datelor cu caracter personal stabilim că domeniul de aplicare a reglementării protecției datelor cu caracter personal se referă la următoarele:

1) sub aspect procedural, se referă la orice tip de prelucrare a datelor cu caracter personal, aceasta putând fi realizată atât prin mijloace automate și/sau alte mijloace decât cele automate, materializându-se prin colectare, înregistrare, organizare, stocare, adaptare sau modificare, extragere, consultare, utilizare, dezvăluire prin transmitere, desemnare sau în orice alt mod, alăturare ori combinare, blocare, ștergere sau distrugere etc. și care prin efectul său prejudiciază interesele sau drepturile și libertățile fundamentale ale unei persoane vizate;

2) din perspectiva subiecților implicați, reglementările date se referă atât la persoanele fizice, cât și juridice, indiferent de forma de organizare, doar că acestea se deosebesc în dependență de conținutul drepturilor și obligațiilor pe care le posedă. Din perspectiva determinării subiecților asupra cărora se răsfrânge domeniul protecției datelor, se va evalua în primul rând calitatea acestora: sunt aceștia subiecți pasivi sau activi, sunt aceștia posesori de date, subiecți implicați în prelucrare sau subiecți împuterniciți cu funcția de control și supraveghere. Totodată, trebuie verificat comportamentul acestora, este el unul legal sau ilegal, căci sub paravana drepturilor acordate de lege sau statut aceștia pot întreprinde și acțiuni neautorizate. Verificarea comportamentului subiecților se va realiza prin suprapunerea circumstanțelor de fapt și a celor de drept. Atribuirea calificativului de legal unui anumit comportament obligatoriu trebuie precedată de verificarea autorizării;

3) sub aspect teritorial, domeniul protecției datelor cu caracter personal se referă atât la activitatea persoanelor juridice și/sau fizice aflate pe teritoriul statului respectiv, cât și asupra persoanelor juridice și/sau fizice aflate în afara teritoriului acestui stat, cu condiția că operatorul se află pe teritoriul statului dat și/sau mijloacele utilizate în prelucrare se află pe teritoriul respectivului stat. Sub aspect teritorial, apar probleme, în special, vizavi de identificarea dreptului aplicabil. Determinarea dreptului aplicabil capătă conotații problematice atunci când apar diferite divergențe sau neconcordanțe între dreptul diferitelor state sau dreptul internațional și dreptul național. În tot cazul, reglementările internaționale ratificate au prioritate față de cele naționale, cu excepția existenței unor rezerve. În contextul reglementărilor comunității europene și spațiului economic european, spre exemplu, Directiva 95/46 expres prevede, la art.4, că fiecare stat membru aplică dispozițiile naționale pe care le adoptă în temeiul prezentei Directive pentru prelucrarea datelor cu caracter personal atunci când: (a) prelucrarea este efectuată în cadrul activităților operatorului cu sediul pe teritoriul statului membru; dacă același operator este stabilit pe teritoriul mai multor state membre, acesta trebuie să ia măsurile necesare pentru a se asigura că fiecare din sedii respectă obligațiile prevăzute în dreptul intern aplicabil; (b)

---

²¹⁸ Mocanu V. Delimitări conceptuale în legislația și literatura juridică privind abordarea protecției datelor cu caracter personal. În: *Legea și Viața*, octombrie 2012, p. 36.

operatorul nu este stabilit pe teritoriul statului membru, ci într-un loc în care se aplică dreptul intern al acestuia, în temeiul dreptului internațional public; (c) operatorul nu este stabilit pe teritoriul Comunității, dar în scopul prelucrării datelor cu caracter personal recurge la mijloace automate sau neautomate, Situate pe teritoriul statului membru respectiv, cu excepția cazului în care aceste mijloace sunt folosite numai în vederea tranzitului pe teritoriul Comunității. În general, însă, determinarea dreptului aplicabil protecției datelor cu caracter personal este determinată de sediul operatorului, localizarea activităților de prelucrare și/sau a mijloacelor de prelucrare²¹⁹.

Legea definește datele cu caracter personal drept orice informație referitoare la o persoană fizică identificată sau identificabilă (subiect al datelor cu caracter personal). Persoana identificabilă este persoana care poate fi identificată, direct sau indirect, prin referire la un număr de identificare sau la unul ori mai multe elemente specifice identității sale fizice, fiziologice, psihice, economice, culturale sau sociale.

Domeniul de acțiune al prezentei legi se extinde asupra: a) prelucrării datelor cu caracter personal efectuate în cadrul activităților desfășurate de operatori aflați pe teritoriul Republicii Moldova; b) prelucrării datelor cu caracter personal efectuate în cadrul misiunilor diplomatice și oficiilor consulare ale Republicii Moldova, precum și de către alți operatori aflați în afara teritoriului țării, dar pe teritorii în care se aplică dreptul intern al Republicii Moldova, în temeiul dreptului internațional public; c) prelucrării datelor cu caracter personal efectuate de operatori aflați în afara teritoriului Republicii Moldova, cu utilizarea mijloacelor aflate pe teritoriul Republicii Moldova, cu excepția cazului în care aceste mijloace nu sînt utilizate decît în scopul tranzitării pe teritoriul Republicii Moldova a datelor cu caracter personal care fac obiectul prelucrării respective; d) prelucrării datelor cu caracter personal în cadrul acțiunilor de prevenire și investigare a infracțiunilor, punerii în executare a sentințelor de condamnare și a altor acțiuni din cadrul procedurii penale sau contravenționale în condițiile legii.

În conformitate cu art.29 al legii „Confidențialitatea datelor cu caracter personal”, operatorii și terții care au acces la datele cu caracter personal sînt obligați să asigure confidențialitatea acestor date, cu excepția cazurilor: a) prelucrarea se referă la date făcute publice în mod voluntar și manifest de către subiectul datelor cu caracter personal; b) datele cu caracter personal au fost depersonalizate.

Orice persoană care acționează în numele, pe seama sau în alt mod sub autoritatea operatorului poate prelucra date cu caracter personal doar pe baza instrucțiunilor operatorului, cu excepția cazului în care acționează în temeiul unei obligații prevăzute de lege. Conducerea Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal și personalul acestuia sînt obligați să garanteze nedivulgarea secretului profesional în ceea ce privește informațiile confidențiale la care au acces, inclusiv după încetarea activității lor.

Totodată, la prelucrarea datelor cu caracter personal, operatorul este obligat să ia măsurile organizatorice și tehnice necesare pentru protecția datelor cu caracter personal împotriva distrugerii, modificării, blocării, copierii, răspîndirii, precum și împotriva altor acțiuni ilicite, măsuri menite să asigure un nivel de securitate adecvat în ceea ce privește riscurile prezentate de prelucrare și caracterul datelor prelucrate. În cazul în care prelucrarea datelor cu caracter personal este efectuată pe seama și în numele operatorului, acesta va împuternici o persoană care va asigura respectarea garanțiilor referitoare la măsurile adecvate de securitate tehnică și de organizare privind prelucrarea ce urmează să fie efectuată. Prelucrarea datelor cu caracter

---

²¹⁹ Mocanu V. Natura juridică a dreptului la protecția datelor cu caracter personal. Op. cit., p. 14-15.

personal prin persoana împuternicită de către operator trebuie reglementată printr-un contract sau un alt act juridic, care să asigure în special faptul că persoana împuternicită acționează numai pe baza instrucțiunilor operatorului și este obligată să păstreze confidențialitatea informațiilor. De fapt, cerințele față de asigurarea securității datelor cu caracter personal la prelucrarea acestora în cadrul sistemelor informaționale de date cu caracter personal se stabilesc de Guvern.

Astfel, prin art.31 „Depersonalizarea datelor cu caracter personal” se aduc unele excepții de la confidențialitate: în scopuri statistice, de cercetare istorică, științifică, sociologică, medicală, de documentare juridică, operatorul depersonalizează datele cu caracter personal prin retragerea din ele a părții care permite identificarea persoanei fizice, transformându-le în date anonime, care nu pot fi asociate cu o persoană identificată sau identificabilă. În cazul depersonalizării, regimul de confidențialitate stabilit pentru datele respective se anulează.

Ulterior, la data de 21.10.2011, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr. 208 pentru modificarea și completarea unor acte legislative (în continuare - Legea nr.208 din 21.10.2011). Respectiva lege, avînd în vedere iminenta intrare în vigoare a noii legi privind protecția datelor cu caracter personal, a venit cu propuneri materializate de aducere a legislației în vigoare în concordanță cu legea care a intrat în vigoare la 14.04.2012²²⁰.

Analizând domeniile pentru care este absolut necesară stocarea și colectarea datelor cu caracter personal, sesizăm că acestea, într-adevăr, reprezintă o importanță deosebită pentru societatea contemporană, dar este foarte important să se *stabilească limitele de exploatare a informației colectate*, iar respectivele limite să fie legal stabilite.

Astfel, făcînd referire la colectarea datelor cu caracter personal în scopul apărării securității statului, siguranței publice, în interese monetare ale sistemului statal, represiunii infracțiunilor penale sau protecției drepturilor și libertăților, este obligatorie notificarea. Respectiv, anterior oricărei prelucrări, în condiție legii, autoritățile naționale de supraveghere trebuie să fie notificate în-acest sens.

Colectarea datelor cu caracter personal fără consimțământul persoanei vizate se face numai dacă această Șnăsură este necesară pentru prevenirea unui pericol iminent ce! puțin asupra vieții, integrității corporale sau sănătății unei persoane ori a proprietății acesteia, precum și pentru combaterea unei anumite infracțiuni. Colectarea de date privind persoana fizică, exclusiv datorită faptului ca aceasta are o anumită origine rasială, anumite convingeri religioase ori politice, un anumit comportament sexual sau datorită apartenenței acesteia la anumite mișcări ori organizații care nu contravin legii, este interzisă. Sintagma „asigurarea protecției”, în sensul analizat, va fi înțeleasă ca orice operațiune îndreptată în vederea (menținerii calităților datelor cu caracter personal, și anume: menținerea integrității, confidențialității și disponibilității. Abordînd problematica asigurării protecției, considerăm important a menționa că prin măsuri de (asigurare a protecției putem lua în calcul atât măsurile de asigurare continuă, cât și cele de contracarare²²¹.

În conformitate cu Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova *cu privire la examinarea cauzelor privind accesul la informațiile oficiale*, nr. 1 din 02.04.2007²²², pentru ca informația să fie considerată cu caracter personal, este necesară întrunirea următoarelor condiții:

1) *informația să se refere la o persoană privată*. Dreptul la viață privată aparține numai

²²⁰ Pînzaru T. Op. cit., p. 54-55.

²²¹ Mocanu V. Natura juridică a dreptului la protecția datelor cu caracter personal. Op. cit., p. 13.

²²² Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la examinarea cauzelor privind accesul la informațiile oficiale” nr. 1 din 02.04.2007. În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, nr. 5/2007, p. 4.

persoanelor fizice, dar nu și persoanelor juridice. Concomitent, este exclusă din acest criteriu informația despre activitatea publică a persoanelor fizice, activitate care nu se încadrează în noțiunea de *viață privată*. Totodată, reieșind din raționamentul CEDO, persoanele „*publice*” trebuie să accepte ingerințe în viața lor privată în mai mare măsură decât persoanele obișnuite;

2) *persoana privată să fie identificată sau identificabilă*. Se consideră că persoana este identificabilă atunci când se cunosc datele de identificare ale acesteia (nume, prenume, patronimic). Se consideră identificabilă persoana în privința căreia există suficiente indicii pentru a fi identificată;

3) *dezvăluirea informației să constituie o violare a intimității persoanei*, prin care se înțelege că divulgarea informației deținute de posesor ar fi în măsură să aducă atingere vieții particulare și de familie a persoanei fizice vizate. Întrunirea criteriilor enunțate califică informația ca fiind „*informație confidențială despre persoane*”, fapt ce îi obligă pe posesorii acestor informații de a le proteja, adică de a nu le divulga. Informația ce se referă strict la datele de identificare ale persoanei nu constituie informație confidențială, fiind pasibilă de a fi divulgată. Această informație nu ține exclusiv de identificare în cazul în care este însoțită de alte împrejurări, care oferă datelor de identificare un caracter confidențial (spre exemplu: secretul referitor la datele de identificare ale adoptatorilor, conform art. 134 din Codul familiei)²²³.

2. Specificul protecției datelor cu caracter personal în Uniunea Europeană.

Instituția juridică „protecția datelor cu caracter personal” este determinată de existența dreptului la protecția datelor în sens-subiectiv. De fapt, această instituție este una nouă și apariția ei este determinată de consacrarea dreptului la protecția datelor cu caracter personal ca un drept distinct în cadrul prevederilor Cartei Drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, ulterior acestea fiind confirmate prin includerea reglementărilor cu privire la datele personale în cadrul Tratatului de instituire a Constituției Europene. Stabilim că, în sens subiectiv, dreptul la protecția datelor cu caracter personal reprezintă o prerogativă a posesorului de date de a i se asigura securitatea datelor personale și de a-și exercita (dreptul de dispoziție asupra acestora. În determinarea dimensiunii juridice a dreptului subiectiv un rol important îl are identificarea subiectului titular de drept. Având în vedere faptul că definiția datelor cu caracter personal dată de Directiva 95/46 se referă la persoane fizice ca persoane identificate sau identificabile, stabilim că, de fapt, titular al dreptului la protecția datelor cu caracter personal apar: în special persoana fizică. Pornind de la ideea că persoana juridică este o manifestare a acțiunilor unei persoane fizice sau a unui grup de persoane fizice, Curtea Europeană de Justiție a clarificat că nimic nu poate împiedica statele membre să extindă domeniul de aplicare a legislației naționale privind punerea în aplicare a dispozițiilor Directivei la domenii care nu intră în domeniul de aplicare a acesteia, cu condiția că nici o altă dispoziție a dreptului comunitar să nu împiedice acest lucru. Ca urmare, state membre precum Italia, Austria, Luxemburgul au extins aplicarea anumitor dispoziții ale legislației naționale în conformitate cu Directiva (cum ar fi dispozițiile privind măsurile de securitate) în ceea ce privește prelucrarea datelor referitoare la persoanele juridice²²⁴.

²²³ Moțoc C. Op. cit., p. 148-149.

²²⁴ Mocanu V. Natura juridică a dreptului la protecția datelor cu caracter personal. Op. cit., p. 15-16; Hotărârea Curții Europene de Justiție, nr. C-10J/2001 din 06.11.2003. Lindqvist § 98; Avizul 4/2007 privind conceptul de date cu caracter personal, Direcția C (Justiție civilă, drepturi și cetățenie) a Comisiei Europene, Direcția Generală Justiție, Libertate și Securitate, B-1049 Bruxelles, Belgia. Nr. birou LX-46 01/43,2007, p. 28-31. <http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2007/wpl36jo.pdf> (vizitat 01.08.2021)

Actualul cadru legislativ european este constituit din trei acte importante, și anume: Directiva 95/46/CE privind protecția persoanelor fizice și prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date; Directiva 2002/58/CE privind prelucrarea datelor personale și protejarea confidențialității în sectorul comunicațiilor publice; Directiva 2006/24/CE privind păstrarea datelor generale sau prelucrate în legătură cu furnizarea serviciilor de comunicare electronică accesibile publicului, de rețelele de comunicații publice și de modificare a Directivei 2002/58/CE.

Menționăm că această Directivă a impus furnizorilor de servicii de comunicații electronice obligația de a păstra datele pe o perioadă între 6 luni și 2 ani în scopul cercetării, detectării și urmării penale a infracțiunilor grave. Aceasta a făcut ca unele instanțe constituționale naționale, cum ar fi cele din Germania, România, Cehia, să se pronunțe în sensul constatării neconstituționalității legilor de implementare²²⁵.

Dreptul fundamental la protejarea datelor cu caracter personal se întemeiază, în esență, pe articolul 8 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (CEDO)²²⁶ și pe articolul 8 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (2010/C 83/02)²²⁷. În spiritul art. 8 din Convenția Europeană pentru Drepturile Omului, protecția datelor personale, în special a celor medicale, are o importanță fundamentală pentru ca persoana să se bucure de dreptul său la respectarea vieții de familie și private. Obiectul art. 8 din Convenție este acela de a proteja individul de ingerința arbitrară a autorităților publice, el nu obligă statul doar să se abțină de la astfel de ingerințe, ci, suplimentar acestei obligații negative, pot exista obligații pozitive inerente, în vederea respectării efective a vieții private sau de familie.

Potrivit Directivei (UE) 2016/680 a Parlamentului European și a Consiliului din 27 aprilie 2016²²⁸, *protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal reprezintă un drept fundamental. În conformitate cu Directiva (UE) 2016/680 a Parlamentului European și a Consiliului, „riscurile la adresa drepturilor și libertăților persoanelor fizice, prezentând grade diferite de probabilitate și gravitate, pot fi rezultatul unei prelucrări a datelor care ar putea genera prejudicii de natură fizică, materială sau morală, în special în cazurile în care: prelucrarea poate genera discriminare, furtul sau uzurparea identității, prejudiciu financiar, compromiterea reputației, pierderea confidențialității datelor protejate prin secret profesional, inversarea neautorizată a pseudonimizării sau orice alt prejudiciu semnificativ de natură economică sau socială; persoanele vizate ar putea fi private de drepturile și libertățile lor sau de capacitatea de a-și exercita controlul asupra datelor lor cu caracter personal”*²²⁹.

²²⁵ Ungureanu O., Munteanu C. Op. cit., p. 169; Șandru S. Noul cadru normativ privind rațiunea datelor – între constituționalitate și europenitate. În: C. Jud, nr. 8/2012, p. 470.

²²⁶ Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 04 noiembrie 1950. Semnată de către Republica Moldova la 13 iulie 1995, Ratificată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.1298-XIII din 24 iulie 1999. // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 54-55/502, 1999.

²²⁷ Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene (2010/C 83/02). în: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, C 83/389, 30.03.2010. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:ro:PDF> (accesat pe 14.07.2021)

²²⁸ Directiva (UE) 2016/680 a Parlamentului European și a Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice referitor la prelucrarea datelor cu caracter personal de către autoritățile competente în scopul prevenirii, depistării, investigării sau urmării penale a infracțiunilor sau al executării pedepselor și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Deciziei-cadru 2008/977/JAI a Consiliului <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ro/TXT/?uri=CELEX:32016L0680> (accesat pe 16.07.2021).

²²⁹ Moțoc C. Op. cit., p. 7-8.

3. Conținutul dreptului la protecția datelor cu caracter personal.

Alături de viața privată, protecția datelor cu caracter personal ocupă astăzi - în societatea modernă - un loc deosebit. Era noastră (a internetului) permite deja colectarea și stocarea unui număr impresionant de date cu caracter personal. Cum datele cu caracter personal au în vedere toate aspectele vieții, este lesne de înțeles de ce colectarea și stocarea lor poate reprezenta un risc major în ceea ce privește viața privată, chiar și a individului de rând. Memoria exorbitantă a tehnologiilor actuale, care rețin date începând cu momentul nașterii și până în momentul morții indivizilor, face ca aceștia să fie urmăriți permanent de propria lor „*umbră digitală*”; umbra lui „*Big Brother*” planează asupra lui „*privacy*”²³⁰.

Abordând conținutul dreptului la protecția datelor cu caracter personal, susținem că acesta privește, pe de o parte, dreptul persoanei fizice de a-i fi apărute identitatea și atributele acesteia și, pe de altă parte, obligația corelativă a statului de a adopta măsuri adecvate pentru a asigura o protecție eficientă a acesteia și obligația subiecților implicați în prelucrare de a respecta comportamentul prescris²³¹.

Dreptul protecției datelor cu caracter personal se prezintă ca totalitatea normelor juridice stabilite sau sancționate de stat, care fixează cadrul juridic de protecție a datelor cu caracter personal, stabilind căile și mijloacele de apărare, în vederea asigurării exercitării libere a acestor date, ca atribute indispensabile ființei umane, care la nevoie pot fi impuse prin forța de constrângere a statului²³².

Totalitatea secretelor care se referă la date cu privire la viața privată a persoanei poate fi divizată în: secrete care nu sunt încredințate nimănui și secrete care simt încredințate unui anumit subiect la discreția posesorului acestei taine²³³.

Referitor la încadrarea juridică a acestei ramuri există mai multe păreri. Unii susțin că această instituție ține de domeniul constituțional, deoarece dreptul la protecția datelor cu caracter personal ar fi o modalitate, un instrument de protecție a dreptului la viața privată. Tot în susținerea acestei idei sunt și argumentele precum că acestui drept i s-a recunoscut caracterul fundamental, realizând demersuri în vederea modificării constituționale și recunoașterii lui ca drept constituțional și în actele naționale.

Alte teorii abordează dreptul la protecția datelor cu caracter personal ca expresie a dreptului civil, și anume: a dreptului proprietății. Susținătorii acestei idei abordează acest drept din perspectiva drepturilor patrimoniale, informația fiind percepută ca un bun asupra căruia se poate institui dreptul de proprietate. Această teorie este aplicabilă Statelor Unite ale Americii și își găsește expresia patrimonială chiar și în normele penale prin reglementarea infracțiunii de furt al identității (*identity theft*). Promotorii acestei idei susțin că odată ce datele cu caracter personal au devenit un produs, și dacă, oricum, sunt folosite de persoană pentru a-și atinge careva scopuri, atunci ei, pe lângă dreptul de a-și manifesta consimțământul, trebuie să i se asigure dreptul la compensarea folosirii datelor cu caracter personal. Mai mult decât atât, respectiva teorie impune ideea că prin atribuirea unui caracter patrimonial limitat dreptului la protecția datelor cu caracter personal se va contribui la eficientizarea mecanismului de protecție a datelor, căci în cadrul acestui sistem va fi inclus direct posesorul de date (persoana vizată) care, datorită conștientizării

²³⁰ Renucci J. F. *Tratat de drept european al drepturilor omului*. Ed. Hamangiu. București, 2009, p. 251.

²³¹ Mocanu V. *Natura juridică a dreptului la protecția datelor cu caracter personal*. Op. cit., p. 16.

²³² Avornic Gh., Mocanu V. *Realizarea dreptului la protecția datelor cu caracter personal*. În: *Revista Națională de Drept*, Nr. 9/2012, p. 2.

²³³ Moțoc C. Op. cit., p. 153.

posibilității de valorificare a datelor personale, va fi cointerestat în asigurarea protecției datelor sale²³⁴.

Doctrina și jurisprudența CEDO²³⁵ au afirmat că protecția datelor cu caracter personal are o importanță fundamentală pentru exercitarea dreptului la viață privată și familială consacrat de art. 8 din Convenție și abordează acest drept din perspectiva dreptului la viață privată.

De altă parte, art. 8 al Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene din martie 2010 proclamă protecția datelor cu caracter personal ca un drept fundamental, în timp ce, într-un text separat (art. 7), Carta consacră dreptul la respectarea vieții private²³⁶.

Reieșind din conținutul obiectului de reglementare și luând în considerare metodele aplicabile, majoritatea teoreticienilor situează totuși domeniul protecției datelor cu caracter personal în sfera dreptului informațional. Respectiva teorie inițial a fost promovată de francezi prin adoptarea Legii cu privire la date, fișiere și libertăți și prin abordarea protecției datelor cu caracter personal în contextul dreptului TIC ca parte componentă a dreptului informațional. Ulterior această teorie a fost perfecționată de doctrinarii ruși, care abordează dreptul la protecția datelor cu caracter personal ca instituție a dreptului informațional. Ne vom alinia la ordinea de idei enunțată și vom atribui instituția protecției datelor cu caracter personal la ramura dreptului informațional, menționând că dreptul informațional reglementează relațiile sociale legate de producerea și prelucrarea informației²³⁷.

Din perspectiva obiectului reglementat, domeniul protecției datelor cu caracter personal se încadrează perfect în limitele dreptului informațional formând o instituție separată, specificul căreia se manifestă prin faptul că aceasta se referă doar la relațiile de prelucrare a datelor cu caracter personal și abordează datele cu caracter personal ca informație cu regim restrâns, regim restricționat prin consimțământul persoanei. Mai mult decât atât, instituția protecției datelor cu caracter personal se manifestă ca una complexă, căci conținutul său se referă nu doar la identificarea anumitor raporturi juridice distincte, dar și la identificarea subiecților acestor relații, a drepturilor și obligațiilor acestora, a răspunderii lor. Caracterul complex al instituției protecției datelor cu caracter personal se manifestă prin însăși esența sa, dat fiind ca ea este percepută ca un set de reglementări care au ca scop asigurarea dreptului la viață privată în ceea ce privește colectarea, stocarea, utilizarea și divulgarea datelor cu caracter personal. Viața privată are o materializare destul de largă; prin viață privată înțelegem intimitatea, inviolabilitatea domiciliului, corespondenței, vieții familiale.

Prin esența sa, dreptul la protecția datelor cu caracter personal trebuie să răspundă necesităților sociale și trebuie să asigure un nivel adecvat de protecție și securitate datelor personale, în așa fel încât viața privată a individului să nu sufere în nici un fel de pe urma unor prelucrări²³⁸.

Se poate considera că dreptul la viață privată și dreptul la protecția datelor cu caracter personal nu sunt drepturi identice. Este adevărat că dreptul la viață privată reprezintă valoarea

---

²³⁴ Mocanu V. Natura juridică a dreptului la protecția datelor cu caracter personal. Op. cit., p. 16; Kenneth C. Laudon Markets and Privacy Association for Computing Machinery. Communications of the ACM. Sep., 1996, 39,9; ABI/INFORM Global, vol. 39, nr. 9/1996, p. 92. <http://www.eecs.harvard.edu/cs199r/readings/laudon.pdf> (vizitat 05.08.2012)

²³⁵ Hotărârea CtEDO în cauza *Peck vs. Reganul Unit*.

²³⁶ Ungureanu O., Munteanu C. Op. cit., p. 170.

²³⁷ Mocanu V. Natura juridică a dreptului la protecția datelor cu caracter personal. Op. cit., p. 16-17; Бачило И. Л., Лопатин В. Н., Федотов М. А. Информационное право, 2001. <http://www.alleng.rU/d/jur/jur532.htm> (vizitat 08.08.2021)

²³⁸ Mocanu V. Natura juridică a dreptului la protecția datelor cu caracter personal. Op. cit., p. 17.

centrală care justifică protecția datelor cu caracter personal, însă reglementările în materie merg mai departe, protejând și alte interese, precum securitatea datelor, calitatea datelor, transparența, corectitudinea, lipsa discriminării, răspunderea și proporționalitatea. Cu alte cuvinte, într-o exprimare plastică, dreptul la protecția datelor personale nu intră integral sub „pălăria” dreptului la viață privată. Și, de fapt, nu toate datele sunt neapărat private.

Pe de altă parte, dreptul la protecția datelor personale este mai larg decât dreptul la viața privată, deoarece tinde să protejeze și alte drepturi și interese, precum libertatea de exprimare, libertatea de gândire, de conștiință și de religie, făcând, în același timp, posibilă libera circulație a informației. Desigur, acest drept trebuie cantonat doar în situațiile în care au loc prelucrări de date cu caracter personal; or, din acest punct de vedere, el apare ca un drept specializat în raport cu dreptul la protecția vieții private. Dar un argument preponderent în favoarea tezei autonomiei dreptului la protecția datelor personale este reprezentat de dispozițiile Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, care, în art. 8, statuează: „(1) Orice persoană are dreptul la protecția datelor cu caracter personal care o privesc. (2) Asemenea date trebuie prelucrate în mod corect, în scopurile precizate și pe baza consimțământului persoanei interesate sau în temeiul unui alt motiv legitim prevăzut de lege. Orice persoană are dreptul de acces la datele colectate care o privesc, precum și dreptul de a obține rectificarea acestora. (3) Respectarea acestor norme se supun controlului unei autorități independente”. În Cartă, dreptul la protecția vieții private este reglementat separat de dreptul la protecția datelor personale, în art. 7 precizându-se: „Orice persoană are dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a secretului corespondenței”.

Așadar, se poate admite că dreptul la protecția datelor cu caracter personal este un drept nou, drept al personalității²³⁹.

4. Datele cu caracter personal și furnizorii de informații.

Fragmentele izolate și dispartate de informație personală privind viața noastră par inofensive, uneori chiar banale și lipsite de importanță. Dar ele, puse cap la cap, pot contura un anumit tablou al personalității noastre. Or, cu cât se cunosc mai multe date despre o anumită persoană, cu atât mai mult acea persoană poate deveni mai vulnerabilă. De aceea, se vorbește despre „biografii digitale”, iar comercializarea datelor cu caracter personal a făcut posibilă, cum s-a spus, apariția „noii monede pe internet”. Nu mai puțin, supravegherea video și tehnologiile biometrice conduc, se pare, la crearea „persoanei interconectate”, care, datorită inserării unor cipuri, alterează autonomia personală.

Toate aceste dezvoltări tehnologice nu pot decât să ne îngrijoreze și, de aceea, există o nevoie imperioasă de a proteja continuu intimitatea informațională și, implicit, viața noastră privată. Totuși, nu trebuie să uităm în niciun moment nevoia de securitate a cetățenilor. Trebuie deci să găsim un echilibru rezonabil între protecția vieții private și interesul general al societății²⁴⁰.

E necesar de menționat că termenul „date cu caracter personal” este diferit de cel de viață privată (*privacy* în sistemul anglo-saxon). În același timp, termenul „date cu caracter personal” nu se reduce ca structură doar la viața privată, intimă; el se referă la identitate în general. Așadar, termenul respectiv nu se referă doar la sfera ascunsă, invizibilă, ci și la cea vizibilă, care

²³⁹ Ungureanu O., Munteanu C. Op. cit., p. 171.

²⁴⁰ Ibidem, p. 168.

la fel necesită protecție și cade astfel sub incidența protecției datelor cu caracter personal²⁴¹. Informațiile cu caracter personal constituie datele ce se referă la o persoană fizică identificată sau identificabilă²⁴², cu condiția că dezvăluirea lor violează înrimitatea persoanei și fac parte din categoria informațiilor confidențiale despre persoane. Nu constituie informație confidențială datele ce țin exclusiv de identitatea persoanei (se are în vedere datele cuprinse în buletinul de identitate)²⁴³.

În conformitate cu art. 2 din Regulamentul (CE) nr.45/2001 al Parlamentului European și al Consiliului din 18 decembrie 2000, privind protecția persoanelor fizice cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal de către instituțiile și organele comunitare și privind libera circulație a acestor date²⁴⁴, „*date cu caracter personal*” înseamnă orice informație referitoare la o persoană fizică identificată sau identificabilă; o persoană identificabilă este persoana care poate fi identificată, direct sau indirect, în special prin referire la un număr de identificare sau la unul sau mai multe elemente specifice, proprii identității sale fizice, fiziologice, psihice, economice, culturale sau sociale. O definiție mai desfășurată găsim la art.3 din Directiva (UE) 2016/680 a Parlamentului European și a Consiliului din 27 aprilie 2016²⁴⁵, care concretizează un element de identificare prin procedeele de exemplificare „*un nume, un număr de identificare, date de localizare, un identificator online*”, iar pe lista elementelor specifice, proprii identității sale fizice, fiziologice, psihice, economice, culturale sau sociale se includ elemente specifice proprii identității sale „*genetice*”²⁴⁶.

Datele cu caracter personal reprezintă o noțiune generică ce înglobează o mare varietate de informații care au în centrul lor identificarea persoanei. Într-o definiție foarte generală, datele cu caracter personal înseamnă orice informație referitoare la împrejurările personale sau materiale ale unei persoane fizice. Sau, într-o altă definiție (având în vedere și semantica), datele personale sunt cele care privesc o persoană, adică informațiile care îi sunt proprii, care permit să fie recunoscută, identificată. În alte cuvinte, ele sunt semne fixate pe un suport de date și reprezintă o informație care poate fi atribuită unei persoane. Sunt mai multe feluri de date, inclusiv cele constituite din sunete și imagini. Dacă în cazul datelor accentul cade asupra formei în care ele sunt stocate, în cazul informațiilor accentul cade pe conținut. Desigur, datele cu caracter personal se referă, în primul rând, la persoanele fizice, dar ele își pot extinde domeniul și pentru

---

²⁴¹ Mocanu V. Delimitări conceptuale în legislația și literatura juridică privind abordarea protecției datelor cu caracter personal. Op. cit., p. 38.

²⁴² Identitatea este concretizată în lumea abstractă a sistemelor de informații ca un volum de informații despre o entitate care se diferențiază de alte entități similare. Volumul de informații poate fi la fel de mic ca un cod unic, special conceput ca un element de identificare, sau poate fi un compus de date, cum ar fi numele de familie, data de naștere și codul poștal de reședință. Procesul de identificare a unei organizații cuprinde acumularea de informații relevante de identificare. (A se vedea: Mocanu V. Delimitări conceptuale în legislația și literatura juridică privind abordarea protecției datelor cu caracter personal. Op. cit., p. 42).

²⁴³ Antohi L., Crețu V., Duca M., Pîrțac O. Ai dreptul să știi. Ghid practic pentru accesul la informație. Op. cit., p. 16.

²⁴⁴ Regulamentul (CE) nr. 45/2001 al Parlamentului European și al Consiliului din 18 decembrie 2000 privind protecția persoanelor fizice cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal de către instituțiile și organele comunitare și privind libera circulație a acestor date. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A32001R0045> (accesat pe 22.07.2021).

²⁴⁵ Directiva (UE) 2016/680 a Parlamentului European și a Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice referitor la prelucrarea datelor cu caracter personal de către autoritățile competente în scopul prevenirii, depistării, investigării sau urmăririi penale a infracțiunilor sau al executării pedepselor și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Deciziei-cadru 2008/977/JAI a Consiliului <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ro/TXT/?uri=CELEX:32016L0680> (accesat pe 16.04.2021).

²⁴⁶ Moțoc C. Op. cit., p. 10.

persoanele juridice, cu condiția ca nicio dispoziție a dreptului Uniunii Europene să nu împiedice acest lucru²⁴⁷.

Există o varietate de tehnici de identificare, care pot contribui la asocierea informațiilor cu anumite persoane. Exemple importante ale acestor tehnici sînt:

1) numele - este modalitatea prin care o persoană este identificată de alte persoane, constituie o informație care sugerează faptul că persoana utilizează acea combinație de litere și sunete pentru a se distinge și a fi distinsă de alte persoane cu care stabilește relații. Numele poate constitui, de asemenea, punctul de plecare care furnizează informații cu privire la locul unde persoana locuiește sau poate fi găsită. Acesta poate oferi, de asemenea, informații referitoare la membrii familiei, precum și la o serie de relații juridice și sociale asociate cu numele respectiv (registre școlare, fișe medicale, conturi bancare). Este posibil chiar să se cunoască înfățișarea unei persoane în cazul în care fotografia acesteia este asociată cu numele. Toate aceste informații legate de nume pot permite unei persoane să cunoască cele mai detaliate amănunte despre o altă persoană și, în consecință, informațiile originale sînt asociate, cu ajutorul identificatorilor, cu o persoană fizică care poate fi „distinsă” de alte persoane. În ceea ce privește persoanele identificate sau identificabile „indirect”, această categorie are legătură cu fenomenul „combinațiilor unice”, indiferent că acestea sînt mari sau mici, în cazurile în care, la prima vedere, numărul identificatorilor disponibili nu permite separarea unei anumite persoane, aceasta ar putea fi în continuare „identificabilă”, întrucît informațiile respective în combinație cu alte informații (indiferent dacă acestea din urmă sînt reținute de operator sau nu) permit identificarea persoanei de alți subiecți. Acest lucru este valabil în cazul în care în Directivă se face referire la „unul sau mai multe elemente specifice, proprii identității sale fizice, fiziologice, psihice, economice, culturale sau sociale”;

2) coduri - cifruri atribuite artificial de organizații pentru a distinge o persoană de alte persoane și, totodată, de a secretiza informația ascunsă sub cifru;

3) informația cunoscută de către o persoană și materializată prin răspunsul la o întrebare, de exemplu, necesitatea enunțării numelui mamei, tatălui la crearea unui e-mail, unui cont bancar;

4) daturi sau ceea ce persoana dobîndește pe parcursul vieții și îi legitimează identitatea deosebind-o de alte persoane (buletin, pașaport);

5) elementele biometrice integrate sau ceea ce o persoană este sub aspect fizic sau structural (culoarea ochilor, înălțimea, culoarea pielii)²⁴⁸.

Furnizorii care dețin informații cu caracter personal, sunt obligați prin lege să protejeze confidențialitatea vieții private a persoanei.

Furnizorii de informații pot să divulge orice informații cu caracter personal:

- dacă persoana la care se referă consimte divulgarea lor;

- informația solicitată, în integritatea sa, a fost pusă la dispoziția publicului (publicată în conformitate cu legislația în vigoare) anterior aței solicitării.

Orice persoană are dreptul să solicite informații cu caracter personal despre sine, inclusiv:

1) să ia cunoștință de aceste informații personal sau în prezența altei persoane;

2) să precizeze aceste informații în scopul asigurării plenitudinii, veridicității lor;

3) să obțină, dacă este cazul, rectificarea informațiilor:

²⁴⁷ Ungureanu O., Munteanu C. Op. cit., p. 172.

²⁴⁸ Mocanu V. Delimitări conceptuale în legislația și literatura juridică privind abordarea protecției datelor cu caracter personal. Op. cit., p. 42.

- neadecvate;
  - incorecte;
  - incomplete;
  - neactualizate;
  - irelevante.
- 4) să obțină, dacă este cazul, lichidarea lor atunci când ele sunt tratate neadecvat;
  - 5) să afle cine și în ce scop:
    - a utilizat;
    - utilizează;
    - intenționează să utilizeze aceste informații;
  - 6) să participe la procedura de luare a deciziilor pe picior de egalitate;
  - 7) să apeleze la instanța de judecată;
  - 8) să facă copii ale documentelor, informațiilor despre sine sau ale unor părți ale acestora.

Dacă persoana la care se referă datele cu caracter personal nu consimte divulgarea lor, acestea pot fi dezvăluite doar prin hotărârea instanței de judecată. Instanța de judecată poate decide divulgarea datelor cu caracter personal numai după ce va constata că acestea prezintă interes public și vizează:

- sănătatea populației;
- securitatea publică;
- protecția mediului²⁴⁹.

Viața privată are o extindere foarte largă, ea referindu-se la secret, intimitate, inviolabilitate, libertatea individuală de alegere existențială. Stabilind legătura dintre datele cu caracter personal și viața privată ca termeni juridici, putem menționa că viața privată este purtătoare de date, iar atenția asupra acestora cade sub incidența protecției datelor cu caracter personal.

Intimitatea nu este altceva decât dreptul persoanei de a-și crea, menține și conserva un spațiu propriu detașat de interferențe externe sau nedorite. Intimitatea acordă individului posibilitatea de a dispune și de a se folosi de aceasta după propriul său plac. În general, noțiunea de intimitate are mai multe accepțiuni, aceasta referindu-se la: intimitatea corporală sau fizică; intimitate comportamentală; intimitatea comunicării; intimitatea spațială; intimitatea informației. Obiect al atenției în toate cazurile sînt informațiile cu caracter personal ce caracterizează individul în particular²⁵⁰.

Totodată, este de menționat că nu se referă la domeniului protecției datelor cu caracter personal acțiunile fegate de:

- 1) prelucrarea datelor cu caracter personal, efectuate de persoane fizice exclusiv pentru uzul lor personal, dacă datele în cauză nu sunt destinate a fi dezvăluite;
- 2) prelucrarea și transferul de date cu caracter personal, efectuate în cadrul activităților în domeniul apărării și siguranței naționale, desfășurate în limitele și cu restricțiile stabilite de lege;
- 3) prelucrarea datelor cu caracter personal atribuite, în modul stabilit, la informații ce constituie secret de stat.

²⁴⁹ Antohi L., Crețu V., Duca M., Pîrțac O. Ai dreptul să știi. Ghid practic pentru accesul la informație. Op. cit., p. 16.

²⁵⁰ Mocanu V. Delimitări conceptuale în legislația și literatura juridică privind abordarea protecției datelor cu caracter personal. Op. cit., p. 37-38.

În limitele actelor internaționale, statele pot adopta alte temeuri indicate expres care nu cad sub incidența faptului la protecția datelor cu caracter personal²⁵¹.

Furnizorii de informații, posesorii de informație cu caracter personal, sînt obligați să protejeze confidențialitatea vieții private a persoanei.

Protejarea vieții private a persoanei include:

- ❖ dreptul la consimțămîntul persoanei a căror interese sînt atinse în procesul de divulgare a informației cu caracter personal;
- ❖ dreptul de a participa la procedura de luare a deciziilor în calitate de parte egală;
- ❖ dreptul de a se păstra anonimul în cazul furnizării de informații cu caracter personal, cu respectarea confidențialității;
- ❖ dreptul de a controla și a rectifica informațiile neadecvate, incorecte, incomplete, neactualizate, irelevante;
- ❖ dreptul de a nu fi identificată, în mod automat, în cadrul procedurii de luare a deciziilor asupra divulgării informației;
- ❖ dreptul de a se adresa în instanțele de judecată²⁵².

Furnizorul de informație este obligat să supună orice eventual refuz următorului test:

- 1) restricția este reglementată prin lege organică;
- 2) restricția este necesară într-o societate democratică pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime sau siguranței naționale;
- 3) prejudiciul adus drepturilor și intereselor legitime ale persoanei sau siguranței naționale ar fi mai mare decât interesul public în cunoașterea informației. Aceste condiții, impuse restrîngerilor dreptului la informație, sunt cunoscute sub denumirea de triplul test, obligativitatea aplicării căruia este consacrată în art. 54 din Constituția Republicii Moldova și în Legea privind accesul la informație - art. 7 alin. (4), (5). În acest mod, principiile dreptului internațional sunt implementate și în dreptul național.

Interpretarea art. 7 alin. (4) al Legii urmează a fi efectuată în baza prevederilor art. 54 „Restrîngerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți” din Constituția Republicii Moldova. În raport cu art. 34 („Dreptul la informație”) din Constituția Republicii Moldova și Legea privind accesul la informație, art. 54 din Legea Supremă impune concluzii importante:

- exercițiul dreptului la informație este regula, iar ingerința din partea statului (instituirea restrîngerii) în procesul de realizare a acestui drept este excepția;
- posibilitatea ingerinței (instituirii restrîngerii) nu înseamnă necesitatea ingerinței. În cazul în care în societatea democratică nu este necesară limitarea dreptului la informație, statul nu este în drept să adopte o asemenea decizie, deoarece ingerința trebuie să fie proporțională necesităților societății democratice, și nu celei autoritare sau totalitare;
- în cazul în care legislația impune anumite restricții, statul urmează să demonstreze că acestea sunt impuse în vederea apărării intereselor democrației.

Dacă documentul nu este secret în întregime, ci conține și informație accesibilă, furnizorii de informații sunt obligați să prezinte solicitanților părțile documentului, actului, accesul la care nu conține restricții conform legislației în vigoare, indicându-se în locurile porțiunilor omise una din următoarele sintagme: „secret de stat”; „secret comercial”; „informație confidențială despre persoană” etc. Deși Legea nu concretizează acest moment, ar fi bine ca la aplicarea acestei

²⁵¹ Mocanu V. Natura juridică a dreptului la protecția datelor cu caracter personal. Op. cit., p. 15.

²⁵² Accesul la informație: pas cu pas. Întrebări și răspunsuri. Ghid pentru toți. Op. cit., p. 14.

norme furnizorul de informație să indice clar nu numai că s-a omis o porțiune a documentului, ci și volumul pe care îl ocupă porțiunea omisă, pentru ca persoanei să-i fie clar în ce măsură cunoaște documentul și în ce măsură nu a avut acces la el²⁵³.

Informațiile cu caracter personal vor fi:

- ❖ obținute, colectate, prelucrate, păstrate și utilizate corect, în scopuri legitime strict determinate;
- ❖ veridice, adecvate, pertinente și neexcesive în raport cu scopurile în care au fost obținute;
- ❖ conservate, într-o formă care să permită identificarea persoanei la care se referă, pe un termen nu mai mic de cel necesar realizării scopurilor pentru care au fost obținute.

Oricărei persoane i se va asigura accesul la informațiile cu caracter personal despre sine. Ea are dreptul:

- ❖ să ia cunoștință de aceste informații personal sau în prezența altei persoane;
- ❖ să precizeze aceste informații în scopul asigurării plenitudinii și veridicității lor;
- ❖ să obțină, dacă este cazul, rectificarea informațiilor sau lichidarea lor atunci când ele vor fi tratate neadecvat;
- ❖ să afle cine și în ce scop a utilizat, utilizează sau intenționează să utilizeze aceste informații;
- ❖ să ia copii de pe documentele, informațiile despre sine sau de pe unele părți ale acestora²⁵⁴.

Conform legii, nimeni nu poate fi pedepsit pentru că a făcut publice anumite informații cu accesibilitate limitată dacă:

- dezvoltarea informațiilor nu atinge și nu poate să atingă un interes legitim, legat de securitatea națională;
- interesul public de a cunoaște informația depășește atingerea pe care ar putea să o aducă dezvoltarea informației²⁵⁵.

Furnizorii de informații vor aplica măsurile necesare pentru protecția informațiilor contra distrugerii sau pierderii lor, contra accesului, modificării sau difuzării neautorizate, dar aceste măsuri nu pot limita dreptul de acces la informațiile oficiale.

Furnizorii de informații pot să divulge orice informații cu caracter personal și care vor fi solicitate doar în cazurile când:

- ❖ persoana la care se referă consimte divulgarea lor;
- ❖ informația solicitată, în integritatea sa, a fost pusă la dispoziția publicului (publicată în conformitate cu legislația în vigoare), anterior datei solicitării.

În cazul în care persoana la care se referă informațiile cu caracter personal nu consimte divulgarea lor, accesul la aceste informații poate fi permis doar prin hotărârea instanței de judecată, care a stabilit că divulgarea va fi în interesul public, adică se va referi la ocrotirea sănătății populației, la securitatea publică, la protecția mediului înconjurător²⁵⁶.

²⁵³ Ribca E., Pîrțac O. Op. cit., p. 54-55.

²⁵⁴ Accesul la informație: pas cu pas. Întrebări și răspunsuri. Ghid pentru toți. Op. cit., p. 14-15.

²⁵⁵ Antohi L., Crețu V., Duca M., Pîrțac O. Ai dreptul să știi. Ghid practic pentru accesul la informație. Op. cit., p. 13.

²⁵⁶ Accesul la informație: pas cu pas. Întrebări și răspunsuri. Ghid pentru toți. Op. cit., p. 15.

Conform Legii cu privire la protecția datelor cu caracter personal²⁵⁷, datele cu caracter personal care constituie obiectul prelucrării trebuie:

- ❖ să fie obținute în mod legal și prelucrate corespunzător;
- ❖ să fie colectate în scopuri determinate și să nu fie utilizate într-un mod incompatibil cu aceste scopuri;
- ❖ să fie adecvate, pertinente și neexcesive în raport cu scopul pentru care au fost colectate;
- ❖ să fie exacte și, după caz, actualizate la timp;
- ❖ să fie păstrate într-o formă ce permite identificarea subiectului în măsura în care o necesită scopurile pentru care au fost colectate²⁵⁸.

Pot fi considerate drept „date cu caracter personal”, în sensul legislației protecției datelor cu caracter personal, datele care se referă la următoarele:

- furnizează o informație de orice natură, conținut ori format tehnic care se referă la o persoană fizică identificată sau identificabilă;
- pot fi reprezentate prin informații atât obiective, cât și subiective, evaluându-se astfel conținutul, scopul și rezultatul utilizării lor;
- determină clar o anumită persoană sau un grup de persoane;-
- privesc în special persoanele în viață;
- datele biometrice constituie date cu caracter personal.

Concluzionând asupra celor relatate, putem afirma că identitatea poate fi considerată drept totalitatea datelor cu caracter personal luate în ansamblu și care sînt indispensabile individului în viața contemporană. Identitatea poate fi percepută sub două aspecte: totalitatea datelor cu caracter personal înnăscute (culoarea ochilor, culoarea pielii, sexul) și totalitatea datelor cu caracter personal dobîndite pe parcursul vieții (numele, prenumele, numărul de pașaport). Identitatea nu este altceva decît caracterele ce deosebesc un individ de alt individ. Astfel, deosebirea unui individ de alt individ deja presupune existența socială, existența unei comunități, fapt ce determină manifestarea identității în sfera publică.

Protecția datelor cu caracter personal înseamnă respectarea vieții private individuale și garantarea unui nivel acceptabil de securitate, care constituie cei doi piloni ai identității în societatea informatizată²⁵⁹.

5. Prelucrarea datelor cu caracter personal.

Prin prelucrare de date înțelegem orice operațiune exercitată asupra datelor, în rezultatul utilizării căreia vor fi modificate particularitățile datelor cu caracter personal. Drept astfel de procedee pot fi considerate, dar nu exhaustiv, următoarele: colectarea, stocarea, utilizarea, divulgarea, difuzarea, transmiterea, radierea, denaturarea etc. Din perspectiva celor indicate, în domeniul dreptului la protecția datelor cu caracter personal orice relație este legată de prelucrarea datelor cu caracter personal²⁶⁰.

²⁵⁷ [Legea Republicii Moldova privind protecția datelor cu caracter personal, nr. 133 din 08.07.2011. // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 170-175 din 14.10.2011.](#)

²⁵⁸ Accesul la informație: pas cu pas. Întrebări și răspunsuri. Ghid pentru toți. Op. cit., p. 16.

²⁵⁹ Mocanu V. Delimitări conceptuale în legislația și literatura juridică privind abordarea protecției datelor cu caracter personal. Op. cit., p. 43-44.

²⁶⁰ Mocanu V. Natura juridică a dreptului la protecția datelor cu caracter personal. Op. cit., p. 13.

Reieșind din analiza art. 2 din Regulamentul (CE) nr.45/2001 al Parlamentului European și al Consiliului din 18 decembrie 2000, „*prelucrarea datelor cu caracter personal*” înseamnă orice operațiune sau serie de operațiuni care se efectuează asupra datelor cu caracter personal, prin mijloace automatizate sau neautomatizate, cum ar fi colectarea, înregistrarea, organizarea, stocarea, adaptarea sau modificarea, extragerea, consultarea, utilizarea, dezvăluirea prin transmitere, diseminarea sau în orice alt mod, alăturarea ori combinarea, precum și blocarea, ștergerea sau distrugerea²⁶¹.

Prelucrarea presupune orice operațiune sau serie de operațiuni care se efectuează asupra datelor cu caracter personal, prin mijloace-automate sau neautomate, cum ar fi colectarea, înregistrarea, organizarea, stocarea, adaptarea sau modificarea, extragerea, consultarea, utilizarea, dezvăluirea prin transmitere, diseminarea sau în orice alt mod, alăturarea ori combinarea, blocarea, ștergerea sau distrugerea.

Datele cu caracter personal trebuie să fie prelucrate cu bună-credință și în conformitate cu legile în vigoare; colectarea să se facă în scopuri determinate, explicite și legitime; să fie adecvate, pertinente și neexcesive prin raportare la scopul în care sunt colectate și ulterior prelucrate; să fie exacte și, dacă este cazul, actualizate, iar în acest scop se vor lua măsurile necesare pentru ca datele inexacte sau incomplete din punct de vedere al scopului în care sunt colectate și pentru care vor fi ulterior prelucrate să fie șterse sau rectificate; să fie stocate într-o formă care să permită identificarea persoanei vizate strict pe durata necesară realizării scopurilor în care datele sunt colectate și în care vor fi ulterior prelucrate²⁶².

În spiritul Directivei (UE) 2016/680 a Parlamentului European și a Consiliului din 27 aprilie 2016²⁶³, *date cu caracter personal prelucrate* sunt datele care dezvăluie originea rasială sau etnică, opiniile politice, religia, convingerile filosofice ori apartenența sindicală, datele genetice sau datele biometrice pentru identificarea singulară a unei persoane, sau datele privind sănătatea, viața sexuală și orientarea sexuală, privind condamnările penale și infracțiunile ori măsurile de securitate conexe privind aspecte de natură personală (de exemplu, analiza și previzionarea unor aspecte privind randamentul la locul de muncă, situația economică, starea de sănătate, preferințele sau interesele personale, fiabilitatea sau comportamentul, localizarea sau deplasările, în scopul de a se crea sau de a se utiliza profiluri personale), date cu caracter personal ale unor persoane vulnerabile, în special ale copiilor²⁶⁴.

Prelucrarea datelor cu caracter personal se efectuează cu consimțământul necondiționat al subiectului datelor cu caracter personal, cu excepția cazurilor prevăzute de lege. Consimțământul la prelucrarea datelor cu caracter personal poate fi retras de către subiectul datelor cu caracter personal. Retragerea consimțământului nu poate avea efect retroactiv.

Consimțământul în formă scrisă al subiectului datelor cu caracter personal la prelucrarea datelor sale cu caracter personal trebuie să includă:

❖ numele, prenumele, patronimicul, adresa subiectului datelor cu caracter personal, numărul de identificare de stat (IDNP), numărul actului de identitate, data eliberării actului menționat și date despre autoritatea care l-a eliberat;

²⁶¹ Moțoc C. Op. cit., p. 10-11.

²⁶² Ungureanu O., Munteanu C. Op. cit., p. 173.

²⁶³ Directiva (UE) 2016/680 a Parlamentului European și a Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice referitor la prelucrarea datelor cu caracter personal de către autoritățile competente în scopul prevenirii, depistării, investigării sau urmăririi penale a infracțiunilor sau al executării pedepselor și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Deciziei-cadru 2008/977/JAI a Consiliului <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ro/TXT/?uri=CELEX:32016L0680> (accesat pe 16.07.2021).

²⁶⁴ Moțoc C. Op. cit., p. 11.

- ❖ denumirea (numele, prenumele, patronimicul) și adresa deținătorului datelor cu caracter perso-nal care obține consimțământul;
- ❖ scopul prelucrării datelor cu caracter personal;
- ❖ lista datelor cu caracter personal la prelucrarea cărora se acordă consimțământul;
- ❖ lista acțiunilor cu date cu caracter personal la efectuarea cărora se acordă consimțământul, de-scrierea generală a modalităților de prelucrare a datelor cu caracter personal, utilizate de către deținătorul unor astfel de date;
- ❖ termenul pe parcursul căruia acționează consimțământul, precum și modul de retragere a consimțământului.

În cazul incapacității subiectului datelor cu caracter personal, consimțământul la prelucrarea datelor lui cu caracter personal se acordă în formă scrisă de către reprezentantul legal al subiectului datelor cu caracter personal.

În cazul decesului subiectului datelor cu caracter personal, consimțământul la prelucrarea datelor lui cu caracter personal se acordă, în formă scrisă, de către succesorii subiectului datelor cu caracter personal dacă un astfel de consimțământ nu a fost dat de subiectul datelor cu caracter personal în timpul vieții.

Nu este necesar consimțământul subiectului datelor cu caracter personal în cazurile în care:

- ❖ datele cu caracter personal sînt colectate pentru exercitarea atribuțiilor care se află în sfera de competență a autorităților publice;
- ❖ datele cu caracter personal se prelucrează în scopul executării contractului la care una din părți este subiectul datelor cu caracter personal;
- ❖ datele cu caracter personal se prelucrează în scopuri statistice sau în alte scopuri de cercetare, cu condiția depersonalizării obligatorii a datelor cu caracter personal;
- ❖ prelucrarea datelor cu caracter personal este necesară pentru protecția vieții, sănătății sau a altor interese de importanță vitală ale subiectului datelor cu caracter personal, dacă obținerea consimțământului de la acesta este imposibilă;
- ❖ prelucrarea datelor cu caracter personal este necesară pentru livrarea trimiterilor poștale de către organizațiile de comunicații poștale, pentru efectuarea de către operatorii de comunicații electronice a calculelor cu utilizatorii de servicii de comunicații pentru serviciile de comunicații oferite, precum și pentru examinarea pretențiilor utilizatorilor serviciilor de comunicații²⁶⁵.

Datele cu caracter personal referitoare la originea rasială sau etnică, la convingerile politice, religioase, datele cu caracter personal privind starea de sănătate sau viața intimă, precum și cele privind condamnările penale constituie categorii speciale de date cu caracter personal.

Prelucrarea categoriilor speciale de date cu caracter personal poate fi efectuată numai dacă subiectul datelor cu caracter personal și-a dat consimțământul în formă scrisă²⁶⁶.

În cazul capacității de exercițiu restrînse sau limitate a persoanei, prelucrarea categoriei speciale de date cu caracter personal se efectuează numai în cazul obținerii consimțământului în forma scrisă al reprezentantului ei legal.

Fără consimțământul subiectului datelor cu caracter personal, se permite prelucrarea categoriei speciale de date cu caracter personal în cazurile în care:

- ❖ datele cu caracter personal sînt accesibile publicului larg;

²⁶⁵ Accesul la informație: pas cu pas. Întrebări și răspunsuri. Ghid pentru toți. Op. cit., p. 16-17.

²⁶⁶ Ibidem, p. 18.

❖ prelucrarea este necesară pentru protecția vieții, integrității fizice sau a sănătății persoanei vizate ori a altei persoane;

❖ prelucrarea este necesară în scopuri de medicină preventivă, de stabilire a diagnosticelor medicale, de administrare a unor tratamente medicale, cu condiția că prelucrarea datelor respective se va efectua de către un cadru medical supus secretului profesional sau de către o altă persoană supusă unei obligații echivalente în ceea ce privește se-cretul;

❖ prelucrarea este necesară în legătură cu înfăptuirea justiției;

❖ legea prevede în mod expres această necesitate în scopul asigurării securității statului, cu condiția că prelucrarea se va efectua cu respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei, prevăzute de Legea cu privire la protecția datelor cu caracter personal²⁶⁷.

Din cuprinsul Directivei 95/46/CE se degajă unele principii în prelucrarea datelor cu caracter personal *principiul finalității datelor*, care obligă operatorul să folosească, datele doar în scopul stabilit inițial și să nu modifice sau să înlocuiască acest scop (imutabilitatea scopului) decât în cazul în care intervine o modificare legislativă; *principiul exactității*, în sensul că datele prelucrate trebuie să fie exacte și, după caz, actualizate, iar cele inexacte, șterse sau modificate; acest principiu își are izvorul în integritatea identității persoanei; *principiul proporționalității*, care presupune ca operatorul, în munca sa, să se limiteze doar la acele date care sunt indispensabile atingerii scopului urmărit; *principiul conservării limitate*, care decurge din principiul proporționalității și care împiedică ca datele să fie păstrate (sub o formă care permite identificarea persoanei) pe o perioadă ce depășește timpul necesar pentru realizarea scopului pentru care ele au fost colectate; el reprezintă dreptul persoanei „prelucrate” de a fi uitată; *principiul evitării folosirii datelor și al folosirii unui minim de date*, care urmărește reducerea efectelor tehnice negative rezultate; *principiul securității datelor*, care impune regula potrivit căreia datele personale trebuie să fie protejate împotriva tuturor prelucrărilor neautorizate prin măsuri organizatorice și tehnici adecvate; *transparența datelor*, care presupune controlul asupra propriilor date și dreptul la autodeterminare, ce se exprimă prin acea caracteristică a consimțământului care vizează informarea²⁶⁸.

În scopul asigurării informaționale a populației pot fi create surse de date cu caracter personal (inclusiv ghiduri, cărți de telefoane și agende de adrese, alte surse informaționale similare) accesibile publicului larg, în care pot fi incluse numele, prenumele, patronimicul, anul și locul nașterii, adresa, numărul de abonat, date privitoare la profesie și alte date cu caracter personal puse la dispoziție de către subiect.

Informațiile despre subiectul datelor cu caracter personal pot fi excluse în orice moment din sursele de date cu caracter personal accesibile publicului larg la cererea subiectului datelor cu caracter personal sau în baza hotărârii instanței de judecată, a altor autorități abilitate.

În cazul colectării datelor cu caracter personal de către deținătorul acestor date din surse publice sau din alte baze de date cu caracter personal accesibile publicului larg, deținătorul datelor respective este obligat să aducă la cunoștința subiectului datelor cu caracter personal conținutul, natura și scopurile de utilizare a acestora.

Utilizarea datelor cu caracter personal, accesibile publicului larg, poate fi interzisă:

❖ în cazul adresării în formă scrisă a subiectului datelor cu caracter personal;

²⁶⁷ Ibidem, p. 18.

²⁶⁸ Ungureanu O., Munteanu C. Op. cit., p. 175-176.

❖ la decizia organelor de drept²⁶⁹.

6. Condițiile și termenele de stocare a datelor cu caracter personal.

Condițiile și termenele de stocare a datelor cu caracter personal se stabilesc de lege, ținându-se cont de scopurile colectării acestor date și respectându-se drepturile și libertățile fundamentale ale subiectului datelor cu caracter personal.

La expirarea termenului de stocare, datele cu caracter personal urmează a fi nimicite în modul stabilit de lege. Datele cu caracter personal din registrele de stat, de la momentul încetării utilizării lor, pot rămâne în păstrare permanentă primind statut de document de arhivă.

Deținătorul de date cu caracter personal este obligat să opereze modificări în conținutul datelor din inițiativa subiectului de date cu caracter personal, cu condiția prezentării unui document care certifică veridicitatea acestor date, sau din inițiativă proprie, în cazurile prevăzute de lege.

După efectuarea operațiunilor de prelucrare a datelor cu caracter personal, dacă persoana vizată nu și-a dat consimțământul în formă scrisă pentru prelucrarea lor ulterioară în alte scopuri, deținătorul de date cu caracter personal este obligat să le distrugă sau, cu consimțământul persoanei, să le transmită altui deținător²⁷⁰.

Conform articolului 4 din Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016²⁷¹, „*încălcarea securității datelor cu caracter personal*” înseamnă o încălcare a securității care duce, în mod accidental sau ilegal, la distrugerea, pierderea, modificarea sau divulgarea neautorizată a datelor cu caracter personal transmise, stocate sau prelucrate într-un alt mod, sau la accesul neautorizat la acestea. În acest context, o încălcare a securității datelor cu caracter personal poate genera prejudicii fizice, materiale sau morale persoanelor fizice, cum ar fi: pierderea controlului asupra datelor lor cu caracter personal sau limitarea drepturilor lor; discriminare; furt sau uzurpare de identitate; prejudiciu financiar; inversarea neautorizată a pseudonimizării; compromiterea reputației; pierderea confidențialității datelor cu caracter personal protejate prin secret profesional sau orice alt prejudiciu important de natură economică sau socială cauzat acelei persoane fizice²⁷².

7. Drepturile subiectului datelor cu caracter personal.

Orice subiect al datelor cu caracter personal, în procesul prelucrării datelor cu caracter personal, are dreptul:

❖ de acces la datele sale cu caracter personal, la obținerea informațiilor privind deținătorul de date cu caracter personal, privind locul aflării acestuia, scopul și personalitatea deținătorului;

❖ de a solicita informație privind datele sale cu caracter personal, care au fost supuse prelucrării, privind originea informațiilor despre aceste date, inclusiv unde au fost acestea transmise sau unde urmează a fi transmise;

²⁶⁹ Accesul la informație: pas cu pas. Întrebări și răspunsuri. Ghid pentru toți. Op. cit., p. 19.

²⁷⁰ Ibidem, p. 19-20.

²⁷¹ Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor). În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 119/1, 04.05.2016. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=EL> (accesat pe 25.07.2021).

²⁷² Moțoc C. Op. cit., p. 11.

❖ de a pretinde de la deținătorul de date cu caracter personal precizarea datelor sale cu caracter personal, blocarea acestora sau distrugerea în cazul în care sînt incomplete, învechite, neveridice, obținute ilicit și nu sînt necesare pentru scopul declarat al pre-lucrării, precum și de a lua măsurile necesare prevăzute de lege în vederea apărării drepturilor sale;

❖ la obținerea informației ce conține confirmarea faptului prelucrării datelor cu caracter personal de către deținătorul acestor date, scopurile și metodele unei astfel de prelucrări, data operării ultimelor modificări în datele cu caracter personal ale subiectului datelor cu caracter personal, precum și a informațiilor cu consecințe juridice pentru subiectul datelor cu caracter personal generate de prelucrarea acestora;

❖ de a face obiecții împotriva prelucrării datelor sale cu caracter personal dacă acestea vor fi utilizate în scopuri comerciale;

❖ de a ataca acțiunile sau inacțiunile deținătorului de date cu caracter personal în organul abilitat cu apărarea drepturilor subiecților datelor cu caracter personal sau în instanța de judecată;

❖ la apărarea drepturilor și intereselor legale, inclusiv repararea prejudiciilor materiale și/sau morale, în instanța de judecată.

Dreptul de acces al subiectului datelor cu caracter personal la datele sale cu caracter personal se limitează în cazul în care prelucrarea datelor cu caracter personal, inclusiv a celor obținute ca rezultat al activității operative de investigare, contraspionaj și spionaj, se efectuează în scopul apărării țării, securității statului și protecției ordinii publice.

Controlul asupra corespunderii prelucrării datelor cu caracter personal cerințelor Legii cu privire la protecția datelor cu caracter personal se efectuează de Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal, care acționează în condiții de imparțialitate și independență față de autoritățile publice²⁷³.

8. Registrul deținătorilor de date cu caracter personal.

În scopul înregistrării deținătorilor de date cu caracter personal, Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal instituie și administrează registrul deținătorilor de date cu caracter personal.

Registrul deținătorilor de date cu caracter personal trebuie să conțină:

- ❖ informație cu privire la bazele de date, ce conțin date cu caracter personal;
- ❖ denumirea sau numele deținătorului de date cu caracter personal;
- ❖ scopul și modul de colectare și utilizare a datelor cu caracter personal;
- ❖ regimul juridic și termenele de păstrare ale datelor cu caracter personal;
- ❖ categoriile și grupele de subiecți ai datelor cu caracter personal;
- ❖ sursele de proveniență a datelor cu caracter personal;
- ❖ persoanele responsabile pentru prelucrarea datelor cu caracter personal;
- ❖ măsurile de securitate și de asigurare a confidențialității.

Modalitatea creării registrului deținătorilor de date cu caracter personal se stabilește de lege.

Deținătorii de date cu caracter personal sînt obligați să se înregistreze la Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal.

---

²⁷³ Accesul la informație: pas cu pas. Întrebări și răspunsuri. Ghid pentru toți. Op. cit., p. 20-21.

Deținătorii de date cu caracter personal și terții care au primit acces la datele cu caracter personal trebuie să asigure confidențialitatea unor astfel de date, cu excepția cazurilor prevăzute de lege. Din momentul decesului subiectului datelor cu caracter personal, datele cu caracter personal despre acesta, cu consimțământul moștenitorilor, se utilizează în scop de arhivă sau în alte scopuri prevăzute de lege.

Asigurarea confidențialității datelor cu caracter personal nu este necesară:

- ❖ în cazul depunerii cererii de către subiectul datelor cu caracter personal;
- ❖ în cazul depersonalizării datelor cu caracter personal;
- ❖ față de datele cu caracter personal accesibile publicului larg;
- ❖ după expirarea termenului de 100 de ani de păstrare a datelor cu caracter personal din momentul introducerii acestora în baza de date.

În scopuri științifice, statistice, sociologice, medicale etc., deținătorul de date cu caracter personal le depersonalizează prin retragerea din ele a părții care permite identificarea persoanei fizice, transformându-le în date anonime, care nu pot fi asociate cu o persoană identificată sau identificabilă. În cazul depersonalizării, regimul de confidențialitate stabilit pentru datele respective cu caracter personal se anulează²⁷⁴.

---

²⁷⁴ Ibidem, p. 21-22.

TEMA VII. REFUZUL DE A FURNIZA INFORMAȚII ȘI SUBIEȚII RĂSPUNDERII ÎN DOMENIUL PROTECȚIEI DATELOR CU CARACTER PERSONAL.

1. Refuzul de a furniza informații.

Un document oficial trebuie întocmit și argumentat în scris, indicându-se data întocmirii răspunsului, numele persoanei responsabile, temeiul refuzului, făcându-se în mod obligatoriu trimitere la actul normativ (titlul, numărul, data adoptării, sursa publicației oficiale), pe care se bazează refuzul, precum și procedura de contestare a refuzului, inclusiv termenul de prescripție (art. 19)²⁷⁵.

În mod obligatoriu, refuzul sub formă scrisă, va conține:

- data refuzului;
- numele persoanei responsabile;
- motivul refuzului;
- actul normative pe care se bazează refuzul.

De asemenea, se va indica:

- titlul;
- numărul;
- data adoptării;
- sursa publicației oficiale;
- procedura de contestare a refuzului;
- termenul de prescripție.

Refuzul este legitim doar dacă furnizorul de informație poate demonstra că restricția este:

- a) reglementată prin lege organiză;
- b) este necesară într-o societate democratică, pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanei și pentru protecția securității naționale;
- c) prejudicial adus acestor drepturi și interese este mai mare decât interesul public pentru cunoașterea informației²⁷⁶.

2. Subiecții activității de protecție a datelor cu caracter personal.

În funcție de participare la activitățile legate de protecția datelor cu caracter personal, se deosebește următorul cerc de *subiecți*:

1) Operatorul de date este identificat prin existența unei persoane fizice sau juridice, autoritatea publică sau orice alt organism care, singur sau împreună cu altele, stabilește scopul și mijloacele de prelucrare a datelor cu caracter personal, le colectează, stochează sau prelucrează pentru uzul său intern sau în scopul realizării obiectivelor instituționale. În majoritatea situațiilor, operatorul are mai mult obligații decât drepturi. Printre acestea putem enumera obligația să folosească datele stocate numai în scopul pentru care au fost colectate; să garanteze securizarea datelor personale împotriva oricăror modificări, denaturări sau radieri; să preîntâmpine accesul neautorizat sau accidental și, în anumite cazuri, să notifice unui organ central superior independent înainte de a efectua careva operațiuni asupra datelor personale.

²⁷⁵ Rîbca E., Pîrțac O. Op. cit., p. 54-55.

²⁷⁶ Antohi L., Crețu V., Duca M., Pîrțac O. Ai dreptul să știi. Ghid practic pentru accesul la informație. Op. cit., p. 13.

2) Persoana împuternicită de către operator poate fi orice persoană fizică sau juridică, autoritatea publică sau oricare altă organizație, care prelucrează datele cu caracter personal pe seama operatorului.

3) Persoana terță sau terțul este desemnat de existența oricărei persoane fizice sau juridice, autoritatea publică sau oricare altă organizație alta decât persoana vizată, operatorul, persoana împuternicită de către operator și persoanele care, sub directa autoritate a operatorului sau a persoanei împuternicite de către operator, sînt împuternicite să prelucreze date.

4) Destinatarul prelucrării de date poate fi orice persoană fizică, juridică, autoritatea sau oricare altă organizație căreia îi sînt transmise datele, ir-diferent dacă este sau nu terț; cu toate acestea, autoritățile cărora li se comunică date în cadrul unei anumite anchete nu trebuie să fie considerate ca destinatari.

5) Subiect al datelor cu caracter personal/persoana vizată este persoană fizică sau în unele state și juridică, purtătoare de date cu caracter personal. Considerînd ca prelucrarea datelor este o inerentă în viața personală a individului, legislațiile mai multor state alocă subiectului vizat un șir de drepturi, printre care dreptul la informare, dreptul de a avea, în general, acces la date și, în special, la datele personale stocate și dreptul individului de a impune, în strînsă concordanță cu realitatea, corectarea datelor stocate care-1 privesc direct, dreptul de a obiecta la anumite prelucrări sau comunicări de date, dreptul de a nu fi supus unei decizii individuale, dreptul de a se adresa în justiție²⁷⁷.

Operatorul (sau deținătorul fișierului electronic, cum a mai fost denumit) este definit de lege drept orice persoană fizică sau juridică, de drept privat ori de drept public, inclusiv autoritățile publice, instituțiile și structurile teritoriale ale acestora, care stabilește scopul și mijloacele de prelucrare a datelor cu caracter personal. În cazul în care scopul și mijloacele de prelucrare a datelor sunt determinate printr-un act normativ sau în baza unui act normativ, operator este persoana fizică sau juridică, de drept public sau de drept privat, care este desemnată ca operator prin acel act normativ sau în baza acelui act normativ²⁷⁸.

3. Subiecții răspunderii în domeniul protecției datelor cu caracter personal.

Din perspectiva legislației europene, subiecți ai răspunderii în domeniul protecției datelor cu caracter personal întotdeauna sunt persoanele ce prelucrează date, însă unii autori din Republica Moldova propun realizarea unei diferențieri a subiecților față de care poate fi aplicată răspunderea juridică în dependență de statutul. Ei deosebesc subiecți autorizați, dar care au un comportament ilicit, și subiecți neautorizați cărora, de asemenea, le poate fi prescris un comportament fraudulos. În contextul subiecților autorizați, sunt identificași la general operatorii de date și persoanele împuternicite. Acestora le poate fi aplicată una din formele răspunderii juridice, atunci când comportamentul lor se abate de îa cel prescris sau autorizat. Din perspectiva Directivei, va fi considerată ca persoană căreia i se poate aplica una din formele răspunderii juridice orice operator ce nu și-a îndeplinit obligațiile prescrise de art. 6 al Directivei 46/95. Printre aceste obligații indicăm prelucrarea corectă și legală a datelor, realizarea colectării doar în scopuri determinate, explicite și legitime și cu condiția neprelucrării ulterioare într-un mod incompatibil cu aceste scopuri. Colectarea de date trebuie să fie adecvată, pertinentă și neexcesivă, în caz de necesitate, operatorul trebuie să actualizeze datele colectate și să ia toate

²⁷⁷ Mocanu V. Subiecții dreptului protecției datelor cu caracter personal. În: *Legea și Viața*, iulie, 2012, p. 51-52.

²⁷⁸ Ungureanu O., Munteanu C. Op. cit., p. 173.

măsurile ca datele inexacte sau incomplete din punctul de vedere al scopului pentru care sunt colectate să fie șterse sau rectificate. Tot în contextul detalierii comportamentului prescris, Directiva la art. 17 indică statelor-membre obligația de a impune operatorilor imperativul asigurării măsurilor tehnice și organizatorice de protecție, adecvate pentru protejarea datelor cu caracter personal împotriva distrugerii accidentale sau ilegale, pierderii accidentale, modificării, dezvoltării sau accesului neautorizat, în special atunci când prelucrarea presupune transmiterea datelor într-o rețea, precum și împotriva oricărei alte forme de prelucrare ilegală.

Dacă analizăm sistemul răspunderii juridice aplicabil operatorilor și persoanelor împuternicite, stabilim de fapt că aceasta este construită în temeiul principiului responsabilității. Constatăm, de fapt, că realizarea mecanismului de apărare a dreptului la protecția datelor cu caracter personal este structurat pe două nivele, și anume, nivelul unu - legat de responsabilizarea operatorilor, și nivelul doi - legat de recurgerea la constrângere. Totodată, menționăm că din perspectiva legislației protecției datelor cu caracter personal, subiect al răspunderii poate fi atât persoana fizică, cât și juridică. Se admit și situațiile în care întreprinderile și organismele publice desemnează o anumită persoană ca fiind responsabilă pentru punerea în aplicare a operațiunilor de prelucrare. Totuși, chiar și în cazul în care este desemnată o anumită persoană fizică pentru asigurarea conformității cu principiile de protecție a datelor sau pentru prelucrarea de date cu caracter personal, aceasta din urmă nu va avea rolul de operator, ci va acționa în numele entității juridice (întreprinderea sau organismul public) care, în calitate sa de operator, va fi răspunzătoare în cazul încălcării principiilor²⁷⁹.

Reieșind din faptul că în legislația Republicii Moldova deținătorul datelor cu caracter personal este denumit ca subiect al protecției datelor cu caracter personal, întru preîntâmpinarea unor confuzii, insistăm asupra concretizării ideii că noțiunea de subiect al protecției datelor cu caracter personal este diferită ca și conținut de noțiunea de subiect al raportului de protecție a datelor cu caracter personal. Deținătorul datelor cu caracter personal este subiect al raportului de drept, legat de protecția datelor cu caracter personal, alături de operator, și această relație trebuie privită ca parte - întreg.

În doctrină se propune a clasifica subiecții protecției datelor în trei categorii, și anume: subiecții posesori de date, subiecți implicați în prelucrarea de date, subiecți de supraveghere și realizare a protecției datelor cu caracter personal.

La prima categorie de subiecți posesori de date se atribuie persoana vizată, care apare ca purtător al datelor cu caracter personal. Ținem să atenționăm că din perspectiva reglementărilor existente la această categorie de subiecți poate fi atribuită doar persoana fizică. Acesta poate fi subiect al raportului legat de protecția datelor cu caracter personal doar în cazul existenței unor operațiuni de prelucrare a datelor sale și, prin intermediul acestora, aceasta este identificată sau identificabilă. În ceea ce privește faptul că la această categorie de subiecți poate fi atribuită doar persoana fizică, aceasta nu este un lucru univoc pentru toate statele²⁸⁰.

O altă categorie de subiecți sînt subiecții implicați în prelucrarea de date. La această categorie atribuim operatorul de date, persoana împuternicită de către operator și terțul. Este foarte important de a deosebi acești subiecți, căci identificarea subiectului prelucrării implică și responsabilizarea acestuia. Operator de date poate fi orice persoana fizică sau juridică, autoritatea publică, agenția sau orice alt organism care, singur sau împreună cu alții, stabilește scopurile și mijloacele de prelucrare a datelor cu caracter personal.

²⁷⁹ Avornic Gh., Mocanu V. Op. cit., p. 5.

²⁸⁰ Mocanu V. Subiecții dreptului protecției datelor cu caracter personal. Op. cit., p. 52.

Calitatea de operator o poate dobândi orice persoană fizică sau juridică, sau oricare alt organism implicat în procesul de prelucrare a datelor. În vederea atribuirii unei persoane a calității de operator, este necesar de menționat că aici ca factor decisiv apare prelucrarea datelor personale a unei persoane vizate, realizarea unei prelucrări de date ce identifică o persoană anume sau care ar permite identificarea. În funcție de specificul situației, ca operator poate fi identificat în aceeași speță atât persoana juridică, cât și persoana fizică angajat al persoanei juridice. Identificarea operatorului este necesară în mare măsură în vederea responsabilizării sau atragerii la răspundere.

Persoana împuternicită de către operator este un alt subiect care face parte din categoria subiecților implicați în prelucrare și se identifică prin orice persoana fizică sau juridică, autoritatea publică, agenția sau orice alt organism care prelucrează datele cu caracter personal pe seama operatorului. Persoana împuternicită de operator trebuie să îndeplinească două condiții de bază: pe de o parte, aceasta trebuie să fie o entitate juridică distinctă în raport cu operatorul și, pe de altă parte, să prelucreze datele personale în numele acestuia. Elementul esențial ce deosebește operatorul de persoana împuternicită este faptul că aceasta acționează pe seama operatorului și faptul că împuternicirile acesteia sînt limitate.

Cel de-al treilea subiect din cadrul categoriei subiecților implicați în prelucrare este terțul. Pot fi denumiți ca terți orice persoană care nu are o autoritate sau o autorizare specifică care ar putea decurge, de exemplu, din calitatea acesteia de operator, persoană împuternicită sau angajat al acestora - cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal.

Literatura de specialitate se marginalizează, de obicei, doar la trecerea în revistă a operatorilor de date și a persoanei vizate ca subiecte ale raporturilor legate de protecția datelor cu caracter personal, fără a face careva sistematizări bazate pe asemănări sau deosebiri. Susținem existența și unei alte categorii de subiecți și anume - subiecții de supraveghere și realizare a protecției datelor cu caracter personal. Această categorie de subiecți are un rol decisiv în realizarea dreptului la protecția datelor cu caracter personal. La această categorie de subiecți vom atribui personalul operatorilor dotat cu funcție de supraveghere și control al prelucrării de date, organizațiile neguvernamentale ce monitorizează din exterior măsurile de securitate utilizate de operatori, autoritățile de supraveghere și control național de protecție a datelor (în Republica Moldova - Centrul pentru protecția datelor cu caracter personal), autoritățile de supraveghere, control supranațional și grupurile de lucru, experții ce monitorizează protecția datelor, care oferă critici și perspective de dezvoltare²⁸¹.

---

²⁸¹ Ibidem, p. 54-56.

TEMA VIII. CĂILE DE ATAC ȘI EXAMINAREA CAZURILOR DE LEZARE A DREPTULUI LA INFORMAȚIE.

1. Modalitățile de apărare a dreptului protecției datelor cu caracter personal.

Modalitățile de apărare a dreptului protecției datelor cu caracter personal sunt determinate de subiecții ce le exercită. Vom deosebi: autoapărarea, apărarea instituționalizată și apărarea statală. Mijloacele de apărare însă desemnează instrumentele care pot fi utilizate de subiectul vizat în realizarea apărării. Astfel, vom deosebi răspunderea penală, administrativă, disciplinară și civilă.

În sensul celor indicate, autoapărarea va fi privită ca una dintre principalele modalități de exercitare a apărării datelor cu caracter personal, fiind percepută ca un set de acțiuni ale persoanei vizate, îndreptate spre preîntâmpinarea prejudicierii datelor sale personale sau acțiuni legate de recunoașterea și recompensarea prejudiciului suferit. Ca exemplificare a acțiunilor de autoapărare preventive, pot servi măsurile de precauție necesare a fi luate de persoana vizată în contextul exploatării datelor personale, exercitarea cu diligență a drepturilor sale, realizarea controlului asupra oricărui proces de prelucrare de date, verificarea scopului prelucrării, identității operatorului, pertinentei acțiunilor întreprinse de operator vizavi de datele sale. Acțiunile legate de recunoașterea și recompensarea prejudiciului suferit vor fi realizate prin utilizarea normelor de procedură civilă și adresarea în instanțele de judecată²⁸².

Astfel, persoana care se consideră lezată într-un drept sau interes legitim de către furnizorul de informații poate ataca acțiunile acestuia atât pe cale extrajudiciară, cât și direct în instanța de contencios administrativ competentă. Persoana, de asemenea, se poate adresa pentru apărarea drepturilor și intereselor sale legitime avocatului parlamentar²⁸³.

Persoana care se consideră lezată într-un drept sau interes legitim poate ataca orice acțiune sau inacțiune a persoanei responsabile pentru primirea și examinarea cererilor de informații, a conducerii instituției:

- 1) pe cale extrajudiciară;
- 2) direct în instanța de judecată.

Motivele pentru contestare sunt:

- refuzul neîntemeiat de a primi și a înregistra cererea;
- refuzul de a asigura accesul liber și necondiționat la registrele publice, aflate la dispoziția furnizorului de informații;
- încălcarea termenelor și procedurii de soluționare a cererii de acces la informație;
- neprezentarea sau prezentarea necorespunzătoare a informațiilor solicitate;
- refuzul neîntemeiat de a prezenta informațiile solicitate;
- atribuirea neîntemeiată a informației la categoria informațiilor care conțin secrete de stat, secrete comerciale sau la categoria informațiilor confidențiale;
- secretizarea neîntemeiată a unor informații;
- stabilirea plății pentru informațiile furnizate;
- cauzarea unor prejudicii material și/sau morale prin acțiunile ilegale ale furnizorului de informații etc.

---

²⁸² Avornic Gh., Mocanu V. Op. cit., p. 2.

²⁸³ Accesul la informație: pas cu pas. Întrebări și răspunsuri. Ghid pentru toți. Op. cit., p. 60-61.

În cadrul soluționării litigiilor privind accesul la informație, organele competente vor întreprinde măsuri pentru protejarea drepturilor tuturor persoanelor ale căror interese vor fi atinse prin divulgarea informației, inclusive se va asigura participarea acestora la process.

Instanța de judecată va întreprinde toate măsurile de precauție, inclusiv convocarea ședințelor închise, pentru a evita divulgarea informațiilor, accesul limitat la care poate fi îndreptățit²⁸⁴.

În ceea ce privește examinarea cauzelor de lezare a dreptului la acces la informație, pe lângă multiplele acte normative ce reglementează subiectul dat - legislație materială și procesuală, o atenție deosebită merită a fi acordată Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție "Cu privire la examinarea cauzelor privind accesul la informațiile oficiale" nr.1 din 02.04.2007²⁸⁵. Respectiva hotărâre generalizează practicile aplicării de către instanțele judecătorești a dispozițiilor legale care au ca obiect reglementarea relațiilor privind accesul la informațiile oficiale. Plenul constată faptul că au fost depistate anumite erori în aplicarea și interpretarea actelor normative incidente, în special: confundarea dreptului de acces la informațiile oficiale cu dreptul de acces la alte categorii de informații, și anume din acte normative sau contracte; ca urmare calificarea incorectă a subiectelor Legii privind accesul la informații, delimitarea informației oficiale cu accesibilitate limitată de informația pasibilă furnizării, constatarea încălcării prevederilor legii enunțate, în particular, din cauza depășirii termenului de furnizare a informației sau furnizării informației neadecvate, soluționarea litigiilor legate de acreditarea mijloacelor de informare în masă etc.

Este important faptul că instanțele judecătorești sînt atenționate asupra necesității de aplicare corectă și unitară a dispozițiilor Legii privind accesul la informație nr.982-XIV din 11.05.2000, prin prisma Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale.

De asemenea, instanțele judecătorești sînt atenționate asupra similitudinii noțiunilor de „informație oficială” și „informație de interes public”, ambele noțiuni avînd semnificația prevăzută în art.6 alin.1) din Lege. Acest fapt rezultă atît din interpretarea sistematică a Legii, cît și din jurisprudența CEDO (de ex.: *cazul Sîrbu împotriva R. Moldova; cazul de Haes și Gijssels împotriva Belgiei*). Or, în literatura de specialitate se recomandă aprecierea informației sub aspectul „oficialității” ei în conformitate cu art.6 din Lege, aceasta figurînd în calitate de parte componentă a eventualului raport litigios²⁸⁶.

2. Reclamația administrativă.

În cazul în care persoana consideră că drepturile sau interesele legitime în ceea ce privește accesul la informații i-au fost lezate, ea poate contesta acțiunile sau inacțiunea furnizorului de informații la conducerea acestuia și/sau la organul ierarhic superior al furnizorului în termen de 30 de zile de la data cînd a aflat sau trebuia să afle despre încălcare.

Conducerea furnizorului de informații și/sau organul ierarhic superior al acestuia va examina contestările solicitanților de informații în decurs de 5 zile lucrătoare și va informa în mod obligatoriu petiționarul despre rezultatele examinării în decurs de 3 zile lucrătoare.

²⁸⁴ Antohi L., Crețu V., Duca M., Pîrțac O. Ai dreptul să știi. Ghid practic pentru accesul la informație. Op. cit., p. 17.

²⁸⁵ Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la examinarea cauzelor privind accesul la informațiile oficiale. Nr.1 din 02.04.2007. Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2007, nr.5, p.4-18.

²⁸⁶ Accesul la informație: pas cu pas. Întrebări și răspunsuri. Ghid pentru toți. Op. cit., p. 61-62.

Sesizările, prin care sînt atacate acțiunile sau inacțiunea organizațiilor care nu au organele lor superioare, sînt adresate direct instanței de contencios administrativ competente²⁸⁷.

Reclamația administrativă se adresează: conducerii autorității/instituției publice și/sau organului ierarhic superior al furnizorului, în termen de 30 de zile de la data când solicitantul a aflat sau trebuia să afle despre încălcarea dreptului său.

Reclamația administrativă va conține:

- 1) mențiunile din cererea inițială de solicitare a informației;
- 2) expunerea motivelor pentru care solicitantul consideră că a fost încălcată legea.

Instanțele vor examina contestațiile în decurs de 5 zile lucrătoare și vor informa, în scris, în mod obligatoriu, petiționarul despre rezultatele examinării în decurs de 3 zile lucrătoare.

Răspunsul va cuprinde:

- 1) informațiile solicitate;
- 2) sancțiunile disciplinare aplicate față de persoana vinovată de încălcarea legii privind accesul la informație.

Plîngerile pot fi adresate atât organului ierarhic superior, cât și direct în instanța de judecată. Sesizările, prin care sunt atacate acțiunile sau inacțiunile organizațiilor care nu au organe ierarhic superioare sunt adresate direct în instanța de judecată²⁸⁸.

3. Sesizarea instanței de judecată.

În cazul în care persoana care consideră că drepturile sau interesele legitime în ceea ce privește accesul la informație i-au fost lezate, precum și în cazul în care nu este satisfăcută de soluția dată de către conducerea furnizorului de informații sau de către organul ierarhic superior al acestuia, ea poate ataca acțiunile sau inacțiunea furnizorului de informații direct în instanța de contencios administrativ competentă.

Sesizarea instanței de judecată se va efectua în termen de o lună de la data primirii răspunsului de la furnizorul de informații sau, în caz dacă nu a primit răspuns, de la data când trebuia să-l primească.

Dacă solicitantul de informații a atacat anterior acțiunile furnizorului de informații pe cale extrajudiciară, termenul de o lună curge de la data comunicării răspunsului conducerii furnizorului de informații și/sau organului ierarhic superior al acestuia sau, în caz dacă nu a primit răspuns, de la data când trebuia să-l primească²⁸⁹.

Cererea de chemare în judecată referitor la acțiunile sau inacțiunile furnizorului de informații se adresează în cazul în care:

- 1) persoana consideră că drepturile sau interesele sale legitime privind accesul la informație i-au fost lezate;
- 2) persoana nu este satisfăcută de soluția prezentată de conducerea furnizorului de informații sau de organul ierarhic superior al acestuia.

Cererea de chemare în judecată referitor la acțiunile sau inacțiunile furnizorului de informații se adresează în termen de o lună de la data primirii răspunsului de la furnizorul de informații sau, în caz dacă nu a primit răspuns, de la data când trebuia să-l primească.

²⁸⁷ Accesul la informație: pas cu pas. Întrebări și răspunsuri. Ghid pentru toți. Op. cit., p. 61-62.

²⁸⁸ Antohi L., Crețu V., Duca M., Pîrțac O. Ai dreptul să știi. Ghid practic pentru accesul la informație. Op. cit., p. 18.

²⁸⁹ Accesul la informație: pas cu pas. Întrebări și răspunsuri. Ghid pentru toți. Op. cit., p. 62.

Dacă solicitantul de informații a atacat anterior acțiunile/inacțiunile furnizorului de informații pe cale extrajudiciară, termenul de o lună curge de la data comunicării răspunsului conducerii furnizorului de informații și/sau organului ierarhic superior al acestuia sau, în caz dacă nu a primit răspuns, de la data când trebuia să-l primească.

Solicitantul va cere instanței de judecată:

- 1) să constate că informațiile sesizate sunt de interes public;
- 2) să oblige autoritatea/instituția publică să comunice în scris informațiile solicitate;
- 3) să fixeze un termen în care informația să fie comunicată solicitantului.

De asemenea, solicitantul poate cere instanței de judecată să impună autorității/instituției publice plata unor despăgubiri morale și/sau materiale (patrimoniale). În acest caz se va indica:

- valoarea daunelor pentru fiecare categorie;
- în ce constau acestea;
- cum s-au produs;
- cum pot fi dovedite.

În instanța de judecată solicitantul nu poate fi obligat să facă dovada unui interes direct, personal pentru informația respectivă. Este suficientă și o simplă curiozitate pentru obținerea unei informații oficiale care trebuie să fie la dispoziția tuturor²⁹⁰.

În funcție de gravitatea efectelor pe care le-a avut refuzul nelegitim al funcționarului public, responsabil pentru furnizarea informațiilor oficiale, de a asigura accesul la informația solicitată, instanța de judecată decide aplicarea unor sancțiuni în conformitate cu legislația, repararea prejudiciului cauzat prin refuzul nelegitim de a furniza informații sau prin alte acțiuni ce prejudiciază dreptul de acces la informații, precum și satisfacerea neîntârziată a cererii solicitantului²⁹¹.

4. Rolul Avocatului Parlamentar în procesul petiționării și accesului la informație.

Avocatul parlamentar contribuie la repunerea în drepturi a cetățenilor. Scopul activității sale constă în asigurarea respectării drepturilor și libertăților constituționale ale omului de către autoritățile publice centrale și locale, instituții, organizații și întreprinderi, de către asociațiile obștești și persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelele.

Avocatul parlamentar este în drept:

- 1) să inițieze un proces în legătură cu faptele depistate de încălcare a drepturilor și libertăților omului;
- 2) să solicite concursul organelor și persoanelor cu funcții de răspundere în verificarea circumstanțelor care urmează a fi elucidate și să controleze faptele expuse în cerere.

Cererea adresată avocatului parlamentar:

- este prezentată în scris;
- este scutită de taxa de stat;
- se depune până la expirarea unui an din ziua încălcării drepturilor și libertăților constituționale ale petiționarului sau din ziua când petiționarul a aflat despre încălcare;
- este semnată de petiționar, conținând numele, prenumele, domiciliul acestuia.

²⁹⁰ Antohi L., Crețu V., Duca M., Pîrțac O. Ai dreptul să știi. Ghid practic pentru accesul la informație. Op. cit., p. 19.

²⁹¹ Accesul la informație: pas cu pas. Întrebări și răspunsuri. Ghid pentru toți. Op. cit., p. 62.

Cererea poate fi primită spre examinare, restituită petiționarului, remisă, cu consimțământul petiționarului, organelor competente sau poate fi respinsă. În termen de 10 zile decizia luată va fi adusă la cunoștința petiționarului.

De către avocatul parlamentar sunt examinate cererile privind deciziile, acțiunile sau inacțiunile:

- 1) autorităților publice, centrale și locale, instituțiilor și întreprinderilor, indiferent de tipul de proprietate;
- 2) asociațiilor obștești;
- 3) persoanelor cu funcții de răspundere de toate nivelurile care au încălcat drepturile și libertățile constituționale ale petiționarului.

În calitate de mediator, Avocatul parlamentar va încerca să soluționeze plângerile prin concilierea părților. Nu fac obiectul activității Avocatului parlamentar plângerile al căror mod de examinare este prevăzut de legislația de procedură penală, civilă, cu privire la contravențiile administrative, de legislația muncii²⁹².

---

²⁹² Antohi L., Crețu V., Duca M., Pîrțac O. Ai dreptul să știi. Ghid practic pentru accesul la informație. Op. cit., p. 21.

TEMA IX. INFORMAREA, CONSULTAREA ȘI PARTICIPAREA CETĂȚENEASCĂ.

1. Relecții de ordin general.

Pentru ca persoana să-și poată forma o opinie asupra problemelor complexe ale lumii moderne, este necesar să i se asigure accesul în instituțiile publice, în arhive și în biblioteci, la informațiile publice, la documente oficiale, la orice alte acte etc. Respectarea acestui drept presupune interdicția îngrădirii lui, indiferent de motive și situații, iar alin. (1) al art. 34 din Constituție prevede expres anume interdicția îngrădirii dreptului la informație. Cea mai importantă problemă pe care o ridică textul constituțional menționat se conține în sintagma „*de interes public*”, noțiune generală care permite diverse interpretări și de care se poate abuza. Principalul act juridic aplicabil în Republica Moldova pentru domeniul abordat este Legea organică nr. 982-XIV din 11.05.2000 privind accesul la informație. Conform acestei legi, sunt considerate informații oficiale *toate informațiile aflate în posesia și la dispoziția furnizorilor de informații, care au fost elaborate, selectate, prelucrate, sistematizate și/sau adoptate de organe ori persoane oficiale sau puse la dispoziția lor în condițiile legii de către alți subiecți de drept*. Sunt considerate documente purtătoare de informații: orice hârtie sau alt material pe care există un înscris; o hartă, un plan, un desen, o fotografie; orice hârtie sau alt material pe care sunt marcaje, figuri, simboluri sau perforări care au un sens pentru persoanele calificate să le interpreteze; orice obiect sau material din care pot fi reproduse sunete, imagini sau înscrisuri cu sau fără ajutorul unui alt articol sau mecanism; orice alt înregistrator de informație apărut ca rezultat al progresului tehnic.

Recomandarea Rec (2002)2 a CE definește „documentele publice” ca fiind „orice informații înregistrate sub orice formă, elaborate sau primite și deținute de către autoritățile publice și care au o legătură cu funcția administrativă, excepție făcând documentele care sunt în curs de pregătire”²⁹³.

În conformitate cu Legea privind transparența în procesul decizional²⁹⁴, transparența în procesul decizional se bazează pe următoarele principii:

- informarea, în modul stabilit, a cetățenilor, a asociațiilor constituite în corespundere cu legea, a altor părți interesate despre inițierea elaborării deciziilor și despre consultarea publică pe marginea proiectelor de decizii respective;

- asigurarea de posibilități egale pentru participarea cetățenilor, asociațiilor constituite în corespundere cu legea, altor părți interesate la procesul decizional²⁹⁵.

Cetățenii, asociațiile constituite în corespundere cu legea, alte părți interesate au dreptul:

- să participe la orice etapă a procesului decizional;
- să solicite și să obțină informații referitoare la procesul decizional, inclusiv să primească proiectele de decizii însoțite de materialele aferente, în condițiile Legii privind accesul la informație;

- să propună autorităților publice inițierea elaborării și adoptării deciziilor;

- să prezinte autorităților publice recomandări referitoare la proiectele de decizii supuse discuțiilor.

²⁹³ Constituția Republicii Moldova. Comentariu. Coordonator de proiect: Sollfrank Klaus. Ed. ARC. Chișinău, 2012, p. 148-149.

²⁹⁴ Legea privind transparența în procesul decizional, nr. 239 din 13.11.2008. // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 215-217/798 din 05.12.2008.

²⁹⁵ Accesul la informație: pas cu pas. Întrebări și răspunsuri. Ghid pentru toți. Op. cit., p. 51.

Autoritățile publice sînt obligate, după caz, să întreprindă măsurile necesare pentru asigurarea posibilităților de participare a cetățenilor, a asociațiilor constituite în corespundere cu legea, a altor părți interesate la procesul decizional, inclusiv prin:

- diseminarea informației referitoare la programele (planurile) anuale de activitate prin plasarea acestora pe pagina web oficială a autorității publice, prin afișarea lor la sediul acesteia într-un spațiu accesibil publicului și/sau prin difuzarea lor în mass-media centrală sau locală, după caz;

- informarea, în modul stabilit, asupra organizării procesului decizional;

- instituționalizarea mecanismelor de cooperare și de parteneriat cu societatea;

- recepționarea și examinarea recomandărilor cetățenilor, asociațiilor constituite în corespundere cu legea, ale altor părți interesate în scopul utilizării lor la elaborarea proiectelor de decizii;

- consultarea opiniei tuturor părților interesate de examinarea proiectelor de decizii²⁹⁶.

Or, prin intermediul petițiilor, autoritățile publice, statul comunică cu cetățenii, în rezultatul căreia pot afla despre abuzurile propriilor angajați, pot face anumite concluzii referitor la politicile pe care trebuie să le adopte în viitor sau felul în care urmează să fie modificată legislația, fiind perceput ca un mijloc sigur de control, deoarece un control real și efectiv nu poate veni de sus, ci de jos, din masa însăși a administrațiilor, cărora interesul propriu le stimulează vigilența²⁹⁷.

2. Dreptul la informare și mijloacele de informare publică.

Alin. (4) al art. 34 din Constituție vizează în exclusivitate mijloacele de informare publică, de stat sau private, care sunt obligate să asigure informarea corectă a opiniei publice. Scopul acestei prevederi este de a pune în valoare marile imperative on materie de informație, care trebuie respectate, și anume: *exactitatea, onestitatea, discreția, corectitudinea și confidențialitatea*. În realizarea acestor imperative, mass-media trebuie să respecte o serie de principii corelative dreptului de a obține și a difuza informații: respectarea legislației care îi reglementează activitatea; relatarea adevărului; verificarea prealabilă a știrilor și informațiilor; respingerea oricărei influențe menite a denatura faptele, evenimentele și interpretarea lor; evitarea difuzării de comentarii și luării de poziție asupra unor cauze aflate pe rol în justiție etc. Respectarea acestor principii este indispensabilă, deoarece, în caz contrar, organul de informare on masă poate fi sancționat și obligat să repare paguba pricinuită.

Statul are obligația de a crea condiții necesare pentru instituirea și dezvoltarea mijloacelor de informare în masă libere și imparțiale, precum și obligația de a nu interveni în activitatea lor, cenzura din mass-media urmînd a fi exclusă. Art. 34 alin. (5) din Constituție stabilește că mijloacele de informare publică nu sunt supuse cenzurii, prin termenul *cenzură* înțelegîndu-se de obicei obligativitatea mijloacelor de informare în masă de a coordona cu persoane oficiale, organe ale puterii de stat etc., comunicările și materialele pe care intenționează să le dea publicității. Deși libertatea mass-mediei presupune și libertatea față de stat, din conținutul art. 34 nu rezultă interdicția dotării de la bugetul de stat, dacă dotările de stat, necesare într-o societate democratică, sunt acordate tuturor pe criterii de egalitate și nu conduc la stabilirea unei dependențe față de stat.

²⁹⁶ Ibidem, p. 52.

²⁹⁷ Goriuc S., Crasnobaev A. Op. cit., p.43.

Totuși interzicerea cenzurii apără lucrătorii din mass-media de imixtiunea puterii politico-statale, dar nu poate exclude autocenzura și nici controlul intern din cadrul instituțiilor mass-mediei, nu poate bloca intervenția din partea editorilor, a structurilor de conducere și a proprietarilor. În această privință, societatea noastră are de parcurs anumite etape, iar pentru a evita abuzurile, situația în domeniu trebuie să constituie o preocupare permanentă²⁹⁸

3. Etapele asigurării transparenței procesului de elaborare a deciziilor.

Etapele principale ale asigurării transparenței procesului de elaborare a deciziilor sînt:

- informarea publicului referitor la inițierea elaborării deciziei;
- punerea la dispoziția părților interesate a proiectului de decizie și a materialelor aferente acestuia;
- consultarea cetățenilor, asociațiilor constituite în corespundere cu legea, altor părți interesate;
- examinarea recomandărilor cetățenilor, asociațiilor constituite în corespundere cu legea, altor părți interesate în procesul de elaborare a proiectelor de decizii;
- informarea publicului referitor la deciziile adoptate.

La inițierea procesului de elaborare a deciziei, autoritatea publică va plasa, cu cel puțin 15 zile lucrătoare pînă la examinarea deciziei, anunțul respectiv pe pagina web oficială, îl va expedia prin intermediul poștei electronice părților interesate, îl va afișa la sediul său într-un spațiu accesibil publicului și/sau îl va difuza în mass-media centrală sau locală, după caz.

Anunțul referitor la inițierea elaborării deciziei va conține, în mod obligatoriu:

- argumentarea necesității de a adopta decizia;
- termenul-limită, locul și modalitatea în care cetățenii, asociațiile constituite în corespundere cu legea, alte părți interesate pot avea acces la proiectul de decizie și pot prezenta sau expedia recomandări;
- datele de contact ale persoanelor responsabile de recepționarea și examinarea recomandărilor.

Autoritatea publică asigură accesul la proiectele de decizii și la materialele aferente acestora în modul stabilit de lege²⁹⁹.

Consultarea cetățenilor, asociațiilor constituite în corespundere cu legea, altor părți interesate se asigură de către autoritatea publică responsabilă de elaborarea proiectului de decizie prin următoarele modalități: dezbateri publice, audieri publice, sondaj de opinie, referendum, solicitarea opiniilor ex-pertilor în domeniu, crearea grupurilor de lucru permanente sau ad-hoc cu participarea reprezentanților societății civile.

Consultarea se efectuează:

- la inițiativa autorității publice responsabile de elaborarea proiectului de decizie;
- la inițiativa unei alte autorități publice, conform competenței;
- la propunerea cetățeanului, asociației constituite în corespundere cu legea, altei părți interesate.

Procedurile de consultare a cetățenilor, a asociațiilor constituite în corespundere cu legea, a altor părți interesate se stabilesc de Parlament, de Președintele Republicii Moldova și, respectiv, de Guvern.

²⁹⁸ Constituția Republicii Moldova. Comentariu. Op. cit., p. 150-151.

²⁹⁹ Accesul la informație: pas cu pas. Întrebări și răspunsuri. Ghid pentru toți. Op. cit., p. 52-53.

Recomandările cetățenilor, asociațiilor constituite în corespundere cu legea, altor părți interesate vor fi recepționate de către autoritatea publică responsabilă de elaborarea proiectului de decizie. Termenul de prezentare a recomandărilor asupra proiectelor de decizii va constitui cel mult 15 zile lucrătoare din data mediatizării anunțului referitor la inițierea elaborării deciziei, cu posibilitatea extinderii acestui termen, după caz.

Autoritatea publică va întocmi un dosar privind elaborarea proiectului de decizie, care va conține procesele-verbale privind consultarea cetățenilor, asociațiilor constituite în corespundere cu legea, altor părți interesate, recomandările parvenite și sinteza acestora.

Dosarul privind elaborarea proiectului de decizie este accesibil pentru toți cetățenii, asociațiile constituite în corespundere cu legea, alte părți interesate. Sinteza recomandărilor parvenite se va plasa pe pagina web oficială a autorității publice, se va afișa la sediul acesteia într-un spațiu accesibil publicului și/sau se va difuza în mass-media centrală sau locală, după caz³⁰⁰.

4. Aprobarea deciziilor.

Ședințele din cadrul autorităților publice privind luarea de decizii sînt publice, cu excepția cazurilor prevăzute de lege.

Anunțul referitor la desfășurarea ședinței publice

- va fi plasat pe pagina web oficială a autorității publice,
- va fi expediat prin intermediul poștei electronice părților interesate,
- va fi afișat la sediul autorității publice într-un spațiu accesibil publicului și/sau va fi difuzat în mass-media centrală sau locală, după caz, conținînd data, ora și locul desfășurării ședinței publice, precum și ordinea de zi a acesteia.

Persoanele interesate vor participa la ședințele publice în limita locurilor disponibile din sala de ședințe și în ordinea prioritara stabilită de persoana care prezidează ședința, luîndu-se în considerare interesul cetățenilor, asociațiilor constituite în corespundere cu legea, al altor părți interesate față de subiectul ședinței publice.

Împiedicarea accesului la ședințele publice ale autorităților publice sau compromiterea procesului decizional prin tănuirea informației de interes public ori prin denaturarea acesteia se sancționează conform legii.

În cazul situațiilor excepționale, al căror regim este stabilit de lege, proiectele de decizii urgente pot fi supuse elaborării și adoptării fără respectarea etapelor prevăzute de prezenta lege.

Argumentarea necesității de a adopta decizia în regim de urgență fără consultarea cetățenilor, asociațiilor constituite în corespundere cu legea, altor părți interesate va fi adusă la cunoștința publicului în termen de cel mult 10 zile de la adoptare, prin plasare

- pe pagina web a autorității publice,
- prin afișare la sediul acesteia într-un spațiu accesibil publicului și/sau prin difuzare în mass-media centrală sau locală, după caz.

Autoritățile publice vor asigura accesul la deciziile adoptate prin plasarea acestora pe pagina web oficială, prin afișare la sediul lor într-un spațiu accesibil publicului și/sau prin difuzare în mass-media centrală sau locală, după caz, precum și prin alte modalități stabilite de lege³⁰¹.

---

³⁰⁰ Ibidem, p. 53-55.

³⁰¹ Ibidem, p. 56.

TEMA X. TRANSPARENȚĂ ACHIZIȚIILOR PUBLICE

1. Anunțurile de intenție privind achizițiile publice.

Autoritatea contractantă este obligată să publice în Buletinul achizițiilor publice un anunț de intenție privind achizițiile publice preconizate. În cazul achizițiilor publice prevăzute de Legea privind achizițiile publice, anunțul de intenție va fi publicat și în „Official Journal of the European Community”.

Anunțul de intenție va fi publicat în mod separat pentru bunuri, lucrări și servicii, în cel mult 30 de zile calendaristice de la data aprobării bugetului propriu al autorității contractante respective.

Anunțul de intenție va cuprinde toate contractele de achiziții publice preconizate a fi atribuite pînă la sfîrșitul anului bugetar.

Pentru contractele de achiziție a căror valoare estimativă pentru bunuri și servicii este mai mică de 200 000 de lei, iar pentru lucrări este mai mică de 1 000 000 de lei, publicarea anunțului de intenție nu este obligatorie.

Publicarea anunțului de intenție nu obligă autoritatea contractantă să efectueze achiziția publică respectivă.

Autoritatea contractantă este obligată să publice în Buletinul achizițiilor publice și pe pagina web a Agenției invitația de prezentare a ofertelor, denumită în continuare invitație, în toate cazurile prevăzute de prezenta lege, conform procedurii de achiziție aplicate.

În cazul achizițiilor publice specificate în Legea privind achizițiile publice, invitația va fi publicată și în „Official Journal of the European Community”.

Invitația va fi publicată în limba de stat și, după caz, în una din limbile de circulație internațională.

La întocmirea și perfectarea invitației vor fi utilizate formulare standard, aprobate în acest scop, care să permită publicitatea achizițiilor publice.

În scopul asigurării unei transparențe maxime, autoritatea contractantă are dreptul de a publica invitația și în alte mijloace de informare în masă, naționale sau internaționale, dar numai după publicarea invitației respective în Buletinul achizițiilor publice și pe pagina web a Agenției.

Invitația publicată și în alte mijloace de informare locale, naționale sau internaționale va menționa numărul și data Buletinului achizițiilor publice în care a fost publicată invitația și nu va conține alte informații decît cele publicate în buletinul dat.

Invitația va fi publicată în termene care să ofere tuturor operatorilor economici interesați, fără nici o discriminare, posibilități reale de participare la procedurile de atribuire a contractului de achiziții publice.

Dacă după publicarea invitației, dar înainte de timpul prevăzut pentru deschiderea sau primirea ofertelor, apare necesitatea de a corecta sau de a republica invitația, invitația corectată va fi publicată în aceleași mijloace de informare în masă și va avea aceeași valoare ca și invitația originală.

Autoritatea contractantă este obligată să publice în Buletinul achizițiilor publice și pe pagina web a Agenției anunțul de atribuire a contractului de achiziții publice nu mai tîrziu de 30 de zile calendaristice de la data încheierii acestuia³⁰².

---

³⁰² Ibidem, p. 56-58.

2. Anunțul de atribuire a contractului, informațiile autorității contractante și darea de seamă privind procedura de achiziție.

Anunțul de atribuire a contractului de achiziții publice va cuprinde ca minimum următoarele date privind:

- natura și cantitatea bunurilor, lucrărilor sau serviciilor care fac obiectul contractului atribuit;
- denumirea și adresa juridică a autorității contractante care a atribuit contractul;
- data atribuirii contractului;
- denumirea și alte date de identificare ale operatorului economic câștigător;
- valoarea contractului atribuit;
- temeiul legal de utilizare a procedurii respective de atribuire a contractului;
- procedura utilizată.

Autoritatea contractantă, la solicitarea ofertanților, este obligată să ofere informații:

- privind procedurile de achiziție aplicate;
- ofertantului refuzat - privind motivele neselectării ofertei lui, dar și caracteristicile și avantajele relative, precum și denumirea completă a ofertantului câștigător.

Autoritatea contractantă va informa ofertanții participanți la procedurile de achiziție, la solicitarea acestora, despre toate deciziile de atribuire a contractelor.

Nu se prezintă informația, ce ține de contractul atribuit, care contravine legii și interesului public.

Ofertantul refuzat poate solicita informații doveditoare că achiziția a avut loc imparțial.

În acest scop, autoritatea contractantă va oferi gratuit informații privind caracteristicile și avantajele relative ale ofertantului câștigător și prețul contractului, cu excepția cazurilor când comunicarea acestor informații ar putea prejudicia concurența la licitațiile viitoare³⁰³.

Conform art. 70 din Legea privind achizițiile publice³⁰⁴, darea de seamă privind procedura de achiziție este întocmită de către autoritatea contractantă și este prezentată Agenției în termen de 5 zile de la data încheierii contractului.

Darea de seamă va conține:

- a) descrierea succintă a bunurilor, lucrărilor și serviciilor pentru care autoritatea contractantă a solicitat oferte;
- b) denumirea și datele pentru relații ale ofertanților, precum și denumirea și datele pentru relații ale operatorului economic cu care este încheiat contractul de achiziție, prețul acestui contract;
- c) datele de calificare ale ofertanților;
- d) prețul ofertei sau temeiul determinării lui, expunerea succintă a altor condiții esențiale ale fiecărei oferte și ale contractului de achiziție;
- e) rezumatul evaluării și comparării ofertelor, ținându-se cont de aplicarea marjei preferențiale;
- f) decizia respectivă cu argumentele de rigoare, în cazul în care toate ofertele sînt respinse;
- g) expunerea motivelor alegerii metodei respective de achiziție, în cazul procedurilor de achiziție prin alte metode decît licitațiile deschise;

³⁰³ Ibidem, p. 58-59.

³⁰⁴ Legea Republicii Moldova privind achizițiile publice, nr. 131 din 03 iulie 2015. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 197-205/402 din 31.07.2015.

- h) decizia și temeiurile în cazul aplicării unor proceduri de achiziție, altele decât licitațiile deschise, dacă procedurile respective nu s-au soldat cu încheierea unui contract de achiziție;
- i) motivele respingerii, în cazul respingerii ofertei conform prevederilor art.30;
- j) expunerea motivelor alegerii procedurii de selectare, în cazul achiziției de servicii;
- k) expunerea motivelor aplicării metodei respective, în cazul procedurilor de achiziție în care se solicită atragerea directă a ofertelor de servicii;
- l) expunerea motivelor restricțiilor, în cazul procedurilor de achiziție în care autoritatea contractantă a limitat participarea operatorilor economici;
- m) rezumatul demersurilor în care s-au solicitat explicații referitoare la documentele de preselectie sau la documentele de licitație, rezumatul răspunsurilor la ele, precum și expunerea rezumativă a oricărei modificări operate în aceste documente.

Informațiile specificate mai sus (art. 70 din Legea privind achizițiile publice) la alin.(1) lit. a) și b) se acordă la solicitarea oricărei persoane, după acceptarea ofertei sau după terminarea procedurii de achiziție care nu s-a soldat cu încheierea unui contract de achiziție.

Informațiile specificate mai sus (art. 70 din Legea privind achizițiile publice) la alin.(1) lit.c)-h) și m) se prezintă la cererea operatorilor economici care au prezentat oferte ori au depus cereri pentru preselectie, după acceptarea ofertei sau după terminarea procedurii de achiziție ce nu s-a soldat cu încheierea unui contract de achiziție.

Cu excepția cazurilor în care instanța de judecată o cere, autoritatea contractantă nu divulgă informațiile specificate la alin.(1) lit.c)-e) și m) dacă divulgarea acestora contravine legislației și intereselor statului, prejudiciază interesele comerciale legitime ale părților sau împiedică concurența loială³⁰⁵.

---

³⁰⁵ Accesul la informație: pas cu pas. Întrebări și răspunsuri. Ghid pentru toți. Op. cit., p. 59-60.

Bibliografie.

Acte normative:

1. Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene (2010/C 83/02). In: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*. 30.03.2010 [online] [citată 13.05.2020]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:ro:PDF>
2. *Codul administrativ al Republicii Moldova* : nr. 116 din 19 iulie 2018 : publicat în Monitorul Oficial nr. 309-320 din 17 august 2018 : intră în vigoare la 1 aprilie 2019. - Chișinău : Alfabeta Publishing, 2018. 86 p. ISBN 978-9975-3252-1-9.
3. *Codul civil al Republicii Moldova* : Legea Nr. 133 din 15.11.2018 privind modernizarea Codului Civil : publicată la 14.12.2018 în Monitorul Oficial Nr. 467-479 art. Nr : 784. Republicat : 01.03.2019 în Monitorul Oficial Nr. 66-75 art. Nr : 132 : în vigoare din 01.03.2019. Chișinău : Farmec-Lux, 2019. 592 p. ISBN 978-9975-104-75-3.
4. *Codul contravențional al Republicii Moldova* : Publicat: 16.01.2009 în Monitorul Oficial Nr. 3-6 art Nr.15 : Data intrării în vigoare: 31.05.2009 : În conformitate cu ultimile modificări și completări din Monitorul Oficial al Republicii Moldova : Actualizat la 10.09.2020. Chișinău] : Farmec-Lux, 2020. 256 p. ISBN 978-9975-104-69-2.
5. *Codul de procedură civilă al Republicii Moldova*. Chișinău : Cartea, 2003. 231 p. ISBN 9975-9707-4-5.
6. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*. Chișinău : Cartea, 2003. 358 p. ISBN 9975-9707-3-7.
7. *Codul deontologic al jurnalistului din Republica Moldova* [on-line] [citată 10.08.2020]. Disponibil: <https://consiliuldepresa.md/ro/page/codul-deontologic-al-jurnalistului-din-r-moldova>
8. *Codul fiscal al Republicii Moldova* : Publicat : 25.03.2005 în Monitorul Oficial Nr. ed. spec. : În conformitate cu ultimile modificări și completări din Monitorul Oficial al Republicii Moldova : Actualizat la 01.02.2019. Chișinău : Farmec-Lux, 2019. 272 p. ISBN 978-9975-104-70-8..
9. *Codul penal al Republicii Moldova* : În conformitate cu ultimele modificări și completări din Monitorul oficial al Republicii Moldova : Actualizat la 10.03.2020. Chișinău : Farmec-Lux, 2020. 175 p. ISBN 978-9975-104-79-1.
10. *Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova*, nr. 174 din 08.11.2018. Cod nr. 174 din 08.11.2018 : Publicat : 12.12.2018 în Monitorul Oficial nr. 462-466, art. nr. 766. Chișinău, 2019. 96 p.
11. *Constituția Republicii Moldova* din 29.07.1994 : Publicat: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 1 din 12.08.1994 ; Republicat: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 78/140 din 29.03.2016 ; Declarația de independență a Republicii Moldova (1991). Chișinău : Farmec-Lux, 2018. 80 p. ISBN 978-9975-104-66-1.
12. Constituția României, adoptată la 8 decembrie 1991 și revizuită prin Legea 429/2003 în temeiul referendumului național din 18-19 octombrie 2003. În: *Monitorul Oficial al României*. 2003, nr. 758 (partea I) din 29 oct. [on-line] [citată 10.06.2020]. Disponibil: <https://www.ccr.ro/constitutia-romaniei-2003>
13. *Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale* din 04 noiembrie 1950. Semnată de către RM la 13 iulie 1995, Ratificată prin Hotărârea Parlamentului RM nr.1298-XIII din 24.07.1999 [online] [citată 11.07.2020]. Disponibil:

https://drepturilecopilului.md/files/01_Conventia%20europeana%20a%20drepturilor%20omului.pdf

14. Convenția pentru protecția persoanelor referitor la prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal, încheiată la Strasbourg, la 28 ianuarie 1981. Ratificată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova, nr. 482-XIV din 2 iulie 1999. In : *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 1999, nr. 80-82 [online] [citată 11.07.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=117361&lang=ro

15. *Convenția privind accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului*, Arhus, Danemarca 23-25 iunie 1998 : Conferința a patra Ministerială. Chișinău, 1999. 80 p. ISBN 9975-923-93-3.

16. *Declarația universală a drepturilor omului*. Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 217 A (III) din 10.12.1948. București : ONU, 1998. 48 p.

17. Decretul Președintelui Republicii Moldova privind asigurarea dreptului cetățenilor la petiționare nr. 46 din 17.02.1997. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 1997, nr. 13-14/149 din 27.02.1997 [on-line] [citată 11.07.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=17881&lang=ro

18. *Directiva (UE) 2016/680 a Parlamentului European și a Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice referitor la prelucrarea datelor cu caracter personal de către autoritățile competente în scopul prevenirii, depistării, investigării sau urmării penale a infracțiunilor sau al executării pedepselor și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Deciziei-cadru 2008/977/JAI a Consiliului* [online] [citată 17.07.2020]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ro/TXT/?uri=CELEX:32016L0680>

19. *Directiva 2003/71/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 4 noiembrie 2003 privind prospectul care trebuie publicat în cazul unei oferte publice de valori mobiliare sau pentru admiterea valorilor mobiliare la tranzacționare și de modificare a Directivei 2001/34/CE* [online] [citată 14.07.2020]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003L0071&from=RO>

20. *Directiva 2004/39/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 aprilie 2004 privind piețele instrumentelor financiare, de modificare a Directivelor 85/611/CEE și 93/6/CEE ale Consiliului și a Directivei 2000/12/CE a Parlamentului European și a Consiliului și de abrogare a Directivei 93/22/CEE a Consiliului* [online] [citată 17.07.2020]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2004L0039:20070921:RO:PDF>

21. Hotărârea Guvernului cu privire la eficientizarea examinării petițiilor și organizării audienței nr. 141 din 08.02.2006. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2006, nr. 28-30/181 din 17.02.2006 [on-line] [citată 08.07.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=31113&lang=ro

22. Hotărârea Guvernului nr. 1176 din 22.12.2010 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la asigurarea regimului secret în cadrul autorităților publice și al altor persoane juridice. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2011, nr.139-145 din 26.08.2011 [on-line] [citată 02.07.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=67278&lang=ro

23. Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Planului de măsuri privind asigurarea respectării dreptului la petiționare, informație și acces la justiție nr. 1013 din 12.09.2007. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2007, nr. 149-152/1063 din 21.09.2007 [on-line] [citată 02.07.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=32732&lang=ro

24. Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea și funcționarea, structurii și efectivului-limită ale Cancelariei de Stat nr. 657 din 06.11.2009. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2009, nr. 162/724 din 10.11.2009 [on-line] [cit 02.07.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110167&lang=ro
25. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova privind paginile oficiale ale autorităților administrației publice în rețeaua Internet, nr. 188 din 03.04.2012. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2012, nr. 70-71/227 din 06.04.2012 [on-line] [cit 24.05.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=94487&lang=ro
26. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Instrucțiunilor privind ținerea lucrărilor de secretariat referitoare la petițiile persoanelor fizice și juridice, adresate organelor de stat, întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor Republicii Moldova, nr. 208 din 31.03.95 In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 1995, nr. 24/192 din 05.05.1995 [on-line] [cit 02.07.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=15956&lang=ro
27. Hotărârea Parlamentului privind asigurarea dreptului la petiționare și programul de audiențe în Parlament nr. 104 din 28.05.2010. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2010, nr. 98-99/296 din 15.06.2010 [on-line] [cit 11.07.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=18779&lang=ro
28. Instrucțiunile privind ținerea lucrărilor de secretariat referitoare la petițiile persoanelor fizice și juridice, adresate organelor de stat, întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor Republicii Moldova. Aprobate prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 208 din 31.03.95 In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 1995, nr. 24/192 din 05.05.1995 [on-line] [cit 21.07.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=15955&lang=ro
29. Legea audiovizualului, nr. 504 din 11.07.2002. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2002, nr. 534 [on-line] [cit 17.08.2020]. Disponibil: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/37503>
30. Legea comunicațiilor electronice nr. 241-XVI din 15.11.2007. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2008, nr. 51-54/155 din 14.03.2008 [on-line] [cit 14.06.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=84365&lang=ro
31. Legea contabilității nr. 113-XVI din 27.04.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2007, nr. 90-93, pp. 21-30.
32. Legea presei, nr. 243-XIII din 26.10.1994. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. nr. 2/12 din 12.01.1995 [on-line] [cit 10.08.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=109428&lang=ro
33. Legea Republicii Moldova cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nr. 158 din 04.07.2008. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2008, nr. 230-232/480 din 23.12.2008 [on-line] [cit 13.05.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120077&lang=ro
34. Legea Republicii Moldova a cu privire la avocatură nr. 1260-XV. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2002, nr. 126-127/1001, pp. 4-12.
35. Legea Republicii Moldova cu privire la administratorii autorizați nr. 161 din 18.07.2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2014, nr. 293-296 din 03.10.2014 [on-line] [cit 18.07.2020]. Disponibil: http://www.justice.gov.md/public/files/file/persoane_authorized/administratori_authorized/Legea_161_cu_privire_la_administratorii_authorized.pdf

- 36.** Legea Republicii Moldova cu privire la Banca Națională a Moldovei nr.548-XIII din 21.07.95 In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.56-57/624 din 12.10.1995 [on-line] [citat 14.08.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=66550&lang=ro
- 37.** Legea Republicii Moldova cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar, nr. 68 din 14.04.2016. In: *Monitorul Oficial al R. Moldova*. 2016, nr. 157-162, pp. 7-22.
- 38.** Legea Republicii Moldova cu privire la instituțiile financiare nr. 550 din 21.07.1995. Publicată: 13.05.2011. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. nr 78-81/199 din 13.05.2011 [on-line] [citat 15.08.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=88444&lang=ro
- 39.** Legea Republicii Moldova cu privire la notariat, nr. 1453-XV din 08.11.2002. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. nr. 154-157/1209 din 21.11.2002 [on-line] [citat 11.08.2020]. Disponibil: <https://www.legis.md/cautare/rezultate/30265>
- 40.** Legea Republicii Moldova cu privire la schimbul de date și interoperabilitate, nr.142 din 19.07.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2018, nr. 295-308 din 10.08.2018 [on-line] [citat 07.07.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=105501&lang=ro
- 41.** Legea Republicii Moldova cu privire la secretul de stat, nr. 245-XVI din 27.11.2008. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2009, nr. 45-46/123 [on-line] [citat 03.08.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112337&lang=ro
- 42.** Legea Republicii Moldova privind accesul la informație, nr. 982-XIV din 11.05.2000. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. nr. 88-90/664 din 28.07.2000 [on-line] [citat 14.08.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=108552&lang=ro
- 43.** Legea Republicii Moldova privind achizițiile publice, nr. 131 din 03 iulie 2015. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2015, nr. 197-205/402 din 31.07.2015 [on-line] [citat 13.07.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113104&lang=ro
- 44.** Legea Republicii Moldova privind activitatea de audit, nr. 61-XVI din 16.03.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2007, nr. 117-126, pp. 7-14.
- 45.** Legea Republicii Moldova privind activitatea specială de investigații, nr. 59 din 29.03.2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2012, nr. 113-118, pp. 6-13.
- 46.** Legea Republicii Moldova privind auditul situațiilor financiare, nr. 271 din 15.12.2017. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2017, nr. 7-17 [on-line] [citat 07.07.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110387&lang=ro
- 47.** Legea Republicii Moldova privind declararea și controlul veniturilor și al proprietății persoanelor cu funcții de demnitate publică, judecătorilor, procurorilor, funcționarilor publici și a unor persoane cu funcție de conducere, nr. 1264-XV din 19.07.2002. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2002, nr. 124-125 [on-line] [citat 17.08.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=17244&lang=ro
- 48.** Legea Republicii Moldova privind protecția datelor cu caracter personal, nr. 133 din 08.07.2011. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2011, nr. 170-175 din 14.10.2011 [on-line] [citat 13.08.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=10607&lang=ro
- 49.** Legea Republicii Moldova privind regimul stării de urgență, de asediu și de război, nr. 212-XV din 24.06.2004. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2004, nr. 132-137/696 din 06.08.2004 [on-line] [citat 11.08.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=27024&lang=ro

- 50.** Legea Republicii Moldova privind Serviciul de Informații și Securitate, nr. 753-XIV din 23.12.1999. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 156/764 din 31.12.1999 [on-line] [citat 19.08.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=63033&lang=ro
- 51.** Legea Republicii Moldova privind statutul ofițerului de urmărire penală, nr. 333 din 10.11.2006. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2006, nr. 195-198, pp. 10-14.
- 52.** Legea Republicii Moldova privind transparența în procesul decizional, nr. 239 din 13.11.2008. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2008, nr. 215-217/798 din 05.12.2008 [on-line] [citat 17.07.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=106638&lang=ro
- 53.** Legea Republicii Moldova c privire la Procuratură, Nr. 3 din 25.02.2016. In: *Monitorul Oficial al R. Moldova*. 2016, nr. 69-77, pp. 8-27.
- 54.** Legea Republicii Moldova cu privire la organizarea activității notarilor, nr. 69 din 14.04.2016. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2016, nr. 277-287 [on-line] [citat 02.07.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113127&lang=ro
- 55.** *Ordonanța Guvernului României nr. 27/2002 privind reglementarea activității de soluționare a petițiilor*, aprobată, cu modificări și completări, prin Legea nr. 233/2002 [on-line] [citat 19.07.2020]. Disponibil: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/33817>
- 56.** Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice. Adoptat prin Rezoluția Adunării Generale a ONU nr.2200 A (XXI) din 16 decembrie 1966, art.9 alin.4. In: *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte*. Chișinău, 1998, vol. I, pp. 30-50. ISBN 9975-73-022-1.
- 57.** *Recomandarea nr. R (89)2 a Comitetului Miniștrilor către Statele membre privind protecția datelor cu caracter personal utilizate în scopul angajării*. Adoptată la 18 ianuarie 1989.
- 58.** *Recomandarea (2000)7 a Comitetului de Miniștri către Statele member cu privire la dreptul jurnaliștilor de a nu-și dezvălui sursele de informație*. Adoptată la 8 martie 2000.
- 59.** *Recomandarea (2002)2 a Comitetului de Miniștri către Statele membre privind accesul la documentele publice*. Adoptată la 21 februarie 2002 [online] [citat 17.07.2020]. Disponibil: [https://www.standarde-justitie.ro/presasijustitia/Recomandarea%20Rec\(2002\)2%20a%20Comitetului%20Ministrilor%20Ocatre%20statele%20membre%20privind%20accesul%20la%20documentele%20publice.pdf](https://www.standarde-justitie.ro/presasijustitia/Recomandarea%20Rec(2002)2%20a%20Comitetului%20Ministrilor%20Ocatre%20statele%20membre%20privind%20accesul%20la%20documentele%20publice.pdf)
- 60.** *Recomandarea nr. R (81)7 din 14.05.1981 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind ușurarea accesului la justiție*. In: *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte*. Chișinău, 1999, vol. II, pp. 17-29. ISBN 9975-73-030-2.
- 61.** *Recomandarea nr. R (86)1 a Comitetului Miniștrilor către Statele membre privind protecția datelor cu caracter personal utilizate în scopul securității sociale*. Adoptată la 23 ianuarie 1986.
- 62.** *Recomandarea nr. R (93)1 din 08.01.1993 privind accesul efectiv la justiție al persoanelor aflate în sărăcie*. In: *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte*. Chișinău, 1999, vol. II, pp. 30-39. ISBN 9975-73-030-2.
- 63.** *Regulamentul (CE) nr. 45/2001 al Parlamentului European și al Consiliului din 18 decembrie 2000 privind protecția persoanelor fizice cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal de către instituțiile și organele comunitare și privind libera circulație a acestor date* [online] [citat 19.07.2020]. Disponibil: [120](https://www.standarde-</p>
</div>
<div data-bbox=)

[justitie.ro/presasijustitia/Recomandarea%20Rec\(2002\)2%20a%20Comitetului%20Ministrilor%20Ocatre%20statele%20membre%20privind%20accesul%20la%20documentele%20publice.pdf](http://justitie.ro/presasijustitia/Recomandarea%20Rec(2002)2%20a%20Comitetului%20Ministrilor%20Ocatre%20statele%20membre%20privind%20accesul%20la%20documentele%20publice.pdf)

64. Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor). In: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* L 119/1, 04.05.2016 [online] [citat 11.07.2020]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=EL>

65. Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor). In: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*. L 119/1, 04.05.2016 [online] [citat 16.07.2020]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=EL>

66. *Regulamentul (UE) nr. 537/2014 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 aprilie 2014 privind cerințe specifice referitoare la auditul statutar al entităților de interes public și de abrogare a Deciziei 2005/909/CE a Comisiei* [online] [citat 12.07.2020]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0537&from=HU>

67. Regulamentul cu privire la modul de publicare a informației pe paginile oficiale ale autorităților administrației publice în rețeaua Internet, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 668 din 19 iunie 2006 „Privind paginile oficiale ale autorităților administrației publice în rețeaua Internet”. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2006, nr. 98-101 [on-line] [citat 12.05.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=10723&lang=ro

68. Regulamentul cu privire la paginile oficiale ale autorităților administrației publice în rețeaua Internet. Aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.188 din 3 aprilie 2012. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2012, nr. 70-71/227 din 06.04.2012 [on-line] [citat 02.06.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=94487&lang=ro

69. Regulamentul Parlamentului European <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+RULES-EP+20090714+TOC+D OC+XML+VO//RO&language=RO#T8>

Practică judiciară

1. *Decizia Colegiului civil al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr. 2r/a-153/99 din 09.06.1999 cu referire la hotărârea judecătorească prin care s-a respins plîngerea petiționarei de a i se elibera actele necesare pentru privatizarea spațiului locativ a fost casată din cauza că instanța nu a motivat respingerea* [on-line] [citat 14.04.2020]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/db_col_civil.php

2. *Decizia Colegiului civil al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr. 3rca-119/2001 din 30.05.2001* [on-line] [citat 14.04.2020]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/db_col_civil.php

3. Hotărârea CtEDO în cauza *Calozza vs. Italia*, din 25.10.1985 [on-line] [citat 18.03.2020]. Disponibil: <https://jurisprudentedo.com/Colozza-c.-Italia-Reclamant-care-nu-a-avut-cunostinta-de-procedurile-instituie-impotriva-sa.html>

4. Hotărârea CtEDO în cauza *Golder vs. Regatul Unit*, din 17 iulie 1975 [on-line] [citat

12.03.2020]. Disponibil: <https://jurisprudencedo.com/Golder-versus-Regatul-Unit-al-Marii-Britanii-si-Irlandei-de-Nord-Interceptarea-corespondentei-Incalcarea-dreptului-la-asidenta-juridica.html>

5. Hotărârea CtEDO în cauza *Kudla vs. Polonia*, nr 30210/1996 din 26.10.2000 [on-line] [citat 10.03.2020]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22002-7174%22%7D>]

6. Hotărârea CtEDO în cauza *Minelli vs Elveția*, din 04 aprilie 1983 [on-line] [citat 18.03.2020]. Disponibil: <https://jurisprudencedo.com/MINELLI-c.-ELVETIEI-Impozitarea-in-cantonul-Zurich-a-cheltuielilor-si-taxelor-de-judecata-ale-unui-invinuit-care-a-beneficiat-de-prescriptie.html>

7. Hotărârea CtEDO în cauza *Neumeister vs. Austria*, nr 1936/63 din 27.06.1968 [on-line] [citat 14.03.2020]. Disponibil: <https://cambodia.ohchr.org/sites/default/files/echrsources/Neumeister%20v.%20Austria%20%5b27%20Jun%201968%5d%20%5bEN%5d.pdf>

8. Hotărârea CtEDO în cauza *Peck vs. Regatul Unit*, nr 44647/98 din 28.04.2003 [on-line] [citat 19.03.2020]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/rus#%7B%22itemid%22:%5B%22001-60898%22%7D>]

9. Hotărârea Curții Constituționale cu privire la excepția de neconstituționalitate a alin. 4 al art. 97 din Codul de procedură penală, nr. 20 din 16.06.1997. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 1997, nr. 43/44 din 03.07.1997 [on-line] [citat 23.02.2020]. Disponibil: https://constcourt.md/public/files/file/Actele%20Curtii/acte1997/h_20.pdf

10. Hotărârea Curții Constituționale nr. 25 din 17.09.2013 pentru controlul constituționalității unor prevederi referitoare la examinarea petițiilor anonime (Sesizarea nr. 14a/2013). In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2013, nr. 276-280/44 [on-line] [citat 29.02.2020]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=469?l=ro&tip=hotariri&docid=469>

11. Hotărârea Curții Constituționale privind controlul constituționalității unor dispoziții ale art. 416 și art. 444 din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova, nr. 2 din 19.02.2004. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2004, nr. 39-41 [on-line] [citat 23.02.2020]. Disponibil: https://www.constcourt.md/public/files/file/Actele%20Curtii/acte_2004/h_2.pdf

12. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la examinarea cauzelor privind accesul la informațiile oficiale,” nr. 1 din 02.04.2007. În: *Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova*. 2007, nr. 5, p. 4 [on-line] [citat 18.04.2020]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=92

13. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la practica aplicării de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale Constituției Republicii Moldova”, nr. 2 din 30.01.1996. În: *Culegere de Hotărâri ale Plenului Curții Supreme de Justiție (mai 1974 - iulie 2002)*. Chișinău, 2002, p. 9. ISBN 9975-9650-2-4.

14. Постановление Конституционного Суда Республики Молдова № 42 от 14 декабря 2000 г. „О контроле конституционности ст. 231 ч. (2) Закона о телевидении и радио № 603-XIII от 3.10.1995 года” В: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2000, nr. 163-165 [on-line] [citat 14.04.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=16375&lang=ru

Manuale, monografii

1. *Accesul la informație: pas cu pas : Întrebări și răspunsuri* : Ghid pentru toți. Chișinău, 2009. 83 p. ISBN 978-9975-4005-3-4.
2. ANTOHI, L. et al. *Ai dreptul să știi* : Ghid practic pentru accesul la informațiile oficiale. Chișinău : Cuant, 2003. 46 p. ISBN 9975-901-44-1.
3. *Aplicarea Legii privind accesul la informație : Raport de monitorizare*. Chișinău, 2007. 200 p. ISBN 978-9975-78-286-9.
4. BURAC, V. *Drept bancar*. Chișinău, 2001. 764 p. ISBN 9975-78-088-1.
5. CÂRNAȚ, T. *Drept constituțional*. Chișinău : Print-Caro SRL, 2010. 513 p. ISBN 978-9975-4069-3-2.
6. CÂRNAȚ, T., CÂRNAȚ, M. *Protecția juridică a drepturilor omului*. Chișinău : Reclama, 2006. 362 p. ISBN 9975-932-62-2.
7. *Constituția Republicii Moldova* : Comentariu. Coord. de proiect : K. SOLLFRANK. Chișinău : Ed. ARC, 2012. 574 p. ISBN 978-9975-61-700-0.
8. *Constituția României revizuită* : Comentarii și explicații. București : AII Beck, 2004. 376 p. ISBN 973-655-436-8.
9. CREANGA, I., GURIN, C. *Drepturile și libertățile fundamentale: sistemul de garanții*. Chișinău : TISH, 2005. 399 p. ISBN 9975-947-63-0.
10. DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal: conceptul promovării elementului privat*. Chișinău : Ed. Cartea Juridică, 2009. 416 p. ISBN 978-9975-9927-7-0.
11. DRAGANU, T. *Liberul acces la justiție*. București: Lumina Lex, 2003. 263 p. ISBN 973-588-653-7.
12. *Dreptul la petiționare*. Chișinău, 2010. 15 p.
13. *Dreptul tău : Accesul la informație. Legislația Republicii Moldova. Acte internaționale. Extrase*. Chișinău : Ed. Universul, 2002. 359 p. ISBN 9975-944-47-7.
14. FOCA, M. *Drept constituțional. Drepturi și libertăți fundamentale*. Constanța : Ed. Europolis, 2005. 192 p. ISBN 973-676-114-2.
15. *Ghid de securitate informatică pentru funcționari publici*. Versiunea 1.1. [online] [accesat 12.05.2020]. Disponibil: <https://dnsc.ro/vezi/document/ghid-protectie-functionari-publici>
16. GUCEAC, I. *Curs elementar de drept constituțional*. Chișinău, 2004. Vol. II. 495 p. ISBN 9975-70-399-2.
17. GUȚAN, S. *Reproducerea umană asistată medical și filiația*. Sibiu : Universitatea „Lucian Blaga”, 2009. 256 p.
18. IANCU, Gh. *Drept constituțional și instituții politice*. București, 2007. 568 p. ISBN 978-973-758-108-2.
19. IGNAT, C. E. *Secretul profesional în dreptul bancar* [online] [citată 16.04.2020]. Disponibil : <http://avocatura.lexignat.ro>
20. MAILAT, C. *Elveția a renunțat la secretul bancar* [online] [citată 16.04.2020]. Disponibil : www.capital.ro
21. MOȚOC, C. *Secretul profesional în legea penală a României și în cea a Republicii Moldova : Studiu de drept penal*. Chișinău, 2020. 426 p. ISBN 978-9975-152-10-5.
22. MURARU, I., TANASESCU, S. *Drept constituțional și instituții politice*. București : Lumina Lex, 2002. 664 p. ISBN 973-588-312-0.

23. OPREA, I. et al. *Noul dicționar universal al limbii române*. București : Ed. Litera Internațional, 2006. 1676 p. ISBN 973-675-307-7.
24. RENUCCI, J. F. *Tratat de drept european al drepturilor omului*. București : Ed. Hamangiu, 2009. 1115 p. ISBN 978-606-522-092-8.
25. STERE, C. *Curs de drept constituțional*. (Litografiat). Iași : Biblioteca Academiei de Științe a României, 1911. 1132 p.
26. TOADER, T. *Codex penal : Codurile penale ale statelor membre ale Uniunii Europene*. București : Ed. C. H. BECK, 2018. Vol. II. 1095 p. ISBN ISBN 978-606-18-0821-2.
27. TURNER, A. *The Law of Trade Secrets*. London : Sweet and Maxwell, 1962. 519 p.
28. БАГЛАЙ, М. В. *Конституционное право Российской Федерации* : учеб. для студентов вузов. Москва, 2005. 769 p. ISBN 5-89123-938-8.
29. БАКЛАНОВ, В. В. *Введение в информационную безопасность. Направления информационной защиты* : Учеб. пособие. Екатеринбург : Изд-во Уральского Ун-та, 2012. 235 p. ISBN 5-7996-0259-5.
30. БАЧИЛО, И. Л., ЛОПАТИН, В. Н., ФЕДОТОВ, М. А. *Информационное право*. Москва, 2001. 352 p. ISBN 5-89194-090-6.
31. БОНДАРЧУК, Р. Ч., ПРОКОПЬЕВ, Е. В. *Комментарий к Федеральному закону «О порядке рассмотрения обращений граждан Российской Федерации» от 2 мая 2006 г. N 59-ФЗ : (постатейный)*. Москва : Юстицинформ, 2007. 87 p. ISBN 5-7205-0787-6.
32. БОРШЕВСКИЙ, А. П. *Основные права и свободы граждан в ведущих демократических странах мира и в Молдове*. Кишинев, 2004. 262 p. ISBN 9975-9833-0-8.
33. ЖИГУЛИН, Г. П. *Организационное и правовое обеспечение информационной безопасности*. Санкт-Петербург : НИУИТМО, 2014. 173 p.
34. КАРМАНОВСКИЙ, Н. С., САВЧЕНКО-НОВОПАВЛОВСКАЯ, С. Л. *Организационно-правовые основы охраны служебной тайны на предприятии* : Учеб. пособие. Санкт-Петербург : НИУИТМО, 2018. 77 p.
35. КОЗЛОВА, Е. И., КУТАФИН, О. Е. *Конституционное право России* : Учеб. для студентов учреждений сред. проф. образования. Москва : Юристъ, 1999. 302 p. ISBN 5-7975-0201-1
36. КОМАРОВА, В. В. *Формы непосредственной демократии в России*: Учебник. Москва, 1998. 298 p. ISBN 5-86894-236-1.
37. КУННЯЕВ, Н. Н. и др. *Конфиденциальное делопроизводство и защищенный электронный документооборот*. Учебник. Москва : Логос, 2011. 449 p. ISBN 978-5-98704-541-1.
38. САВЕЛЬЕВ, Д. А. *Информационное право и электронное государство* : Вводный курс : Учебное пособие. Санкт-Петербург : НИУ ИТМО, 2012. 71 p.
39. СТРЕЛЬЦОВ, А. А. *Обеспечение информационной безопасности России. Теоретические и методологические основы*. Москва : МГИУ, 2009. 281 p. SBN 978-5-2760-1105-9.

Capitole în monografii și culegeri:

1. ПАВЛОВ, А. В. Гражданско-правовая защита медицинской тайны. В: *Исторические, философские, политический и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики*. 2015, nr. 11-2, pp. 153-156. ISSN 1997-292X.

Articole în reviste de specialitate:

1. AVORNIC, Gh., MOCANU, V. Realizarea dreptului la protecția datelor cu caracter personal. In: *Revista Națională de Drept*. 2012, nr. 9, pp. 2-7. ISSN 1811-0770.
2. BORȘEVSKI, A. Probleme actuale privind accesul la informația publică: istorie și contemporanietate. In: *Revista Națională de Drept*. 2006, nr. 4, pp. 64-66. ISSN 1811-0770.
3. BORȘEVSKI, A., PROȚENCO, V. Dreptul la accesul de informații și realizarea lui în Republica Moldova. In: *Revista Națională de Drept*. 2006, nr. 10, pp. 78-81. ISSN 1811-0770.
4. CONICOV, I. Dreptul la petiționare în Republica Moldova. In: *Legea și Viața*. 2012, nr. 8, pp. 21-24. ISSN 1810-309X.
5. GORIUC, S., CRASNOBAEV, A. Aspecte cu referire la exercitarea dreptului constituțional de petiționare. In: *Administrarea publică*. 2018, nr. 3, pp. 38-43. ISSN 1813-8489.
6. GRECU, R. Constantin Stere despre dreptul la petiționare ca garanție a tuturor drepturilor. In: *Revista Națională de Drept*. 2009, nr. 9, pp. 13-18. ISSN 1811-0770.
7. IUSTIN, V., BOTNARU, S. Secretul comercial – obiect al proprietății intelectuale. In: *Revista Națională de Drept*. 2011, nr. 8, pp. 31-36. ISSN 1811-0770.
8. MOCANU, V. Delimitări conceptuale în legislația și literatura juridică privind abordarea protecției datelor cu caracter personal. In: *Legea și Viața*. 2012, nr. 10, pp. 36-44. ISSN 1810-309X.
9. MOCANU, V. Natura juridică a dreptului la protecția datelor cu caracter personal. In: *Studia Universitatis. Ser. Științe sociale*. 2012, nr. 8 (58), pp. 12-17. ISSN 1857-2081.
10. MOCANU, V. Subiecții dreptului protecției datelor cu caracter personal. In: *Legea și Viața*. 2012, nr. 7, pp. 51-58. ISSN 1810-309X.
11. PÎNZARU, T. Unele particularități privind accesul la informație în lumina ultimelor modificări aduse legislației Republicii Moldova. In: *Legea și viața*. 2012, nr. 4, pp. 53-58. ISSN 1810-309X.
12. RÎBCA, E., PÎRȚAC, O. Accesul la informație – provocare în procesul de democratizare. In: *Revista Națională de Drept*. 2006, nr. 12, pp. 53-57. ISSN 1811-0770.
13. ȘANDRU, S. Noul cadru normative privind rațiunea datelor – între constituționalitate și europenitate. In: *Curierul Judiciar*. 2012, nr. 8, pp. 468-475. ISSN 1582-7526.
14. SANDUȚA, V. Secretul bancar și secretul profesional în dreptul bancar. In: *Revista Națională de Drept*. 2014, nr. 8, pp. 61-67. ISSN 1811-0770.
15. SMOCHINA, A. Noțiunea și elementele structurale ale dreptului de petiționare. In: *Studii Juridice Universitare*. 2015, nr. 3-4, pp. 45-51. ISSN 1857-4122.
16. UNGUREANU, O., MUNTEANU, C. Dreptul la protecția datelor cu caracter personal, un drept autonom. In: *Revista Română de Drept privat*. 2014, nr. 1, pp. 166-179. ISSN 1843-2646.
17. АРИКОВ, Г. Уголовно-правовой анализ тайны частной жизни, обеспечиваемой профессиональными тайнами. In: *Revista Națională de Drept*. 2013, nr. 11, pp. 62-69. ISSN 1811-0770.
18. ВОЛЧИНСКАЯ, Е. К. Место персональных данных в системе информации ограниченного доступа. В: *Право. Журнал Высшей Школы экономики*. 2014, nr. 4, pp. 193-207. ISSN 2072-8166.
19. ГЕРАСИМОВ, Ю. Е., ЧЕРВЯКОВ, М. Э. Этические основы взаимодействия адвоката-защитника со своим доверителем на стадии предварительного расследования. В: *Эпоха науки*. 2018, nr. 14 (июнь), pp. 52-55. ISSN 2409-3203.

20. ГОЛУБЧИКОВ, С. В., НОВИКОВ, В. К., БАРАНОВА, А. А. Виды профессиональной тайны и их защита. В: *Гуманитарные, социально-экономические и общественные науки*. 2018, nr. 1, pp. 83-87. ISSN 2220-2404.

21. ПРОКОПЕНКО, А. Н. Профессиональная тайна в российской правовой науке. В: *Проблемы правоохранительной деятельности*. 2015, nr. 1, pp. 23-27. ISSN 1819-7426.

22. СЕМЕНОВ, А. Г., ЖУРАВЛЕНКО, Н. И. Понятие защищаемой информации и ее классификация. В: *Информационные технологии, связь и защита информации МВД России*. 2012, nr. 2, pp. 113-115.

23. ХАМАНЕВ, Н. Конституционное право граждан на подачу обращений. В: *Государство и право*. 1996, nr. 11, pp. 10-18. ISSN 0132-0769.

Articole în culegeri științifice:

1. BORȘEVSKI, A. P. Caracteristica dreptului accesului liber la informație al cetățenilor: evoluția istorică situația actuală. In: *Buletinul clinicilor juridice*. 2005, nr. 3, pp. 3-34.

2. PALADI, Gh. Realizări în domeniul sănătății reproductive: eficiență, riscuri, aspecte etico-morale. In: *Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale*. 2005, nr. 2 (2), pp. 20-24. ISSN 1857-0011.

3. БЕЛИШКО, И. А. Правовой режим налоговой тайны. В: *Вестник УрФО. Безопасность в информационной сфере*. 2013, nr. 4 (10), pp. 45-53. ISSN 2225-5435. [online] [citat 12.07.2020]. Disponibil: http://info-secur.ru/is_10/belishko.pdf

4. ГУСЬКОВА, А. П., ДАШИЦЫРЕНОВА, О. Г. Институт адвокатской тайны по законодательству России и Китая. В: *Вестник Оренбургского Государственного Университета*. 2010, nr. 3, pp. 38-42. ISSN 1814-6457.

Teze ale comunicărilor la congrese, conferințe, simpozioane

1. CONICOV, I. Noțiunea și elementele structurale ale dreptului la petiționare. In: *Teoria și practica administrării publice* : Materiale ale Conf. intern. șt.-practice, Chișinău, 20 mai 2016. Chișinău, 2016, pp. 310-314. ISBN 978-9975-3019-6-1.

2. ПАВЛОВЕЦ, Г. А. Недопустимость разглашения предварительного расследования как его общее условие. В: *Тезисы докладов III Международной научно-практической конференции* (Могилев, 20 марта 2015). Могилев, 2015, pp. 135-137. ISBN 978-985-7088-23-2.

Autoreferate, teze

1. АНДРЕЕВ, К. М. Особенности тайны при реализации конституционной свободы вероисповедания (Российский и зарубежный опыт) : Автореф. дис. ... канд. юр. наук. Москва, 2015. 27 p.

2. АЛИСТРАТОВ, Ю. Н. Право граждан на обращения в государственные органы местного самоуправления в условиях становления демократического правового государства в России : дис. ... канд. юр. Наук. Москва, 1995. 152 p.

3. БУШКОВ, Д. В. Тайна личной корреспонденции в уголовном праве : Дис. ... канд. юр. наук. Ставрополь, 2003. 159 p.

4. ИВАНОВА, И. Я. Методика расследования ятрогенных преступлений, совершаемых в сфере родовспоможения : Дис. ... канд. юр. наук. Москва, 2017. 177 p.

5. ПИЛИПЕНКО, Ю. С. Адвокатская тайна: теория и практика реализации. Автореф. дис. ... канд. юр. наук. Москва, 2009. 409 p.

6. ТОПОРКОВА, С. А. *Разглашение охраняемой законом тайны как основание расторжения трудового договора с работником по инициативе работодателя.* : Дис. ... канд. юр. наук. Санкт-Петербург, 2014. 214 p.

7. ФАТКИНА, Е. В. *Правовая природа банковской тайны* : Дис. ... канд. юр. наук. Москва, 2013. 258 p.

Webografie:

1. *Dex online* [online]. Disponibil: <http://dexonline.ro>.
2. *Directoratul Național de Securitate Cibernetică* [online]. Disponibil: <https://www.cert.ro/>.
3. *Lexignat* [online]. Disponibil: <http://avocatura.lexignat.ro>.
4. CAPITAL: Știri de ultimă oră din business, economie și bani [online]. Disponibil: www.capital.ro.
5. *European Commission* [online]. Disponibil: <http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2007/wpl36jo.pdf>
6. *European Parliament* [online]. Disponibil: <http://www.europarl.europa.eu>